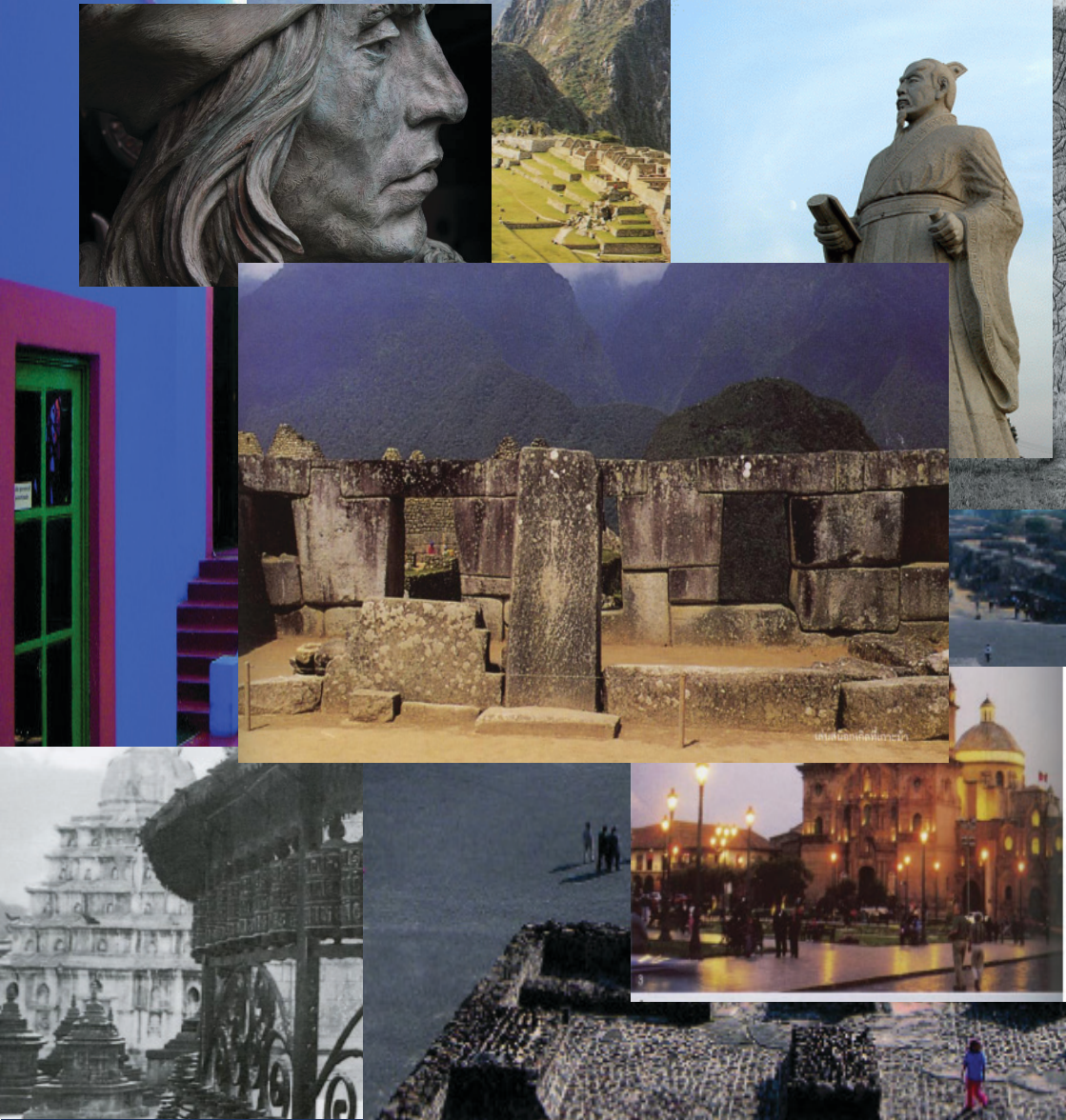

ซีเรียสแต่ไม่เครียด

ภาพและเรื่อง : สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์

คุยกันในวาระปีใหม่

ปีใหม่ว่าจะเป็นวันสมมุติก็คงไม่ผิด แต่ก็น่าจะมีความหมายและคุณค่า ไม่เช่นนั้นคงไม่กลายเป็นวันที่ผู้คนให้ความสำคัญ อย่างที่เห็นกันอยู่

หลายคนมองว่า การมีปีใหม่เป็นการให้โอกาส reset หลายอย่างที่อาจจะไม่ดี

หรือเป็นโอกาสเริ่มเรื่องดีๆ ที่อาจกำลังหาจังหวะ

เป็นโอกาสกระตุ้นให้คนผลัดวันประกันพรุ่งบอกตัวเองว่า เวลามาถึงแล้ว

นี่ไม่นับว่าเป็นโอกาสที่ผู้คน คิดถึงคนอื่น และอวยพรให้คนอื่น

เป็นช่วงเวลาแห่งการให้ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ หรือกำลังใจทั้งกับผู้อื่น และกับตัวเอง

นี่เป็นของขวัญในยุคดิจิทัลที่ผมทำมาแจกจ่ายให้กัลยาณมิตรในวาระขึ้นปีใหม่ เป็นครั้งแรกสำหรับตัวเอง ด้วยมองเห็นว่าวัตถุที่แจกจ่ายกันในช่วงปีใหม่ จะมามากมาย

อีกประการหนึ่ง ผมเชื่อว่าสิ่งที่มีค่าที่จะส่งถึงกันในวาระปีใหม่ น่าจะเน้นคุณค่าทางความคิดและความรู้สึกมากกว่าประโยชน์ภายนอก แม้จะทราบดีว่า ของขวัญที่เป็นขึ้นจับต้องได้อันมีประโยชน์ภายนอกก็อาจเต็มไปด้วยคุณค่าภายในที่มาจากใจของผู้ให้

การท่องเที่ยวและการดูหนังดูจะเป็นของสองอย่างที่ผู้คนนิยมทำเพื่อเติมเต็มให้กับชีวิต อย่างแรกมักต้องการทุนทรัพย์ไม่เบา ในขณะที่อย่างหลังทำได้ง่ายกว่ามาก

ผมมีโอกาสทำอย่างหลังมากกว่าอย่างแรกและได้ใช้โอกาสเท่าที่มีบันทึกข้อมูล และความคิดแบ่งปันกับผู้อื่นด้วยหวังให้เป็นประโยชน์ในลักษณะต่างๆ กัน

บทความที่รวบรวมมาในชุดนี้ เป็นบทความท่องเที่ยว 5 บทความ ที่เขียนขึ้นในโอกาสต่างๆ ที่ได้ไปประชุม ดูงาน ในประเทศต่างๆ เพราะล้าพังไปเองคงไม่มีทุนทรัพย์มากพอ

บทความเหล่านี้ตีพิมพ์ในนิตยสารครัว อันเป็นนิตยสารที่คนทำ ทำด้วยเห็นคุณค่า ไม่เฉพาะของอาหารไทย แต่คือความสำคัญของการทำและการกินอาหาร อันหมายถึง ครัว และครอบครัว

บทความกลุ่มที่สองเป็นบทความพูดถึงหนัง (ไม่อยากจะเรียกว่าบทวิจารณ์ เพราะไม่เคยเขียนในลักษณะการวิจารณ์หนัง) ที่มีจำนวนมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดด้วยเหตุผลอย่างที่ว่ามาในตอนต้น

สำหรับคนที่เคยอ่านบทความในคอลัมน์ ดูหนังหาความหมายในนิตยสารหมอชาวบ้านที่ผมได้เขียนต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี อาจสงสัยว่าทำไมไม่เคยอ่านบทความเหล่านี้ แกมบทความยังมีท่าที่แตกต่างไปจากที่ปรากฏในนิตยสารหมอชาวบ้าน ก็ขอเฉลยว่า นี่เป็นบทความที่พูดถึงเรื่องหนัง สัมพันธ์กับเรื่องการจัดการ (management) ที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ เมื่อเกือบ 10 ปีที่แล้ว และเขียนต่อเนื่องอยู่ประมาณ 2 ปี แต่ผมคัดเฉพาะบางบทความที่คิดว่า คนอ่านอาจจะสนใจไปหาหนัง หรือหนังสือที่เกี่ยวข้องมาศึกษาต่อ และหนังหรือหนังสือเหล่านั้นน่าจะหาไม่ยาก

ขอขอบคุณทีมงานคือ คุณกัลยาณี และคุณสุทธิกานต์ ที่ช่วยกันทำให้เป็นรูปเล่มน่าอ่าน และหาทางบรรจุในสื่อที่ไม่ต้องใช้ต้นทุนสูง และน่าจะเหมาะกับการใช้งานในยุคดิจิทัล

ขอให้ทุกท่านมีชีวิตที่ *ซีเรียสแต่ไม่เครียด* สมกับชื่อหนังสือชีวิตที่ดีต้องซีเรียส เพื่อสร้างคุณค่าให้กับตนเองและประโยชน์ให้กับผู้อื่นแต่การกระทำเช่นนั้นต้อง ไม่สร้างความเครียดอันจะเป็นตัวบั่นทอน สร้างความทุกข์ แทนการนำความสุขมาสู่ผู้ดำเนินชีวิตที่ซีเรียสอย่างมีคุณค่า

ขอถือเป็นคำอวยพรที่ตั้งใจให้กับกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้รับของขวัญที่แม้มูลค่าไม่สูง แต่หวังว่าจะมีคุณค่ามากมายสมกับที่ตั้งใจมอบให้กับทุกคนในโอกาสปีใหม่นี้ครับ

สมศักดิ์ - อมรศรี ชุณห์รัมย์

และครอบครัว

ปีใหม่ 2559/2016

สารบัญ

อัปปาลา เมืองนักปราชญ์	8
เนปาล ไม่มีต้นสาละที่สวนลุมพินี	20
ตามรอยอารยธรรมอินคาในเปรู เอกวาดอร์	36
ถวิลถึง ...ฟรีดา คาโลห์ และสหายทรอสกี ที่เม็กซิโกซิตี	58
เดิน ดู กิน ที่ลอมบาร์ดี อิตาลี	74
กฎ ระเบียบ คุณภาพ กับ ความคิดสร้างสรรค์	90
การจัดการความรู้	94
ความเชื่อมั่นกับการทำงานเป็นทีม	98
รู้ยากลำบากจึงเป็นใหญ่ได้ดี	104
อย่ามัวแต่อ่านใจนาย	108
ชนะใจคือผู้นำที่แท้จริง	112
อุดมคติกับชีวิตจริง	118
(หลอก) ใช้คน หรือถูก (หลอก) ใช้	122
การสื่อสารทั่วองค์กร	128
ชี้แพ้ สู้ๆ	132
คนทำงาน 4 แบบ	136
เลี้ยงลูกน้องเสียข้าวสุกจริงอะ	140
ความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท (CSR) แปลว่าอะไร	144
ทำสลับหยุด แต่ไม่ใช่ทำๆ หยุดๆ	148
ธุระไม่ใช่แน่นอนะ	154

สารบัญ

บริหารคนเก่ง	158
โรคเรื้อรังขององค์กรแนวตั้ง	162
ไว้ระเบียบก็จัดการได้	166
เลี้ยงลูกน้องให้เตี้ยเป็น	170
วัฒนธรรมกับการบริหาร	174
เสียงงานแล้วพลอยเสียคน	180
อย่าแข่งกับคู่แข่ง	184

อัสซาลา

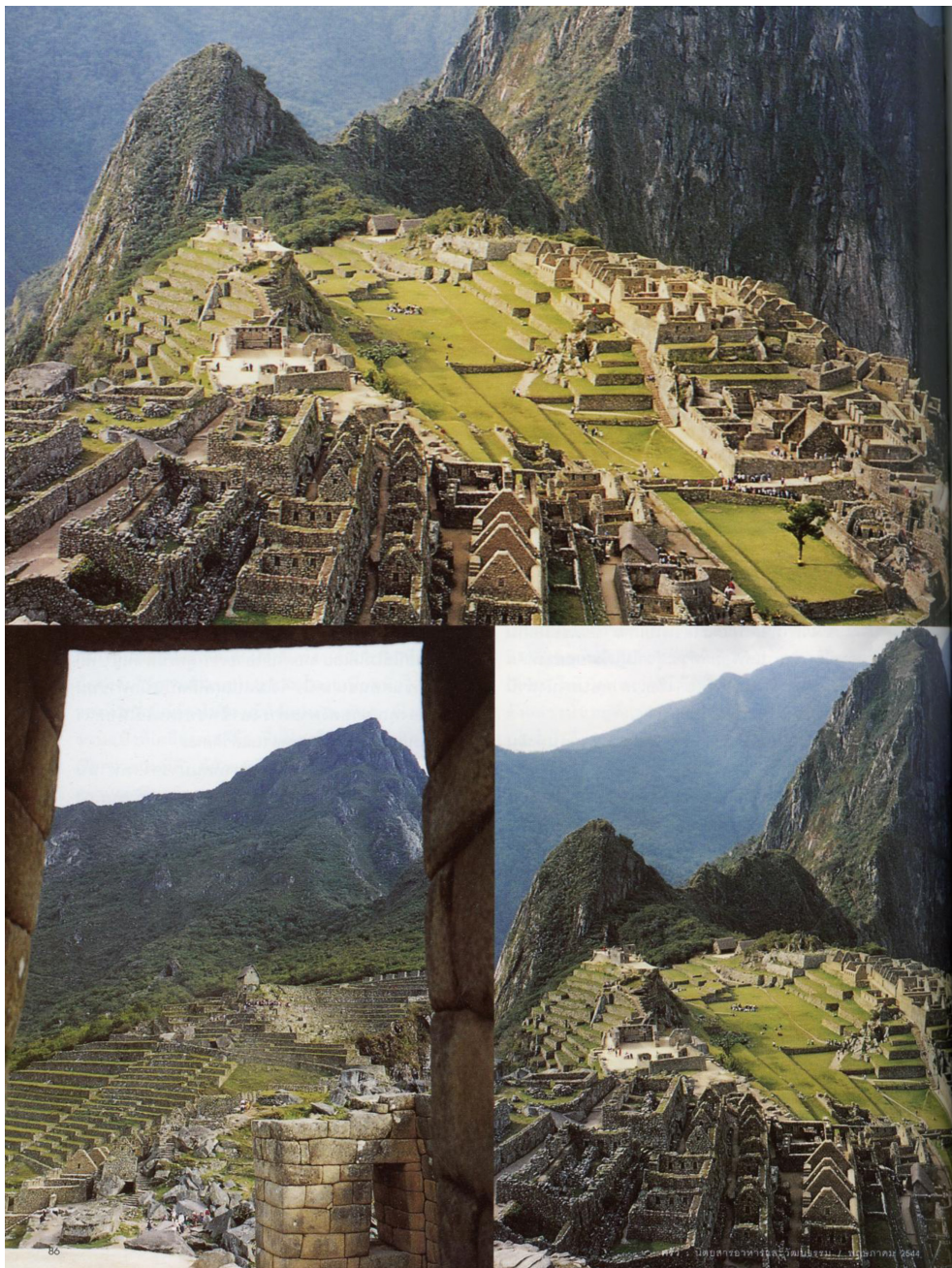
เมืองนักปราชญ์

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ เรื่อง/ภาพ

แม่น้ำหลักของเมือง Uppsala ไหลเชื่อมต่อไปถึงเมือง Stockholm ที่เห็นไกลๆ คือบริเวณเมืองเก่า และมหาวิทยาลัย

ไวทึง คนเก๋อเน่แห่งดินแดนทางเหนือ เคยอยู่ ณ ที่นี้เมื่อเกือบหนึ่งพันปีที่แล้ว นอกจากนั้น เมืองอัสซาลายังเป็นถิ่นมาตุภูมิของ ดาร์ก ฮามมาโซลด์ อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ผู้กระเดื่องนาม และนักวิทยาศาสตร์รางวัลโนเบล อีก 3 คน อัสซาลาแห่งประเทศสวีเดน เป็นเมืองนักปราชญ์โดยแท้

เมื่อสัก 20 ปีก่อนถ้าพูดถึง

ประเทศสวีเดน ดูเหมือนใคร ๆ ก็นึกถึงว่าเป็นประเทศที่น่าไปเที่ยว แรงจูงใจอย่างหนึ่งเพราะอยากรู้กันว่าประเทศที่เปิดให้มีเสรีภาพทางเพศอย่างมากมานั้นเป็นอย่างไร จนถึงเดี๋ยวนี้สมญานามนี้ก็ยังเป็นที่นิยม เช่น วงการฟุตบอลชอบตั้งฉายาให้กับทีมนักเตะอย่างน่าตื่นตันทึ่งว่า นักเตะจากแดนกระทิงดุ ทีมจากเมืองน้ำหอม แล้วก็นักเตะแดนฟรีเซ็กส์ ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าหมายถึงประเทศอะไรบ้าง

แต่จะมีสักกี่คนที่รู้ว่า ประเทศสวีเดนซึ่งเป็น 1 ใน 4 ประเทศที่รู้จักกันว่ากลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย อันประกอบด้วย สวีเดน ฟินแลนด์ นอร์เวย์ และส่วนหนึ่งของประเทศเดนมาร์กนั้นเป็นที่น่าสนใจมากประเทศหนึ่ง ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และมีสถานที่ที่น่าสนใจ และน่าท่องเที่ยวอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้เรื่องราวของผู้คน ประวัติศาสตร์ และวิวัฒนาการของวัฒนธรรม

ผมได้รับเชิญจาก มูลนิธิดาร์กฮาม - มาโซลด์ แห่งประเทศสวีเดน ไปประชุมเรื่องการปฏิรูปกลไกเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขระหว่างประเทศเมื่อเดือน

Gustavinum และโบสถ์ Holy Trinity

บ้าน Geijersgarden ที่ตั้งของมูลนิธิฮามมาโซลด์

Castle Hill ที่อยู่ของ นายดาร์ก ฮามมาโซลด์ และที่พ่อค้าวางตำแหน่งเป็นเจ้าตลาดเมืองอัปซาลา

เมษายนที่ผ่านมา ก็ได้มีโอกาสทำความรู้จักกับประเทศสวีเดนในส่วนหนึ่งการประชุมมีขึ้นที่เมืองอปลาลา ซึ่งเป็ศูนย์กลางอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศสวีเดน ห่างจากกรุงสต็อกโฮล์มซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศนี้ไปประมาณ 70 กิโลเมตร จริง ๆ แล้วจากสนามบินจะไปเมืองอปลาลาหรือกรุงสต็อกโฮล์มระยะทางก็เท่าๆกัน คือ ประมาณ 35 กิโลเมตร ผมเองรู้จักประเทศสวีเดนมากที่สุดก็ในฐานะที่เป็นที่เกิดของนายอัลเฟรด โนเบล กับรางวัลโนเบลที่มีชื่อเสียงของโลก และก็รู้ว่าเป็นประเทศที่อากาศหนาวมาก เพราะอยู่ใกล้ขั้วโลกเหนือ แม้จะเข้าเดือนเมษายนแล้ว แต่อากาศในตอนเช้าก็ยังเย็นมาก อุณหภูมิต่ำถึงประมาณ 5 องศาเซลเซียส นอกจากนั้นประเทศสวีเดนยังเป็นที่รู้จักในทางประวัติศาสตร์ว่าเคยเป็นถิ่นของชนเผ่าไวคิง คนเถื่อนแห่งดินแดนทางเหนือ

ยุคไวคิงอยู่ระหว่าง ค.ศ. 800 -1100 เป็นยุคที่มีความเจริญทางวิทยาการ โดยเฉพาะด้านการเดินเรือ ทั้งมีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินเรือทางไกลเพื่อการค้าขายระหว่างประเทศ

จริงๆแล้วคนที่พอรู้ประวัติศาสตร์อยู่บ้าง ก็คงจะรู้จักพวกไวคิงเป็นอย่างดี สมัยก่อนภาพยนตร์เรื่องไวคิงซึ่งแสดงโดย

เคิร์ก ดักกลาส กับโทนี แครดิส (ซึ่งวัยรุ่นสมัยนี้คงไม่รู้จัก) นั้นโด่งดังมาก จำได้ว่าฉายที่โรงหนังกรุงเกษมข้างคลองผดุงกรุงเกษมใกล้หัวลำโพง ซึ่งเดี๋ยวนี้อีกกลายเป็นอาคารพาณิชย์มาได้กว่า 20 ปีแล้ว พอดูหนังจบใคร ๆ ก็เกลียดและกลัวพวกไวคิงว่าเป็นคนเถื่อน พี่น้องก็ฆ่ากันเองได้เพียงเพื่อแย่งผู้หญิงคนเดียวกัน แถมยังมีวิธีทรمانที่แสนทารุณ และชอบเล่นแบบเอาคนอื่นมาเสี่ยงตาย เช่น เอาขวานปาไปยังผู้หญิงที่ไว้ผมเปียยาวเพื่อตัดผมให้สั้นลง เป็นต้น

เรียกว่าภาพยนตร์มีผลในการสร้างความประทับใจต่อสิ่งที่ได้พบเห็นบนจอไม่ใช่น้อย ไม่ว่าจะเป็นทางดีและทางไม่ดี มีหมอรุ่นพี่ผมคนหนึ่งเคยบอกว่า เขาอยากเป็นหมอย่างหมอที่เสียสละต่อสู้กับความอยุติธรรมและการใช้อำนาจ ก็เพราะประทับใจกับหมอกานต์

ในหนังสือและหนังเรื่อง เขาชื่อกานต์ ของ

คุณสุวรรณี สุคนธา

พวกไวคิงนั้นความจริงแล้วเป็นนักผจญภัยและนักเดินเรือที่มีความ

กล้าหาญและอารยธรรมที่รุ่งเรืองมาก กลุ่มหนึ่ง การเดินเรือจากขั้วโลกเหนือมาทางตอนใต้ ไม่ว่าจะผ่านลงมาทางมหาสมุทรแอตแลนติก จนถึงทวีปแอฟริกา หรืออ้อมไปทางเหนือของประเทศรัสเซียข้ามทะเลบอลติก แล้วลงมาตามลำน้ำโวลกาในแผ่นดินใหญ่ของรัสเซียเรื่อยมาถึงทะเลดำและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนนั้น พวกไวคิงก็เคยเดินทางมาก่อนแล้วทั้งนั้น

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ยุคไวคิงอยู่ระหว่าง ค.ศ.800 – 1100 (ตรงกับยุคกลางในยุโรป หรือก่อนอาณาจักรสุโขทัยของเราประมาณ 50-300 ปี) เป็นยุคที่มีความเจริญทางวิทยาการ โดยเฉพาะวิทยาการด้านการเดินเรือ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และอาจเป็น จุดเริ่มต้นของการเดินเรือทางไกลเพื่อ การค้าขายระหว่างประเทศเป็นครั้งแรก เมืองนอร์มั่งดีในประเทศฝรั่งเศสแปลได้ความว่าดินแดนของพวกนอร์ธแมน หรือ ชนเผ่าจากทางเหนือ ซึ่งเป็นอีกชื่อหนึ่งของพวกไวคิง

เมืองอปลาลาในประเทศสวีเดนนี้ก็มีร่องรอยของอารยธรรมไวคิงอยู่คือ ศิลาคาริกไวคิง ซึ่งว่าไปแล้วก็คือความพยายามที่จะสื่อสารเรื่องราวต่างๆ ให้คนอื่นได้รับทราบตามประสาไวคิง โดยจารึกลงบน

แผ่นไม้หรือแผ่นหินเป็นข้อความต่าง ๆ กัน แผ่นศิลาคาริกนี้มีชื่อเรียกเป็นภาษาสวีเดนภาษาอังกฤษว่า Runestone คำว่า Rune แปลว่าตัวหนังสือ Stone ก็คือก้อนหิน แต่เนื่องจากการจารึกในยุคที่ภาษาลาตินยังไม่ได้แพร่ไปถึงทางเหนือของยุโรป จึงมีการคิดภาษาสวีเดนดั้งเดิมขึ้นมาแทน

ในแผ่นศิลาคาริกนั้นประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนขอบนอกซึ่ง

ศิลาคาริกไวคิง เป็นรูปมังกรพันไม้มา ตัวอักษรโบราณจารึกอยู่บนตัวของมังกร

สมมุติเป็นตัวมังกรล้อมรอบรายละเอียดตรงกลางของแผ่นศิลา ซึ่งเป็นภาพสื่อความหมายต่าง ๆ จากนั้นก็จะมีข้อความเป็นตัวอักษรเขียนไว้บนตัวมังกร โดยส่วนใหญ่จะเป็นศิลาคาริกเพื่อระลึกถึง

ผู้ที่เสียชีวิตไปหรือผู้ที่ทำคุณความดีให้แก่ส่วนรวม (เหมือนอนุสาวรีย์)

แผ่นศิลาจารึกที่เมืองอัปซาลานั้น มีทั้งที่ขุดพบทั้งจากใต้ดิน (ในระหว่างการทำก่อสร้างต่างๆ) และที่ผนังหรือพื้นโบสถ์เก่าแก่ของเมืองที่มีชื่อว่า The Church of the Holy Trinity ว่ากันว่าทุกวันนี้ก็ยังพบแผ่นศิลาจารึกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในระหว่างการก่อสร้างหรือกระทั่งการทำกรเกษตรเพื่อนของผม คือคุณอุเล ซึ่งจบการศึกษาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบอกว่าความจริงแล้วการค้นพบศิลาจารึกนี้เพิ่งมาศึกษากันจริงจัง เมื่อศตวรรษที่แล้วนี้เอง ที่เมืองมินเนโซตาในอเมริกาก็มีพิพิธภัณฑสถานจารึกไวคิง เรียกว่า Runestone museum จึงเชื่อกันว่าพวกไวคิงอาจจะเคยไปถึงอเมริกามาแล้ว

ตัวเมืองอัปซาลานั้น ถ้านับกันตามหลักฐานที่พบก็ว่ามีอายุกว่าพันปีแล้ว คือตั้งแต่สมัยพวกไวคิง แต่ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และความเป็นประเทศสวีเดนนั้นเพิ่งมาเริ่มในสมัยศตวรรษที่ 16 เมื่อพระเจ้ากุสตาฟ ที่ 1 รวบรวมชาวสวีเดนขับไล่ทำลายอิทธิพลของพวกเดนมาร์ก และตั้งประเทศสวีเดนขึ้นมาได้ เมืองอัปซาลามีความสำคัญควบคู่มา กับเมืองหลวงกรุงสต็อกโฮล์มในฐานะที่เป็น

ศูนย์กลางทางศาสนา จะเห็นได้จากโบสถ์ใหญ่กลางเมืองที่บอกไว้ข้างต้น โบสถ์นี้เป็นที่ฝังศพของพระเจ้ากุสตาฟที่ 1 โดยมีรูปปั้นจำลองของกษัตริย์กุสตาฟกับมเหสีรอบ ๆ ผนังในบริเวณที่ฝังศพมีข้อความจารึก รวมทั้งข้อความสุดท้ายที่พระองค์เปิดใจกับชาวสวีเดนไว้ ผมอ่านไม่รู้เรื่อง แต่เพื่อนชาวเดนมาร์กช่วยแปลให้ฟังด้วยความสนุกกว่าพระองค์ตรัสไว้ว่า

“พวกท่านบางคนอาจจะหาว่าข้าเป็นกษัตริย์ที่เข้มงวดและเด็ดขาดเกินไป แต่ข้าก็รู้ดีว่าชาวสวีเดนนั้นตกลงง่าย แต่ดูเหมือนจะเข้าใจอะไรได้ยาก”

พอแปลเสร็จ เพื่อนผมเขาก็หัวเราะเพราะเข้าใจได้แววคนสวีเดน ผมเองก็หัวเราะเพราะนึกถึงคนไทยที่ดูเหมือนจะตกลงอะไรกันได้ง่าย แต่เวลาลงมือทำไม่ค่อยพร้อมใจกันทำตามที่ตกลงกันได้

โบสถ์ใหญ่ของเมืองอัปซาลานั้น สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมกอธิค ในเมืองไทยวัดนิเวศธรรมประวัติที่พระราชวังบางปะอินก็สร้างอย่างแบบกอธิคเหมือนกัน แต่โบสถ์เมืองอัปซาลานั้นใหญ่โตมโหฬารกว่ามากมายนัก เสาภายในโบสถ์แต่ละต้นทำด้วยหินเป็นแท่งกลม ขนาดต้องโอบหลายคน

แทนแสดงธรรมะสลักเสลาเป็นลวดลายสวยงาม ไม่แพ้โบสถ์ใหญ่ ๆ ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วไปอย่างโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ที่กรุงโรม หรือโบสถ์เซนต์พอลที่ลอนดอน

นอกจากเป็นศูนย์กลางศาสนาแล้ว อัปซาลายังมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองศูนย์กลางทางวิชาการของประเทศสวีเดน มหาวิทยาลัยแห่งอัปซาลาเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งของสวีเดน เป็นถิ่นที่เกิดของนักวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ มากมาย และที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือพิพิธภัณฑน์นี้มีชื่อเรียกว่ากุสตาฟ เวียนัม (Gustavianum) ที่ยังเก็บห้องแสดงการผ่าศพในสมัยโบราณที่เรียกว่า Anatomical Theatre) ไว้ให้ดู โกดอธิบายว่าปัจจุบันมีห้องแบบเดียวกันนี้เหลืออยู่ในโลกขณะนี้เพียง 3 แห่งเท่านั้น อีก 2 แห่งอยู่ที่ประเทศอิตาลี และเนเธอร์แลนด์

ห้องแสดงการผ่าศพในสมัยโบราณนั้น ถ้าใครได้เห็นก็จะรู้สึกทึ่ง เพราะเป็นห้องที่มีรูปร่างแปลก คือเป็น Amphitheatre ขนาดเล็ก ถ้านึกถึงสนามกีฬาอินดอร์สเตเดียม หรือถ้าใครเคยไปเห็นโคลีเซียมที่กรุงโรมก็ลองหลับตานึกถึงห้องที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่เล็กกว่ามาก

ถนนในย่าน Downtown เมือง Uppsala เช้าวันเสาร์ บรรยากาศเงียบเหงาดี

มหาวิทยาลัย Uppsala

จุคนได้เพียง 200 คน ตรงกลางมีพื้นที่ไม่มากเพียงแค่นี้เป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าความสูงของคนทั่วไป แล้วมีโต๊ะสำหรับวางศพอยู่ตรงกลาง พวกเราที่ไปดูตั้งข้อสังเกตว่าคนโบราณตัวคงไม่สูงใหญ่เหมือนปัจจุบัน เพราะโต๊ะตรงกลางมีขนาดไม่ยาวนาน บางคนก็พูดแบบไม่มีหลักวิชาการว่า คนตายคงจะตัวเล็กเพราะหดสั้นลง แต่ที่น่าสนใจอีกส่วนก็คือตัววงกลมที่ล้อมรอบบริเวณที่วางศพเป็นหลายวงซ้อนกันเป็นชั้นๆ เหมือนอัฒจันทร์ดูกีฬา เพียงแต่ว่าแคบและชันกว่ามาก คนดูทุกคนจะต้องยืนดู แต่จะไม่บังกัน เพราะความชันที่ต่างกันนั่นเอง

ภายใน Anatomical Theatre ได้แสดงกลางสำหรับวางศพ วัวรูปแปดเหลี่ยมเป็นที่ตั้ง
เขียนเวลาผ่าศพ ผู้ดูการผ่าศพยืนหรือนั่งดูรอบ ๆ ตามวงต่าง ๆ ที่ล้อมรอบ

และยินดีจ่ายค่าผ่านประตู ที่จริงนักศึกษาแพทย์ที่นี่สมัยก่อนในบางปีมีน้อยแค่เพียง 7 คนเท่านั้น

คุณหมอรุดเบคที่มีชื่อเป็นที่รู้จักว่าเป็นท่านแรกที่ค้นพบต่อมน้ำเหลือง นอกจากนี้ คุณหมอรุดเบคยังเป็นสถาปนิกด้วยนะครับ โดยปกติในห้องผ่าตัดสมัยก่อนเขาจะใช้แสงจากเทียนเล่มใหญ่ๆ จูดวงไว้ที่ขอบวงกลมรอบโต๊ะตรงกลาง ซึ่งก็อาจจะเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้ หรือไม่แสงไฟก็จะร้อนทำให้ภายในห้องที่คนแออัดอยู่แล้วร้อนหนักขึ้นไปอีก เขาเลยออกแบบหลังคาเป็นโดมสูง และขอบโดมทำเป็นหน้าต่างกระจกโดยรอบ 2 วง ทำให้ได้แสงแดดมาช่วยได้มาก นี่คงเป็น

เขาต้องออกแบบห้องในลักษณะนี้เพื่อให้ผู้คนได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในพื้นที่จำกัด บางคนที่ช่างสังเกตหน่อย

โบสถ์ใหญ่ของเมืองอัปซาลานั้นสร้างตามสถาปัตยกรรมกอธิค ในเมืองไทย วัดนิเวศธรรมประวัติที่พระราชวังบางปะอินก็สร้างอย่างกอธิคเหมือนกัน แต่โบสถ์เมืองอัปซาลานั้นใหญ่โตมโหฬาร

อาจจะเกิดคำถามว่า โรงเรียนแพทย์ที่นี่ใหญ่ขนาดสอนนักเรียนที่ละประมาณ 200 คนเชียวนะหรือ ก็ต้องบอกว่าเปล่าหรอกครับ เรื่องที่จริงเป็นว่า คุณหมอ โอลอฟ รุดเบค (Olof Rudbek) คนริเริ่มห้องผ่าศพเป็นคนค่อนข้างจะหัวการค้าหน่อยเลยเพียวรับใครก็ได้ที่อยากดูการผ่าศพ

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ห้องผ่าศพแห่งนี้ยืนหยัดมีชีวิตรอดมาได้ทุกวันนี้ ไม่ถูกไฟไหม้ไปเสียก่อน

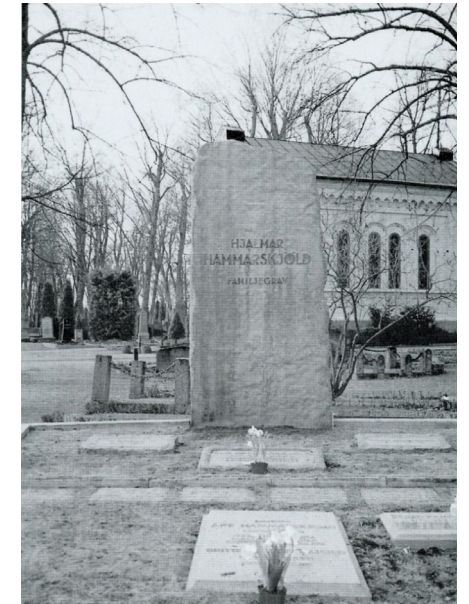
นอกจากสิ่งก่อสร้างอันเป็นร่องรอยอารยธรรมและแหล่งความรู้สมัยโบราณที่ผมเล่ามาแล้ว สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างของเมืองอัปซาลาคือ สถานที่

ซึ่งเกี่ยวข้องกับอดีตเลขาธิการสหประชาชาติที่ชื่อ นายดาร์ก ฮามมาโซลด์

นายดาร์ก ฮามมา โซลด์ เป็นชาวสวีเดนตัวอย่างคนหนึ่งที่ได้ใช้ชีวิตทุ่มเททำงานในสิ่งที่ถูกต้อง ดึงมายนายดาร์ก ฮามมาโซลด์ เคยเป็นเลขาธิการสหประชาชาติผู้อุทิศตัวกับหน้าที่ สร้างโลกที่ดีกว่าเก่า

ชาวสวีเดนอีกคนหนึ่งที่มีชื่อก้องโลก คือ นายอัลเฟรด โนเบล เจ้าของรางวัลโนเบล ผมคิดว่าคนที่ได้คิดว่าตัวเองทำสิ่งที่ไม่ดีคือคิดประดิษฐ์ระเบิดได้จนเป็นอันตรายแก่คนทั่วไป แล้วมาตั้งรางวัลให้คนรุ่นหลังที่ทำเรื่องดี ๆ น่าจะจัดเป็นคนดีได้

สถานที่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับนายดาร์ก ฮามมาโซลด์ ได้แก่ ปราสาทบนเขา ที่เรียกกันว่า Castle Hill ซึ่งเป็นสถานที่ที่นายฮามมาโซลด์เกิดและเติบโต บิดาของเขาเป็น ผู้ว่าราชการเมืองอัปซาลานี่เอง นอกจากนี้ยังมีสุสานและที่ฝังศพของเขาซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับที่ฝังศพของพ่อแม่พี่น้อง นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิดาร์ก-ฮามมาโซลด์ ซึ่งถ้ามองในแง่ภายนอกก็ไม่มีอะไรน่าสนใจ เพราะตั้งอยู่ในบ้านไม้เก่าแก่หลังหนึ่ง บ้านหลังนี้เคยเป็นสมบัติ

หลุมฝังศพครอบครัวฮามมาโซลด์ พร้อมหน้าทั้งพ่อแม่พี่น้อง รวมทั้งนายดา

ของมหาวิทยาลัยอัปซาลา แต่มาในภายหลังได้ยกให้เป็นที่ทำงานของมูลนิธิฯ

ถ้ามองในแง่ของเนื้อหาสาระ ต่อบันว่ามูลนิธินี้เป็นหนึ่งในไม่กี่แห่งของโลกที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะพัฒนาสังคมโลกโดยส่วนรวมเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของอดีตเลขาธิการสหประชาชาติ โดยรัฐบาลและชาวสวีเดนช่วยกันบริจาค ลงขันตั้งมูลนิธินี้ขึ้นมาให้เป็นอนุสรณ์

บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งของมูลนิธิฯ ก็เป็นเรื่องน่าสนใจเหมือนกัน บ้านหลังนี้เคยเป็นที่อยู่ของนักคิดและนักพัฒนาสังคมของสวีเดนหลายคนก่อนที่จะยกให้เป็นที่ทำงานของมูลนิธิฯ ความที่เป็น

บ้านไม้จึงยากแก่การดูแล แต่เขาก็พยายามรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม ชื่อทางการของบ้านหลังนี้ คือ Geijers garden (อ่านว่า เยเยสโกลเดน) แปลว่า บ้านของเยเย่ นายเยเย่เป็นนักคิด นักวิจารณ์ และเป็นผู้ทำให้เกิดการใช้ภาษาสวีเดนในการสื่อสารต่าง ๆ อย่างกว้างขวางแทนที่ภาษาลาติน ซึ่งเป็นภาษาในหมู่นักวิชาการในสมัยก่อน

ในบริเวณบ้านมีภาพทิวทัศน์ของประเทศสวีเดนในหน้าหนาว และหน้าแล้ง เป็นภาพขาวดำ หลายภาพที่ถ่ายโดย นายดาร์ก ฮามมาโซลด์ กล่าวกันว่าโดยพื้นฐานแล้ว นายดาร์ก ฮามมาโซลด์ เป็นนักคิด ชอบอ่านบทกวี และมีความรักธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ น่าเสียดายที่เขาเสียชีวิตด้วยเครื่องบินตกในอัฟริกา ขณะปฏิบัติหน้าที่หลังจากเป็นเลขาธิการสหประชาชาติได้ 15 ปี

เมืองอัปซาลาไม่มีชื่อเสียงในฐานะแหล่งท่องเที่ยว เพราะไม่มีสถานที่เลื่องชื่อ ไม่ได้มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์โลก แต่ในแง่ความเป็นสวีเดนแล้ว อัปซาลาเป็นแดนแห่งความเจริญทางวิทยาการ เป็นเมืองนักปราชญ์ระดับโลกอย่าง หมออรุดเบค และ นายดาร์ก ฮามมาโซลด์ นอกจากนี้

นักวิทยาศาสตร์จากเมืองนี้ เคยได้รับรางวัลโนเบลถึง 3 คน ประวัติศาสตร์ของอัปซาลามีมายาวนานกว่า 1,000 ปี ควบคุมมากับเมืองหลวงของประเทศ คือ กรุงสต็อกโฮล์มที่อยู่ห่างกันเพียงประมาณ 70 กม.เท่านั้น

การท่องเที่ยวก็เหมือนการกินอาหารนะครับ มีประโยชน์นานับการแล้วแต่ใครจะต้องการอะไร กินอาหารต้องการความอร่อยก็เป็นแบบหนึ่ง จะเอาประโยชน์ต่อร่างกายก็มองอีกแบบหนึ่ง จะกินเพื่อสุนทรีย์แห่งจิตใจก็อาจจะมองอีกแบบหนึ่ง แต่ที่แน่ ๆ คือจะกินให้ได้ผลทั้ง 3 อย่างก็ไม่ยาก

เที่ยวเมืองอัปซาลาจะเอาความแปลกใหม่ก็มีให้เห็น อาหารแปลก ๆ ก็มีให้กิน (อย่างสเต็กกวางเรนเดียร์) จะเอาเรื่องราวในประวัติศาสตร์ก็มีให้ฟัง หรือจะมองหาแรงบันดาลใจไปช่วยกันสร้างโลกให้น่าอยู่ ก็คงจะได้ไปไม่น้อย

ที่ไม่ได้อู้อย่างเดียวในการท่องเที่ยวเมืองอัปซาลา คือการช้อปปิ้ง อันเป็นของโปรดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของไทยเราเท่านั้นแหละครับ 🙏🙏🙏

เนปาล

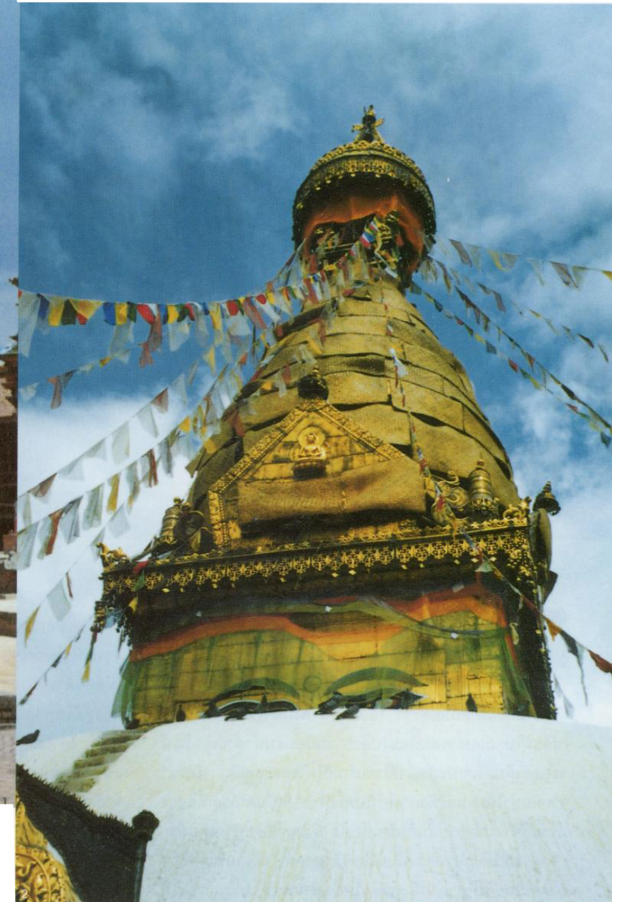
ไม่มีต้นสาละที่สวนลุมพินี

(1) Durbar Square

หน้าปราสาทเมืองหลวงเก่า ปักตุประ

(2) เจดีย์วัดสวามิภู วัดพุทธใหญ่ที่สุดใน
เนปาล

เรื่องและภาพโดย สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์

สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า

วิวทัศน์เมืองกาฐมาณฑุ มองจากวัดสวามิภู

“เราจะไม่มีย่ำไปโน่นแม่น้ำสายเดียวกันได้ 2 ครั้ง” ดูเหมือนนักปรัชญากรีกโบราณชื่อ ดิโมเตเรตุส จะเคยกล่าวไว้ทำนองนี้ เนปาลที่ผมได้มีโอกาสไปเยือนหนที่ 2 จึงไม่ใช่เนปาลเดียวกับที่ผมเคยไปเมื่อราว 10 ปีก่อน คงไม่ใช่เนปาลเท่านั้นที่เปลี่ยนไป ผมเองคงเปลี่ยนไปด้วย เหมือนแม่น้ำสายเดิมที่แม้จะอยู่ที่เดิมแต่กระแสน้ำที่ไหลผ่านก็ไม่ใช่กระแสน้ำเดิม เป็นน้ำจากฝนท่าใหม่ และตัวเราก็ย่ำไปหนที่ 2 ก็เป็นคนใหม่ที่อย่างน้อยก็รู้ว่าแม่น้ำสายนั้นต้นลึกเพียงไร น้ำไหลเชี่ยวกรากเพียงใด

ผมไปเนปาลครั้งนี้ในเดือนสิงหาคม เดือนที่ผมคิดว่าน่าจะเป็นช่วงที่อากาศดีเพราะใกล้หน้าหนาว แต่มันก็เป็นได้แค่นั้น เพราะจริงๆ แล้วเดือนสิงหาคมเป็นเดือนมรสุม ยังมีฝนตกทุกวัน บังเอิญภารกิจหลักของผมคือไปประชุมก็เลยไม่ค่อยผิดหวัง แต่ก็เสียดายไม่มีโอกาสเห็นยอดเขาเอเวอเรสต์ หรือแม้กระทั่งเทือกเขาหิมาลัยแม้จะไปจนถึงเนปาลว่าไปแล้วก็ไม่ต่างกับเมื่อ 10 ปีก่อน ที่แม้จะไปเดือนกันยายนและอยู่ที่นี่ถึง 1 สัปดาห์ ก็ไม่มีโอกาสได้เห็นทั้ง 2 อย่าง เพื่อนเนปาลของผมบอกว่าจะให้แน่ๆ ต้อง

เป็นเดือนตุลาคม อากาศจึงจะแจ่มใส อยู่ในเมืองกาฐมาณฑุ เมืองหลวงก็นั่งมองเห็นได้ทุกวันแต่ถ้าเดือนสิงหาคมหรือกันยายนต้องออกไปหาที่เหมาะสมนอกเมืองกาฐมาณฑุหรือไม่ก็นั่งเครื่องบินที่เขาจะพาบินเข้าไปดูเทือกเขาหิมาลัยใกล้ๆ ซึ่งถ้าโชคดีอากาศไม่เลวร้ายก็คงจะเห็นได้ชัดเจน สวยงาม สำหรับผมได้เห็นหรือไม่ได้เห็นคงไม่ค่อยต่างกัน ถ้าให้เห็นไกล ๆ หรือมองผ่านกระจกเครื่องบินก็ยังสู้มีโอกาสออกไปเหยียบผืนหิมะบนยอดเขาสูงเหล่านั้นไม่ได้ หลายคนบอกว่าให้เจียมตัวไว้ดีกว่าอายุก็ไม่ใช่น้อยแล้ว แต่ผมเชื่ออย่างนี้นักวิจัยต่างประเทศ บางคนเข้าใจคำจำกัดความคนแก่ไว้อย่างไม่เป็นวิทยาศาสตร์ว่า “คนแก่คือคนที่รู้สึกกว่าตัวเองแก่”

ถ้ามีแค่เรื่องประชุมกับความผิดหวังที่ไม่ได้เห็นยอดเขาเอเวอเรสต์ และเทือกเขาหิมาลัย (ชื่อแขกของเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งจริง ๆ แล้วก็มี ความหมายเดียวกันคือที่อยู่หรือป่าหิมะ) ผมก็คงไม่ได้เขียนถึงเนปาล เพราะก็คงเหมือนครั้งที่ผมไปเยือนเนปาลเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ที่ผมก็ไปเนปาลเพื่อมาประชุมและก็ไม่ได้เห็นภูเขาหรือหิมะ แม้กระทั่งชะเง้อมองจากไกล ๆ แต่ครั้งนี้ผมได้รู้จักศาสนาและ

ประวัติศาสตร์ รวมทั้งการเมืองเนปาล มาเล่าสู่กันฟังด้วยมุมมองใหม่ของตัวเอง เมืองภักตปุระ (Bhaktapur) เมืองโบราณของประเทศเนปาลที่อยู่ใกล้กับเมืองกาฐมาณฑุ เมืองหลวงของประเทศที่เคยไปเห็นเมื่อ 10 ปีที่แล้ว จึงไม่เหมือนที่เพิ่งได้ไปเห็นมา จัดรัสกลางเมืองเก่าในเมืองกาฐมาณฑุเองที่เรียกกันว่า Durbar Square จัดรัสแห่งปราสาท จึงมีความหมายใหม่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกัลยาณมิตรที่ไปด้วยสนใจเรื่องราวต่าง ๆ คอยตั้งคำถามกันและกันอีกส่วนหนึ่งก็เพราะมีแหล่งข้อมูลและคนที่ช่วยให้เราได้เห็นมุมมองใหม่ ๆ ของสิ่งเดิมที่เราเคยเห็นมาแล้ว และบุคคลสำคัญที่ผมคงต้องกล่าวขอบพระคุณไว้ในที่นี้คือ ท่านอัครราชทูตที่ปรึกษาของสถานทูตไทย ณ กรุงกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล คุณวีระยุทธ อยู่ทองคำ ที่ได้กรุณามาช่วยให้ คณะของ ผม ซึ่งมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขคือ คุณคำรณ ณ ลำพูน และท่านรองปลัดสุภชัย คุณารัตนพฤกษ์ ที่ไปร่วมประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขได้มีโอกาสเห็นและรู้จักประเทศเนปาลมากขึ้น นอกเหนือจากโปรแกรมการประชุมที่เราต้องหน้าดำคร่ำเครียดประชุมพูดคุยกับประเทศอื่น ๆ

รวมทั้งประเทศเจ้าภาพด้วยอยู่รวมเกือบ 3 วัน

ใครที่เคยไปเนปาลน่าจะมีความเหมือนผม ในฐานะที่ไม่ใช่นักมานุษยวิทยาว่าจริงๆ แล้ว คนเนปาลเป็นใครกันแน่ เพราะดูจากหน้าตาคนเนปาลจะเห็นหน้าตาแบบมองโกลอยด์ คือ แบบคนจีน คนไทยเราอยู่จำนวนหนึ่ง หรือถ้าจะเทียบใกล้เคียงหน่อยก็อาจจะเทียบกับชาวเขาที่เราเห็นทางภาคเหนือของไทย แต่อีกด้านหนึ่งเราก็จะเห็นคนที่มีหน้าตาแบบแขกซึ่งค่อนข้างมาทางพวกคอเคเซียน หรือพวกฝรั่งที่มีตาโต จมูกโด่ง อยู่ไม่น้อย ผมเองหลังจากไปเห็นประเทศต่างๆ รวมทั้งคิดถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเราเองเท่าที่ได้มีประสบการณ์ตรง และศึกษาจากหนังสือเท่าที่มีเวลาจะหาอ่านได้บ้าง มักจะบอกกับตัวเองว่า คำถามนี้เหมือนคำถามโลกแตก เพราะขึ้นกับว่าจะสาวประวัติศาสตร์ไปไกลแค่ไหน แต่ที่แน่ๆ คือเวลาเราเห็นประชาชนรูปร่างหน้าตาแตกต่างกันแล้วสรุปว่า คงมีชนพื้นเมืองอยู่เดิมแล้วก็ถูกอีกชนเผ่าหนึ่ง หรืออีกประเทศหนึ่งมารุกราน หรือมาแย่งชิงหรือมาครอบครอง ปกครอง ก็อาจจะถูกต้องอยู่ แต่ถ้าถามว่าแล้วชนพื้นเมืองนั้นเขามาแย่งชิงหรือรุกราน

หรือครอบงำชนพื้นเมืองดั้งเดิมกว่านั้นอีก หรือเปล่า คงต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกมากมาย ซึ่งบางครั้งก็อาจจะไม่มีคำตอบที่แน่นอนเหมือนตอนที่ไปเม็กซิโกแล้วเรียนรู้ประวัติศาสตร์เม็กซิโกว่า ถูกสเปนรุกรานเมื่อราว 400 กว่าปีก่อน โดยคนที่ถูกรุกรานเป็นคนเผ่าแอซเทค (Aztec) แต่เมื่อถามว่าชนเผ่าแอซเทคเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของเม็กซิโกหรือไม่ ก็กลับได้คำตอบว่าอาณาจักรแอซเทคนั้นมีที่มาไม่ชัดเจน แต่มีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็วอยู่ในบริเวณที่ราบสูงเม็กซิโกอยู่ถึง 200 ปี ก่อนจะถูกชาวสเปนมาครอบครอง ชนเม็กซิโกจึงเหมือนเนปาลที่มีทั้งพวกอินเดียพื้นเมือง ซึ่งเป็นพวกมองโกลอยด์และเชื่อว่าอพยพจากทวีปเอเชียผ่านช่องแคบแบริ่งไปทวีปอเมริกาเหนือตั้งแต่ยุคหินแล้ว ลงไปตั้งรกรากอยู่ในแถบอเมริกา อเมริกากลาง และใต้ในปัจจุบัน ผสมกับพวกตาโต จมูกโด่ง ซึ่งเป็นพวกคอเคเซียนจากทวีปยุโรปที่เข้ามาถึงดินแดนแถบนี้โดยอาศัยเทคโนโลยีการเดินทางทางเรือ เมื่อ 400 กว่าปีที่แล้ว

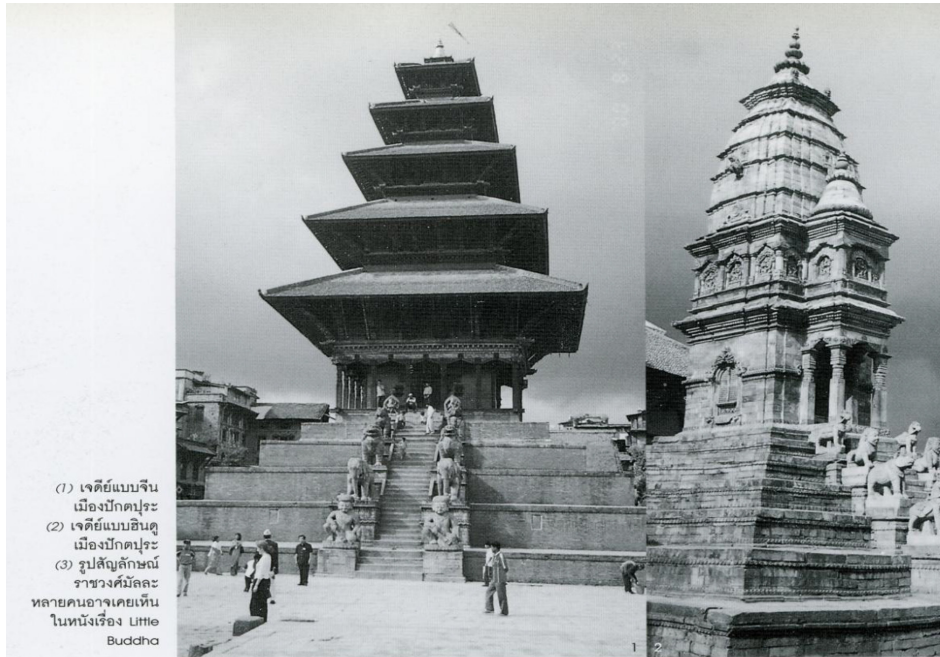
เนปาลเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล แต่ประเทศเพื่อนบ้าน

ที่เมือง Lukhet หลังเดือนตุลาคม ตรงจุดนี้จะเห็นทิวเขามาลียาลูกลูกลูกตา

สำคัญคือ ประเทศอินเดียนั้นมีอำนาจและอิทธิพลในดินแดนแถบนี้มาก่อนที่จะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ คนหน้าตาแบบคอเคเซียนในเนปาลจึงน่าจะเดินทางเข้ามาในเนปาลทางบก ไม่ใช่ทางทะเลเหมือนพวกสเปน และน่าจะเข้ามาเป็นเวลานานแล้ว อย่างน้อยก็น่าจะนานกว่า 2,500 ปี เพราะโดยประวัติศาสตร์นั้น พระพุทธเจ้ามีถิ่นกำเนิดในประเทศเนปาลและตระกูลศากยะของท่านก็เป็นพวกคอเคเซียน มากกว่าจะเป็นมองโกลอยด์ แม้ว่าพระพุทธรูปที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในแต่ละประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ อาจจะมีทั้ง 2 แบบ

ตามแต่ศิลปะของประเทศนั้น ๆ ครั้งนี้ แม้ผมเองจะไม่เห็นทัศนียภาพตามธรรมชาติของเนปาล แต่ที่ต้องนับว่าโชคดีคือ ได้ไปเยือนที่ประสูติของพระพุทธเจ้าที่เมืองลุมพินี ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศเนปาลในปัจจุบัน ในขณะที่สังเวชนียสถานอีก 3 แห่ง (ที่ผมไม่มีโอกาสได้ไปเยือน) คือ ที่ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพานนั้น ล้วนตั้งอยู่ในเขตแดนประเทศอินเดียในปัจจุบัน เป็นไปได้ว่าดินแดนตอนใต้ของเนปาลคือลุมพินีนี้ น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินเดีย เมื่อสมัยโบราณ หรืออาจเป็นแคว้นเล็ก ๆ กระจัดกระจายอยู่ทั่ว

ชมพูทวีปเมื่อกว่า 2,500 ปีที่แล้วมา ซึ่งถ้าดูจากภูมิประเทศก็น่าจะเป็นไปได้ เพราะเมืองลุมพินีห่างจากชายแดนอินเดียเพียงไม่ถึง 20 กม. ในขณะที่เมืองพุทธคยา ซึ่งเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าอยู่ห่างจากเมืองลุมพินีถึงเกือบ 1,000 กม. แปลว่าพระพุทธองค์ท่านคงรู้ว่าถ้าหนีไปไม่ไกลพอจากกรุงกบิลพัสดุ์ (ซึ่งห่างลุมพินีในราว 30 กม.) น่าจะไม่มีโอกาสไปปฏิบัติธรรมอย่างที่ต้องการตั้งใจไว้ นอกจากนี้ยังเป็น ที่ราบไม่มีภูเขากั้นระหว่างเขตแดน ในขณะที่เมืองกาฐมาณฑุ ซึ่งเป็นเมืองหลวง แต่โบราณของเนปาลนั้นอยู่ทางเหนือและเป็นเมืองอยู่ในหุบเขามียุทธเขาล้อมรอบ

ทุกด้าน และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อินเดียครอบครองเนปาลไม่สำเร็จ คงความเป็นประเทศอิสระมาได้จนทุกวันนี้ เมืองลุมพินีไม่มีอาคารหรือปราสาทโบราณขนาดใหญ่หรือสถาปัตยกรรมรูปทรงวิจิตรพิสดารเหมือนในกรุงกาฐมาณฑุหรือเมืองปักตปุระ หรือเมืองปาทาน (ลลิตปุระ) เมืองที่มีเมืองน้อง 3 แห่งที่อยู่ในหุบเขากาฐมาณฑุ (Kathmandu Valley) แต่สำหรับพุทธศาสนิกชนจำนวนไม่น้อย การได้เหยียบแผ่นดินเกิดของพระพุทธเจ้า คงมีคุณค่าและความอัมเิบไฉมากกว่าการได้เห็นยอดเขาเอเวอเรสต์ หรือเมืองเก่าในหุบเขากาฐมาณฑุเป็นไหน ๆ

ผมเองก็อาจจะไม่เป็นข้อยกเว้น แม้จะรู้สึก ว่าโดยธรรมชาติแห่งศาสนาพุทธนั้นไม่น่าจะยึดมั่นถือมั่นถึงขนาดนี้ และนี่ก็อาจจะ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลุมพินีไม่ได้ยิ่งใหญ่โด่งดัง หรือเป็นจุดดึงดูดผู้คนให้ต้องมาเยี่ยมเยือนเหมือนอย่างกรุงเยรูซาเล็ม หรือกรุงเมกกะ ซึ่งเป็นที่เกิดของศาสดาผู้ยิ่งใหญ่อีก 2 ท่าน สิ่งทีถือได้ว่าเป็นถาวรวัตถุที่อาจจะถ่ายรูปเอาอวดเพื่อน ๆ หรือคนอื่นว่าได้มาถึงเมืองลุมพินีแล้ว คงมีเพียงเสาคินของพระเจ้าอโศกมหาราช และวิหารของพระนางสิริมหามายา พระชนนีของพระพุทธเจ้าเท่านั้น และตอนที่เราไปถึงลุมพินี วิหารพระนางสิริมหามายาก็มีสภาพเป็นเพียงซาก ที่กำลังอยู่ในระหว่าง การบูรณะ เพราะวิหารเดิมได้ถูกน้ำท่วมใหญ่ทำพังไปเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว และทางการเนปาลก็เลยถือโอกาสสำรวจใหม่ เพราะวิหารดังกล่าวสร้างขึ้นเหนือแผ่นหินที่พระเจ้าอโศกมหาราชมาสร้างไว้เป็นอนุสรณ์เมื่อคราวเสด็จมาถึงลุมพินีในราวปี พ.ศ.263 ตอนนั้นแผ่นหินนั้นฝังอยู่ใต้ดินลงไปประมาณ 1.5 ฟุต และมีเสาเหล็กพร้อมป้ายเขียนบอกว่า ตำแหน่งนี้คือจุดที่พระพุทธเจ้าเหยียบพื้นโลกเป็นครั้งแรกในชีวิต

ส่วนเสาคินของพระเจ้าอโศกมหาราชก็แสนจะราบเรียบจนหลายคน ที่ไปไม่เชื่อว่านี่จะเป็นเสาคินของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ และต้องถามย้ำหลายครั้งกับไกด์ กิตติมศักดิ์ที่พาเราเยี่ยมชมพร้อมเล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับลุมพินีให้เราฟัง เขาเป็นนักโบราณคดีที่มาดูแลการบูรณะบริเวณสวนลุมพินี รวมทั้งวิหารมายาเทวีด้วย เขายืนยันกับเราว่าเชื่อถือได้ เพราะมีเสาคินแบบเดียวกันนี้กว่า 40 ต้น กระจายกระจายอยู่ทั่วไปในประเทศอินเดีย โดยมีเพียง 3 ต้นอยู่ในประเทศเนปาล และต้นหนึ่งคือต้นนี้อยู่ที่สวนลุมพินี ส่วนที่เหลืออยู่ที่กรุงกบิลพัสดุ์ที่ยังมีซากปราสาทโบราณอยู่ เสาต้นนี้เป็นเสาคินทรายกลมเกลี้ยงมีคำจารึกอยู่รอบเสาอย่างที่เราเห็นในภาพ และความจริงแล้วมีหินแกะสลักเป็นดอกบัวคว่ำและมีรูปม้าอยู่เหนือดอกบัวตั้งอยู่ที่ยอดเสา แต่ต่อมาฟ้าผ่าเสาแยกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนยอดนั้นตกอยู่บนพื้นข้าง ๆ เสา ทั้งนี้ปรากฏในบันทึกของพระจีนที่เดินทางมาถึงสวนลุมพินีในราวคริสต์ศตวรรษที่ 14 พุดเสร้างเขาก็ชี้ให้เราดูว่าเสาคินที่ตั้งอยู่ตรงหน้านั้นมีเหล็กรัดโดยรอบอยู่ 2 วง ส่วนเสาคินนั้นมีรอยเชื่อมด้วยซีเมนต์อยู่ตรงกลาง ซึ่งตอนแรกพวกเราไม่มีใคร

สังเกตเห็นรอยเชื่อม เห็นแต่เหล็กกรัดอยู่ 2 วง ยังสงสัยถามกันเองว่าเขารัดไว้ทำไม ดูไปแล้วเสาทินพระเจ้าอโศกมหาราช เหมือนปล่องโรงงานอย่างไรวางนั้น

ใครที่คิดจะมามองหาอาคารถาวรวัตถุที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ หรือสัญลักษณ์ของสวนลุมพินีที่สะท้อนประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องถึงพระพุทธองค์ คงต้องผิดหวัง แม้แต่ต้นสาละที่ว่ากันว่าเป็นต้นไม้ที่พระนางมายาเทวีใช้เป็นที่ประสูติพระพุทธองค์ก็ได้ของเราแย้งบอกว่าเขาวิจัยแล้วเชื่อว่าไม่ใช่ต้นสาละ แต่ไม่มีเวลาจะซักว่าเขาวิจัยยังไง เลยยิ่งทำให้คิดเลยเถิดไปว่าหรือนี่คือการบอกใบ้

ทางอ้อมมายังพุทธบริษัทที่ถึงความเป็นอนิจจังของสรรพสิ่ง และให้ละวางการยึดมั่นถือมั่น

ในช่วงเวลาหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วจนถึงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือราว พ.ศ. 2000 มีบันทึกเก่าแก่เล่าถึงเรื่องราวของผู้ที่เดินทางมาเยือนสวนลุมพินีเป็นระยะๆ ประมาณกันว่ามีพระจีนถึงประมาณ 136 รูปที่เคยเดินทางมาถึงที่แห่งนี้ ในบันทึกของพระฟาเหียน เมื่อราว พ.ศ. 700 ก็พูดถึงเสาทินของพระเจ้าอโศก และในบันทึกของพระถังซำจั๋ง (ตัวจริงไม่ใช่ในนิยายเรื่องไซอิ๋ว) ก็พูดถึงสวนลุมพินีในสภาพที่

ค่อนข้างจะทรุดโทรมแล้ว แต่หลังจากคริสต์ศตวรรษที่ 14 เรื่องราวเกี่ยวกับสวนลุมพินีก็หายไปจากบันทึกต่างๆ ของคนเดินทาง ซึ่งโด่งของเรากล่าวให้ฟังว่า ในขณะนี้ยังมีสมมุติฐานต่างๆ นานา ส่วนหนึ่งเชื่อว่าเพราะราชวงศ์โมกุลในประเทศอินเดียมีอำนาจมากขึ้น และแพร่ขยายให้ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น แต่อีกส่วนหนึ่งก็เชื่อว่าเป็นเพราะภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม เพราะเมื่อปี ค.ศ. 1956 ซึ่งมีการขุดสำรวจบริเวณนี้นักสำรวจพบแต่เนินดินขนาดใหญ่ มียอดเสาทินของพระเจ้าอโศกโผล่พ้นดินให้เห็นเพียงไม่กี่ฟุต และเมื่อขุดบูรณะ

ก็พบกำแพงเก่า ซึ่งเชื่อกันว่าน่าจะเป็นที่พักหรือวัดสมัยก่อนที่พระเจ้าอโศกได้สร้างขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นที่พักกระบุงบาเมื่อเดินทางมาถึงที่นี่แล้ว

ศาสนาพุทธในประเทศอินเดียและเนปาลคงต้องเผชิญกับการคัดค้านต่อต้านของศาสนาฮินดูที่เป็นเจ้าถิ่นเก่าแก่ ในแถบนี้โดยไม่ต้องสงสัย และก็ต้องถูกระทบจากอิทธิพลของศาสนาอิสลามซึ่งมาจากทางทิศตะวันตก โดยเฉพาะในช่วงของราชวงศ์โมกุลในประเทศอินเดียอย่างแน่นอน เพราะปัจจุบันจะหาคนนับถือศาสนาพุทธในอินเดียก็แสนยาก แม้แต่ในประเทศเนปาลเองเพื่อนผม

ก็ยังบอกว่า มีชาวพุทธเพียงแค่มิถึง 10 เปอร์เซ็นต์ แต่โชคดีที่มีพ่อค้าที่เป็นชาวทิเบตมาค้าขายอยู่ในเนปาลไม่น้อย ก็เลยเพิ่มจำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธขึ้นมาได้อีก แต่ที่เนปาลก็มีวัดพุทธขนาดใหญ่ เรียกว่า วัดสวามัญ เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเขาเตี้ย ๆ ภายในเมืองกาฐมาณฑุได้ค่อนข้างกว้างขวาง วัดพุทธในเนปาลนั้นจะเป็นพวกวัชรนิกาย มีสัญลักษณ์เป็นรูปวชิระ (สายฟ้า) อยู่ในวัด เวลาไปในวัดก็จะเห็นแต่พระทิเบตซึ่งจะมีองค์พระพุทธรูปที่บูชาของตนเองต่างจากของเนปาล แต่มีกฎที่พิกและอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปอยู่ในบริเวณเดียวกัน ผู้คนที่เข้าไปในวัดก็จะมีพิธีกรรมมาตรฐานอยู่ 2 อย่าง คือจุดประทีปบูชา (คงเหมือนเราจุดธูปจุดเทียน) แล้วก็หมุนวงล้อที่มีตั้งไว้โดยรอบเจดีย์หรือรอบอุโบสถที่ประดิษฐานพระพุทธรูป บนฉัตรหรือวงล้อจะเขียนเป็นบทสวดมนต์สั้น ๆ ว่ากันว่า ถ้าไปหมุนวงล้อหรือระฆังนี้ก็จะถือเสมือนหนึ่งว่าได้สวดมนต์แล้ว

มีวัดอีกวัดหนึ่งที่ได้ไปเยี่ยมชมชื่อ วัดสุวรรณวิหาร (Golden Temple) อยู่ในบริเวณเมืองปาทาน หรือลลิตปุระ ติดกับเมืองกาฐมาณฑุ วัดนี้เป็นวัดเล็ก ๆ ที่สมเด็จพระเทพฯ เคยเสด็จเยือน เราได้

พบกับชายดูแลวัดเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจให้ฟังว่า ในวัดจะไม่มีพระอยู่เป็นประจำ แต่วัดนี้ดูแลโดยชุมชนชาวพุทธที่อาศัยอยู่รอบวัด และเขาจะเลือกผู้มาดูแลวัดผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปครั้งละเดือน ครอบครัวยุคถูกเลือกก็จะให้ลูกชายมาโกนหัวแล้วอยู่ประจำดูแลวัดเหมือนเป็นพระ ส่วนตัวพ่อก็จะมาร่วมดูแลด้วย แต่ไม่ว่าใครอยากจะทำอยู่ดูแลวัดก็จะอาสาสมัครแล้วได้รับคัดเลือก เพราะคนที่จะมีสิทธิจะต้องเป็นคนที่มีสืบเชื้อสายมาจากศากยะวงศ์ ซึ่งเป็นตระกูลของพระพุทธเจ้า ส่วนวิธีกำหนดว่าใครเป็นศากยะวงศ์นั้น เขาเล่าให้ฟังว่า เป็นการกำหนดของกษัตริย์มัลละพระองค์หนึ่งในสมัยโบราณราชวงศ์มัลละเป็นราชวงศ์สำคัญที่ปกครองเนปาลอยู่เป็นเวลานาน และเพิ่งเปลี่ยนมาเป็นราชวงศ์ปัจจุบันเมื่อราว 200 ปีที่แล้ว ก่อนหน้านั้นราชวงศ์มัลละปกครองและทำความเจริญให้กับประเทศมากมาย รวมทั้งเรื่องกำหนดรูปแบบวิธีการรักษาวัดพุทธแบบเนปาลที่กล่าวถึงนี้ โดยกษัตริย์มัลละในช่วงนั้นได้ยกเลิกการบวชพระในศาสนาพุทธ และบังคับให้พระสึกออกมาแต่งงาน แต่ให้ดำรงฐานะพิเศษคือเป็นผู้สืบทอดตระกูลพระพุทธเจ้า และให้จัดตั้งและจัดหาผู้มาดูแลวัด

(1) แกะระฆังที่มีจารึกบทสวดมนต์
(2) วัชรสัญลักษณ์วัชรนิกายในวัดสวามัญ
(3) พระพุทธรูปแบบทิเบต
(4) เสาค้ำพระเจ้ายาโคชที่ใคร ๆ พากันแปลกใจว่าทำไมเขียนเกินไป

สืบทอดกันต่อๆ มาอย่างที่เราเล่าไว้ แต่มีข้อห้ามคือสมาชิกในตระกูลศากยะจะต้องแต่งงานกับคนในศากยะวงศ์ด้วยกัน หากแต่งงานนอกวงศ์ตระกูลจะถือว่าหมดฐานะ และหมดโอกาสที่จะดูแลวัดต่อไป ซึ่งสำหรับชุมชนนี้เขาถือว่าเป็นภารกิจที่มีเกียรติและได้บุญกุศลอย่างสูง

ศากยะวงศ์ยังมีอิทธิพลอีกอย่างหนึ่งในเนปาลคือ ในพิธีคัดเลือกกุมารีเชื่อกันว่าเป็นองค์อวตารของพระแม่อุมา หรือเจ้าแม่กาลี ตามความเชื่อในศาสนาฮินดู ใครที่ไปเที่ยวกรุงกาฐมาณฑุจะต้องได้ไปเที่ยวจัตุรัสกลางเมืองเก่า (Durbar Square) ของกาฐมาณฑุซึ่งจะมีปราสาทที่ประทับขององค์กุมารี และเขาจะมีพิธี

ฉลององค์กุมารีทุกปีในพิธีที่เรียกว่า Desai Festival แปลว่าพิธีเดือน 10 มีในช่วงเดือนตุลาคม และแม้กระทั่งพระเจ้าแผ่นดินก็ต้องกราบไหว้องค์กุมารี สำหรับองค์กุมารีนั้นเขาจะคัดเลือกจากเด็กหญิงอายุ 5-6 ขวบ โดยจะต้องมีลักษณะพิเศษหลายประการ ข้อแรกต้องเป็นเด็กหญิงในตระกูลศากยะ ผิวพรรณจะต้องหมดจด ไม่มีรอยตำหนิหรือแผลเป็น จะต้องเกิดในจักรราศีเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินเนปาล ในสมัยนั้น ๆ ต้องไม่กลัว หรือตกใจง่าย ซึ่งเขาจะมีวิธีทดสอบสารพัดวิธี เช่น ให้ไปอยู่ในห้องมืด ๆ ให้อยู่กับศพ (ซึ่งเขามีเจดีย์หรือปราสาทเก่าสำหรับใช้เป็นที่พักทดสอบ) หรือให้ดูการฆ่าสัตว์บูชาฮินดู

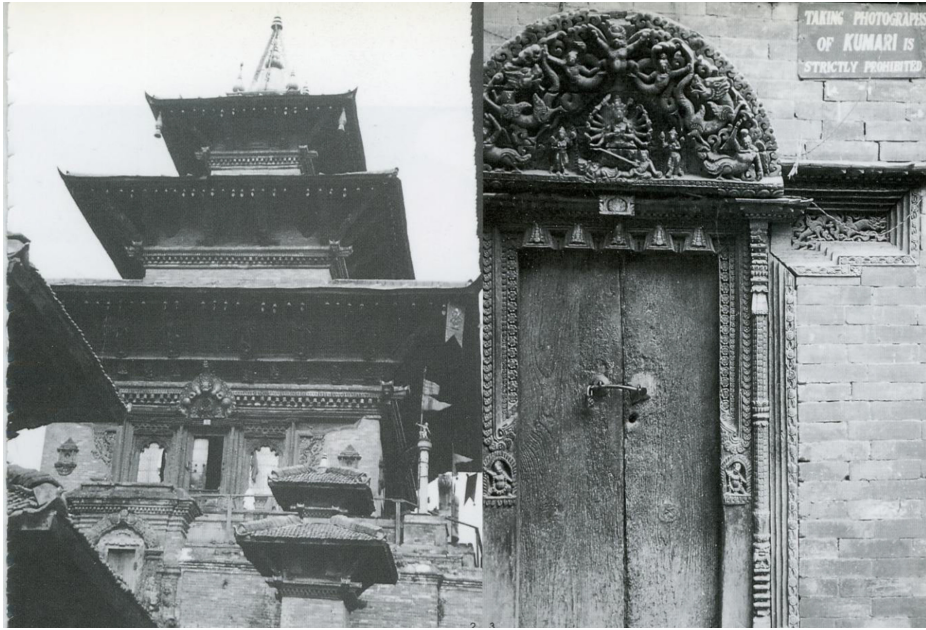
นอกจากนี้ยังต้องสามารถเลือกของใช้ขององค์กุมารีก่อนได้อย่างถูกต้อง (คล้ายๆกับการทดสอบคนที่เชื่อกันว่าเป็นองค์ดาไลลามะกลับชาติมาเกิด) เมื่อได้รับเลือกเขาจะแห่องค์กุมาริ แล้วนำมาไว้ในปราสาทที่จัดตั้งกลางเมืองแห่งนี้ แล้วให้อยู่แต่ในปราสาทไม่ให้เท้าแตะพื้น เพราะเชื่อว่าเป็นเสมือนเทวดา หรือพระเจ้าที่เป็นที่สักการบูชาของผู้คนทั่วประเทศ ต่อเมื่อมีประจำเดือน หรือมีอุบัติเหตุเลือดออกจากร่างกายจำนวนมากก็จะหมดฐานะความเป็นกุมาริ

ความที่เป็นนักระบาดวิทยา คุณหมอสมศักดิ์ วัฒนศรี ที่ไปด้วยพยายามจะถามว่าแล้วเกิดอะไรขึ้นกับบรรดาเด็กหญิง

ที่เคยได้รับเลือกเป็นองค์กุมาริ เธอจะมีชีวิตอยู่เป็นปกติสุขดีหรือเปล่า หรือว่า จะต้องทนทุกข์อันเนื่องจากการได้รับฐานะพิเศษตั้งแต่เมื่อเยาว์วัย ซึ่งเรื่องนี้ไม่ปรากฏว่ามีใครศึกษาไว้อย่างจริงจัง เข้าใจกันว่าคงไม่มีหนุ่มเนปาลกล้าแต่งงานด้วย เพราะอย่างน้อยเธอก็เป็นเทวดามาก่อน หรือไม่ก็อาจจะต้องกลัวว่าตัวเองจะต้องมีอันเป็นไป เพราะหากันว่าคนที่แต่งงานกับผู้หญิงดวงแข็ง ถ้าดวงตัวเองไม่แข็งแรงจริงก็อาจจะด่วนจากลาปล่อยภรรยาให้เป็นม่ายตามลำพัง ถ้าเป็นสมัยก่อนผู้ที่เป็กุมาริน่าจะมีความทุกข์ไม่น้อย แต่ในปัจจุบันยุคสิทธิสตรีเฟื่องฟูเธอน่าจะหาทำงานได้ไม่ยาก เพราะ

อย่างน้อยระหว่างเป็นกุมาริก็จะมีโอกาสเป็นพิเศษที่จะได้มีการศึกษา เป็นการปูพื้นฐานสำหรับอนาคต ไกด์เนปาลพยายามเล่านิยายที่มาของพิธีกรรมว่าด้วยกุมาริ ซึ่งมีอยู่หลายฉบับแล้วแต่ว่าใครจะเชื่ออะไร แต่ผมก็อดสงสัยไม่ได้ว่า ทำไมเขาจะต้องเลือกจากศากยวงศ์ ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ แต่ตัวกุมารินั้นเป็นเรื่องราวความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าของฮินดู คือเจ้าแม่กาลี และก็พลอยสงสัยต่อไปว่า พิธีกรรมนี้จะมีความหมายสำหรับชาวเนปาลจำนวน 20 ล้านคนทั่วประเทศขนาดไหน เลยลองถามเพื่อนชาวเนปาลดู ซึ่งก็ทำให้ได้ข้อสรุปว่า เรื่องที่เราได้ยินและ ดูเหมือนเป็นพิธีกรรมระดับประเทศเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกนี้ อาจมีความหมายกับคนเพียงไม่กี่คน เพราะเพื่อนผมทั้ง 2 คนที่ผมถามตอบเป็นเสียงเดียวกัน (แต่ไม่พร้อมกันเพราะผมถามทีละคนในต่างกรรมต่างวาระ) ว่านี่เป็นพิธีของชาวนิวารี (Newari) ซึ่งเป็นเผ่าหลักที่อยู่ในหุบเขากาฐ്മันฑู เพื่อนผมทั้ง 2 คนนี้ไม่ใช่เป็นชาวเผ่านิวารี และน่าจะเป็นไปได้ว่านี่คือชาวเผ่าของชนชั้นปกครองในประเทศเนปาลมานานแล้ว สมองซึ้งสงสัยของผมยังคงคิดเลียดต่อไปว่า ชะรอยที่เขาเลือกผู้หญิงก็เพื่อให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่โดย

ทั่วไปไม่มีโอกาสมีการศึกษา รู้สึกว่าอย่างน้อยตัวเองก็มีตัวแทนที่แม้แต่กษัตริย์ยังต้องกราบไหว้ ส่วนว่าในชีวิตจริงนั้นเธอจะต้องไปกราบไหว้สามีและเป็นกลุ่มที่ไร้โอกาสในการศึกษาเท่าเทียมบุรุษ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง พุดง่าย ๆ คือทำเป็นยกย่องผู้หญิงเพื่อไม่ใช่ผู้หญิงส่วนใหญ่รู้สึกถูกกดขี่มากเกินไป แต่ที่แน่ ๆ คือ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุผลไร ผมเชื่อว่าพิธีนี้ในปัจจุบันคงมีฐานะเป็นเพียงการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Show) มากกว่าพิธีที่จะมีความหมายต่อความเชื่อ และวิถีทางการดำเนินชีวิต สังเกตง่าย ๆ จากที่เพื่อนผมพูดในทำนองว่า ชนเผ่าอื่นเขาไม่ค่อยรู้สึกมีส่วนร่วม หรือยินดียินร้ายเท่าไรนักกับพิธีกรรมนี้ อีกอย่างหนึ่งก็คือเมื่อเกือบ 10 ปีที่แล้ว ประเทศเนปาลเปลี่ยนระบบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และล่าสุดในระหว่างที่ผมอยู่ที่เนปาลก็มีข่าวที่ประชาชนไม่พอใจ เพราะสมาชิกในราชวงศ์คนหนึ่งขับรถไปชนคนตาย แต่ไม่มีการดำเนินคดี หรือจัดการเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ในฐานะเป็นแหล่งกำเนิดของ ศาสนาพุทธ แต่ปัจจุบันเหลือชาวพุทธ อยู่ไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ในฐานะประเทศ ที่ถูกขนาบโดย 2 ยักษ์ใหญ่คือ จีนกับ อินเดีย แต่ก็ยังรอดพ้นการตกเป็น เมืองขึ้นไม่ว่าของประเทศใดก็ตาม ในฐานะประเทศที่มีร่องรอยความเจริญ ทางอารยธรรมและวัฒนธรรม ซึ่งปรับตัวเข้า สู่กระแสหลักการพัฒนาของโลก ทุนนิยมมานานแล้ว ประเทศเนปาล คงจะต้องเปลี่ยนแปลงไปอีกมากมาย ผมเองคงไม่สามารถพูดถึงการ เปลี่ยนแปลงได้ทั้งหมด ที่พอจะพูดได้คง เป็นความเปลี่ยนแปลงในตัวเองที่มอง

และพยายามเรียนรู้จากปรากฏการณ์ และเรื่องราวบางสิ่งบางอย่างที่ได้ไป พบเห็นเรียนรู้ในประเทศเนปาลในช่วง เวลาสั้น ๆ คงไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าเป็น ความรู้ที่ถูกต้องสมบูรณ์ แต่ก็ น่าจะสะท้อนได้ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นอนิจจังอย่างแน่นอน 🙏

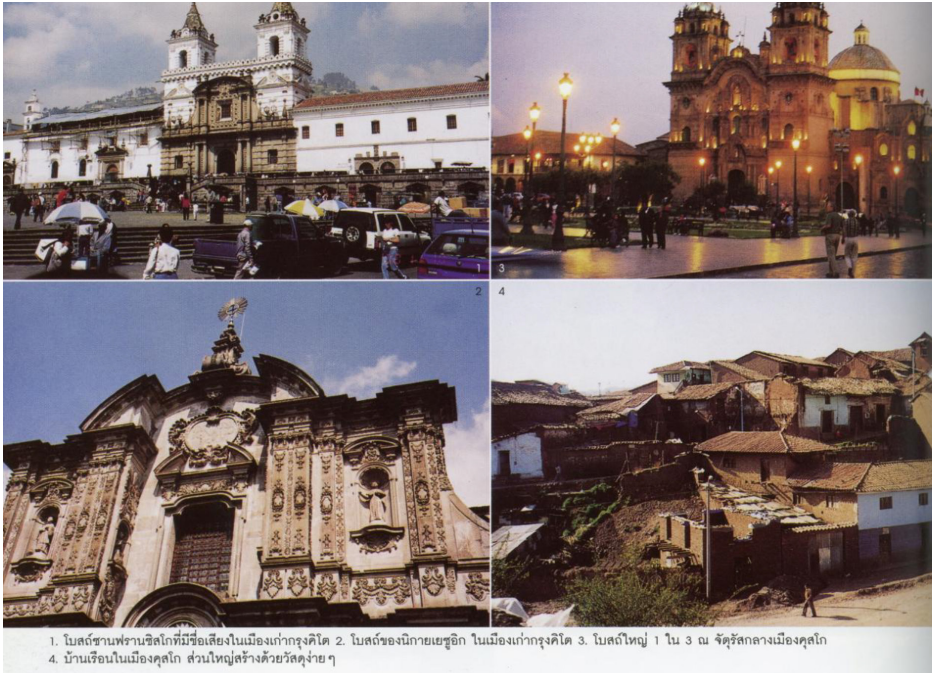
ร่องรอยอารยธรรมอินคาในอเมริกาใต้
ถูกสเปนลบไปเสียมาก
เป็นบาปบริสุทธิ์ของโคลัมบัส

ตามรอยอารยธรรมอินคาในเปรู เอกวาดอร์

เรื่องและภาพโดย สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์

ภาพหน้าซ้าย มาซูปิซู จากมุมมองที่ต่างกัน ภาพล่าง วิหารแห่งหนึ่งในเมืองมาซูปิซู

1. โบสถ์ซานฟรานซิสโกที่มีชื่อเสียงในเมืองเก่ากรุงโต 2. โบสถ์รองนิกายเยซูอิต ในเมืองเก่ากรุงโต 3. โบสถ์ใหญ่ 1 ใน 3 ณ จัตุรัสกลางเมืองคุลโก
4. บ้านเรือนในเมืองคุลโก ส่วนใหญ่สร้างด้วยวัสดุต่างๆ

คนไทยส่วนใหญ่คงเคยได้ยินชื่อ *คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส* และรู้เรื่องราวของเขาในฐานะวีรบุรุษผู้ค้นพบทวีปอเมริกา แม้ว่าในความเป็นจริงเขาไปถึงแค่เกาะแห่งหนึ่งในทะเลแคริบเบียน ไม่ได้เหยียบย่างถึงแผ่นดินใหญ่ของทวีปอเมริกา หลายคนคงจะรู้ชะตากรรมของเขาหลังจากไปถึงอเมริกา และนักสงสารโคลัมบัสที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้บุกเบิก แต่ไม่ได้ประโยชน์ตอบแทนเป็นเรื่องเป็นราว ได้อย่างมากก็แค่ชื่อเสียง (หลังจากตายไปแล้วหลายร้อยปี) สันักเดินเรือชาวสเปนคนหลัง ๆ ไม่ได้ โคลัมบัสเองก็คงไม่รู้ว่าการค้นพบ

ของตน ทำชาวพื้นเมืองในอเมริกาต้องพบกับ การเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในชีวิต เพราะพวกนายทหารกองทัพสเปนทั้งหลายพากันกรีธาทัพไปยังทวีปอเมริกาได้ ในเวลาต่อมา ด้วยได้บันทึกตีพิมพ์ว่าเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทองคำ หนึ่งในจำนวนนั้นคือ *ฟรานเซสโก ปิซซารอ* สำหรับคนไทยชื่อ ปิซซารอ อาจไม่มีความหมายหรืออาจจะไม่เคยได้ยินมาก่อน แต่สำหรับชาวเปรูจะเป็นชื่อที่พวกเขาทั้งรู้จัก และไม่อยากจะรู้จักพร้อมๆ กัน แต่ก็มีอนุสาวรีย์ใหญ่กลางกรุงลิมา เมืองหลวงของประเทศเปรู ให้ผู้มาแะ

เยี่ยมชมได้เห็น และระลึกถึงเหตุการณ์ของเขาอยู่ทุกวัน มีบันทึกของชาวสเปนบอกไว้ว่า ในปีค.ศ.1532 (ก่อนเราเสียกรุงครั้งที่ 1 เล็กน้อย) ปิซซารอใช้กำลังทหารแต่ประมาณ 180 คน เอาชนะกองกำลังของอัททาฮัวปา กษัตริย์อินเดียนแดงเผ่าอินคาได้โดยไมยาก เป็นการเอาชนะท่ามกลางไพร่พลนับหมื่นของอัททาฮัวปา และทำให้อัททาฮัวปากลายเป็นผู้นำคนสุดท้าย ก่อนจะเกิดการล่มสลายของอาณาจักรินคา ที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองสืบต่อกันมากกว่า 300 ปี (บางตำราเชื่อว่ามีกษัตริย์อินคาอีกหลังอัททาฮัวปา แต่เป็นหุ่นเชิดของสเปน)

คนที่สนใจติดตามเรื่องราวว่าด้วยวิวัฒนาการของอารยธรรมในแถบต่างๆ ของโลก คงต้องเคยได้ยินเรื่องราวของ 3 อาณาจักรในอเมริกากลาง และอเมริกาใต้ที่รุ่งเรืองในช่วงก่อนที่ชาวสเปนจะเดินทางไปถึงในศตวรรษที่ 16 กลุ่มที่มีชื่อเสียงและดูจะได้รับการยอมรับและพูดถึงกันมากที่สุดคือ อาณาจักรมายา ที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด แล้วอยู่ดีๆ ก็หายไปแบบไร้ร่องรอย มีผู้ชอบเปรียบเทียบกับอาณาจักรขอมถึงกับเสนอทฤษฎีว่า อาณาจักรทั้ง 2 อาจเป็นฝีมือของมนุษย์ต่างดาวที่มามีตั้งรกรากในโลกมนุษย์แล้ว

จากไปอย่างไร้ร่องรอย อีก 2 อาณาจักรคือ อาณาจักรอินคา ที่ครั้งหนึ่งเคยมีอำนาจครอบคลุมประเทศเอกวาดอร์ ประเทศเปรู และอีกหลายประเทศทางฝั่งตะวันตกของทวีปอเมริกาใต้ กับอาณาจักรแอซเทค ในบริเวณที่ราบสูงเม็กซิโกที่ตั้งของกรุงเม็กซิโกซิตี้ เมืองหลวงของประเทศเม็กซิโกในปัจจุบัน อาณาจักรมายาสลายหายไป ก่อนสเปนจะรู้จักดินแดนอเมริกา แต่อินคาและแอซเทค ล้วนล่มสลายภายใต้การรุกรานของกองกำลังสเปนในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน จาเรต ไดมอนด์ นักสรีระวิทยาชาวอเมริกาที่ชอบเขียนหนังสือว่าด้วยวิวัฒนาการของวัฒนธรรมมนุษย์เชื่อว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวสเปนชนะทั้ง 2 อาณาจักรได้ง่ายไม่ใช่เพราะสเปนฉลาดกว่าชาวพื้นเมือง แต่เป็นเพราะ ปืน เชื้อโรค และโลหะ เชื่อกันว่าในการรุกรานชนพื้นเมือง ทหารสเปนได้พาผู้ป่วยใช้ทรพิษไปด้วย ให้เชื้อฝีดาษคร่าชีวิตชาวพื้นเมืองที่ไม่มีภูมิคุ้มกัน ทาน ช่วยกองทัพสเปนประหัตถ์กระสุนปืนไปไม่น้อย

เมื่อไปประชุมที่ประเทศเอกวาดอร์ ต้องนั่งเครื่องบินเกือบ 36 ชั่วโมง ผมจึงหาโอกาสเรียนรู้อารยธรรม

ของชนเผ่าอินคาและอิทธิพลของประเทศสเปน บังเอิญเส้นทางบินจากกรุงเทพฯ ไปยังกรุงลิมา เมืองหลวงของประเทศเอกวาดอร์ ต้องแวะเปลี่ยนเครื่องบินที่กรุงลิมา ประเทศเปรู ผมจึงคิดจะแวะเปรูเพื่อจะได้เห็นอะไรมากขึ้น แต่พอเอาเข้าจริง ๆ ก็ไม่ใช่อย่างที่คิด แต่ก็นับว่าโชคดีเพราะทั้ง 2 ประเทศนี้เป็นแหล่งสำคัญของอารยธรรมอินคา ศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรอินคาอยู่ที่เมืองคัสโก (Cusco) ทางใต้ของประเทศเปรู บินจากกรุงลิมาไปประมาณ 1 ชั่วโมง แต่กษัตริย์อัททหาฮัวปามาตั้งเมืองหลวงที่เมืองคิโต เพราะตอนนั้นเริ่มมีการทำสงครามแย่งความเป็นใหญ่ระหว่างพี่น้อง 2 คน อัททหาฮัวปาจึงมาซ่อนตัวที่เมืองคิโตและสามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้ แล้วตั้งตัวเป็นเจ้าผู้ครองอาณาจักร มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองคิโต แต่หลังจากนั้นไม่นานก็ถูกสเปนโค่นล้มลง

การตามรอยอินคาของผมเริ่มต้นที่คิโต ด้วยเอกวาดอร์เป็นประเทศเล็ก ๆ บนที่สูงตรงเส้นศูนย์สูตร (equator) ห่างจากเมืองคิโตไปไม่ถึง 20 กม. ก็จะเป็นแนวเส้นศูนย์สูตร ทางทหารหัวใสเลยไปสร้างสิ่งก่อสร้างรูปร่างแปลกๆ ไว้และเรียนว่าจุดศูนย์กลางของโลก บรรดาบริษัททัวร์

พยายามชักชวนให้พวกเราไปเที่ยวเพราะอยู่ไม่ไกลและราคาก็ไม่แพง ประมาณ 15 เหรียญสหรัฐฯ ถ้าไปเป็นกลุ่มตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จะถูกกว่าไปคนเดียว 3 เท่า เพราะใช้รถ 1 คัน ไกด์ 1 คน และน้ำมันเท่าเดิม ความจริงถ้าไป 5 คน น่าจะถูกกว่า 5 เท่า แต่คณิตศาสตร์การท่องเที่ยวก็อย่างนี้แหละครับ ไม่ได้ลดลงเป็นเส้นตรงอย่างที่เรอยากให้เป็น ผมก็ไม่ได้ไปเห็นกับตาว่าสถาปัตยกรรม ณ จุดแบ่งครึ่งโลกเป็นอย่างไร เพราะดูในรูปแล้วก็ยังเป็นสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ไม่น่าสนใจ ผมอยากดูสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของชนเผ่าอินคามากกว่า

1. ตึกกรมและตึกเขาที่มองเห็นได้ทั่วไปในกรุงคิโต
2. สองไกด์พาชมจัตุรัสกลางเมืองคิโต

เมื่อรู้ว่าคิโตเป็นศูนย์กลางของอินคา ในสมัยอัททหาฮัวปาก็คงพยายามถากถางเพื่อจะได้ไปดูจุดที่ปิซาโรเอาชนะ และจับตัวอัททหาฮัวปาได้ เมื่ออ่านดูในหนังสือ นำเที่ยวก็ไม่เห็นสถานที่อย่างที่ว่า แต่มีเนินแห่งเสรีภาพซึ่งเป็นจุดที่ซีโมน โบลิเวียวีรบุรุษชาวเวเนซุเอลา รวบรวมกำลังชาวบ้านขับไล่กองทัพสเปนปลดปล่อยประเทศในแถบตะวันตกของอเมริกาได้ให้เป็นอิสระ ตั้งแต่เวเนซุเอลา โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เปรู ไปจนถึงโบลิเวีย ก่อนมาที่นี่ผมเข้าใจว่าเขาเป็นบุคคลสำคัญเฉพาะประเทศโบลิเวียเท่านั้น แต่พออยู่คิโตก็เห็นชื่อถนนตั้งเป็นเกียรติแก่เขา ไปที่ลิมาประเทศเปรูก็นึกอีก ถ้ามชาวเปรูหรือเอกวาดอร์ก็กล่าวขวัญชื่นชมว่าเขาเป็นวีรบุรุษแห่งทวีปอเมริกาได้ ชะรอยผู้คนคงเบื่อหน่ายอึดอัดกับการปกครองของสเปนเต็มที และคงดีใจไม่น้อยที่มีคนมาขับไล่กองทัพสเปนได้

ผมเคยมีเพื่อนชาวโคลัมเบียพูดเหน็บแนมให้ฟังว่า พวกสเปนชอบสร้างโบสถ์ อเมริกันชอบสร้างโรงเรียน พอได้มาเห็นสภาพบ้านเมืองที่คิโต ได้ไปเยี่ยมชมเมืองเก่ากรุงคิโต ซึ่งยูเนสโกประกาศให้เป็นมรดกโลก และฟังเรื่องราวของสเปนที่ทำกับชาวพื้นเมืองก็รู้สึกหงุดหงิดกับ

การใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือมอมเมาและครอบงำผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่าตน ทำให้ผู้คนเกิดความคิดผิดๆ เกี่ยวกับศาสนาว่ามีไว้เพื่อสร้างความศรัทธาแบบไม่ลืมหูลืมตา และมอมเมาจิตใจ ทั้งๆ ที่ศาสนามีประโยชน์มากมายกับชีวิต หากผู้เผยแผ่หรือผู้สอนไม่ใช่เป็นเครื่องมือแสดงอำนาจเหนือผู้อื่น และแอบอ้างพิธีกรรมสารพัดแบบว่าเป็นเครื่องมือช่วยยกฐานะของตนเองแล้วโฆษณาชวนเชื่อให้ผู้คนทำตามให้สูงขึ้นด้วยการกระทำพิธีกรรมสารพัดชนิด โดยละเลยแก่นแท้แห่งคำสอนในแต่ละศาสนาไป

ในที่สุดผมก็ตัดสินใจไม่ไปจุดแบ่งครึ่งโลก แต่ไปชมกรุงเก่ากลางเมืองคิโตที่ยังอนุรักษ์และบูรณะอาคารที่สร้างมาแต่สมัยสเปนไว้ในสภาพที่ดีมาก ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์ อาคารที่ทำการหรือร้านค้า รวมทั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน ถนนแคบ ๆ เข้าใจว่ายังคงขนาดเดิมไว้ไม่ได้ขยายออก อาจจะมีตึกที่สร้างใหม่ แต่คงสถาปัตยกรรมเดิมไว้ จะแปลกบ้างก็ตรงที่มีรถรางไฟฟ้าผ่านเข้าไปปากหนึ่งของเมืองเก่า และถ้าเขา ปิดถนนไม่ให้รถวิ่ง ก็คงจะทำให้สภาพเมืองเก่าดูสวยงามน้อยกว่านี้ แต่ชาวบ้านที่อาศัยและทำธุรกิจแถวนี้คงจะลำบากมากกว่าไปแล้วบริเวณเมืองเก่า

น่าจะเป็นบริเวณที่มีธุรกิจคึกคักมากที่สุด เพราะผมมีโอกาสเดินตามถนนใหญ่ๆ นอกบริเวณเมืองเก่าแม้จะมีผู้คนเดินไปมาก็ไม่ค่อยเห็นผู้คนซื้อขายอะไรกันมาก

สำหรับนักท่องเที่ยวก็มีเพียงร้านขายของที่ระลึกอยู่ 3-4 ร้าน ไม่มีห้างสรรพสินค้าแบบบ้านเรา เห็นมีตึก 5 ชั้นที่ผมเดินเข้าไปดูล้วนแต่เจียบเหงาไม่มีผู้คน ยกเว้น 3 ร้าน คือ ร้านขายแผ่นเพลงและวิดีโอ ร้านทำธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศ และร้านวิดีโอเกมส์ จึงสรุปกับตัวเองว่าในประเทศยากจนที่มีแต่คนรวย

1. ตึกงามในบริเวณเมืองเก่ากรุงคิโด
2. ตัวอัลปากาหรือตัวยามาร์

ไม่ค่อยเฟื่องฟู แต่ธุรกิจยามว่าง (ผมบัญญัติศัพท์ขึ้นมาเอง) คงจะขายดีกว่าอย่างอื่น เพราะคนมีเงินเขามีของจำเป็นเกินพอแล้วนี่ครับ เงินที่เหลือเขาก็เอามาดูหนัง ฟังเพลง ท่องเที่ยว เด็กๆ หรือวัยรุ่นก็เล่นวิดีโอเกมส์ เห็นแล้วคิดถึงเมืองไทยจังเลยครับ ไม่รู้ว่าเมืองไทยเรารวยหรือไม่รวย เราบอกว่าเศรษฐกิจของเราไม่ดี แต่ถ้าศูนย์การค้า ร้านวิดีโอเกมส์ ไหนเปิด เด็กๆ และวัยรุ่นก็จะไปอุดหนุนกันแน่นไปหมด แถวบ้านผมมีร้านที่ติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เด็กๆ เข้าเวลาเล่นเกมส์ ดูจะมีลูกค้าต่อเนื่องมากกว่าเพื่อน บางคนว่าที่เป็นแบบนี้เพราะค่าบริการไม่แพง แต่ผมว่าเพราะเด็กๆ ของเราติดความบันเทิงสมัยใหม่พวกนี้มากกว่า อีกทั้งไม่มีทางเลือก ไม่มีใครส่งเสริมทางเลือกแบบอื่น (เช่น การอ่านหนังสือ เล่นกีฬาเป็นกลุ่ม)

ผมอยากเห็นสภาพบ้านเรือนของชาวพื้นเมืองนอกเมืองหลวงบ้าง พอมีเวลาหลังประชุมเสร็จและมีทัวร์ไปกลับในวันเดียว จึงได้ไปเมืองโอตาวาโล (Otavalo) ที่ทางบริษัททัวร์โฆษณาไว้ว่า เป็นทัวร์เพื่อทำความรู้จักกับชีวิตของชาวอินเดียนแดง ตอนแรกก็คิดว่าเขาคงจะพาเราไปดูหมู่บ้าน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน

อินเดียนแดง อาจจะมีการแสดงพื้นเมืองนิดหน่อย คล้ายๆ กับที่เราชอบจัดพาคนไปดูหมู่บ้านชาวเขา แต่พอไปถึงก็ผิดหวัง ความคาดหวังเพราะจัดเป็นทัวร์ซื้อของ เมืองโอตาวาโลทั้งเมืองมีแต่ตึก (ห้องแถว) เต็มไปหมด มีตลาดนัดใหญ่กลางเมืองที่ขายเสื้อผ้าเป็นหลัก ว่ากันว่า ทอจากขนสัตว์ เพราะคนแถบนี้เขาจะเลี้ยงตัวยามาร์ (เขียนว่า Llamas ที่ตอนเล็ก ๆ ผมเรียนมาว่าเขาเรียกตัวลามะ ทำให้ผมสับสนกับลามะที่เป็นคำเรียกพระทิเบตอยู่ตั้งนาน รูปร่างหน้าตาจะเหมือนแกะผสมอูฐ หน้าตาบ้องแบ๊วพอๆ กับอูฐ แต่น่าเกลียดน้อยกว่า)

ชาวบ้านทอเสื้อผ้าจากขนยามาร์มาใช้ และขาย นักท่องเที่ยว แต่ที่นิยมมากเป็นขนอัลปากา (Alpaca) ซึ่งเป็นพวกเดียวกับยามาร์ แต่ตัวเล็กกว่าและขนนุ่มกว่ามาก ผมไม่ได้ซื้อเพราะเสื้อผ้าพวกนี้เหมาะกับแถบอากาศหนาว และผมก็ไม่แน่ใจว่า เป็นของจริงหรือของเทียม เพราะในร้านใหญ่ๆ จะขายกันเกือบ 100 เหรียญสหรัฐฯ แต่ตามแผงในตลาดโอตาวาโลขาย 30 เหรียญสหรัฐฯ และถ้าต่อราคาไปมาเหลือ 11-12 เหรียญสหรัฐฯ ก็มี ถ้าเป็นขนตัวอัลปากาจริง ก็น่าซื้อเพราะราคาถูกกว่ากันมาก แต่พอคิดว่าไม่ได้ใส่บ่อยก็เลยยึดประโยชน์เป็นหลักมากกว่า

1. ถนนเจ็ดทางเขม 2. อินเดียนแดง เมืองโอตาวาโล ชายเสื้อผ้าและสิ่งทอ 3. ชาวบ้านขายของกินเล็กๆ น้อยๆ ริมถนนในเมืองเก่า
4. ทำเนียบประธานาธิบดีประเทศเปรู ที่จัตุรัสกลางกรุงลิมา

จะยึดเรื่องราคา ผมว่าคนไปเมืองนอก ชอบเทียบราคาเมืองไทย ซึ่งแม้จะ “ถูก” แต่ก็ไม่ได้ “ต่ำ” แต่อย่างไร พอซื้อมาจริงๆ แล้วก็ไม่ค่อยได้ใช้ ก็ได้แต่หวังว่าอาการแบบนี้จะเกิดขึ้นน้อยลงหลังจากเศรษฐกิจของประเทศฟุบแฟบไปขนาดนี้แล้ว

เป็นอันว่าผมไม่ได้เห็นชีวิตของชาวอินเดียนแดงอย่างที่คิดไว้ อดไม่ได้เลยถามไกด์สาวว่า บ้านเรือนชาวอินเดียนแดงอย่างที่เราเห็นในโปสการ์ดมันอยู่ตรงไหน ก็ได้ความรู้ว่าเดี๋ยวนี้อินเดียนแดงเขาอยู่ตึกกันหมดแล้ว เพราะชนเผ่าโอตาวาโลเป็นชนเผ่าที่ขยันขันแข็ง และปรับตัวเข้า

กับกระแสโลกาภิวัตน์ได้เก่ง นอกจากจะทำธุรกิจค้าขายกับนักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีจำนวนไม่น้อยที่อพยพไปทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะในยุโรป ตัวเขาเองเคยไปเจอที่ประเทศเยอรมัน ไปทำงานรับจ้างและทำธุรกิจเล็กๆ น้อยๆ ตามที่ต่างๆ ทั่วไปหมด ทั้งๆ ที่ชนเผ่านี้ก็ไม่ได้เป็นประชากรพื้นเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเอกวาดอร์ เพราะมีไม่ถึง 20 เปอร์เซ็นต์ของประชากรชาวเอกวาดอร์ทั้งหมด ที่เหลือจะเป็นสเปนหรือไม่ก็ผสมระหว่างชาวพื้นเมืองกับสเปน แต่ที่ผมจำได้แน่ ๆ คือคนที่ขายของตามข้างถนน

ในเมืองคิโตและโอตาวาโล หน้าตาเป็นอินเดียนแดงล้วน ๆ ไม่มีเค้าผสมกับพวกสเปนเลย เป็นอันว่าผมอดเห็นสภาพความเป็นอยู่ ที่แท้จริงของอินเดียนแดงเอกวาดอร์ ได้เห็นก็แค่อินเดียนแดงอยู่ตึกข้างรถปิกอัพ ชวนให้นึกถึงชาวเขาไทยที่เพื่อนหมอของผมนเคยเล่าให้ฟังว่า เดิวนี่ไปเยี่ยมหมู่บ้านชาวเขา อย่าลืมเข้าไปดูในบ้าน เพราะจะเห็นเครื่องเสียงสเตอริโอ หรือแม้กระทั่งทีวีขนาด 29 นิ้วได้ไม่ยาก ไม่ได้มีแค่รถปิกอัพเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตสมัยใหม่เพียงอย่างเดียวเหมือนก่อน

ผมพูดถึงแต่กระแสโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ พอไปเยี่ยมชมเมืองเก่ากลางกรุงคิโต ก็อดไม่ได้ที่จะนึกถึงภาพการข่มเหงรังแก การมอมเมาเอารัดเอาเปรียบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ในอดีต เพียงแต่ไม่ได้ใช้คำให้น่ารักเหมือนสมัยนี้ เราเรียกโลกาภิวัตน์ในสมัยโบราณว่าจักรวรรดินิยมหรือการล่าเมืองขึ้น เป็นคำที่ตรงกับความจริงและเห็นภาพพจน์มากกว่าสิ่งที่อาณาจักรสเปนพยายามจะทำเพื่อเอาชนะอัทธินาฮัวปา ไม่ใช่แค่จับตัวอัทธินาฮัวปาไปขังคุกจนตาย แต่เป็นการล้างสมองโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่เห็นมากที่สุดในตลาดเมืองเก่า

จึงเป็นโบสถ์สารพัดนิกายในศาสนาคริสต์ ทั้งฟรานซิสกัน โดมินิกัน เยซุอิก ฯลฯ แต่เดิมนั้นชาวพื้นเมืองไม่รู้จักพระเยซูหรือบรรดานักบุญของชาวคริสต์ พวกเขา นับถือเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ ความที่คิโตเป็นเมืองในหุบเขาชาวบ้านแต่เดิมจะมีขบวนแห่ขึ้นภูเขาทางทิศเหนือเพื่อบูชาพระอาทิตย์ และแห่ขึ้นภูเขาทางทิศใต้เพื่อบูชาดวงจันทร์

หลังจากครอบครองกรุงคิโตได้ กองทัพสเปนก็มาสร้างโบสถ์เรียงราย 2 ข้างถนนที่ชาวบ้านเคยใช้ทำพิธีแห่จากนั้นก็ทำทางเขนไว้ตามแนวถนนรวมทั้งสิ้น 7 อัน ให้ชื่อว่าถนนแก่งทางเขนทั้ง 7 แล้วให้ชาวบ้านทำพิธีรับศีลจากพระเจ้าองค์ใหม่ โดยจะต้องสวดมนต์รับพร และให้สัญญาพร้อมกับเรียนรู้พิธีกรรมแบบใหม่ไปทีละขั้นๆ จนครบ 7 ขั้น โดยทำพิธีต่อหน้าทางเขนทั้ง 7 ใครทำได้ครบถือว่าเข้าถึงพระเจ้าองค์ใหม่โดยสมบูรณ์ นับว่าชาวสเปนป้องกันการหน้าแตกได้ดีพอสมควร เพราะถ้าเขาไปสร้างโบสถ์หรือกำหนดพิธีกรรมไว้ที่อื่นชาวบ้านก็อาจไม่มาร่วมกัน แต่นี่มาทำบนแนวถนนที่ชาวบ้านใช้ทำพิธีทางศาสนาเดิมอยู่แล้ว โอกาสที่จะได้ผู้คนมาร่วมก็ไม่ยาก เรียกว่าถ้าอยากครอบงำ

ความคิดต้องใช้สมองก่อน และพยายามเข้าใจคนที่เราจะครอบครอง จะใช้แต่กำลังขู่บังคับคงไม่พอ อีกทั้งชาวพื้นเมืองนั้น พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อธิบายนับได้อยู่แล้ว เมื่อชาวสเปนเอาพระเจ้าองค์ใหม่มาให้พร้อมกับวิถีชีวิตแบบใหม่ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยให้ชาวบ้านมีกินมากขึ้น (แต่ชาวสเปนมีกินมากกว่า) การยอมรับให้สเปนเป็นเจ้านายคนใหม่จึงไม่ใช่เรื่องยาก เรียกว่าใช้กำลังทำลายล้างเพียงแค่ระดับบน แต่ใช้สมองและเล่ห์กลครอบงำความคิดระดับชาวบ้าน ที่เพื่อนผมเขาว่าสเปนชอบสร้างโบสถ์ก็คงจะชัดเจนว่าไม่ได้เป็นเพราะอยากให้คนพื้นเมืองเข้าถึงศาสนา แต่โบสถ์และศาสนาจะเป็นเครื่องมือครอบงำและควบคุมจิตวิญญาณชาวพื้นเมืองให้อยู่ในการดูแลของอาณาจักรสเปนตราบนานเท่านานเสียมากกว่า

ความพยายามที่จะตามรอยอินเดียนแดง โดยเฉพาะเผ่าอินคาในประเทศเอกวาดอร์ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรแม้แต่กำแพงเมืองเก่า ๆ ก็ยังไม่ได้เห็น จะมีก็แต่โบสถ์และอาคารใหญ่โตแบบสเปนในบริเวณเมืองเก่า และตึกแถวของเมืองเปาโอตาวัลโล ผมได้แต่หวังว่าที่เปรูคงจะได้ร่องรอยของอินคา

เพิ่มขึ้น เพราะที่นั่นเป็นแหล่งอารยธรรมดั้งเดิม แกมผมยังได้นัดหมายกับเพื่อนชาวเปรูไว้ด้วย น่าจะมีโอกาสซักถามและดูรายละเอียดได้มากกว่า แต่ที่ไหนได้พอไปถึงเปรูก็ต้องเปลี่ยนแผนใหม่ทั้งหมด เพราะเพื่อนเจ้ากรรมของผมไม่มารับ และที่ไปถึงก็เป็นเวลาหลังเที่ยงคืนแล้วด้วย แต่จะเป็นโชคร้ายหรือโชคดียังไม่ทราบที่ได้เจอกับคุณคาร์เมน ผู้นำนำตัวเองว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผมจึงขอให้เธอช่วยหาโรงแรมให้

ในที่สุดเธอก็หาที่พักให้ผมได้ในเขตค่อนข้างปลอดภัย คั้นละ 50 เหรียญสหรัฐฯ แต่ต้องนั่งแท็กซี่ของสนามบินไปโรงแรม ค่าแท็กซี่อย่างเดียว 20 เหรียญสหรัฐฯ เธอนั่งไปกับผมด้วยเพราะดีกมากแล้ว ผมเลยถามเธอถึงร่องรอยอินเดียนเผ่าอินคาเผ่าจะพึ่งเธอช่วยจัดรายการให้คุณคาร์เมนรับเสนอดำเนินการให้ว่าไปได้แค่ไหน เพราะผมอยู่แค่ 2 วันครึ่ง และจากลิมาไปเมืองคัสโกต้องบินไปอีก 1 ชั่วโมง และถ้าจะให้ดีต้องไปให้ถึงเมืองมาซูปิซู (Machu Pichu) ที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษโก้หรูว่า The Lost City of the Inca มีสภาพของสถาปัตยกรรมอินคาเหลืออยู่ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่ลำพังแค่จาก

เมืองคัสโกไปกลับมาซูปิซูก็ต้องใช้เวลา 1 วันเป็นอย่างน้อย และเครื่องบินไปเมืองคัสโกก็แน่นมาก เพราะเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวที่มาเปรูทุกคนจะต้องให้ได้ผมฟังแล้วตื่นเต้นมาก จึงตกลงให้เธอจัดการให้ดีกว่ามาแกว่อยู่ในเมืองลิมาที่ไม่มีสถาปัตยกรรมอินเดียนแดงให้ดูเลย มีแต่สิ่งก่อสร้างสเปนที่สู้เมืองเก่ากลางกรุงคิโตไม่ได้เอาเสียเลย ทั้งๆ ที่เมืองลิมาใหญ่กว่าเมืองคิโตหลายเท่า

วันรุ่งขึ้นคุณคาร์เมนมาพร้อมข้อมูลว่า จองตั๋วเครื่องบินไปคัสโกให้ผมได้แล้ว และผมต้องรีบตัดสินใจ เพราะเครื่องบินออกตอน 11 โมงเช้าแล้ว ก็ไม่สามารถไปเที่ยวบินอื่นได้เพราะจะกลับมาไม่ทันเครื่องกลับเมืองไทยตามกำหนดเดิมของผม ผมตัดสินใจว่ามาทั้งที ไม่ไปก็น่าเสียดาย ไม่รู้ว่เมื่อไหร่จะได้มาอีก แต่ใจหนึ่งก็ไม่แน่ใจว่าค่าใช้จ่าย จะสูงแค่ไหน คิดว่าอย่างมากที่สุดก็ไม่ถึงพันบาท เพราะเศรษฐกิจของเขาแย่กว่าบ้านเราเมืองที่ได้ก็เป็นเมืองต่างจังหวัด จึงตัดสินใจว่าไปก็ไปโดยไม่ทันถามไถ่เรื่องราคา คุณคาร์เมนก็รวบรวบแบบมีอาชีพคำนวณเสร็จสรรพ พอได้ยินค่าทัวร์ ผมแทบลมจับเพราะไม่ได้เป็นหลักพัน แต่เป็นหลักหมื่น เขาแจกแจงให้

ผมทราบ ในภายหลังว่า รัฐบาลคิดค่าภาษีท่องเที่ยว 28 เปอร์เซ็นต์ และค่ารถต่างๆ ก็ค่อนข้างแพง ลำพังค่าเครื่องบินไปกลับและ ค่ารถไฟจากเมืองคัสโกไปมาซูปิซูรวมกัน เมื่อรวมภาษีแล้วกว่าหมื่นบาท

ผมเพิ่งมารู้ตอนนั้นว่าคุณคาร์เมนไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรอกครับ เพียงแต่เป็นเจ้าหน้าที่บริษัททัวร์เอกชนที่ได้รับสิทธิพิเศษจากรัฐบาล ให้เช่าออกสนามบินได้ แปลว่าผมคงจ่ายค่าทัวร์ครั้งนี้แพงกว่าปกติ ถ้าเทียบกับการติดต่อเพื่อจัดโปรแกรมเอง แต่ผมก็ปลอบใจตัวเองว่า เป็นเพราะเราไม่ได้วางแผนให้ดีแต่แรก เขายื่นมือมาช่วยขนาดนี้ดีแล้ว ดีกว่าเสียเงินค่ารถค่าโรงแรมไปเฉย ๆ แล้วไม่ได้เห็นอะไร ขนาดเราไปจากเมืองไทยเพื่อไปดูนครวัด (ซึ่งผมยังไม่เคยไป) ก็ต้องบิน 1 ชั่วโมง และนอนค้าง 2 คืนเหมือนกัน ราคาค่าทัวร์ก็พอๆ กับทัวร์เมืองคัสโกนี้แหละ

ไปถึงเมืองคัสโกก็ต้องบอกว่าไม่ผิดหวังครับ แม้ว่าตอนนั่งรถจากสนามบินเข้าเองจะไม่ค่อยแน่ใจนัก กลัวจะเหมือนเมืองโอตาวัลโล เพราะเห็นแค่ตึกใหม่ๆ แต่พอไปถึงตัวเมืองเดิม ซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดท่องเที่ยวส่วนใหญ่ และเป็นที่ตั้งของโรงแรมที่พักก็พบว่าสวยงาม

แปลกตา เพราะอาคารทั้งหมดเป็น สีแดงน้ำตาล แม้กระทั่งกระเบื้องมุง หลังคาทำให้รู้สึกเหมือนไปอยู่ในเมือง ยุคโบราณ ใครจะไปดูเมืองฟลอเรนซ์จาก ยอดเขานอกเมือง หรือไปเมืองโทเลโด ที่สเปนก็อาจจะรู้สึกคล้าย ๆ กัน สำหรับ ที่คุสโกก็มีเนินเขานอกเมือง ที่มองเข้ามา เห็นหลังคามุงกระเบื้องสีน้ำตาลแดงและ ดีกสีอิฐ (แต่ไม่ได้ก่อด้วยอิฐ) เป็นบริเวณ กว้างขวาง มีจัตุรัสกลางเมืองที่มีโบสถ์ ใหญ่ๆ อยู่ 3 โบสถ์ และบ้านเรือนผู้คน เป็นบ้าน 2-3 ชั้น อยู่รอบจัตุรัสอีก 2 ด้าน ดูสวยงามเงียบสงบดี แม้นักท่องเที่ยว จะมากก็ไม่ถึงกับพลุกพล่าน คุณคาร์เมน จัดให้มีทัวร์ดูเมืองคุสโกด้วย ซึ่งเป็น ประโยชน์มากเพราะช่วยให้เข้าใจถึง อารยธรรมอินคาได้ดีทีเดียว เริ่มจากโบสถ์ ใหญ่กลางเมือง ที่เรียกตามภาษาพื้นเมือง แปลว่า วิหารแห่งพระอาทิตย์ แต่พวก สเปนมารื้อแล้วสร้างโบสถ์แบบคริสต์ ครอบไปบนฐานกำแพงเดิมของวิหาร ชาวอินคา

ไกด์ (ที่ไม่สาวแล้ว) เรียกตัวเอง ว่ามิสอเมริกา พาเราเข้าไปชมด้านใน และ ชี้ให้ดูแนวกำแพงเดิมของวิหารที่ก่อจาก การเอาก่อนหินมาวางซ้อนกันโดยไม่ใช้ ซีเมนต์ (ไม่เหมือนกำแพงที่สร้างโดยพวก

สเปน) และชี้ให้ดูเอกลักษณ์ของกำแพง ชาวอินคา นอกจากก่อด้วยหินเรียงซ้อน โดยไม่มีซีเมนต์แล้ว ยังทำเป็นแนวเอียง เข้าด้านในไม่ได้ตั้งฉากกับผิวดิน ก่อนหิน ก้อนล่างจึงใหญ่กว่าก้อนบน ถ้าสังเกตให้ ดีจะเห็นว่าเขาไม่ได้ตัดก่อนหินเป็น สี่เหลี่ยมมาวางซ้อนกันเหมือนก่ออิฐ แต่ก่อนหินจำนวนหนึ่งจะทำให้เป็นรูป หลายเหลี่ยม เพื่อเป็นตัวยันและรองรับ น้ำหนักหินก้อนอื่นๆ ส่วนการวางแนว หน้าต่างของห้องจะวางเป็นแนวตรง เพราะอินคานับถือพระอาทิตย์ และเมื่อ ทำการบูชาเทพเจ้าเขาจะจ้องให้ แสงอาทิตย์ส่องทะลุได้ตลอด จึงมีการ คำนวณตำแหน่งของหน้าต่างที่จะ รับ แสงจากพระอาทิตย์ได้พอดีกับช่วง พระอาทิตย์ขึ้นในวันปีใหม่ของชาวอินคา ซึ่งจะตรงกับวันที่ 21 เดือนธันวาคม และ เดือนมิถุนายน ซึ่งใน 2 ช่วงเวลานี้ ตำแหน่งพระอาทิตย์ขึ้นจะไม่ตรงกัน จึงต้องจัดทำช่องและแนวหน้าต่างไว้เป็น 2 แนวเสมอ

ก่อนหินที่นำมาก่อเป็นวิหารหรือ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้น เขาจะต้องขัดจน เรียบ ซึ่งสมัยนั้นเป็นการใช้หินมาขัดหิน ด้วยแรงคน ซึ่งจะต้องขัดก่อนนำมา ก่อสร้าง และหลังจากวางซ้อนกันเป็นแนว

กำแพงหรือฝานั่งเรียบร้อยแล้ว เพราะ ในระหว่างการขนย้าย เขายังจะต้องอาศัย พื้นผิวที่ขรุขระของก้อนหินบางส่วนไว้ สำหรับใช้มือหรือเครื่องมือบางอย่างมา ยกก่อนหิน ต่อเมื่อวางเข้าที่แล้วจึงจะมา ขัดถูให้เรียบอีกที แต่ส่วนที่ต้องคำนวณ และจัดการให้เรียบร้อยก่อนเอามาวาง เข้าที่ ก็คือขนาดและรูปร่างรวมทั้ง ตำแหน่งของหินแต่ละก้อน โดยเฉพาะ ก้อนที่อยู่ในตำแหน่งสำคัญๆ และที่สำคัญ อีกอย่างก็คือพื้นที่ที่จะรองรับหรือประกบ กับหินก้อนข้างๆ หรือก้อนข้างบนข้างล่าง จะต้องเรียบ และต่อกันได้ไม่แน่นก็จะเกิด ช่องว่างระหว่างชั้นหรือระหว่างก้อน ทำให้ แนวกำแพงไม่มั่นคงได้

วิหารของชาวอินคาไม่ได้ ก่อกำแพงสูงใหญ่แบบปิรามิด อียิปต์ หรือ ซ้อนกันสูงแบบปิรามิดชาวมายา และ ไม่ได้ก่อกำแพงให้เอียงเข้าหากันจนเป็น รูปปิรามิด แต่ก็มีที่สูงอยู่ไม่น้อย เหมือนกัน มีการมุงหลังคาโดยใช้กิ่งไม้ และใบไม้มาถักทอเป็นส่วนหลังคา นำเสียดายที่ไม่มีตัวอาคารที่ครบถ้วน สมบูรณ์ให้ดู จะมีก็แค่กำแพงส่วนที่ ยังเหลืออยู่เท่านั้น มิสอเมริกาบอกว่า ถ้าเราเดินดูอาคารรอบๆ จัตุรัสในบริเวณ เมืองเก่าก็จะเห็นว่าบ้านเรือนหลายหลัง

สร้างโดยอาศัยต่อบนแนวกำแพงเดิมของ ชาวอินคา ซึ่งเราเห็นได้อย่างชัดเจนเพราะ แนวกำแพงเดิมจะเป็นการเอาหินมาซ้อน กันโดยไม่ใช้ซีเมนต์ และกำแพงจะเอียง ไม่ได้ตั้งฉาก ส่วนที่ว่าจะขัดเงาหรือไม่ก็ขึ้น กับว่าตำแหน่งพื้นเดิมเป็นวิหารหรือ เป็นบ้านคน แนวกำแพงที่เป็นบ้านคน ทั่วไป แต่เดิมจะมีก่อนหินที่ผิวหยาบ กว่ามากแต่ก็ไม่มีการใช้ซีเมนต์ระหว่างหิน แต่ละก้อนเหมือนกัน

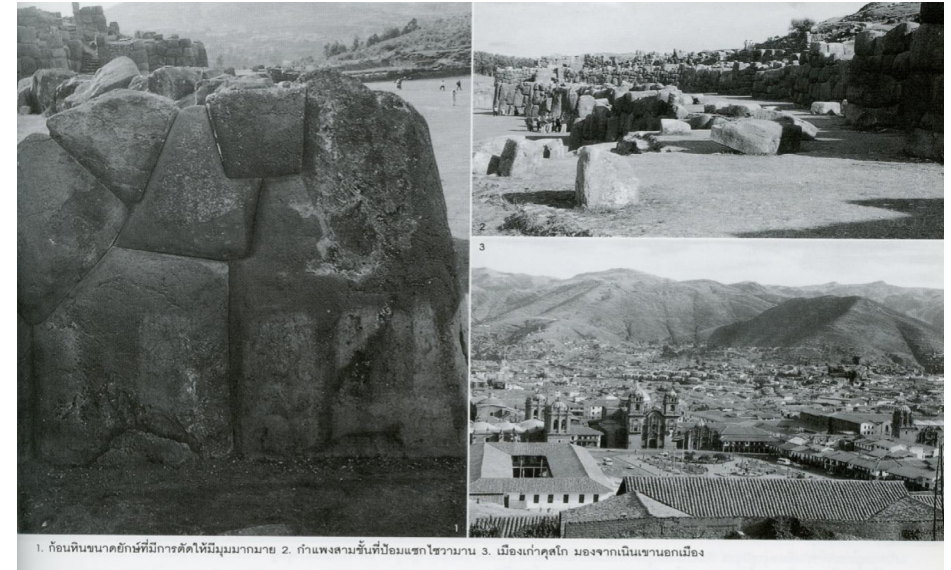
นอกจากสถาปัตยกรรมแล้ว คุณไกด์ของเราซึ่งดูจากหน้าตาแล้ว น่าจะเป็นลูกหลานชาวพื้นเมืองเดิมผสม กับชาวสเปน นัดพาไปดูภาพวาดและฝีมือ การแกะสลักไม้ในโบสถ์รอบ ๆ จัตุรัส เรื่องราวส่วนใหญ่ที่นำมาวาดเป็นภาพหรือ แกะสลักเป็นไปตามความเชื่อในศาสนา คริสต์ แต่มีลักษณะเฉพาะของชาวคุสโก จนได้ชื่อว่าเป็นสไตล์คุสโก (Cusconeana) คือจะมีลายเส้นที่ละเอียดมากและ มักจะมีสีทองร่วมด้วยเสมอ ไม่รู้ว่าเป็น เพราะชาวสเปนพยายามที่จะให้คนทั่วไป เข้าใจว่า อินคาเป็นอาณาจักรแห่งทองคำ ตามคำล่ำลือของชาวสเปนในสมัยนั้น หรือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมือง เพราะไม่ปรากฏว่ามีภาพวาดหรือ จิตรกรรมอื่นๆ ของชาวอินคาที่ใช้ทองหรือ

สีทองเป็นหลัก แม้ว่าดินแดนแถบนี้จะมีทองอยู่มากจริง แต่อาณาจักรอินคาก็ไม่ได้วาดรูปด้วยทองคำอย่างที่พวกสเปนชอบพูด อาจเป็นเพียงอุบายจงใจให้บรรดาพ่อค้าและทหารโลกมาเดินทางมา ครอบครองทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนแห่งใหม่ที่อยู่ไกลโพ้นนี้ก็ได้ เพราะถ้าไม่ใช่ทองคำก็คงไม่มีใครอยากมาเท่าไรนัก

บนเนินเขานอกเมืองคุสโก เป็นป้อมปราการและเมืองชั้นนอกที่คอยเป็นยามระวังเหตุให้กับเมืองหลวง คือเมืองคุสโก เรียกว่า Saqsaywaman (แซกไซวามาน) มิสอเมริกากล่าวว่า ถ้าจำยากมากให้คิดถึงคำว่า sexy woman ผมเลยจำได้จนถึงเดี๋ยวนี้ ป้อมที่มีแนวกำแพงซ้อนกัน 3 ชั้นบนเนินเขาเหมือนมีการตัดเป็นขั้นบันได แล้วเอาก้อนหินมาเรียงกันเป็นแนวบนกำแพงบันไดแต่ละชั้น แต่สิ่งที่สะดุดตาที่สุดคือก้อนหินที่ Saqsaywaman มีขนาดมหึมา แต่ก็ยังคงซ้อนกันขึ้นไปโดยไม่มีซีเมนต์ ว่ากันว่าก้อนที่ใหญ่ที่สุดหนักกว่า 120 ตัน และตัดเป็นมุมต่าง ๆ รวม 32 มุม เพราะเป็นก้อนหลักที่ต้องรับน้ำหนักจากก้อนข้าง ๆ โดยรอบ

ชาวสเปนได้นำก้อนหินจากบริเวณนี้ไปก่อสร้างตึกราน อาคารต่างๆ ในเมืองคุสโก หลังจากยึดเมืองและทำลายวิหารเดิมลงไปแล้วสร้างโบสถ์คริสต์ขึ้นมาใหม่ ดังนั้น ก้อนหินก้อนบนๆ ซึ่งเล็กและขนย้ายง่ายกว่าก็ถูกเอาไปใช้หมด แต่ก้อนล่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่โตมหึมา ขนย้ายยากยังอยู่ตรงนี้ให้เราได้เห็นตามตำราประวัติศาสตร์วิทยาเชื่อกันว่าก้อนหินบริเวณนี้มีอายุกว่า 150 ล้านปี และเป็นหินที่แข็งแกร่งมาก แต่ชาวอินคาก็ยังมีปัญหาเอามาแปรรูปแล้วก่อสร้างเป็นแนวกำแพงขนาดมหึมา 3 ชั้นเรียงกัน ดูแล้วน่าจะทำให้คนสมัยนี้เจียมเนื้อเจียมตัวมากขึ้นว่าแม้จะคิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้มากมาย แต่หลายอย่างเราก็คงไม่อาจดูถูกว่าคนสมัยก่อนล้ำหลัง ไม่มีความรู้ เพราะคงมีความสามารถอีกหลายอย่างที่เรามีเราไม่มี หรือเขาทำได้แต่คนสมัยนี้ทำไม่ได้ (ถ้าไม่มีเครื่องมือทันสมัยสารพัดมาช่วยเหลือ)

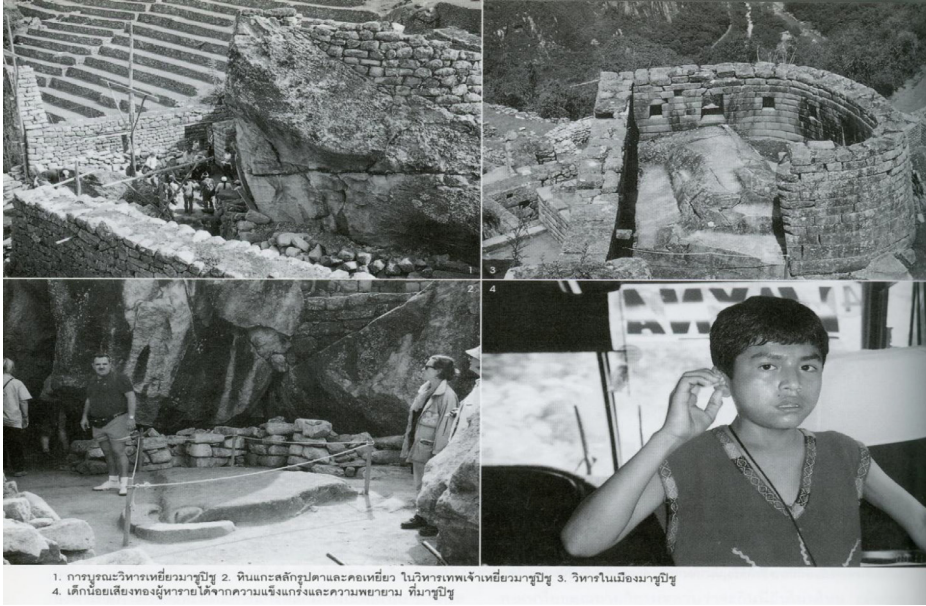
เดินรอบบริเวณแซกไซวามาน จนเหนื่อยก็ต้องประทับใจคุณยายมิสอเมริกาของเรา เพราะเธอเอาหลานชายอายุประมาณ 7 ขวบ (ที่เพื่อนๆ ชาวไค้เรียกชื่อว่า อเมริโก) ไปด้วย พอเหนื่อย

คุณยายก็ถามหลานว่าจะกินน้กินโน้นไหม แล้วคอยซื้อของให้กินไปตลอดทาง สงสัยค่าไค้ที่เธอได้คงจ่ายเป็นค่าขนมหลานไปหลายตั้งค้อยู่ ดูท่าทางแต่งตัวง่าย ๆ เล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างฉาดฉาน เดินเหินคล่องแคล่วทั้งที่อายุน่าจะเกิน 50 ไปอยู่หลายปี แถมยังดูหลานไปพร้อมๆ กัน ก็อดคิดถึงเมืองไทยไม่ได้ว่า ถ้าเรามีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น แล้วใช้ผู้อาวุโสในท้องถิ่นมาเป็นไกด์นำเที่ยว ก็น่าจะไม่เลว แล้วผู้อาวุโสของเราจะหนีบหลานไปดูแลพร้อมกัน น่าจะยิ่งสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศไทย ไม่น่าจะเป็นเรื่องน่าอายหรือ

น่ารังเกียจ ดีกว่าอบรมแต่คนหนุ่มสาว หรืออาจจะเป็นคนนอกท้องถิ่นที่ต้องไปคอยท่องจำข้อมูลต่างๆ ให้เสียเวลา แถมเวลาเล่าเรื่องก็ไม่ได้อารมณ์เท่าคนท้องถิ่นอีกต่างหาก

วันรุ่งขึ้นผมต้องตื่นแต่เช้ามืดเพื่อขึ้นรถไฟไปมาซูชิซูกว่า 4 ชั่วโมงรถไฟประเทศเปรูสภาพแย่กว่าของเมืองไทยนิดหน่อย และถ้าเทียบกับรถไฟชั้น 2 ที่ผมเคยนั่งไปเมืองบันดุงในอินโดนีเซียก็น่าจะแย่ที่สุด เพราะรถไฟสายจากรัตนา-บันดุงนั้นสภาพดีกว่ารถไฟชั้น 2 ในเมืองไทยที่ผมเคยนั่งบนรถไฟเต็มไปด้วยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่

1. การบูรณะวิหารเทียมาซูปิซู 2. หินแกะสลักรูปตาและคอเหยี่ยว ในวิหารเทพเจ้าเทียมาซูปิซู 3. วิหารในเมืองมาซูปิซู 4. เด็กน้อยเลี้ยงทองผู้หารายได้จากความแข็งแรงและความพยายาม ที่มาซูปิซู

ต่างก็มีไกด์ประจำกลุ่ม ส่วนไกด์แต่ละคน จะมาจากบริษัทเดียวกันหรือเปล่า ผมไม่ทราบ เข้าใจว่าหลายคนรู้จักกัน แต่คงจะทำงานให้กับบริษัทต่าง ๆ กัน เห็นแล้วนึกถึงประสิทธิภาพของธุรกิจ ทองเทียขนาดเล็กละหลาย เพราะอย่าง ผมเองแม้จะติดต่อกับคุณคาร์เมนคนเดียว แต่ก็อาศัยอย่างน้อย 3 บริษัทก่อนได้มา ที่มาซูปิซู โดยบริษัทแรกก็เป็นคุณคาร์เมน ที่เมืองลิมา บริษัทที่ 2 ที่เมืองคุสโก ซึ่งเป็น บริษัทที่เป็นนายจ้างของมิสอเมริกา จากนั้นก็บริษัทที่ 3 มาคอยดูแล นักทองเทียที่จะไปมาซูปิซู เพราะกว่า ผมจะเจอไกด์ก็ต่อเมื่อรถไฟใกล้ถึง เมืองมาซูปิซูแล้วเขาถึงจะมาแนะนำตัว

พอพาเราดูในบริเวณมาซูปิซูเสร็จก็กล่าว คำอำลากันเลย ปล่อยให้ผมมาขึ้นรถเมลล์ และจับรถไฟเองไม่มีคนดูแล จนเมื่อมาถึง สถานีรถไฟคุสโกก็มีคนมารับกลับไปโรงแรม ที่พัก แต่เขาก็ทำได้ไม่เลว เพราะไม่มีการ ผิดพลาดให้รอเก้อแม้ว่ารถไฟจะผิดเวลา ไปมากตอนขากลับ

ถ้าคิดจะเดินทางมาเมืองมาซูปิซู คนเดียวคงไม่ใช่นัก เพราะไหนจะต้อง ไปซื้อตั๋วรถไฟเอง พอมาถึงก็ต้องรู้ว่า จะต้องเดินต่อไปจากสถานีรถไฟอีกราว 5 นาที เพื่อซื้อตั๋วรถเมลล์นั่งขึ้นยอดเขา จะไม่นั่งรถเมลล์แล้วปีนขึ้นเขาเองก็ได้ เขาบอกว่าราว 1 ชม. จะถึงยอด เมื่อถึง ยอดเขาก็ไปซื้อบัตรผ่านประตูเข้าชม

มาซูปิซู ผมคำนวณเล่น ๆ พบว่าผมน่าจะ จ่ายเงินแพงกว่าไปเที่ยวทะเลตอน ๆ จัดการเองอยู่ราว ๆ 50 เหรียญ ก็ไม่รู้ว่าคุ้มหรือเปล่า แต่อย่างน้อยก็มั่นใจ ว่าได้ไปและได้กลับแน่ เพราะไม่ต้องใช้ ภาษาสเปนซึ่งผมก็ไม่รู้เรื่องเลย และผมยัง ได้ยินพวกที่พูดภาษาอังกฤษเขาคุยกันมา ในรถไฟขากลับว่า บางคนได้ตั๋วแต่ไปไม่ได้ เพราะได้ที่นั่งเบอร์ 50 ทั้ง ๆ ที่รถไฟแต่ละ ตู้มีแค่ 48 ที่นั่งเท่านั้น ไม่รู้ว่าเขาขายตัว กันได้อย่างไร

ก่อนไปมาซูปิซูผมได้ยินมาว่า มาซูปิซูเป็นสุดยอดแห่งสถาปัตยกรรม อินคา เพราะเป็นสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบูชา พระเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ และไปสร้าง บนยอดเขาเพื่อให้ใกล้กับที่อยู่ของพระเจ้า มากที่สุด แต่ไกด์ของเราบอกว่า ปัจจุบัน มีข้อสรุปว่ามาซูปิซูเป็นหมู่บ้านของ ชาวอินคาที่อาจจะจะมีบางจุดเป็น ศาสนสถานเท่านั้น ไม่ใช่ทั้งบริเวณนี้ เป็นศาสนสถานอันกว้างใหญ่ แต่ที่มีชื่อเสียงมากเพราะเป็นที่ที่ยังมีร่องรอยของ สิ่งก่อสร้างหลงเหลือไว้ให้ดูค่อนข้าง สมบูรณ์ ทั้งส่วนที่เป็นบ้านเรือนและส่วน ที่เป็นโบสถ์วิหารแบบอินคา และที่ยัง สมบูรณ์ครบถ้วนอยู่มากก็เพราะพวก สเปนไม่รู้จักและมาไม่ถึง แม้จะอยู่ไม่ห่าง

จากคุสโก แต่เนื่องจากตั้งอยู่บนยอดเขา สูง และพวกสเปนก็ไม่ได้สนใจที่จะปีนเขา เพื่อตามทำลายล้างชาวอินคาไปทุกจุด เมืองมาซูปิซูไม่ได้มีของมีค่าอะไร เรื่องที่ ว่าเป็นศาสนสถานสำคัญอยู่บนยอดเขา เป็นเรื่องที่นักโบราณคดีที่มาพบสถานที่ แห่งนี้เมื่อหลายสิบปีก่อน สันนิษฐานเอง ในเบื้องต้น

คนที่ค้นพบมาซูปิซูเป็นคนแรก นั้น เป็นนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเยล ในอเมริกาชื่อ ไฮแรม บิงแฮม (Hiram Bingham) ที่มาถึงที่นี่เมื่อปี ค.ศ. 1911 (พ.ศ. 2454) เขาตั้งใจจะตามหาที่มั่น สุดท้ายของชาวอินคา ซึ่งเชื่อกันว่ากษัตริย์ องค์สุดท้ายของอินคาถูกควบคุมตัวไว้ก่อน ตาย แต่เขามาพบมาซูปิซูก่อน และเห็น ว่ามีสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และตั้งอยู่ บนยอดเขา จึงมีสมมติฐานสารพัดเพื่อเพิ่มความยิ่งใหญ่และแปลกประหลาดของ สถานที่นี้ แต่ต่อมาก็ค่อย ๆ ค้นพบ ที่ฝังศพและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของชาวนามากกว่าจะเป็น ของกษัตริย์หรือผู้นำศาสนา จึงเชื่อกันว่า น่าจะเป็นหมู่บ้านที่มั่งคั่งอยู่บนเขา ส่วน สาเหตุที่ชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนบนเขา ซึ่งแปลกจากธรรมเนียมนิยมของชาว อินคาทั่วไป คงเป็นเพราะภูมิประเทศใน

แถบนี้อาจจะมีน้ำท่วมได้ง่าย และมีน้ำป่า
รุนแรงด้วย ชาวบ้านจึงมาตั้งรกรากบนเขา
ในแง่ของความอุดมสมบูรณ์ก็ค่อนข้าง
จะเพียงพอ เพราะมีฝนตกสม่ำเสมอ
และเลี้ยงสัตว์หรือจับสัตว์ป่าได้ไม่ยาก
และปลอดภัยจากการรุกรานของศัตรูด้วย
ไกด์กลัวเราจะไม่เชื่อว่าปกติชาวอินคาเขา
ไม่สร้างเมืองกันอยู่บนภูเขาสูงจึง
เรียกตัวอย่างว่า เมืองคุสโกไม่ได้ตั้งอยู่บน
ยอดเขาแต่ตั้งอยู่ในหุบเขา และตัวโบสถ์
วิหารก็ไม่ได้ขึ้นไปสร้างอยู่บนเขา
แต่ประการใด

ในหมู่บ้านมาซูชิมีตำแหน่ง
ที่เชื่อกันว่าเป็นวิหารหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
สำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆ อยู่ราว
5 -7 แห่ง (บางจุดเขาก็ยังไม่แน่ใจว่าใช่
วิหารหรือไม่) และมีบ้านเรือนผู้คน
อยู่เป็นกลุ่ม ๆ ตามไหล่เขาที่ทำเป็น
ขั้นบันได ตัวหมู่บ้านตั้งอยู่บนยอดเขา
ที่ไม่ได้มีพื้นที่กว้างขวางมากมาย
ทัศนียภาพของเมืองจึงดูแปลกตาอย่างยิ่ง
เหมือนใครไปกะสลักยอดเขาไว้ยอดหนึ่ง
ในบรรดายอดเขาสูงโดยรอบ เวลาออกไป
ก็เหมือนยืนอยู่ที่บ้านพักตากอากาศ
บนยอดเขา รายล้อมด้วยขุนเขาสูงจำนวน
มาก ไม่ใช่ที่ราบสูงมองออกไปเห็นเป็นพื้น
ดินกว้างใหญ่อยู่เบื้องล่างแบบวิวทั่วไป

ที่เราเห็นจากยอดเขา ทำให้รู้สึกว่าได้อยู่
ท่ามกลางธรรมชาติที่เงียบสงบและลึกลับ
มองจากยอดเขาลงมาก็เห็นแต่หุบเขาเล็ก
ที่เคยมีแต่แม่น้ำลำธารไม่มีเมืองหรือ
บ้านเรือนผู้คนให้เห็นราวกับอยู่ในดินแดน
อันไกลโพ้นจริงๆ

สถาปัตยกรรมต่างๆ จะคล้าย ๆ
กับที่มีสเปนอธิบายเพียงแต่ย่อส่วนลง
และทำกันบนยอดเขา ทำให้มีตำแหน่ง
และมุมแปลกตาต่างๆ กัน เช่น มีวิหาร
เทพเจ้าเหยี่ยวซึ่งมีรูปแกะสลักบนพื้นเป็น
สัญลักษณ์แทนตาเหยี่ยว และแผ่นหิน
2 แผ่นที่กางออกจากกันเหมือนปีก 2 ข้าง
ชาวอินคานับถือสัตว์อยู่ 3 ชนิด ได้แก่
สิงโตภูเขา (Puma) สัญลักษณ์ของอำนาจ
และพลังกำลัง งู (Serpent) สัญลักษณ์
ของความเฉลียวฉลาด และเหยี่ยว
(Condor) สัญลักษณ์ของอิสรภาพมีวิหาร
สำหรับทำพิธีบูชาผู้ตรงหน้าผาฝั่งตะวันออก
มีแนวหน้าต่าง 2 ชุด เพื่อรองรับแสง
อาทิตย์ ในช่วงเวลาสำคัญ 2 ครั้ง ในรอบ
ปีอย่างที่เราได้ไว้ในตอนต้น แต่เป็นวิหาร
เล็ก ๆ ไม่มีกำแพงหลายชั้นที่จะต้อง
เจาะแนวหน้าต่างให้ตรงกัน แต่มีการ
คำนวณให้แสงแดดส่องเข้ามาตกบนแท่น
บูชาผู้พอดิในช่วงเวลาที่จำการบูชาผู้
มีเข็มทิศที่ทำขึ้นจากแผ่นหินแกะสลักเป็น

แนวเหนือใต้บอกทิศที่ตั้งต่างๆ
ใช้ประกอบการทำพิธีกรรมในวาระต่าง ๆ
นอกจากนี้ ยังมีแท่นหินที่เชื่อกันว่า
เป็นนาฬิกาแดดแบบอินคา แต่น่าเสียดาย
ที่ส่วนยอดของนาฬิกาแดดถูกกลุ่มนักถ่าย
ทำสารคดีจากต่างประเทศมาหยิบฉวย
ไปเมื่อหลายปีก่อน ตอนนี้จึงมียามเฝ้า
ตำแหน่งนี้โดยเฉพาะ ล้อมเชือกไม่ให้
เข้าใกล้ และไม่ยอมแม้กระทั่งจะให้ไกด์
ใช้ไม้ไปแตะตำแหน่งต่างๆ ของแท่นหิน
นิสัยชอบเก็บของจากสถานที่ท่องเที่ยว
กลับบ้านคงเป็นนิสัยที่แก้ไม่หาย พวกฝรั่ง
ชอบแซวคนเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่น จีน
และไทย ว่าไปไหนชอบถ่ายรูป ขอให้ได้
ถ่ายรูปก่อนก็พอ ไม่ได้สนใจจะไปดูของ
จริงให้ละเอียดถี่ถ้วน คิดๆ ดูก็น่าจะดีกว่า
นิสัยชอบเอาของที่ไม่ใช่ของตัวเองไป
สะสมไว้นะครับ สะสมแต่รูป มันสะสม
ได้พร้อมกันหลาย ๆ คน และไม่เดือดร้อน
ใคร แต่เอาของคนอื่นไปสะสมใส่
พิพิธภัณฑ์ตัวเอง เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่
และความร่ำรวยนี่น่าจะเป็นนิสัยที่ต้อง
แก้ไขโดยด่วน

ระหว่างทางลงจากยอดเขามาถึง
สถานีรถไฟ เราต้องนั่งรถตามเส้นทางที่
พับไปพับมาตามไหล่เขา พอออกจากท่ารถ
บนเขามาสักครู่ก็เห็นเด็กผู้ชายคนหนึ่งใส่

เสื้อผ้าพื้นเมืองสีแดงสะดุดตาขึ้นข้างทาง
ตะโกนด้วยเสียงอันดังแต่เล็กแหลม
ตอนแรกไม่มีใครสนใจ แต่สักครู่ในจังหวะ
รถเลี้ยวหักข้อศอกต่อมาเราก็เห็นเด็ก
คนเดิมร้องแบบเดิมอีก ตอนนั้นคนในรถเริ่ม
สนใจถามกันว่าเด็กพูดอะไร มีคนหนึ่งพูด
ขึ้นว่าเด็กร้องล่ำลาคนในรถว่า “adios
good bye” คือบอกลาเป็น 2 ภาษา
พร้อมกัน สักครู่เดียวรถก็ถึงทางเลี้ยวหัก
ข้อศอกอีก เราก็เห็นมายืนตะโกนล่ำลา
เหมือนเดิม

สรุปได้ว่าขณะที่รถของเราต้องวิ่ง
อ้อมไปตามไหล่เขาเพื่อที่จะเลี้ยวหัก
ข้อศอกลงมา เด็กคนนี้ใช้วิธีวิ่งตรงลงมา
เรื่อยๆ ตามไหล่เขาด้วยความชำนาญ กว่า
รถจะวนมา 1 รอบ เด็กก็ลงมามากหน้ารถ
ตรงจุดที่หักเลี้ยวทุกครั้ง และร้องล่ำลาไป
ทุกรอบไม่มีทำทิวาจะเหนื่อยเลย นี่ถ้าเด็ก
วิ่งลงเขาไปเลย คนถึงสถานีรถไฟก่อน
รถบัสแน่ ๆ แต่เด็กจะมารอสร้างความ
ประทับใจในทุกจุดที่รถหักเลี้ยวข้อศอก
ดังนั้นพอเราไปถึงระดับล่างสุดโซเฟอร์
จะจอดรถ พร้อมกับให้เด็กคนนี้
ขึ้นมาบนรถเพื่อขอรับบริจาคเงินเป็น
ค่าเหนื่อย ต้องยอมรับว่าเป็นวิธีให้บริการ
ที่ไม่มีใครขอให้ทำ แต่ก็ทำได้ดีจนไม่มีใคร
ปฏิเสธที่จะให้ค่าบริการที่ไม่ได้เรียกร้องนี้

นับเป็นการหาเงินด้วยสมองและน้ำพัก
น้ำแรง ที่ใครๆ เห็นต้องยอม (ในความ
พยายาม และความทรหดอดทน) แน่นอน
ว่าถ้าเขามีรายได้หรือฐานะดีกว่านี้เขาก็คง
ไม่ต้องมาหากินด้วยการสร้างความ
ประทับใจเพื่อแลกเศษเงินที่ไม่แน่นอน
แบบนี้เป็นแน่

ตอนผมไปเปรู เป็นเดือน
พฤศจิกายน 2543 การประท้วง
ประธานาธิบดีฟูจิโมริกำลังเข้มข้น
หลังจากนั้นไม่นานเขาต้องสละตำแหน่ง
และลี้ภัยไปญี่ปุ่น คิดไปแล้วฟูจิโมริก้อาจ
จะเหมือนพวกสเปน ตอนมีอำนาจใหม่ ๆ
ก็นำการเปลี่ยนแปลงดี ๆ มาให้ประเทศ
เพราะผู้มีอำนาจก่อนหน้านี้คงเอาเปรียบ
ชาวบ้านและประเทศจนย่ำแย่ แต่พอ
มีอำนาจก็เริ่มลืมประชาชน คิดถึงแต่ตัว
เองจนประชาชนไม่ยอมรับ และพยายาม
ขับไล่ออกจากอำนาจ ขุนศึกสเปนนั้น
เริ่มต้นด้วยการจับและฆ่าผู้นำชาวอินคา
เอาศาสนาใหม่และเทคโนโลยีใหม่ มาให้
ชาวบ้าน และคงไม่ได้ปกครองด้วยอำนาจ
และความเหี้ยมโหดเอาเปรียบอย่างเดียว
ในระยะแรกๆ แต่นานไปก็คงจะลืมชาว
บ้านและนึกถึงแต่พรรคพวกในสเปน
มากกว่าชาวพื้นเมืองในเปรูหรือเอกวาดอร์
(หรือที่อื่นๆ ในประเทศที่ถูกครอบครอง)

กองทัพสเปนครอบครองเอาเปรียบ
ชาวบ้านเกือบ 400 ปี แต่ฟูจิโมริอยู่ได้
ไม่ถึง 20 ปี น่าจะเป็นอุทธาหรณ์สำหรับ
ผู้นำประเทศต่าง ๆ ว่า ช่วงเวลาแห่งการ
เป็นผู้นำที่ไม่สนใจปัญหาและเสียงเรียก
ร้องของประชาชน มุ่งแต่ประโยชน์ของตน
และพรรคพวกคงจะสั้นลงไปเรื่อยๆ เมื่อ
สังคมและโลกเปลี่ยนแปลงไป และ
ประชาชนมีการรับรู้มากขึ้น ไม่ว่า
ศูนย์กลางความเจริญของอารยธรรม
ของอินคาจะอยู่ที่คุสโก หรือย้ายมาไกล
ถึงคิโต ไม่ว่าอัททาฮัวปาจะชนะพีชาย
ตัวเอง หรือพ่ายแพ้แก่ ฟรานเซสโก
ปิซซารอ ชาวบ้านตาดำๆ ก็คงจะน่าสงสาร
ที่สุด เพราะไม่ว่าจะลำบากแค่ไหน หรือ
อยากเปลี่ยนแปลงผู้นำใหม่ ประโยชน์ที่
เกิดขึ้นกับคนชั้นล่างก็คงมีอยู่น้อยนิดหรือ
แทบไม่มีเลย ชาวบ้านที่มาซูปิซูอาจจะ
น่าอิจฉาที่สุด เพราะไม่ต้องสนใจว่าใครจะ
มาเป็นเจ้าแต่ในโลกปัจจุบันจะค้นหา
หมู่บ้านแบบมาซูปิซู ก็คงได้แต่ฝันเพราะ
โลกแคบลงทุกวัน

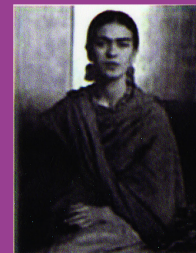
ไม่ว่าผู้นำจะเป็นใคร สำหรับ
ประชาชนที่มีทางเลือกและอำนาจ
ต่อรองแล้ว พวกเขาย่อมสามารถ
จะส่งเสียงขอส่วนแบ่งให้กับตัวเองได้
แต่สำหรับคนที่ไร้อำนาจต่อรองแบบ

ชาวอินเดียนแดงพื้นเมือง ไม่ว่าผู้นำของเขาจะเป็นอัททาฮัวปา หรือ ฟรานเซสโก
ปิซซารอ หรือ ฟูจิโมริ ชีวิตของพวกเขาก็คงต้องทนทุกข์กับการถูกเอาเปรียบ
ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าผู้นำของเขา จะนั่งเสถียร ชีม้่า หรือขับเครื่องบิน พวกเขา
ก็ต้องแบบของท่อใหญ่ และแม้จะใช้กำลังแรงทั้งเนื้อทั้งตัวสักเท่าไรก็ยังคงเคลื่อนที่
ไปได้อย่างช้า ๆ เท่าที่ขา 2 ข้างจะมีแรงพาไปเท่านั้น ■■■

กำแพงสี่สะดุดตา ภาพเขียนสะดุดใจ ชีวิตสะท้อนใจ

เหล่านี้น่าจะเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้หลายคนอยากรู้จักศิลปินเจ้าของเรื่องไม่มากนักน้อย ผมเป็นคนหนึ่งที่เคยได้อ่านเรื่องราวของเธอผ่านภาพยนตร์ที่มีผู้กล่าวขวัญถึงมากมายในปี 2546 แต่พอได้มาแผ่นดินแม่ของเธอก็ลืมไปสนิทเลยว่าควรไปเยี่ยมบ้านเธอซักหน่อย ถ้าไม่ใช่เพราะคุณหมอแมเรียน เจคอบเพื่อนชาวแอฟริกาใต้ ผมคงพลาดโอกาสอันดีไปอย่างไม่น่าให้อภัย เธอผู้นั้นคือ *ฟรีดา คาโลห์*

ถวิลถึง ...ฟรีดา คาโลห์

และสหาย...**ทรอสกี**
ที่...**เม็กซิโก**

ภาพ และเรื่อง สัมผัสดี ชูณหวิรัตน์

ถึงที่แต่ไม่กล้าเคลื่อนที่

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 มีการประชุมระดับนานาชาติที่น่าสนใจสำหรับคนในวงการวิจัยสุขภาพ สองประชุมพร้อมกันที่เม็กซิโกซิตี เมืองหลวงของประเทศเม็กซิโก มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เคลี้ยกล่อมให้รัฐมนตรีจากประเทศต่างๆ และองค์กรนานาชาติที่ให้ทุนวิจัยแก่ประเทศกำลังพัฒนา หันมาลงทุนเพื่อการวิจัยสุขภาพให้มากขึ้นกว่าเดิม ผมไปประชุมด้วยในฐานะกรรมการขององค์กรสนับสนุนการวิจัยที่มีชื่อเรียกกันว่า Council on Health Research for Development (COHRED) ถ้าให้เล่าเรื่องสนุกสนาน (ปนเคร่งเครียด) จากการประชุมครั้งนี้คงจะน่าสนใจไม่น้อยไปกว่านิยายน้ำเน่าประเภทแย่งชิงมรดกเจ้าคุณปู่ ซึ่งรักหักสวาท หักหลังและแก้แค้นเพื่อนน้ำมิตร แต่สงสัยจะไม่น่าสนใจสำหรับคนอ่านนิตยสารครัวเป็นแน่ สู้เล่าเรื่องระเื่องปัญหาจากการเรียนรู้ชีวิตผู้คนต่างวัฒนธรรมไม่ได้ ก็เพราะการประชุมที่มีแต่เรื่องราว

ฟริดา คาโลห์
และภาพวาดหญิงสาวมีหนวด
ที่เป็นเอกลักษณ์ในงานศิลปะ
ของเธอ

ปานการแย่งชิงสมบัติเจ้าคุณปู่ บวกกับการหักหลัง วางแผนซ้อนแผนที่แสนจะน่าเบื่อหน่าย คุณหมอแมเรียน เจคอบ ที่เป็นประธานกรรมการ COHRED เลยออกไอดีเดียวว่า ผมและเธอควรจะเล็ดลอดการประชุมในวันสุดท้าย ไปดูอะไรที่เจริญหูเจริญตา ชมพิพิธภัณฑ์ฟริดา คาโลห์ และเยี่ยมบ้านทรอสก็จะได้กว่า

ถึงบ้านแต่ไม่ถึงใจ

ฟริดา คาโลห์ (Frida Kahlo) เป็นจิตรกรหญิงที่มีชื่อเสียงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ชีวิตเธอน่าสนใจจนมีคนเอามาทำหนังที่มีสีสันไม่แพ้บ้านที่เธอใช้ชีวิตในบ้านปลาย ซึ่งกลายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงผลงานและงานศิลปะที่เธอรวบรวมไว้ บ้านหรือพิพิธภัณฑ์ฟริดา คาโลห์ ตั้งอยู่ที่ชานเมืองทิศเหนือของกรุงเม็กซิโก มีบ้านอีกหลังที่ฟริดาใช้เวลาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ เป็นบ้านแปลกเพราะมีสองหลังคู่กัน มีทางเชื่อมด้วยสะพานเล็กๆ โดยเธอกับสามีอยู่กันคนละหลัง แต่บ้านหลังที่ำเป็นพิพิธภัณฑ์เป็นบ้านเล็ก ๆ (ที่จริง ๆ ก็ไม่ได้เล็กมาก แต่สร้างเป็นบ้านสองชั้น มีสวนนอกบ้านที่ร่มรื่น ประดับด้วยงานศิลปะจากฝีมือของเธอกับสามี ที่สะดุดตา คือ ปิรามิดจำลอง)

และเป็นบ้านที่เธอใช้ชีวิตในช่วงท้ายหลังจากพิการจนต้องนั่งรถเข็น และเสียชีวิต โดยไม่มีรายละเอียดว่าเพราะเธอฆ่าตัวตาย หรือว่าป่วยเป็นโรคอะไรกันแน่ ตอนเห็น สีบ้านสะดุดตา ผมไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะคิดว่าคงเป็นนิยายศิลปินที่มองโลกแตกต่างจากคนอื่น กำแพงบ้านทาสีสดใส เป็นสีแดงอิฐ สลับกับสีฟ้าที่ผสมโทนสีขาวทั้งสองสี ดูแล้วสบายตา แม้สีแดงจะดูเด่นและร้อนอยู่บ้าง แต่เมื่อเจอสีขาวทำให้ดูเย็นลง เมื่อก้าวเข้าในตึก เห็นภาพวาดที่จัดแสดงอยู่ ก็อดสงสัยไม่ได้ว่า 프리ดาเธอคงมีชีวิตที่แสนเศร้า จนถึงขั้นที่เรียกได้ว่าซึมเศร้าอยู่ไม่น้อย รูปวาดที่เห็นส่วนใหญ่ชวนสะดุดใจ อยู่อย่างน้อย 3 จุดใหญ่ ๆ จุดหลักคือเนื้อหาที่ว่าด้วยตัวเอง เพราะรูปส่วนใหญ่จะเป็น รูปที่เรียกกันว่าเป็น self-portrait ถ้ามีรูปคนอื่นก็ต้องมีตัวเธออยู่ด้วย ในอาภักิริยา ต่างๆ กัน อดทำให้รู้สึกถึงการหมกมุ่นกับตัวเองอยู่ไม่น้อย อีกจุดที่สะดุดใจคือ ภาพที่แสดงอวัยวะที่แตกสลายภายในร่างกายตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นมดลูกที่มีเด็กอยู่ภายในแต่ แยกจากร่างกายของผู้เป็นแม่ หรือภาพเหมือนตัวเธอที่เผยให้เห็นหัวใจที่กำลังมีเลือด ไหล ดูแล้วรู้สึกเหมือนภาพวิชาการกายวิภาคมากกว่าภาพศิลปะ จุดที่สามที่สะดุดใจ คือ เรียวหนวดที่ดูเหมือนงูเขียนให้ชัดเจน แม่เจ้าของจะเป็นหญิงก็ตามที่

เรียนรู้ชีวิตเศร้า

ข้อสะดุดใจทั้งสามถูกเฉลยเมื่อได้รับรู้เรื่องราวของเธอผ่านหนังสือหลายรางวัล ที่ แชลมา ไฮแอ็ค นักแสดงชาวเม็กซิกันลงทุนอำนวยการสร้างและแสดงเอง โดยมี ผู้กำกับหญิงยอดเยี่ยมที่มีประสบการณ์ บวกมุมมองต่อชีวิต และงานศิลป์ที่น่าสนใจ ยิ่งอย่าง จูลี เทมอร์ (Julie Taymoore) ผู้กำกับละครเรื่อง Lion King ขึ้นเวทีโรงละคร อัมสเตอร์ดัมเธียเตอร์ที่มีชื่อเสียงในย่านบรอดเวย์มาแล้ว ภาพวาดของฟรีดาทั้งหมด เกิดขึ้นหลังอุบัติเหตุครั้งสำคัญในชีวิตที่ทำให้เธอเกือบต้องกลายเป็นคนพิการที่ช่วย ตัวเองไม่ได้ตั้งแต่ย่างเข้าวัยรุ่น เธอต้องนอนอยู่บนเตียงทั้งวันทั้งคืนเป็นเวลากว่าสามปี รอคอยฝีมือหมอ และโชคชะตาพลิกผันตัวเธอให้กลับเป็นคนปกติ พ่อของเธอที่มีอาชีพ เป็นช่างภาพ ติดกระຈกไว้ที่เพดานเตียง เพื่อให้เธอได้เห็นหน้าตัวเอง และเป็น แรงบันดาลใจให้เธอเริ่มวาดภาพตัวเอง เมื่อมีคนถามว่าทำไมเธอวาดภาพตัวเองมากมาย คำตอบเธอตรงไปตรงมา เพราะนั่นคือสิ่งเดียวที่เธอเห็นตลอดเวลาหลายเดือนที่เธอรอ คอยคำตัดสินจากอำนาจที่เธอไม่มีวันควบคุมได้ เมื่อเธอเคลื่อนไหวได้เหมือนคนทั่วไป

เธอตกหลุมรักคนที่ไม่มีความเชื่อว่าจะมาเป็นคู่ครองเธอ เพราะเขาทั้งอ้วน ทั้งเจ้าชู้ แถม มีเมียอยู่เป็นตัวตน แต่อาจเป็นเพราะสามีนี่ทำให้ฟรีดาเป็นที่รู้จักในวงการศิลปะ ดั้ง เพราะเขาคือ ดีเอโก ริเวรา (Diego Rivera) ศิลปินภาพวาดเพื่อชีวิตที่มีชื่อเสียง ชาวเม็กซิกันในสมัยนั้น เขาตั้งขนาดตระกูลร็อกกีเฟลเลอร์ จ้างให้ไปวาดภาพฝาผนัง บนโดทางขึ้นในโรงใหญ่ของตึกร็อกกีเฟลเลอร์กลางกรุงนิวยอร์ก และยังดังมากขึ้นเมื่อ เขาวาดรูปเลนินเป็นตัวละครหนึ่งในภาพนั้น เลยถูกขอให้ลบออก แต่เขาไม่ยอม เพราะ ถือเป็นอิสรภาพของศิลปินที่จะแสดงออกตามที่เห็นสมควร ภาพที่เขียนเกือบเสร็จ จึงถูกรื้อทิ้ง พร้อมกับบรายได้ก้อนใหญ่และความขมขื่นต่อนายทุนอเมริกันชน ตัวฟรีดาเองปฏิเสธการทำงานกับเศรษฐีมาโดยตลอด และพร่ำบอกสามีให้เลิกสนใจเงิน และชื่อเสียงที่จะได้มาจากการนี้ แล้วทั้งหมดก็จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของศิลปินต่ออำนาจ เงินก่อนจะรู้ฤทธิ์ทุนนิยมอเมริกัน ฟรีดาเองประสบสมรสชีวิตที่ช่วยอธิบายภาพวาดที่ สะท้อนความหดหู่ของความเป็นแม่ผ่านรูปเด็กในมดลูกที่แยกตัวออกจากร่างของแม่ที่

อยู่ในรูปเดียวกันที่ผมเห็นในพิพิธภัณฑ์ เธอแต่งลูกที่เธออยากได้มาก แม้สามี จะไม่ค่อยตื่นเต้นยินดีนัก หลังแต่งลูกเธอกลายเป็นโรคซึมเศร้าอีกครั้งหลังจากมีความหวังว่าชีวิตอาจมีความสุขดังคนธรรมดา หลังอุบัติเหตุครั้งใหญ่ทางร่างกาย ความทุกข์ในใจจากการเสียลูกถูกกระหน่ำซ้ำด้วยความทุกข์ที่เห็นสามีป่วยและเวลาให้หญิงอื่น เขาบอกเธอว่าเขาคงไม่มีวันซื้อสัตย์กับเธอในฐานะสามีในอนาคต แต่เขารักเธอยิ่งกว่า หญิงทุกคนที่เขามีสัมพันธ์ทางเพศด้วยอย่างไม่ต้องสงสัย ริเวียร่าเป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมของเม็กซิโกในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ช่วงเวลาที่กระแสฝ่ายซ้ายขึ้นสูงในหลายส่วนของโลก ภายใต้แรงบันดาลใจจากการปฏิวัติชนชั้นกรรมาชีพที่รัสเซีย และนี่กลายเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความผกผันในชีวิตคู่ เพราะมันเปิดโอกาสให้ฟรีดาได้รู้จักกับทรอสกี นักปฏิวัติร่วมรุ่นกับเลนินที่ถูกสตาลินตามจองล้างหลังสิ้นบุญเลนิน ริเวียร่าอาศัยเส้นสายและฐานะทางสังคมของตน ขอให้ประธานาธิบดีเม็กซิโก อนุญาตให้ทรอสกีมาลี้ภัยในเม็กซิโกโดยริเวียร่าเปิดบ้านให้ทรอสกีกับภรรยา แต่น้ำใจในครั้งนั้นกลับนำไปสู่ความสัมพันธ์สามเส้าและความแตกร้างของครอบครัว เมื่อฟรีดามีสัมพันธ์กับทรอสกี อาจเพื่อแก้แค้นสามีหรือไม่เราไม่รู้ แต่ที่แน่ๆ เขาขอหย่ากับเธอ ทั้งให้เธอจมกับความเศร้า น่าจะไม่ใช่เพราะถูกสามีทิ้ง แต่น่าจะเป็นจากความรู้สึกไร้ค่า เธอจึงดิ้นรนพิสูจน์คุณค่าตัวเองด้วยการมีสัมพันธ์ทั้งกับชายมากมาย ในต่างแดน รวมทั้งหญิงสาวในวงสังคมชั้นสูง ว่ากันว่าพ่อของเธออยากได้ลูกชาย ตอนที่เธอเกิดเลยทำให้เธออาจจะมีความเป็นชายอยู่ไม่น้อยจากการเลี้ยงดู แต่คำอธิบายด้านจิตวิทยาอาจเป็นว่าเธอไม่ยอมให้ความเป็นหญิงเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพ ในการแสดงออกซึ่งสิ่งที่เธอเชื่อมั่น และต้องการในภาพวาดของตัวเอง เธอจึงเน้นเรียวนวดจางๆ เหนือริมฝีปากอยู่เกือบทุกรูป ในหนัง แชลมา ไฮแอ็ค ไม่มีเรียวนวดให้เห็น ในรูปถ่ายที่มีให้เห็นก็ไม่มีเรียวนวดที่ชัดเจน แต่รูปวาดจากฝีมือตัวเอง น่าจะสะท้อนความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ลึกๆ ได้ดีที่สุด

เยี่ยมบ้านสหาย

เยี่ยมบ้านฟรีดาเสร็จ ผมกับคุณหมอแม่เรียนในฐานะสมาชิกพรรคเอเอ็นซีแห่งแอฟริกาใต้ ที่เคยร่วมต่อสู้เรียกร้องสังคมแห่งภราดรภาพ ก็พร้อมใจกันไปเยี่ยมบ้านสหายทรอสกีในเม็กซิโกซิตี้ ปัจจุบันนี้เขาปรับปรุงบริเวณและจัดเก็บรูปภาพ พร้อมปรับ

สภาพบ้านที่ทรอสกีเคยอาศัยเป็นพิพิธภัณฑ์ทรอสกี เก็บค่าเข้าชมเหมือนพิพิธภัณฑ์เอกชนทั่วไป จะว่าโชคดีหรือร้ายก็ไม่ทราบ เราไปพบสาวผู้ศรัทธาในทรอสกีเป็นอาสาสมัครพาผู้สนใจชมพิพิธภัณฑ์ พร้อมเล่าเรื่องราวอย่างละเอียด จนเกือบกลับที่ประชุมไม่ทันเพราะฟังเพลิน หลายอย่างฟังแล้วก็ต้องกลับมาตั้งคำถามว่า ชีวิตนั้นควรเป็นอย่างไรดี ช่วงก่อนทรอสกีจะลี้ภัยมาอยู่เม็กซิโก เขาต้องลี้ภัยไปอยู่นอร์เวย์ ทั้งลูกไว้ในรัสเซีย เมื่อมีข่าวว่าสตาลินพยายามส่งคนไปตามฆ่าทรอสกีที่นอร์เวย์ ริเวียร่าจึงขอให้เขาลี้ภัยไปอยู่เม็กซิโก ช่วงแรกดูเหมือนเขาจะมีชีวิตที่ไม่ค่อยเลวร้ายมาก ต้องคอยระวังว่าจะถูกลอบสังหารแต่ก็ไม่น่ากลัวมากนัก หลังมีปัญหาครอบครัวของฟรีดา เขาย้ายมาอยู่บ้านที่ทำเป็นพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน และต้องพบกับการลอบสังหารอย่างรุนแรงอย่างน้อยสองครั้ง ครั้งแรกเป็นการลอบยิงจากในสวนรอบตัวบ้าน โดยมีอสังหาร ได้รับความช่วยเหลือจากคนสวนเปิดประตูบ้านให้เข้ามาลอบยิงขณะที่ทรอสกีกับภรรยากำลังนอนหลับ แต่ดวงตียอดมาได้ และคนร้ายล่าถอยไปพร้อมกับฆ่าคนสวน

ภาพจากซ้ายตามเข็มนาฬิกา : พีรามิดจำลอง ฝีมือดีเอโก ริเวร่า กลางสวนในบ้านฟรีดา คาโลห์
อีกมุมหนึ่งของบ้านฟรีดา คาโลห์ มุมกว้างในสวนของฟรีดา

ปิดปากก่อนจากไป เรื่องเล่าว่าทรอสกีไม่เชื่อว่าคนสวนทรยศต่อเขา และเขายังมี
แก้ไขทำแผ่นป้ายไว้ว่าล้วยคนสวนติดไว้ตรงปากประตูที่ว่าเป็นทางเข้าของ
มือสังหาร หลังการลอบสังหารครั้งนั้น ทรอสกีสั่งปิดประตูสวน ปิดประตูใหญ่ด้านใกล้
ตัวบ้าน และห้องนอน สร้างหอคอยระวางภัย ก่อกำแพงสูง เปลี่ยนหน้าต่างห้องนอนด้วย
การทำเป็นบานเหล็กหนาทึบ ส่วนภายในบ้านสั่งเปลี่ยนประตูห้องนอน เป็นแผ่นเหล็ก
หนา พร้อมกับประตูห้องน้ำภายในห้องนอนก็ติดแผ่นเหล็กหนา นัยว่าเพื่อป้องกันการ
ลอบยิงเหมือนครั้งก่อน ส่วนที่ไม่ใช่ห้องนอน ยังเป็นประตูหน้าต่างตามปกติรวมทั้งห้อง
อ่านหนังสือที่เป็นห้องทำงานเวลากลางวันผมเดินดูพร้อมกับคำถามในใจว่าแล้วชีวิต
จะมีความสุขอะไรหลงเหลือ ส่วนคุณหมอมแม่เรียนเธอเปรยออกมาดั่งๆ ว่า นี่เป็น
การเสียสละอันยิ่งใหญ่ เพราะทั้งหมดนี้เป็นความสุขสบายที่ต้องแลกเพื่อปกป้อง
อุดมการณ์ และศรัทธาในสังคมนิยม ในขณะที่โกดส์สาวเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสมาชิกคน

อื่นๆ ในครอบครัวที่ล้วนประสบชะตากรรมที่ไม่เห็นความหมายในฐานะลูกหลาน
ของศัตรูหมายเลขหนึ่งของท่านผู้นำรัสเซียในสมัยนั้น ชวนให้สงสัยใคร่รู้ใน
อิเหน่ ไม่ว่าจะเป็เด็กหรือผู้ใหญ่หรือแม้กระทั่งลูกชายที่ไม่มีความทะเยอทะยาน
ทางการเมืองแต่อย่างไร คำพังเพยที่ว่าตัดรากให้ถอนโคนคงไม่ใช่แค่คำพังเพยที่เราพบ
เฉพาะในประวัติศาสตร์จีน แต่คงเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองสากล หรือในปัจจุบัน
อาจลามไปเป็นวัฒนธรรมธุรกิจแล้วก็ได้

เข้าวัดแต่ก็ยังหนีไม่พ้นโลก

แม้มีเวลาไม่มาก แต่ผมก็ยังไปทัวร์มาตรฐานที่คนทั่วไปเขาชอบไปกัน นั่นคือ
ไปเที่ยวชมปิรามิดที่มีชื่อว่าเทโอทิฮัวกัน พร้อมกับเพื่อนคนไทยที่ไปประชุมที่เดียวกัน
อีกหลายคน ระหว่างทางไปปิรามิด แวะชมจัตุรัสสามวัฒนธรรม (Plaza of Three
Cultures) และโบสถ์แม่พระกัวดาลูเป่ จัตุรัสสามวัฒนธรรมเป็นที่ตั้งเดิมของโบสถ์ และ
วังของเผ่าแอซเทค ชนพื้นเมืองที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองเป็นเผ่าสุดท้ายก่อนสเปนเข้ามา
รุกรานเอาเป็นเมืองขึ้น พื้นที่เมืองเม็กซิโกปัจจุบัน เดิมเป็นเกาะกลางทะเลสาบเป็นส่วน
ใหญ่ เมื่อชาวสเปนรุกรานทำลายชาวพื้นเมืองแล้วจึงตั้งโบสถ์ในลัทธิพราวนซิสกันขึ้นมา
แทนที่ ดูจากสภาพของตัวโบสถ์เชื่อว่าน่าจะเป็นการสร้างครอบมบนฐานเดิมด้วยการ
ทำลายส่วนยอด แต่เก็บส่วนที่เป็นฐาน แล้วจึงสร้างสถาปัตยกรรมแบบสเปนครอบมลง
ไปอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นวิจิตรของนักล่าอาณานิคมที่จะพยายามแสดงความเหนือ
กว่า ไม่ว่าจะทางกำลังรบ หรือทางวัฒนธรรม พวกเราถามโกดส์ว่าตกลงคำว่าเม็กซิโก
เป็นภาษาสเปน หรือภาษาพื้นเมือง ได้คำตอบว่าคำนี้เป็นภาษาพื้นเมือง แปลว่า ใจกลาง
แห่งดวงจันทร์ ชื่อนี้ตั้งหลังจากได้ประกาศอิสรภาพจากสเปนแล้ว ถ้าจะแปลคำว่า
เม็กซิโกให้ดี ให้ได้ใจความจริงๆ ก็คือ เป็นนครดวงจันทร์ หรือ เวียงจันทร์ นั่นเอง ส่วน
วัฒนธรรมที่สามเป็นวัฒนธรรมปัจจุบันที่มีตึกทางราชการอยู่โดยรอบ แต่ที่น่าสนใจที่สุด
คือ ลานกว้างติดกับโบสถ์ซึ่งกลายเป็นจุดตอกย้ำวัฒนธรรมเผด็จการที่แม้จะเป็นยุคสมัย
ใดก็ไม่พัฒนาขึ้นแต่อย่างไร เพราะลานกว้างแห่งนี้กลายเป็นลานสังหารนักศึกษาที่ชุมนุม
ประท้วงการจัดกีฬาโอลิมปิกที่รัฐบาลเม็กซิโกเป็นเจ้าภาพในปี ค.ศ.1968 โดยกำลัง
ทหารตำรวจเข้าสลายการชุมนุมด้วยการระดมยิงจากเฮลิคอปเตอร์ ก่อนจะมีพิธีเปิด
ไม่ถึงสัปดาห์ เชื่อกันว่ามีคนตายหลายร้อยคน แต่รัฐบาลแถลงว่ามีคนตายเพียง 17 คน

ภาพจากซ้ายตามเข็มนาฬิกา : โบสถ์แม่พระกัวดาลูเป่

คนแต่งชุดพื้นเมืองชนเผ่าเม็กซิโก เดินทำพิธีถวายหน้าโบสถ์แม่พระ
ลวดลายจางๆ ที่เหลืออยู่ภายในปิรามิดขนาดเล็ก

เถียงกันอยู่เนาน ตั้งกรรมการหาข้อเท็จจริงกันหลายชุด ก็ตกลงกันไม่ได้ว่าตายก็คน
กันแน่ คนเม็กซิกันก็เลยยอมรับตัวเลข 17 คน แต่ขอเพิ่มว่าเป็น 17 คนต่อหนึ่งตาราง
เมตรก็แล้วกัน เป็นไงครับกับตลกร้ายของคนเม็กซิกัน เรื่องแบบว่าไม่ยากให้ใคร
มาประท้วง เลยต้องใช้กำลังเข้าสลายก่อนเหตุการณ์จะบานปลาย แล้วจบลงด้วย
การมีผู้เสียชีวิต แต่มาเถียงกันว่าที่จริงตายเท่าไรกันแน่ ว่าไปแล้วฟังดูคั่นๆ สงสัย
วัฒนธรรมเผด็จการ นอกจากจะสามารถสืบทอดต่อเนื่องยาวนานด้วยรูปแบบหลักๆ
สองประการไม่เปลี่ยนแปลง คือ การชอบใช้ความรุนแรง (กับคนที่อ่อนแอกว่า) กับ
การชอบพูดโกหก (ทั้งๆ ที่รู้ว่าจะไม่มีใครเชื่อ) แล้วยังสามารถถ่ายทอดข้ามทวีป ข้ามประเทศ
ได้โดยไม่มีการผ่าเหล่าตลอดเวลาหลายร้อยหลายพันปีที่ผ่านมา จัตุรัสสามวัฒนธรรม
เริ่มต้นจากความเชื่อทางศาสนา กลายเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมกดขี่ทำลายล้าง
มากกว่าวัฒนธรรมแห่งความสงบ และสันติ โบสถ์แม่พระกัวดาลูเป่ (Church of Our
Lady Guadalupe) มีตำนานเล่ากันต่อๆมาว่า เกิดจากความพยายามของชาวบ้าน ชื่อ

แผ่นหินจารึกเหตุการณ์สังหารนักศึกษา 2 ตุลาคม 1968 ณ ลานจัตุรัสสามวัฒนธรรม

ฮวน ดิเอโก (Juan Diego) ที่เพียรถ่ายทอดความต้องการของแม่พระกัวดาลูเป่
ให้พระผู้ใหญ่สมัยนั้นได้รับทราบถึงสามครั้งสามครา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ
จนแม่พระกัวดาลูเป่ต้องสำแดงปาฏิหาริย์ให้ปรากฏ ด้วยการบอกให้ดิเอโกเก็บกุหลาบ
ขาวใส่ผ้าคลุมไปถวายพระ แต่เมื่อคลี่ผ้าคลุมกลับปรากฏภาพของเธอบนผืนผ้า
คลุมไหล่ บรรดาพระผู้ใหญ่จึงยอมเชื่อและสร้างโบสถ์ให้เธอบนเนิน ชื่อ เทปิยัค
(Tepeyac) กลายเป็นศาสนสถานที่มีชื่อเสียง และเธอกลายเป็นแม่พระที่ชาวเม็กซิกัน
นับถือต่อเนื่องกันมายาวนาน และได้รับการยอมรับเป็นนักบุญ (saint) ในเวลาต่อมา
ด้วยชื่อเสียงที่สามารถรักษาโรคแก่ผู้คนนับไม่ถ้วน แม้จนปัจจุบันก็ยังมีคนมาขอพรและ
สัมผัสรูปปั้นนักบุญดิเอโก และมีจดหมายเล่าเรื่องราวที่ผู้คนพากันหายจากโรคร้ายและ
ทุกข์โศกราวปาฏิหาริย์ หลังได้ขอพรกับรูปปั้น ณ โบสถ์แห่งนี้ เรื่องราวแบบนี้เสร็จ
ความคิดหลากหลายก็ตามมาเข้าหัวอย่างช่วยไม่ได้ ถ้าเป็นแต่ก่อนก็จะตื่นเต้นปนพิศวง
กับความพยายามที่จะพิสูจน์ว่า ผืนผ้าดิบที่ทำจากใยกระบองเพชรกลายเป็นแม่
พระกัวดาลูเป่ได้อย่างไร เป็นของจริงหรือของปลอม ซึ่งผลของความพยายามที่จะพิสูจน์

ต่างยืนยันว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์เพราะเต็มไปด้วย รายละเอียดที่ล้ำยุค จนทำให้เชื่อได้ว่า น่าจะเป็นเครื่องประทานจากเบื้องบนมากกว่าสิ่งที่ประดิษฐ์โดยฝีมือมนุษย์ แต่เมื่อ แก่ตัวขึ้น ได้ฟังเรื่องแบบนี้มากขึ้นจากประเทศต่างๆ กลับพาให้เห็นถึงพลังของ สิ่งที่เรียกกันว่าวัฒนธรรม พร้อมๆ กับความฉลาดหลักแหลม (แกมโกง) ของ ผู้ครอบครองคนใหม่ ที่พยายามครอบงำทางวัฒนธรรม ผ่านการสร้างศรัทธาใน หมู่ชนพื้นเมือง ด้วยการสร้างเอกบุรุษและเอกสตรีทางวัฒนธรรมที่มีฐานรากมาจาก ชนพื้นเมืองเพื่อให้เป็นที่สักการะเคารพบูชาของคนพื้นเมืองอย่างไม่ขัดเคือง แต่เอกสตรี และเอกบุรุษเหล่านั้นจะต้องเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมของผู้ครอบครอง หาใช่ผู้ยึดมั่น ในวัฒนธรรมพื้นเมืองดั้งเดิมแต่อย่างใดไม่ การครอบงำทางวัฒนธรรมที่สามารถ หยั่งรากลึกและฝังตัวได้นาน ต้องกระทำผ่านวิธีการที่สามารถเอาชนะใจของผู้คนได้ อย่างกว้างขวางเท่านั้น ไม่สามารถได้มาด้วยการบังคับด้วยกำลังเป็นอันขาด การที่ มีผู้คนจากที่ไกลๆ มาจาริกแสวงบุญ (เพื่อเข้าถึงพระเจ้าตามคำสอนในศาสนาคริสต์) จึงนับเป็นชัยชนะของศาสนาแห่งผู้ครอบครอง แม้จะมีคำกล่าวของชาวบ้านว่า พวกเขาไม่ใช่ชาวคริสเตียน แต่เป็นชาวกัวดาลูปีน เพราะยังโง่เขลาถึงยังเป็นพระเจ้าองค์ เดียวกัน มีพิธีกรรมหลักๆ ที่เหมือนกัน พวกเราได้มีโอกาสเห็นพลังแห่งศรัทธาในเรื่อง ราวนัมหัสศจรรย์ของแม่พระกัวดาลูปี ด้วยวันที่พวกเราไปเที่ยวโบสถ์ตรงกับวันหยุด สำคัญของประเทศเม็กซิโก ผู้คนจำนวนมากหลั่งไหลเข้าทำพิธีในโบสถ์ พร้อมกับคนอีก จำนวนหนึ่งแต่งกายในชุดพื้นเมืองมาร่ายรำถวายอยู่ที่ลานกว้างหน้าโบสถ์ แต่ก็ได้ก็ยังไม่ พาเราเข้าไปชื่นชมพร้อมถ่ายรูปรูปปั้นผ้าศักดิ์สิทธิ์ในระยะใกล้ชิดได้โดยไม่เบียดเสียด ยัดเยียด ซึ่งต้องถือเป็นความสามารถในการออกแบบบริเวณแท่นพิธี และการจัดระบบ ไหลเวียนของผู้เข้าชม สำหรับคนเม็กซิกัน ความสุขของเขาคงอยู่ที่การได้มาเยือนสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความหมายยิ่งทางจิตใจ แต่สำหรับเรานักท่องเที่ยวนานาชาติ น่าจะได้ เพียงความตื่นตาตื่นใจในสถาปัตยกรรม พร้อมกับเรื่องราวที่น่าสนใจ และการได้เห็น คลื่นผู้คนแห่งศรัทธาที่เราน่าจะมีความรู้สึกร่วมด้วยไม่มากนัก

ปิรามิดที่น่าพิศวง

แล้วเราก็ไปถึง ปิรามิด เทโฮติฮัวกัน (Tehotihuacan) ที่สร้างขึ้น โดยอินเดียนแดงเผ่าที่มีชื่อเดียวกัน เป็นชนเผ่าที่อาศัยในบริเวณใกล้กรุงเม็กซิโก

ภาพจากซ้ายตามเข็มนาฬิกา : ฐานโดยรอบปิรามิดสุริยันระหว่างทางขึ้นลง
ปิรามิดชั้นบนโดขนาดเล็ก,ทางเข้าปิรามิดที่เปิดให้เข้าชมด้านใน
อยู่ใกล้ปิรามิดจันทร์ทรา

ช่วง 200 ปีก่อนคริสตกาล จนถึงราว ค.ศ.600 ก่อนหน้าเผ่าแอซเทคที่มีอิทธิพล ในช่วง ค.ศ.1428-1521 แต่เรารู้จักเผ่าแอซเทคมากกว่า เพราะร่องรอยอารยธรรมที่ยังมีให้ ศึกษาอยู่มากพร้อมกับเป็นชนเผ่าสำคัญที่ต่อต้านการรุกรานของผู้ครอบครองจากสเปน และจบลงด้วยการถูกทำลายทั้งทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ใครที่เคยเห็นภาพปิรามิด แห่งเมืองก็ซาก็อียิปต์ หรือเคยเห็นภาพปิรามิดของพวกแอซเทค หรือมายาที่เปรู ถ้ามาเห็นปิรามิดที่เทโฮติฮัวกัน อาจจะผิดหวัง หมดแรงแบบผมก็เป็นได้ เพราะผมเข้าใจ มาโดยตลอดว่า การสร้างปิรามิดในสมัยโบราณนั้นเขาใช้หินมาวางซ้อนๆ กันขึ้นไป โดย ไม่มีซีเมนต์เชื่อม เพราะสมัยนั้นยังไม่มีใครรู้จักซีเมนต์ก่อสร้างอย่างที่มีการใช้ในสมัย ต่อมา แต่ปิรามิดที่เทโฮติฮัวกัน มีซีเมนต์เป็นส่วนประกอบสำคัญยึดก้อนหิน ส่วนใหญ่ เข้าไว้ด้วยกัน แถมยังเป็นสีขาวโดดเด่นมาก ต่างจากหินภูเขาไฟที่เอามาสร้างเป็นหลัก ในสมัยโบราณ ดูๆ ไปก็ทำให้นึกถึงความรู้สึกแรกที่เคยเห็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ที่อยุธยา

ภาพจากซ้ายตามเข็มนาฬิกา : ต้นอะเกวี มีผลคล้ายสับปะรด ใช้หมักเป็นเหล้า
ดาก็ลาของเม็กซิโก,
ถนนของคนตายด้านหลังเป็นปิรามิดสุริยัน

ที่ทางกรรมศิลป์ฯ หวังดีไปก่อเป็นรูปทรงเจดีย์สีขาวเด่นในช่วงแรกๆ ที่บูรณะเสร็จ อาจเป็นสไตล์การบูรณะเมื่อก่อนก็ได้ที่พยายามทำให้เหมือนเดิมมากที่สุด ไม่ว่าจะต้องเติมของใหม่ไปสักเท่าไรก็ตามที่ อีกที่หนึ่งที่ผมมีความรู้สึกคล้ายๆ กันก็คือ ที่พระราชวังฤดูร้อนนอกกรุงปักกิ่งที่มีความพยายามวาดลวดลายตามเสา และได้หลังคา ตามทางเดินนอกตึก จนรู้สึกได้ว่าเหมือนเพิ่งมีคนมาวาดใหม่เมื่อวานนี้เอง เดียวนี้คงดูเก่าไปเยอะแล้ว เพราะนี่เป็นสิ่งที่ผมเห็นเมื่อกว่า 15 ปีมาแล้ว แต่ขนาดผิวดินที่ไม่น่าสวยงามหรือดูเก่าแก่อย่างที่คุณคิด ผมก็ยังใช้เวลาอยู่ในบริเวณปิรามิดถึงกว่าสามชั่วโมง เพราะเก๋ของเรารู้สึกดีมาก พาเราไปปล่อยที่ประตูหมายเลขหนึ่งพร้อมกับพาเราชมแถวๆ ประตูหนึ่ง แล้วก็บอกว่าจะไปพบเราที่ประตูหมายเลขสาม ขอให้เราเดินเล่นตามสบาย เพราะระหว่างทางจากประตูหมายเลขหนึ่งถึงประตูหมายเลขสาม จะมีทางเดินยาวประมาณสองกิโลเมตรที่สองข้างทางมีสิ่งก่อสร้างโบราณเต็มไปหมด และมีปิรามิดใหญ่สองแห่งคือปิรามิดสุริยัน และปิรามิดจันทร์หา ที่เราสามารถจะปีนไปถึงยอดได้ตามอัธยาศัย ผมเองฉลองศรัทธาไต่ด้วยการปีนขึ้นยอดปิรามิดสุริยัน ที่มีแค่ 250 ชั้นโดยประมาณ (ขึ้นกับจะเริ่มนับที่ไหน) แต่ก็เหนื่อยน่าดูถ้าไม่เจียมตัว ก้าวพรวดๆ แบบอยู่บ้านเรา

เพราะที่นั่นมันสูงจากระดับน้ำทะเลกว่า 2 กิโลเมตร อากาศบาง ไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ ที่อาจจะไม่เจียมตัวอย่างพวกเราหลายคน แต่จริงๆ แล้วก็ได้เหนื่อยหรือยากมากมาย ในการไปถึงยอดปิรามิดที่สูงเพียงแค่นี้ สำหรับปิรามิดจันทร์หานั้นเธอปิดไว้ ขึ้นได้แค่ไม่ถึง 100 ชั้น ไกด์บอกว่าทางที่มสำรวจกำลังขุดเข้าไปได้ปิรามิด เพราะพบทางเข้าใหม่ และอาจไปเจออะไรที่น่าสนใจก็ได้ แต่โดยรวม เราได้แต่ปีนปิรามิด แต่ไม่สามารถเข้าไปชมได้ปิรามิดได้ มีอยู่สองจุดที่เราทำไว้ให้ดูเหมือนลงไปได้ปิรามิด แต่จริงๆ แล้วลงไปแค่นิดเดียวเหมือนลงไปห้องใต้หลังคา ไม่รู้สึกลึกลับอะไรแต่อย่างไรเลย แต่ว่าไปแล้วก็ไม่เลวเมื่อเทียบกับปิรามิดกิซ่าที่อียิปต์ที่มีอยู่สามแห่ง แต่คนส่วนใหญ่จะเข้าไปได้แค่แห่งที่สอง และจริงๆ แล้วก็คือเข้าไปได้เพียงห้องเดียว ที่เป็นห้องเล็กๆ ผ่านทางเดินแคบๆ ทั้งที่ตัวปิรามิดใหญ่โตมโหฬาร และน่าจะมีห้องให้เดินสำรวจได้มากกว่านี้

๐๐๑

เดิน

เรื่อง และภาพ : สมศักดิ์ ชุณห์ศรี
ดูที่ลอมบาร์ดี
กิน อิตาลี

Lombardy

ช่วงเดือนสิงหาคมต่อเนื่องกันยายน มีโอกาสไปประชุมที่เมือง Bellagio ตั้งอยู่ริมทะเลสาบโคโมใกล้กับเมืองมิลาน ภาคเหนือของประเทศอิตาลี สถานที่ประชุมและพักคือปราสาทบนเนินเขาในเมือง Bellagio ซึ่งเจ้าของคือมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ อุทิศเป็นสถานสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญา ผ่านกิจกรรมสองแบบ แบบแรกคือ การจัดประชุมวิชาการกลุ่มไม่ใหญ่ (15 - 25 คน) ส่วนแบบที่สองไปทำงานคนเดียว จะเป็นนักวิชาการหรือศิลปินก็ได้ไปปลีกวิเวก สร้างสรรค์ผลงาน

เรียกว่า scholar in residence
สิ่งแวดล้อมในปราสาทสวยงาม กระตุ้นจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ แต่พูดไปก็คงจะเป็นประโยชน์กับผู้คนไม่มาก เพราะเขาไม่ได้เปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว
มาเล่าเรื่อง เติญ ดูนุ เลียนแบบกิน สวด รักกัน น่าจะดีกว่า แม้จะไม่ได้ไปหลายประเทศแบบคุณเอลิซาเบธ กิลเบิร์ต เจ้าของบทประพันธ์ Eat Pray Love แต่อย่างน้อยก็มีอาหารอิตาลีเย็นเป็นตัวร่วม

เดิน...ไปเยียมจูเลียต

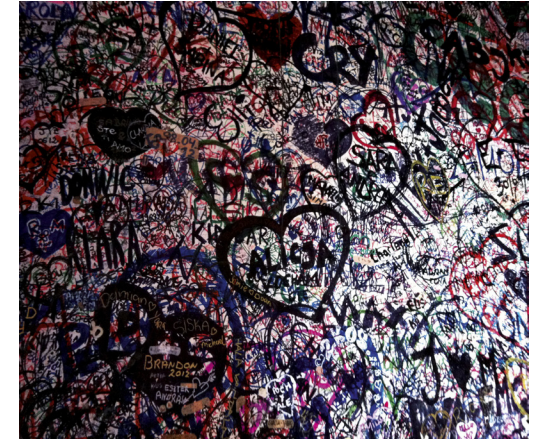
การบินไทยไม่ได้บินไปมิลานทุกวัน โปรแกรมก็เข้มงวดมากไม่ถึงวันประชุมห้ามเข้าไปนอนพัก เลยมีเวลา 2 วัน ให้เถลไถลชมเมือง เอาแรงก่อนไปคุยข้ามศาสตร์

เนื่องจากเคยมามิลานในฐานะนักท่องเที่ยวครั้งนั้นได้ดูงานศิลปะเลื่องชื่อของเมืองนี้สองชิ้น คือ มหาวิหารดูโอโม ที่เป็นเหมือนจัตุรัสกลางเมือง ศูนย์รวมใจของชาวมิลาน กับภาพฝาผนัง The Last Supper ที่โบสถ์ซานตามาเรีย ฟีมีอนักปราชญ์ นักประดิษฐ์ นักออกแบบ นักวาด ฯลฯ นามดาวินชีมาแล้ว คราวนี้เลยวางแผนออกนอกมิลานไม่ไกลไม่ใกล้แค่ 200 กิโลเมตร เพื่อไปเยี่ยมบ้านจูเลียตที่ติดใจตั้งแต่เมื่อครั้งได้ดูหนังเรื่อง Letters to Juliet เมื่อ 4 ปีที่แล้ว

เป็นจูเลียตเดียวกับผู้เป็นคู่รักลงโลงกับโรมิโอ ที่อยู่คนละฝั่งตระกูลคู่อาฆาตเลยต้องเลือกไปมีชีวิตคู่ในโลกหน้า

เป็นจูเลียตผู้โด่งดังจากฝีมือของนักแต่งบทละครชาวอังกฤษ วิลเลียม เชกสเปียร์ ที่ไม่เคยแม้แต่จะย่างเท้ามาถึงประเทศอิตาลี ไม่ต้องพูดถึงเมืองเวโรนาในแคว้นลอมบาร์ดีทางตอนเหนือ แต่สามารถใช้ฝีมือการเขียนบวกลบจินตนาการ แปลงนิยายรักที่เขียนโดยนักเขียนอิตาเลียนเมื่อกว่า 100 ปีก่อนหน้า มาเป็นบทละครอมตะ แม้จน 400 ปีให้หลัง

แถมมีประวัติความเป็นมาของตระกูล Capulet (ชื่อในประวัติศาสตร์เป็นตระกูล Capello แปลว่าหมวกอันเป็นสัญลักษณ์ของตระกูล) และระเบียงที่อ้างว่าเป็นอันเดียวกับที่โรมีโอฆ่าพลอดรักกับจูเลียตในฉากสุดท้าย

ที่น่าสนใจอีกอย่าง คือ รูปปั้นบรอนซ์รูปจูเลียตขนาดเท่าตัวจริง ทำขึ้นจากจินตนาการของศิลปินในเวลากว่า 300 ปีต่อมา แต่ที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือจินตนาการของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งสร้างความเชื่อประหลาด ทำเอาผู้คนจากต่างแดนต้องมาถ่ายรูปทำจ๊อบกันจูเลียต จนถันเธอเงานี้เป็นประกายผิวดประหลาดเป็นอย่างยิ่ง

บ้านของจูเลียตน่าจะมีชื่อเสียงดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยฝีมือของแพน ฟันธุ์แท้โรมีโอและจูเลียต เพราะมีชมรม

เป็นเชกสเปียร์เดียวกับที่เริ่มมีคนตั้งข้อสงสัยว่าอาจไม่ใช่ชายหนุ่มเรียวแหลมที่คั่นหน้ากัน ด้วยพื้นฐานเป็นคนแสนธรรมดา ไม่มีการศึกษาสูง จนสามารถใช้ภาษาให้ผู้คนหลงใหลตามอ่านได้ขนาดนั้น (อยากรู้ต้องดูหนังเรื่อง Anonymous ที่เพิ่งออกมาเมื่อ 2 ปีที่แล้ว)

ตระกูล Capulet กับ ตระกูล montague คู่อาฆาตในนิยาย เชื่อว่าเป็นสองตระกูลทรงอิทธิพลที่มีตัวตนจริงๆ ในแคว้นนี้ ได้ขับเคลื่อนช่วงชิงความเป็นใหญ่ แม้จะไม่มีข้อมูลว่ามีลูกชายลูกสาวที่ต้องมาตายประชดบรรพบุรุษ

ที่เมืองเวโรนาจึงมีบ้านที่เรียกชื่อว่า Gillette house อยู่ย่านกลางเมือง

ก็หันมาคิดว่าเธอตอบจดหมายหรือยัง

ปัจจุบันทางเมืองเวโรนาบูรณะบ้านพร้อมกับโบกปูนปิดทับบริเวณที่เคยเป็นช่องให้คนมีปัญหาลูกหัวใจมาสอดจดหมายถามจูเลียตแต่ไม่ต้องกลัวจะติดต่อเธอไม่ได้ ยังมีบริการตอบจดหมายเพียงแต่ต้องไปหย่อนในกล่องจดหมายที่อยู่ในตัวบ้าน ที่เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ เก็บสตางค์ให้ผู้คนไปทำท่าคอยชายในฝันตรงระเบียงเดียวกับที่เชื่อว่าโรมิโอเคยปีนขึ้นหานางในดวงใจ

คงเพราะจูเลียตยังอยู่ตอบปัญหาหัวใจ ไม่ไปไหน บริเวณบ้านเลยมีความร่วมสมัย ตั้งแต่ทางเดินเพดานโค้ง จากหน้าบ้านไปยังสนามกลางบ้านผนังทั้งสองข้างเต็มไปด้วยศิลปะข้างฝา (graffiti) ที่ต้องใช้จินตนาการ เพราะพ้นทับกันไปแล้วหลายชั้น ไม่ทิ้งช่องว่างให้เจ้าพ่อ

graffiti อย่าง Banksy ได้มีโอกาสร่วมวง ส่วนข้างๆ รูปปั้นของจูเลียตทำเป็นประตูลูกติดสองบาน มีคนเอายูมาคล้องคู่กัน เป็นการให้คำมั่นว่าจะอยู่ร่วมกันนานแสนนาน

พฤติกรรมให้คำมั่นด้วยสายผูกเป็นส่วนที่จูเลียตไม่คุ้นเคย แต่จำต้องเปิดทางให้โลกาภิวัตน์ ผลผลิตของเคป็อปที่จูเลียตเองก็คงไม่เคยได้ยิน และอาจ

เพื่อนจูเลียต (น่าสนใจที่ไม่มีใครเป็นแฟนเจ้าหนุ่ม ที่ก็ตายเหมือนกับสาวเจ้า) ทำหน้าที่ตอบปัญหาหัวใจให้ใครก็ได้ที่คิดว่าจูเลียตช่วยได้ อันเป็นที่มาของพล็อตในหนังซึ่งพาผมอยากมาดูบ้านหลังนี้ให้เห็นกับตา

วิธีส่งจดหมายถึงจูเลียตไม่ยากเอามาสอดเข้าไปในผนังตึกของบ้านจูเลียตบริเวณที่ก้อนอิฐหลุดร่อนออกแล้ว

THE HOUSE OF JULIET IS A MONUMENT. PLEASE HELP US TO PRESERVE IT. IF YOU WOULD LIKE TO LEAVE A MESSAGE FOR JULIET, PLACE IT IN ONE OF THE MAIL-BOXES IN THE ENTRANCE WAY PORTICO OR ON THE WRITING DESK INSIDE THE HOUSE

IT IS FORBIDDEN TO DEFACE THE COURT'S WALLS

ตกใจ หากมีโอกาสเห็นแขกผู้มาบ้านหน้าตาแปลกไปจากสองตระกูลคู่แค้นที่เคยคุ้น

ว่าไปแล้วพัฒนาการของโรมิโอกับจูเลียตเองก็เป็นผลของโลกาภิวัตน์ ยุคต้น ๆ เริ่มจากนิยายรักที่จินตนาการโดยนักเขียนอิตาเลียนเมื่อเกือบ 700 ปีก่อน มาถูกนักแต่งบทละครชาวอังกฤษดัดแปลงจนโด่งดังไปทั่วโลกราว 200 ปีต่อมา แล้วโดนคนอเมริกันเอามาทำเป็นละครบรอดเวย์ แต่แปลงเรื่องให้ร่วมสมัยในเรื่อง West Side Story เมื่อราว 50 ปีก่อน ทำเป็นหนังอังกฤษก็หลายหน แต่ฉบับหนึ่งที่น่าจดจำ กำกับโดยผู้กำกับชาวอิตาเลียนที่มีชื่อในการทำหนังสวยงาม นาม Franco Zeffirelli จากนั้นข้ามทวีปมาถึงผู้กำกับออสเตรเลีย Baz Luhrmann ที่เอาไปแต่งตัวเป็นเรื่องสมัยใหม่อีกครั้งสไตร์ร่วมสมัย แต่ไม่โด่งดังเหมือนเมื่อครั้งจำลองเป็นแก๊งค์คู่แค้นในนิวยอร์ก จึงไม่แปลกที่ทุกวันนี้คนไปเยี่ยมจูเลียตถึงบ้าน จะมีทั้งเอเชีย ละตินอเมริกา รวมไปถึงแอฟริกา ที่คงทำให้ญาติรุ่นหลังๆ ของจูเลียตใจชื้นได้บ้าง เพราะอย่างน้อยก็ไปช่วยเศรษฐกิจทางบ้านที่กำลังย่ำแย่

ดู...โอเปร่าที่ La Scala

นอกจากบ้านจูเลียตที่เวโรนา และสองศิลปกรรมในเมืองมิลาน อีกอย่าง ที่คนมิลานอยากทำคือ ไปดูโอเปร่า ณ โรงโอเปร่าที่ได้ชื่อว่าเป็นบ้านเกิดของโอเปร่า นาม La Scala

Teatro alla Scala ตั้งอยู่ใกล้ๆ กับมหาวิหารดูโอโม ที่ว่าเป็นบ้านเกิดของโอเปร่า ก็เพราะเป็นโรงโอเปร่าเก่าแก่ หูหรร่า ราคาแพงที่สุด และอยู่ในอิตาลี ประเทศที่ผูกขาดคำร้องโอเปร่า ไม่ว่าจะแต่งโดยประพันธ์กรชาติไหน ๆ ขนาดโมสาร์ทชาวออสเตรียก็ไม่กล้าที่จะแต่งโอเปร่าเป็นภาษาบ้านเกิด เพราะกลัวร้องออกมาแล้วไม่ไพเราะ (มีคำล้อเลียนว่า ภาษาอิตาเลียนเอาไว้ออกกรัก แต่ภาษาเยอรมันเอาไว้ออกม้า)

โปรดอย่าด่วนสรุปว่าโอเปรามีแต่ภาษาอิตาเลียน แม้เรื่องดังๆ ส่วนใหญ่จะใช่ แต่หลายเรื่องยอดเยี่ยมอย่าง Carmen เป็นภาษาฝรั่งเศส หรือ Wagner เจ้าของโอเปร่าเรื่องยาวนับ 10 ชั่วโมง จตุภาค The Ring of the Nebelung ก็แต่งเป็นภาษาเยอรมัน

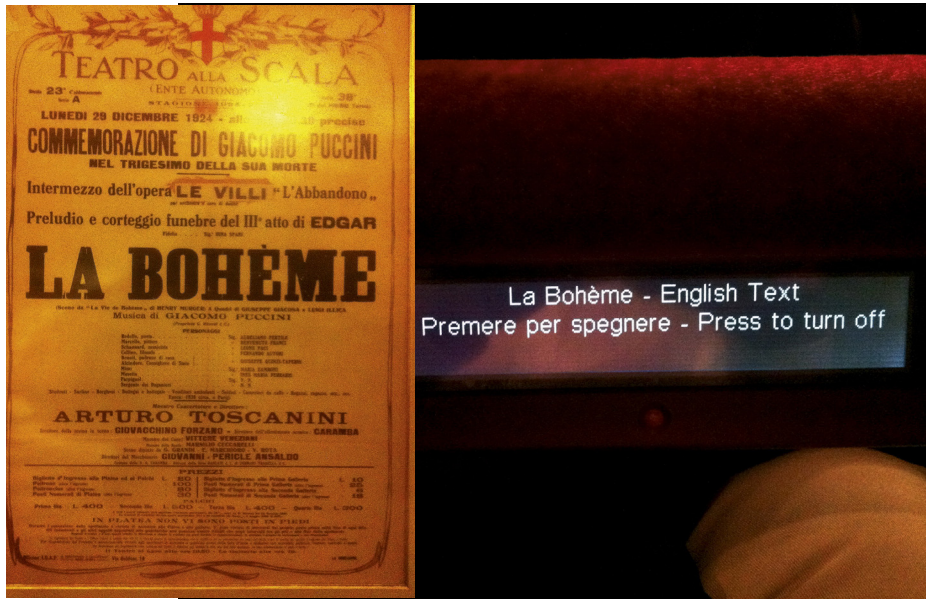

การจะได้ดูโอเปร่าที่นี้ว่ากันว่ายากลำบากมาก แม้จะซื้อตั๋วได้จากบ้านทางอินเทอร์เน็ต แลก็มีประกาศเวลาเปิดขายแน่นอน แต่ก็หมดเกลี้ยงในพริบตา ทั้งที่มีที่นั่ง 2,000 กว่าที่ แต่ยังมีอีก 2 วิธี ที่จะได้ตั๋วสำหรับคนไม่มีปัญญาแย่งซื้อตั๋วทางอินเทอร์เน็ต หรือมีเงินถึงเงินถึงพอจะไปซื้อต่อจากพวกเก็งกำไรซึ่งจะโผล่มาให้เห็นหน้าเสนอขายตั๋วราคาสูงลิบให้กับคนมายืนดูโปสเตอร์หน้าโรงโอเปร่าในช่วงกลางวัน

วิธีแรกคือ ไปเข้าคิวรอหน้าห้องขายตั๋วของทางโรงละครที่ตั้งอยู่ในสถานีรถไฟใต้ดินดูโอโมใกล้ๆ ที่ียงของวันที่มีการแสดงเพื่อซื้อตั๋วคืน แต่จำนวนไม่มาก และไม่นั่นนอน ส่วนใหญ่เป็นตั๋วราคาแพง (บางรายการแพงเกือบหมื่นบาท) ปกติถ้าเป็นโอเปร่า ราคาก็ไม่ต่ำกว่า 170 ยูโร หรือเกือบ 7,000 บาท

วิธีที่สอง ไปเข้าคิวรอตั๋วราคาถูก นั่งชั้นบนสุดเรียกว่า Galleries (ที่นั่งในโรงละครมีรวม 7 ชั้น) เขาจะมีขายทั้งหมด 140 ที่นั่งในแต่ละวันที่มีการแสดง แต่วิธีได้ตั๋วต้องใช้ความพยายามสูง ถ้าเป็นแต่ก่อนก็คงนึกหงุดหงิดกับขั้นตอนที่ดูซับซ้อนและตรวจสอบมากเกินไป จนดูเหมือนไม่ให้เกียรติคนดู

แต่ก่อนไปเข้าแถว บังเอิญได้อ่านหนังสือชื่อ What Money Can't Buy พุดถึงแนวโน้มสังคมปัจจุบันที่อะไรๆ ก็เอาเงินซื้อได้ แม้กระทั่งของที่ไม่ได้มีไว้ขาย

La Bohème - English Text
Premere per spegnere - Press to turn off

ศาสตราจารย์แซนเดลยกตัวอย่างเบาๆ เรื่องการแสดงละครฟรีปีละครั้งที่เซ็นทรัลปาร์ค แต่กลับมีคนเข้าแถวรอรับตั๋วฟรีเอามาขายต่อ ซึ่งก็มีคนซื้อเพราะอยากดู ส่วนคนจัดละครฟรีไม่โหมกที่ไม่มีใครมาจัดการพวกรับตั๋วไปขาย เพราะพวกเขาตั้งใจให้เป็นของขวัญกับชาวเมือง

ตัวราคาถูกของ La Scala มีระบบที่จะมั่นใจว่าไม่มีทางเอาตั๋วไปขายต่อ มีแต่คนที่อยากดูจริงๆ และพร้อมไปต่อแถวเท่านั้นที่จะได้ดู บางคนอาจไม่ชอบ เพราะเข้มงวดเกินไป แต่หลังจากอ่านความเห็นของศาสตราจารย์แซนเดล และต้องไปเข้าแถว 2 ตลบ เพื่อให้ได้ตั๋วราคาถูก ดูโอเปราราคาแสนแพง ผมกลับรู้สึกชื่นชมคนคิดระบบกันตัว 140 ใบไว้ขายวันสุดท้าย แถมด้วยการตรวจบัตรประจำตัว 3 ขั้นตอน เชื่อว่าเป็นความพยายามไม่ให้ใครมาต่อแถวซื้อตั๋วไปขายเอากำไร

ปฏิบัติการซื้อตั๋วเพื่อเข้าดูโอเปร่าแบบนี้ นับเป็นประสบการณ์หายาก และนำไปลองดู แต่ส่วนที่น่าสนใจไม่แพ้กันคือตอนดูจริงๆ

เพราะที่นั่งอยู่ชั้นบนสุด แล้วยังอยู่แถวหลัง แปลว่า ถ้าอยากเห็นเวทีเต็มตา ต้องยืนดู ถ้าอยากระวังสบายๆ ก็ทำได้แค่ฟังกับอ่านคำบรรยายแปลคำร้องเป็นภาษาอังกฤษหรืออิตาเลียนบนจอเล็กๆ ที่มีประจำทุกที่นั่ง

แค่นั่งยังไม่พอ ต้องเอนตัวมาข้างหน้าด้วย ทางโรงละครคงรู้ถึงความยากลำบากของคนดูแถวหลัง จึงทำราวไว้ให้จับเพื่อช่วยลดภาระกล้ามเนื้อหลัง ยามต้องเอนตัวไปข้างหน้า

มีข้อมูลน่าสนใจจากคนดูที่เขียนลงเว็บไซต์ว่า คนที่จ่ายแพง ขนาดนั่งแถวหน้าในห้องแยก (ห้องละ 5 ที่นั่ง) แต่อยู่ด้านข้าง ถ้าอยากเห็นเวทีเต็มตาก็ต้องนั่งเอนตัวไปข้างหน้า ซึ่งไม่เหมาะสำหรับคนปวดหลังอย่างแน่นอน

กิน...อาหารพื้นเมือง

เพื่อไม่ให้ผิดธรรมเนียมการเที่ยวที่ดี ขอปิดท้ายด้วย 2 เมนูที่ร้านบอกว่า เป็นเมนูพื้นบ้าน (local dish)

เมนูแรกไปชิมที่เมืองเวโรนา หลังจากเดินเตร็ดเตร่ชมเมืองอยู่ราว 3 ชั่วโมง มองไปเห็นร้านเล็กๆ ริมนอน อยู่ตรงข้ามปราสาท Vecchio ที่เพิ่งไปเดินชมมา ใครเคยไปเมืองหนาวคงทราบดีว่าการตั้งโต๊ะริมนอนเป็นการจัดร้านยอดเยี่ยม ลูกค้าก็ชอบ เพราะทำได้แค่ปีละไม่กี่เดือน

เนื่องจากเป็นร้านเล็กๆ เมนูจึงมี main course แค่ 3 อย่าง เป็นปลาอยู่ 2 เมนู คือ ปลาทูน่าที่ผมรู้แน่ๆ ว่า

เป็นปลาทะเล กับปลาสด ผมไม่รู้ว่าเป็น ปลาทะเลหรือน้ำจืด คิดว่ามาเวโรนาควร หาปลาน้ำจืดกิน จะได้ไม่ต้องกินปลา แห้งแข็ง เลยสั่งเมนูที่มีปลาคอด (มารู้ทีหลัง ว่าปลาคอดที่จริงก็เป็นปลาทะเล นับว่า เชื้อชา ไม่เบา) ชื่อ Cod Polenta

บริการหนุ่มรีบบอกว่า เลือกได้ถูก แล้ว เพราะนี่เป็นอาหารพื้นเมือง ผมเลย ได้ช่องถามว่าเจ้า polenta นี่มันอะไร ฟังได้ความแคว່ว่าเป็นพวกข้าวโพด นึกใน ใจว่าก็ดีกว่ามันฝรั่งที่เจอบ่อยจนเบื่อ พอเห็นภาชนะที่เอามาเสิร์ฟก็ตื่นเต้น เพราะหน้าตาเหมือนหม้อดิน แต่วัสดุเป็น โลหะหนักที่กัน แผลว่าเป็นหม้อที่ใช้ทำ เมนูนี้ เสร็จแล้วก็ยกมาเลย แบบเดียวกับ อาหารหุงในหม้อดิน (ที่เดี๋ยวนี้มักหุงใน ภาชนะอื่นแล้วเอามาถ่ายใส่หม้อดินไปเข้า เตาอบให้ร้อนเป็นพิธี)

เปิดฝาก็ได้กลิ่นหอมฉุย เป็นปลา ทอดชิ้นใหญ่ โปะบนข้าวโพดบดที่หุงจน เหมือนมันฝรั่งบดแต่เนื้อแน่นกว่าราดหน้า ด้วยน้ำมันมะกอก ยังร้อนๆ พออดพริก ไทยสดใส่ กลิ่นหอมน่ากิน แต่จะขอยุด บรรยาย ให้ไปหากินกันเอาเอง จะทำเอง ก็มีสูตรอยู่บนเว็บไซต์ไปหามาทำดู แต่ที่ หายากน่าจะเป็นข้าวโพดบดที่ต้องบดจน แทบเป็นแป้ง แต่ไม่ใช่แป้งข้าวโพดซึ่ง

ไม่น่าจะทำให้เนื้อแน่นขนาดนี้ได้ และสีกั คงไม่ได้เหลืองอร่ามน่ากินแบบนี้ (อย่า จินตนาการไปไกลเป็นใช้ได้)

สรุปว่า ปลาคอดไม่ใช่ปลาท้องถิ่น แต่ที่เป็นอาหารพื้นบ้าน (อิตาลีเหนือ โดยเฉพาะเวโรนาและเวนิส) คือ ข้าวโพดบด (ที่ผมอยากเรียกว่าข้าวโพดกวนมากกว่า) ที่เป็นอาหารหลัก เหมือนเรากินข้าว ส่วน กับข้าวก็เป็นได้ทั้งเนื้อ หรือปลา หรือเห็ด ฯลฯ

อีกเมนูไปกินที่ Bellagio เลือกที่ เขาเขียนว่า local dish เหมือนกัน เป็น ข้าวดำกับปลาเพิร์ช (perch) ทอด หน้าตา ไม่แปลกอะไร มีปลาทอด 4 ชิ้นวางบนข้าว สีดำ 1 ก้อนกลมแบน

นึกดีใจว่าไม่ใช่ข้าวร้อนๆ เต็มจาน ที่มักเห็นเวลาสั่ง risotto (rice หรือข้าว ในภาษาอิตาลี) เพราะข้าวร้อนๆ เป็น เมล็ดมักไม่ถูกปากคนไทยที่ชอบกินข้าว ออกเหนียวหน่อย ๆ

ดีใจมากขึ้นไปอีกเมื่อผักข้าวเข้า ปาก รสชาติดี เพราะหุงกับเนยแข็ง มอซซาเรลลาของแท้ คุณภาพสูง ต้องทำ จากนมควาย แถมเคี้ยวเหนียวกรุบๆ คิด ว่าต้องเป็นข้าวเหนียวดำจากเมืองไทย แน่ๆ ส่วนที่เป็นอาหารพื้นเมือง คงเป็น ปลาเพิร์ช เป็นปลาน้ำจืดมาจาก

ทะเลสาบโคโม แต่ก็ไม่ได้เอ่ยปากถามให้ ชัดเจน นึกอยู่ในใจว่าแบบนี้ไม่น่าจะใช้ ท้องถิ่น เพราะเวลาไป เจริญาก็ได้กินปลา เพิร์ชเหมือนกัน และที่นั่นก็ว่าเป็นอาหาร พื้นเมืองแม้ที่นี้จะทอด ในขณะที่เจนิวามัก เป็นปลาแห้ง

ปรากฏว่าคนอิตาลีเคยรู้ว่ามี ปลาใจเรื่องข้าว ตอนมาเยือนรอกกระเป่าที่ สนามบินสุวรรณภูมิ จึงให้บังเอิญติดกับ ชายร่างใหญ่หน้าตาอิตาลี ที่ปั่นเรื่อง รอกกระเป่านาน เลยได้รู้ว่าเป็นพ่อค้าข้าว มาซื้อข้าวจากไทยไปขายทั่วยุโรป

อดไม่ได้ที่จะถามถึงข้าวที่เพิ่งกิน มาจากที่ไหน เขาก็นัยนว่าน่าจะเป็นข้าว อิตาลี เพราะแถวนั้นปลูกข้าวได้ และเป็น ข้าวสีดำ ไปดูจากเว็บไซต์ก็บอกว่าแถว อิตาลีเหนือมีข้าวสีดำจริง

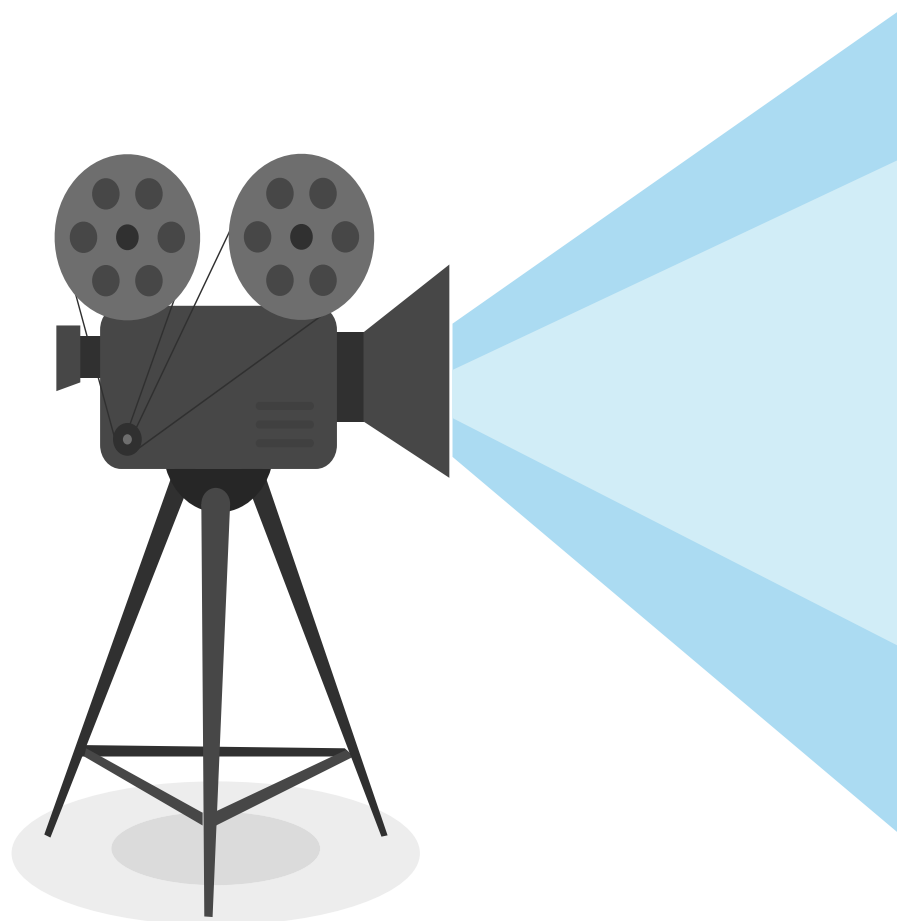
ถามผู้รับบอกว่าน่าจะเป็นข้าวแบบ เดียวกับเมืองไทย มีสีดำเพราะมีสารชื่อ แอนโทไซยานิน ซึ่งเป็นสีม่วง หรือแดง หรือน้ำเงินเข้มข้นกับความเป็นกรดต่าง ของสิ่งแวดล้อม สารกลุ่มนี้จัดเป็นสารต้าน อนุมูลอิสระประเภทเดียวกับฟลาโวนอยด์ พบมากในเล้าองุ่น หรือชาเขียว ที่เชื่อกัน ว่ากินแล้วดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ แต่ น่าสนใจว่าเรายังไม่ค่อยเห็นใครรอดอ้าง สรรพคุณของข้าวในเมนูนี้ คงเพราะมันเป็น

อาหารหลักที่คนกินยังงี้ก็ต้องกิน ไม่ใช่ อาหารเพื่อเลือกที่ต้องมีแรงจูงใจมาก หน่อย และเลือกได้

อันที่จริง ข้าวที่แม้เป็นอาหาร หลัก แต่ก็เริ่มมีการคัดเลือกพันธุ์ หรือปลูก แบบอินทรีย์ ปลอดภัยเคมี เพื่อให้มี ลักษณะพิเศษ เป็นเกรดพรีเมียม มีตลาด ไม่เล็กเลยในระดับโลก ขนาดชวาเนไทย ที่ปลูกข้าวอินทรีย์เองยังทำไม่ทัน คนไทย ไม่มีโอกาสกิน เพราะส่งออกได้ราคาดีกว่า

ไม่น่าเชื่อว่าประสบการณ์จาก อิตาลีเหนือ รวมคำถามคาใจทั้งหมด มา ครบวงจร ณ สายพานรอกกระเป่าที่เมือง ไทย

ยืนยันความจริงที่ว่าโลกเชื่อมโยง กันมากขึ้น อยู่ตรงไหนก็อาจได้ความรู้ เกี่ยวกับเมืองไกล ส่วนจะต้องเอาทฤษฎี ระบบซับซ้อนนามองด้วยแค่ไหน คงอยู่ที่ เป้าหมายการทำความเข้าใจว่าต้องการ ลึกซึ้งเพียงไร **จบ**

กฎระเบียบ คุณภาพ กับ ความคิดสร้างสรรค์

ในฐานะแฟนแฮรี่ พอตเตอร์ ฉบับภาพยนตร์แต่ไม่เคยอ่านหนังสือ ผมมีความเห็นว่าผู้กำกับแต่ละตอนพยายามรักษาบรรยากาศของหนังให้เป็นไปในทางเดียวกันในแต่ละตอน เนื้อหาที่ดูจะเข้มข้นและมีดราม่าเพิ่มขึ้นตามอายุของตัวละครที่เพิ่มขึ้น

จุดเด่นในแต่ละภาค ก็ขึ้นกับผู้กำกับแต่ละคน ในภาคที่ 4 ที่แปลเป็นไทยได้ว่า ภาคินิกฟีนิกซ์ (The Order of the Phoenix) ดูเหมือนช่วงแรกของหนังจะให้ความสำคัญกับการวิพากษ์ระบบราชการ โดยเฉพาะการจัดการระบบการ

ศึกษาของประเทศอังกฤษอยู่ไม่น้อย อาจเพราะ เจเค โรลิ่งกำลังแข่งกับการปรับปรุงระบบการศึกษาของรัฐบาลในช่วงนั้น หรือเหตุผลอื่นก็เหลือเถา ไม่รู้ว่าถ้าได้อ่านหนังสือจะได้ความรู้สึกที่ว่ามันแต่กลับทำให้คนชอบคิดมาก อย่างผม ได้ประเด็นเตือนใจ ที่พลอยยากคิดดีๆ ให้คนอื่นได้ยิน

หนังใช้เวลาไม่น้อยกับการวิพากษ์วิธีบริหารโรงเรียนฮอกวอตส์ ของ โดโลเรส อัมบริดจ์ อาจารย์ใหญ่คนใหม่ ที่ได้รับแต่งตั้งมาแทนศาสตราจารย์ดัมเบิลดอร์ และวิธีการบริหารที่สำคัญ

ของอาจารย์โดโลเรส ก็คือการออกระเบียบห้ามโน่นห้ามนี่เต็มไปหมด แถมยังเที่ยวไล่เดินตรวจ และลงมือ “จัดการ” คนทำผิดกติกา และ กฎระเบียบที่คุณเธอประกาศด้วยตัวเธอเอง

มีนักธุรกิจที่ผันตัวเองไปเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เคยเปรยให้ฟังว่า หลังมาทำงานการเมืองท้องถิ่นเขาถูกลูกน้องหาว่าทำงานเร็วจัง แต่ถูกพรรคพวกที่ทำธุรกิจด้วยกันหาว่าทำงานช้าลง เขาสงสัย

จัดการโดยอาจารย์โดโลเรส นักเรียนดูจะเกร็ง และไม่กล้าทำอะไรที่แหวกไปจากกติกาที่กำหนดไว้ จนถึงขั้นไม่กล้าคิดแตกต่าง หรือถ้าคิดก็ไม่กล้าแสดงออก

ในสังคมทั่วไปกฎระเบียบเป็นของจำเป็นสำหรับคนหมู่มากเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ไม่มีใครเอาเปรียบใครได้ หรือไม่มีใครก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น

ในองค์กรนอกจากหน้าที่ในการกำกับพฤติกรรมคนในองค์กรแล้ว มันยัง

ว่าทำไมข้าราชการที่เลือกแต่คนคะแนนดีๆ เข้าไป จึงกลายเป็นคนที่เชื่องช้า คอยทำตามคำสั่ง มากกว่าจะคิดสร้างสรรค์งานใหม่ๆ

สาเหตุคงมีมากมาย แต่ผมถนัดคิดไปถึง โดโลเรส กับสารพัดกฎระเบียบของเธอ เพราะดูเหมือนมันจะได้ผลทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียน “เข้าแถว” ด้วยความกลัวว่าจะถูกลงโทษ หรือถูก

มีหน้าที่ดูแลรักษามลประโยชน์ขององค์กร โดยเฉพาะระเบียบในส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อข้าว ซื้อของ หรือการจ้างคนมาให้บริการต่างๆ

นอกเหนือจากระเบียบที่เป็นกติกาในการทำงาน ยังมีสิ่งที่เรียกว่า “ขั้นตอน” ที่มีผลมาจากการพยายามสร้างระบบตรวจสอบเพื่อให้เกิดความรัดกุม ป้องกันความผิดพลาด รวมทั้งการทำให้มี

คนที่ต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบหรือดูแล เรื่องราวต่างๆ ตามโครงสร้างองค์กรที่มีการกำหนดขึ้น

สิ่งที่เรียกว่าการแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบในระหว่างฝ่ายต่างๆ การกำหนดขั้นตอนที่มีหลายชั้นตามลำดับชั้น ในองค์กร รวมทั้งการกำหนดกติกา และข้อห้ามไม่ให้ทำโน่นทำนี่ และบางทีถึงขั้นกำหนดเป็นคู่มือให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ มีผลหลายอย่างต่อการทำงานของสมาชิก ในองค์กร อย่างไม่ต้องสงสัย

ข้อแรกที่เราเห็นได้ชัดคือ การมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และมีการตรวจสอบหลายชั้นหลายตอน ทำให้คนทำงานในแต่ละชั้น ไม่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อขั้นตอนของตนเท่าที่ควร เพราะยังมีอีกหลายขั้นตอนกว่าเรื่องจะผ่านไปหมด ยิ่งไงก็จะต้องมีใครเห็น ถ้าเรื่องมันมีข้อผิดพลาด

ที่อาจจะแยกว่านั้น คือคนทำงาน รู้สึกว่ามีคนอื่นจะให้โยนความรับผิดชอบไปให้ กลายเป็นวัฒนธรรม “โยนกลอง” ซึ่งน่าจะเรียกใหม่ว่า “โยนระเบิด” ใส่กัน สะดุดจะเหมาะกว่า

ข้อที่สองคือการมีกฎระเบียบ ข้อห้ามนี้ ห้ามโน่น หรือกำหนดรายละเอียดจนชัดเจนในทุกขั้นตอน ทำให้คนทำงาน

ไม่ต้องคิดมากก่อนจะทำงาน เกิดวัฒนธรรม “มีอะไรก็บอกมา” ถ้าไม่บอก แปลว่าไม่ต้องทำ

ข้อที่สามคือไม่กล้าแสดงออก เพราะดูเหมือนกฎระเบียบ กติกา แนวทางปฏิบัติสารพัด จะมีอยู่ครบแล้ว ถ้าไปคิดทำอะไรที่ต่างไปอาจถูกหาว่าไม่ฉลาด ไม่รู้จักศึกษาของที่มีอยู่ หรือแม้กระทั่งถูกข้อกล่าวหาว่าไม่เชื่อฟัง

องค์กรที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ แนวทางการทำงาน หรือแม้แต่คู่มือการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งมักเป็นองค์กรขนาดใหญ่ และล้วนออกกฎกติกา โดยมีความตั้งใจจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน รวมทั้งลดความสับสนวุ่นวายในการทำงาน จึงอาจกลายเป็นองค์กรที่สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความคิดสร้างสรรค์ หรือคิดก็ไม่กล้าแสดงออกเอาได้ง่ายๆ คนมาใหม่ๆ อาจจะคึกคัก อยากคิดอยากทำอะไรที่แตกต่าง

แต่ก็จะถูกคนเก่าๆ ที่อยู่มาก่อน ซึ่งมักมีจำนวนมากกว่า ซ้ำเล็งมองด้วยสายตาแปลกๆ หรือ ดิหนอยก็มาเตือนว่าให้ระวังนี้ ระวังโน่น อ้างถึงระเบียบนี้ คู่มือนั้น เต็มไปหมด

ว่ากันว่าระบบราชการเป็นเจ้าแห่งกฎระเบียบ กติกา และคู่มือ แต่ภายใต้ความพยายามที่จะสร้างมาตรฐานคุณภาพ องค์กรเอกชนจำนวนไม่น้อยก็กำลัง พยายามทำให้การทำงานต่างๆ มี “คุณภาพ” ซึ่งถูกแปลความว่าทำก็ครั้งก็ต้องดีเหมือนกันหมด แล้วไปสร้างคู่มือแนวทาง หรือแม้กระทั่งข้อกำหนดที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนทำให้ได้ดีเหมือนกัน

แต่พึงระวังว่า หลังจากกระบวนวิธีทำที่ดีที่สุดในที่สุดให้ชัดเจน วิธีทำงานเรื่องนั้นๆ ก็จะหยุดนิ่งอยู่แค่นั้น และคนทำงานก็จะหยุดคิด หรือไม่กล้าคิดสร้างสรรค์ด้วยเกรงว่าจะผิดคู่มือแล้ว กลายเป็นไม่มีมาตรฐาน

กฎระเบียบ รวมทั้งคู่มือที่มักเกิดจากความตั้งใจให้ส่งผลต่อการทำงานให้ดีขึ้น กลายเป็นของที่ขัดขวางการสร้างสรรค์ได้ยังไง และควรทำอย่างไร

คำตอบที่สั้นที่สุดน่าจะอยู่ที่การรู้เท่าทัน กติกา และคู่มือที่องค์กรทำ

ขึ้นเอง และ เปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงเป็นระยะๆ

ที่สำคัญไม่แพ้กันคือต้องหมั่นดูแล อย่าปล่อยให้มันกลายเป็นเครื่องมือสร้างอำนาจ ของคนทำงานกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือหน่วยใดหน่วยหนึ่งในองค์กร

พึงระลึกไว้เสมอว่า ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความรัดกุม และการมีมาตรฐาน เป็นยอดปรารถนาของทุกองค์กร แต่ต้องไม่แลกด้วยการกดความคิดสร้างสรรค์ หรือกลายเป็นเครื่องมือเสริมอำนาจของบางกลุ่ม บางหน่วยในองค์กร

๐๐๐

“ การจัดการความรู้ ”

หนังสือ ทวีเกาท์ลียอดฮิตอย่างแดจังกึม มีเสน่ห์สำคัญที่ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ คนดูจะมีความรู้ใหม่ๆ ไปพร้อมกับ แดจังกึมที่เป็นนักจัดการความรู้ (ให้กับตัวเอง)

เมือง แบบดิส กรานุย ตัวเอกในหนังสือ Perfume: Story of a Murder เป็นนักจัดการความรู้ที่ไม่ดั้งเดิม แดจังกึม แต่เอามาสะท้อนเรื่องการจัดการความรู้ได้หลายแง่มุม

เรื่องราวของกรานุยทำให้เห็นคุณค่าของความรู้ที่เรียกกันว่า ความรู้แฝง

(tacit knowledge) ที่นักจัดการความรู้ยุคแรกๆ ไม่ค่อยให้ความสำคัญ

กรานุยเป็นเด็กกำพร้าที่มีความสามารถพิเศษในการรับรู้กลิ่น แม้จะเกิดในสถานที่ที่มีกลิ่นเหม็นรุนแรงที่สุดในยุโรป คือตลาดขายปลาตลาดกรุงปารีส

บาลดีนี่เป็นนักผลิตน้ำหอมที่พยายามขุดเอาความรู้แฝงของกรานุยออกมาแปลงเป็นทรัพย์สิน (ให้กับตัวเองมากกว่าจะให้กับกรานุย)

คู่ช่างตรงกับแนวคิดสำคัญที่มีการพูดถึงอยู่อย่างกว้างขวางว่าด้วย

การจัดการความรู้ ที่เน้นให้องค์กรเห็นความสำคัญของการหาระบบมาเก็บรวบรวมสะสมความรู้ของบุคลากรในองค์กรที่นับวันมีแต่จะเพิ่มพูนขึ้นจากการทำงาน ด้วยเล็งเห็นว่ามันเป็นทรัพย์สินที่มีค่าสำหรับองค์กร ไม่แพ้ทรัพย์สินที่เป็นอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือเครื่องมือเครื่องไม้สารพัดอย่างที่ไถ่ลงทุนไป

ถ้าองค์กรใดรู้จักจัดการความรู้ จะเกิดผลดีสำคัญยิ่งคือทำให้กลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ถ้าว่ากันตามหลัก balance scorecard ที่มองจาก 4 มุม โดยมีมุมหนึ่งว่าด้วยประโยชน์ที่เกิดกับคนทำงานในองค์กร การทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ย่อมเป็นการบรรลุเป้าหมายหนึ่งในสิ่งที่ดีมาก

เพราะมีงานวิจัยที่ชัดเจนว่า คนเราไม่ได้ทำงานเพื่อ เงิน หรือเพื่อชื่อเสียง หรือการยอมรับจากผู้อื่นเท่านั้น แต่ทำงานเพราะมีความสุขที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วย

ไม่มีองค์กรใดอยากสูญเสียทรัพย์สินที่สูญอดค่าลงทุนไป หรือได้ชื่อว่า เป็นองค์กรที่ไม่เรียนรู้ แต่การตีความและการทำงานว่าด้วยการจัดการความรู้ยังมีความหลากหลายแตกต่างกันมาก

และที่สำคัญคือการขุดเอาความรู้ของคนทำงานมาเป็นทรัพย์สินขององค์กร ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ

หลายแห่งตีความหมายแคบๆ อย่างที่บาลดีนี่ทำกับกรานุย คือขอให้พนักงานคายความรู้ที่มีอยู่ออกมาให้ แล้วหาทางบันทึกไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

มองจากตัวอย่างของกรานุยกับบาลดีนี่ การที่บาลดีนี่ขอให้กรานุย บอกสูตรทำน้ำหอมกลิ่นใหม่ๆ หลายร้อยสูตรก่อนจะเดินทางไปเรียนวิชาที่เมืองกราสส์ โดยบาลดีนี่มานั่งจดตามคำบอกน่าจะเป็นวิธีที่ตรงไปตรงมา ทำได้ไม่ยาก และตรงกับหลักการจัดการความรู้ที่บอกให้เก็บความรู้พนักงานไว้ก่อนที่จะเขาจากองค์กรไป

ถ้าการจัดการความรู้มีแค่นี้ก็คงจะดี และการลงทุนคู่กับพนักงานก่อนออกจากงานแล้วจดบันทึกไว้ ก็น่าจะเป็นกระบวนการมาตรฐานที่องค์กรควรจะนำมาใช้กับพนักงานทุกคนเพื่อเก็บรวบรวมความรู้เอาไว้ให้คนรุ่นหลัง หรือพนักงานใหม่ๆ ได้ใช้ประโยชน์

แต่การจัดการความรู้ไม่ได้มีแค่เรื่องการ “แกะ” และการ “เก็บ” ความรู้ อย่างที่วามา การจัดการความรู้ที่ดีเป็นการทำให้ความรู้เกิดการ

เลื่อนไหล ถ่ายเทในองค์กร และไม่ใช่การถ่ายเท จากสมองของคนหนึ่งไปเข้าสมุดหรือลงเทป หรือเข้าไปอยู่ใน ฮาร์ดดิสก์ของคอมพิวเตอร์

ต้องทำให้เลื่อนไหลถ่ายเทจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง และที่สำคัญว่านั่นคือความรู้ที่ไหลเวียนต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเกิดประโยชน์มากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่เป็นการถ่ายเทเพื่อให้เกิดการ

ทำตามหรือเลียนแบบ ต่อๆ กันไปเท่านั้น ทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นการทำให้คนทำงานได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ไม่ได้รอมามาตามเก็บความรู้ตอนจะออกจากองค์กร หรือตามเก็บเพื่อไปสะสมไว้ในรูปแบบต่างๆ

แน่นอนว่าการบันทึกความรู้ที่มีการแลกเปลี่ยน หรือมีการไปตามแกะออกมาจากสมองของผู้มีประสบการณ์ หรือมีความรู้ จำเป็นจะต้องมีการบันทึกไว้ เพราะการบันทึกทำให้สามารถนำไปแลกเปลี่ยนต่อกันได้กว้างขวางขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะคนที่ได้มาคุยหรือได้มาฟังเท่านั้น

แต่ถ้าบันทึกไว้แล้วไม่มีการเอามาใช้ก็จะเป็นการจัดการความรู้แค่ครั้งเดียว

แบบเดียวกับบาลดีนี่ที่มีความสุขมากหลังจากการ แคะ ความรู้จากกรานุย แล้วนอนยิ้มไปทั้งคืน แต่ไม่มีโอกาสใช้ความรู้ที่สืบทอดสืบทอดไว้ เพราะหลับไม่ได้ตื่นอีกเลยหลังจากคืนนั้น

เรื่องจัดการความรู้มีแง่มุมต่างๆ มากมายในทางปฏิบัติ แต่มีอีกประเด็นที่อยากขยายความเกี่ยวเนื่องกับตัวอย่างของนายบาลดีนี่ กับกรานุยคือ การจัดการความรู้มีทั้งแบบที่เน้นความรู้ภายนอกที่เรียกว่า explicit knowledge ซึ่งจุดเน้นสำคัญจะว่าด้วยการสร้างเครื่องมือเพื่อให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่มีผู้รวบรวมศึกษาวิจัยไว้ และมีการตีพิมพ์ หรือบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ และมักต้องมีการลงทุนโครงสร้างเกี่ยวกับ เทคโนโลยีไอทีค่อนข้างมาก

หรือเน้นความรู้ภายในที่เรียกว่า tacit knowledge ที่เน้นเรื่องความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่หาไม่ได้ง่ายๆ จากตำรา หรือการวิจัยอย่างเป็นระบบ แต่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการทำงาน หรือต่อธุรกิจขององค์กร ซึ่งแบบหลังนี้จะเน้นการกระตุ้น และการเปิดโอกาสให้พนักงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้และปรับปรุงต่อไป พร้อมกับหาทางบันทึกไว้เพื่อเปิด

โอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น

โดยทั่วไปนักวิชาการมักดูเบาคคุณค่าของความรู้แฝง ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัว ถ้าดีหรือได้ผลก็อาจเป็นเรื่องบังเอิญ หรือทำซ้ำได้ยาก แต่กระแสการจัดการความรู้ที่เน้นความรู้แฝงกลับเริ่มจากการให้คุณค่าแก่ความรู้ในลักษณะนี้

เป็นการบอกว่าใครก็ตามที่ทำงานเป็น ย่อมมีความรู้ เป็นความรู้ที่คุณค่าใช้ประโยชน์ได้ไม่เฉพาะกับตัวเอง และสมควรแลกเปลี่ยนถ่ายทอดโดยไม่ต้องเหนียมอาย หรือรู้สึกด้อยค่า

เหมือนความรู้ของกรานุย เด็กกำพร้าที่แทบไม่มีคุณค่าสำหรับใครเลย แต่ความรู้ที่มีอยู่ในตัวกลับสร้างประโยชน์มหาศาลกับคนที่รู้จักใช้อย่างบาลดีนี่

แต่ถ้ากรานุยไม่กล้าแสดงออกในครั้งแรกที่พบบาลดีนี่ ก็คงไม่มีใครได้เห็นคุณค่า และยังคงเป็นความรู้ฝังลึกที่ไม่ถูกจัดการนำมาใช้ประโยชน์ และอาจตายไปพร้อมกับชีวิตอาภัพ *******

“

ความเชื่อมั่นกับการทำงานเป็นทีม

“

ในทีวีซีรีส์สามก๊กเวอร์ชันปี 2535 มีรายละเอียดดีๆ เต็มไปหมด

ตอนที่ 30 ที่มีชื่อว่า สงครามสิ้นของเบ้งปะการม แสดงภูมิได้กับบรรดาที่ปรึกษาของขุนกวน เมื่อครั้งพยายามยุขุนกวนรบโจโฉ ที่กำลังคุกคามเล่าปี่เมื่อเริ่มแบ่งเป็นสามก๊กอย่างชัดเจน

ตอนหนึ่งเดียวเจียวลากถางของเบ้งที่บังอาจยกตัวเทียบกับสองกุนซื่อแห่งยุคขุนซิวคือ กวนต๋ง กับ จักเย พอดีผมมีหนังทีวีอีกชุดที่ถ่ายทอดเรื่องราวการสู้รบในแผ่นดินจีนยุคขุนซิว จ้านกั๋ว ที่เกิดขึ้นก่อนยุคสามกักราว 1000 ปี เลยเอามา

ดูว่า กุนซื่อที่ชื่อ กวนต๋ง นี่เป็นใครกันของเบ้งจึงยกตัวไปเปรียบเทียบ

หนังทีวีขุนซิวจ้านกั๋ว สร้างหลังชุดสามก๊ก มีทั้งสิ้น 62 ตอน พูดถึงเรื่องของกวนต๋งเพียงสามตอน แต่ให้รายละเอียดสำคัญๆ ได้ดี ใครอยากรู้ละเอียดกว่าต้องไปอ่านหนังสือ เลียดก๊กฉบับแปลโดยคุณวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ต้นไม้ ที่ออกมาได้ราว 15 ปีแล้ว

สำหรับผมสิ่งที่น่าสนใจในเรื่องราวของกวนต๋งกลับเป็นเรื่องของเพื่อนแท้ชื่อ เป่าซู่หย่า (ออกเสียงแบบ

จีนกลาง) ที่สนับสนุนให้ ฉีฮวงกง เจ้าก๊กฉีที่เป็นตัวละครมากความสามารถ มากี่สิบคนหนึ่งในยุคขุนซิว ตัดสินใจตั้งกวนต๋งเป็นกุนซื่อทั้งที่กวนต๋งเคย คิดร้ายถึงขั้นยิงธนูใส่ ฉีฮวงกง เพราะพยายามให้เจ้านายของตัวเองได้เป็นใหญ่แทนฉีฮวงกง

ว่ากันตามพฤติกรรม และความดีความชอบ คนที่ทำให้ฉีฮวงกงได้ขึ้นเป็นเจ้าก๊ก (สมัยนั้นจักรพรรดิเป็นพวกราชวงศ์โจว แต่คุมบรรดาก็ต่างๆ ไม่ค่อยได้ เรื่องราวในยุคนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องการสู้รบระหว่างก๊กที่ผลัดกันเป็นใหญ่) คือเป่าซู่หย่า แต่เขาคงรู้จัก หลักของปีเตอร์ ตั้งแต่ปีเตอร์ยังไม่เกิด เลยย้อนถามฉีฮวงกงว่า มีความฝันอยากเป็นแค่เจ้าก๊กฉีที่ดี หรือว่าอยากเป็นใหญ่เหนือบรรดากั๊กทั้งปวง เมื่อฉีฮวงกงตอบว่าอยากเป็นแบบหลัง เขาก็ไม่รีรอที่จะเสนอว่าถ้าฉันอย่าตั้งเขา ต้องตั้งกวนต๋ง

ในที่สุดฉีฮวงกงเชื่อตามคำเป่าซู่หย่า จึงสามารถเป็นใหญ่เหนือกั๊กอื่นได้เป็นเวลานานกว่า 30 ปี

ปลายสมัยฉีฮวงกง กวนต๋งใกล้ตาย ฉีฮวงกงปรึกษาว่าควรให้ใครมาทำหน้าที่ต่อใจหมายจะตั้งเป่าซู่หย่า กวนต๋งก็ยังทัดทาน ด้วยเหตุผลสำคัญคือ

เป่าซู่หย่าเป็นคนจริงใจ (รักจริงเกลียดจริง) เป็นจุดแข็งพร้อมกับเป็นจุดอ่อนไปในตัว

มีขันทีเอาคำกวนต๋งไปบอกเป่าซู่หย่า แทนที่เขาจะโกรธกวนต๋ง กลับเตือนขันทีที่มายุว่า กวนต๋งพูดถูกแล้ว เพราะถ้าเขาได้รับการแต่งตั้งจริง สิ่งแรกที่เขาจะทำคือไล่ขันทีที่มายูออกจากวังก่อนอย่างอื่น

นับว่าเป่าซู่หย่าเป็นผู้มีสติมั่น แม้ แก่ก็ไม่เลอะเลือน ผิดกับฉีฮ่วนกงที่ยิ่งแก่ ยิ่งเลอะเทอะ หลังกวนต๋งตายไป ทำตัวดี อยู่พักหนึ่งก็กลายเป็นคนที่ใครเตือนไม่ได้ แม้แต่คำแนะนำของเป่าซู่หย่าก็ไม่ฟัง

พฤติกรรมของเป่าซู่หย่า กับ ความสำเร็จของทริโอยุคขุนขิมมีบทเรียน มากมายให้เอามาปรับใช้ในการบริหาร งาน บริหารคน โดยเฉพาะเรื่องการสร้าง ทีมงาน

เริ่มจากฉีฮ่วนกง ถ้าแม้แต่ผู้ใจ เจ็บที่กวนต๋งเคยทำร้ายตน หรือระแวง สงสัยเรียกใช้เพราะเกรงใจเป่าซู่หย่า เอา เข้าจริงไม่ไว้ใจ ก็เข้าตำราไม่รู้จักใช้คน อย่างโบราณสอนไว้ว่า “ใช้คนต้องไว้ใจ ไม่ ไว้ใจอย่าใช้”

ถ้าถามต่อว่าอะไรทำให้ฉีฮ่วนกง ไว้ใจกวนต๋ง มันมาจากคำพูดของเป่าซู่หย่า คนเดียวอย่างนั้นหรือ คงชัดเจนว่ามันไม่ ได้ง่ายขนาดนั้น ในหนังเราจะเห็นการพูด คุ้ยสนทนาธรรมระหว่างทั้งสองคน ที่ทำ ให้ฉีฮ่วนกง เห็นความสามารถของกวนต๋ง จนอยากได้มาเป็นกุนซือ

เป็นการยืนยันข้อที่ว่าความเชื่อ มั่น (ในคำพูดของเป่าซู่หย่าที่ยืนยันว่า กวนต๋งเป็นคนดีมีความสามารถ) อย่างเดียว ไม่พอ ต้องใช้ ความจริง (ที่ผ่านการพิสูจน์ ด้วยตัวเอง จากการพูดคุ้ยซักไซ้ไล่เรียง) จึงจะดี ผู้นำที่ดีย่อมไม่เชื่อคำพูดใครง่ายๆ แต่ก็ไม่ควรยึดติดกับความคิด และ ประสบการณ์ที่เลวร้ายในอดีต ต้องกล้าฟัง กล้าทดสอบ และกล้าเสี่ยงอย่าง ฉีฮ่วนกง

ส่วนกวนต๋งกับเป่าซู่หย่านั้น ต้อง จัดว่าเป็นตัวอย่างของการทำงานเป็น ทีมที่ดีเยี่ยม ไม่มีการขัดขา ไม่มีการแย่ง กันเอาหน้า ไม่มีการคิดถึงประโยชน์ส่วน ตัวเหนือส่วนรวม ในที่สุดทั้งสองคนล้วน มีฐานะสูงในก๊กฉี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ทั่วทุกแดนในยุคนั้น

ความเป็นทีมที่ดีอีกประการหนึ่ง คือการเชื่อมั่นในกันและกัน ไม่ระแวง สงสัย ในบันปลายที่ขึ้นที่พยายามยุให้ เกลียดกัน แต่ด้วยความเชื่อมั่นในกันและ กัน เขาเลือกจะเชื่อประสบการณ์ของ ตนเองที่รู้จักเพื่อนมานาน มากกว่าคำพูด ของคนอื่นที่รู้จักพวกเขาทั้งสองอย่าง ผิดเพี้ยน แฉมมีผลประโยชน์ขัดแย้งกันอย่าง เห็นได้ชัด

เรื่องแบบนี้จะว่าง่ายก็ง่าย จะ ว่ายากก็ยาก เพราะเทคนิคของพวกบ่าง ช่างยุ มักรู้จักใช้จุดอ่อนของมนุษย์เดินดิน ด้วยการยกย่องคนที่ตัวเองกำลังมายุ พร้อมกับพูดถึงความเลวร้ายของคนที่ ตัวเองกำลังมุ่งทำลาย คนมีแนวโน้มหลง ตัวเอง ยังมีอายุมากอยู่ด้วยก็เชื่อว่าจะไม่ หลงเชื่อเอาง่ายๆ แต่ไม่ใช่เป่าซู่หย่า

มองอีกมุมหนึ่ง อาจจะเปรียบ เป่าซู่หย่ากับคนที่ผู้จัดการของ ศิลปิน หรือนักมวยก็คงไม่ผิด เพราะตัวผู้จัดการ

นั้นมักไม่มีใครรู้จัก เมื่อเทียบกับนักมวย นักร้อง (คงมีอีกหลายตัวอย่าง) แต่ถ้าไม่มี ผู้จัดการที่เก่งๆ ศิลปินก็อาจไม่มีโอกาส สร้างผลงานได้ คนจะเป็นผู้จัดการต้องมีความสามารถสำคัญ คือตาถึง รู้จักใช้คน

กรณีของเป่าซู่หย่าที่น่าสนใจ ตรงที่ตัวเองก็ดูเหมือนจะมีความสามารถ ที่กวนต๋งมี แต่เพราะความเก่ง และความ กล้าหาญที่จะวิจารณ์ตนเอง และยอมรับ ความสามารถของคนอื่น ทำให้เป่าซู่หย่า ควบคุมอดีตตัวเอง จึงมองเห็นกวนต๋ง จน เสนอกวนต๋งให้ทำหน้าที่สำคัญจนประสบ ความสำเร็จร่วมกัน

บทเรียนอีกประการหนึ่งที่เป็น สัจธรรม ไม่ว่าจะดูจากกรณีขงเบ้งหรือ กวนต๋งกับเป่าซู่หย่า ก็คือไม่ว่าคุณชื่อจะ เก่งแค่ไหนถ้าไม่ได้นายที่เก่งก็คงไปไม่รอด ยิ่งกว่านั้น นายที่เก่งก็ใช่ว่าจะเก่ง หรือ มันคงตลอดไป เพราะคนมีอำนาจมีแนว โนม์จะเสียคนได้ไม่ยาก ตอนแรกก็เชื่อฟัง กุนซือ ไปสักพักก็เปิ่นไป คิดว่าเก่งกว่า กุนซือ ไม่ต้องรอให้อายุมากแบบ ฉีฮ่วนกง ก็อาจมัวเมาในอดีตตา และอำนาจได้ไม่ยาก

ปัจจัยสำคัญของการเป็นทีมที่ดี จึงเป็นเรื่องความไว้วางใจ และการเป็น กระจกให้กันและกัน ที่ต้องสร้างขึ้นจาก การทำงานด้วยกัน และปรึกษาหารือกัน

อย่างใกล้ชิด พร้อมกับรู้จักมองเห็นประโยชน์ของทีมมากกว่าประโยชน์ของตัวเอง
ดี จึงเป็นเรื่องความไว้วางใจ และการเป็นกระจกให้กันและกัน ที่ต้องสร้างขึ้นจากการ
ทำงานด้วยกัน และปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด พร้อมกับรู้จักมองเห็นประโยชน์ของ
ทีมมากกว่าประโยชน์ของตัวเอง **๒๒๑**

“

ร่ายกล่าบากจึงเป็นใหญ่ได้ดี

“

ผมเขียนเรื่อง ฉีฮวงกง กับ กุนซื่อคุโจ กวนต้ง กับเป่าซู่หย่าจากทีวี ซีรี่ย์ ชุนชิวจั้นกั๋ว เกรงอยู่ว่าท่านผู้อ่าน จะหาว่าเขียนถึงหนังที่หาดูไม่ได้ในบ้าน เรา ไม่นานได้รับอีเมลล์ให้กำลังใจจากคุณ เจริญ วรรณนะสิน เลยขออนุญาตเขียนถึง ตัวละครอีกตัวที่น่าสนใจมากๆ คือ จินเหวินกง เจ้าแคว้นจิ้นที่โด่งดัง แผ่ อิทธิพลไปทั่วแดน แทนที่แคว้นฉีหลัง สิ้นบาร์มีฉีฮวงกง

จินเหวินกงถูกแม่เลี้ยงใส่ร้ายจน ต้องหนีจากเมืองจิ้น เหมือนคนล้มละลาย ตอนนั้นอายุปาเข้าไป 43 ปี แถมต้องระเห

เร่ร่อนไปทั่วแดน ไปอาศัยแทบจะทุก แคว้นในยุคชุนชิว แต่ยังกลับเป็นใหญ่ได้ ตอนอายุ 62 แถมสร้างบาร์มีเป็นที่เกรง ขามของแคว้นใหญ่น้อย เป็นกรณีศึกษา สำหรับคนที่ล้มแล้วไม่ยอมแพ้ เรียนรู้จาก ความยากลำบากได้เป็นอย่างดี

เรื่องราวของจินเหวินกง ไม่ต่าง จากเจ้าแคว้นหรือจักรพรรดิในพงศาวดาร จินที่ต้องมีทีมงานคู่บาร์มีทั้งขุนและปู้ ในกรณีของจินเหวินกง ทีมงานหลากหลาย มีบทบาทสลับสับเปลี่ยนกันสร้าง พัฒนาการให้กับบุคลิกของจินเหวินกงในช่วงตกทุกข์ได้ยากพเนจรร้อนร่อยู่อถึง

19 ปี จนเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่มีอำนาจต่อมา อีกราว 7 ปี

จิ้นเหวินกงเดิมชื่อ ฉงเหยอ มีสิทธิ ขึ้นเป็นเจ้าแคว้นจิ้น แต่ถูกแผนการร้าย ของสนมสี่จี ต้องลี้ภัยไปอยู่ก๊กเตี้ย ปล่อย ให้น้องชายต่างมารดาขึ้นเป็นใหญ่ใน แคว้นจิ้นแต่อยู่ได้ไม่นานก็ถูกสังหาร

เจ้าแคว้นฉินมีอิทธิพลเหนือ แคว้นจิ้นเห็นสบโอกาสขยายบาร์มีเหนือ แคว้นจิ้น ส่งคนมาข้อเสนอว่าจะให้กองทัพ แก่ ฉงเหยอ เข้าเมืองอ๋างสีหิครองแคว้น สืบต่อ ในขณะเดียวกันก็ส่งทูตไปอีกเมือง ยื่นข้อเสนอเดียวกันให้กับน้องชายของ ฉงเหยอ ชื่อ อู่อี ที่หนัภัยคราวเดียวกันไป อยู่อีกก๊กหนึ่ง

ฉงเหยอคุณธรรมสูงส่ง กับทั้งไม่ อยากเป็นใหญ่โดยต้องเป็นหนี้บุญคุณ เจ้าแคว้นอื่น เพราะไม่อยากตกเป็น เบี้ยล่างในภายหลัง ตัดสินใจปฏิเสธใน ขณะที่อู่อี กระตือรือร้นรับข้อเสนอ พร้อม

สัณญายกเมืองให้ห้าเมืองแก่แคว้นฉิน (แต่ มาเบียดภายหลังได้เป็นใหญ่แล้ว)

ที่จริงแล้วเมียเจ้าแคว้นฉินที่เป็น น้องสาวของฉงเหยอรู้ว่าฉงเหยอเป็นคนดี อยากให้เจ้าแคว้นฉินสนับสนุนฉงเหยอ แทนที่จะแทงกั๊กเล่นบทนกสองหัว แต่ การเมืองก็คือการเมือง เมื่อคนดีไม่รับ แต่คนโลภยอมตาม แถมมีของสมนาคุณ เรื่องอะไรจะไปรอคนดี แถมยังชัดเจนว่า ถ้าสนับสนุนฉงเหยอ ก็ไม่แน่ว่าภายหลังจะ คุมได้ สนับสนุนคนยอมตามจะดีกว่า

ความดีจึงแพ้ผลประโยชน์ ส่วน ฉงเหยอ คนยึดมั่นคุณธรรมกลับต้อง ตระกล่าบาก ย้ายจากแคว้นหนึ่งไปอีก แคว้นหนึ่ง บางทีถูกปิดประตูเมืองใส่หน้า ก็ยังเคย

ครั้งหนึ่ง ต้องขอแบ่งข้าวขาวนา ซึ่งก็ลำบากไม่แพ้กัน ชาวบ้านเลยยื่นก้อน ดินให้ บอกให้กินแทนข้าว เพราะพวกเขา ก็ไม่มีจะกินเหมือนกัน ตอนแรกฉงเหยอ

โมโหที่ถูกชาวบ้านบังอาจเยาะเย้ย ลูกเจ้าแคว้น แต่ทีมงานเดนนตายเตือนสติ งดเหยอเลยเก็บก้อนดินเป็นที่ระลึก เมื่อ เป็นใหญ่ในภายหลังยังได้กลับไปยังตำบล อยู่ สักแจกอาหารชาวบ้าน ทดแทนคุณ คนเดินดินที่เตือนสติให้รู้จักอยู่กับความ ยากลำบาก

แม้ยากลำบากแต่ก็มีลูกน้องจอม เสียสละ (เจี้ยจื่อหุย) ตัดเนื้อโคขุนทำ น้ำแกงให้กิน แต่ไม่บอกเจ้านาย ตอนได้ กินกำลังหิวไม่ทันคิด กินเสร็จถึงเริ่มสงสัย ว่าไปเอาเนื้อมาจากไหน สงสัยไปขโมยมา ลูกน้องใจเด็ดทำดีไม่หวังให้ใครรู้ เลยต้อง จับตัวไปพักหนึ่งก่อนความดีจะปรากฏ

ยากลำบากอยู่นาน งดเหยอย้าย ไปพึ่งบารมีฉีฮวงกง แต่เป็นช่วงรุ่งโรย หลังฉีฮวงกงตาย ลูกๆ แย่งกันเป็นใหญ่ ทีมงานแนะนำให้หนีจากแคว้นฉีก่อนภัย จะมาถึง แต่งดเหยอยังรักสบาย ลำบาก

มานานได้อยู่สบายเกือบ 5 ปีแถมเมียรัก ที่ฉีฮวงกงแต่งให้ก็ดีเสียเหลือเกิน เลยอ้าง ว่าทิ้งเมียไม่ลง โชคดีได้เมียดี วางแผน ร่วมกับทีมงาน มอมเหล้างดเหยอ ลักพา ออกนอกเมือง ไประเห่ร้อนต่ออีก 6 ปี ถูก สบประมาท ถูกกดดัน เรียนรู้ชีวิตสร้าง พื้นฐานให้แกร่งก่อนเป็นใหญ่

ภายหลังกลับมาพึ่งบารมีแคว้น ฉิน พอดีสบโอกาส จึงเดินทางกลับแคว้น จิ้น ขึ้นครองอำนาจเป็นเจ้าแคว้น โดยเจ้า แคว้นฉินไม่อาจสร้างอำนาจต่อรองได้ เหมือนเมื่อครั้งก่อน แถมพลาดทำให้ สัญญาเปิดโอกาสให้จิ้นเหวินกง ได้สร้าง บุญคุณกับ จักรพรรดิราชวงศ์โจวในภายหลัง แม้เป็นจักรพรรดิหุ่น แต่ก็ช่วยเสริม บารมีกับ จิ้นเหวินกงในหมู่เจ้าแคว้นยุคขุน ชิวได้เป็นอย่างดี แถมจักรพรรดียังต้อง เกรงใจอีกต่างหาก

รายละเอียดเรื่องราวของจิ้นเหวินกง ะไรบ้าง กับทีมงานยังมีอีกมาก ดูแล้วก็ให้สงสัยว่า ถ้าเขาตัดสินใจรับข้อเสนอเจ้าแคว้นฉินแต่ ตอนแรก อนาคตของคนชื่อ งดเหยอ จะเป็นอ้อมเปี่ยมคุณธรรม แต่รักสบาย อยู่ไป วันๆ หรือจะมีปณิธานทำนุบำรุงความเป็น อยู่ราษฎร แสดงความเป็นผู้นำ จนได้รับการ จารึกชื่อเป็นหนึ่งในห้าผู้ยิ่งใหญ่ยุค ขุนชิวได้หรือไม่

ดูจากทีมงานก็ต้องสรุปว่า การ เป็นคนมีคุณธรรม กับการรู้จักฟัง รู้จักคิด รู้จักเรียนรู้ น่าจะเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่ สำคัญ แต่เพราะต้องยากลำบาก และมีทีม งานที่ซื่อสัตย์ พร้อมทั้งจะยากลำบากด้วย (ซึ่งหาไม่ได้ง่ายๆในปัจจุบันที่คนทำงาน พร้อมจะทิ้งงานปัจจุบันไปหาที่อื่นที่ดีกว่า แม้ว่าที่เก่าจะยังดีอยู่ แต่ไม่ดีพอกับความ ต้องการที่เพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ) แถมยังเป็น คนเก่ง กล้าเตือนสติ กล้าขัดใจ เพราะเชื่อ ว่าจะเป็นผลดีกับเจ้านายมากกว่า (ไม่ เหมือนที่ปรึกษายุคปัจจุบันที่มักคอยขงแต่น้ำหวานแทนที่จะจ่ายยาขม)

ปัจจัยสำคัญน่าจะเป็นโอกาสที่ได้ อยู่อย่างยากลำบากเป็นเวลานาน ทำให้ บ่มเพาะความเข้มแข็งของจิตใจ พร้อม ทำงานใหญ่ มีสติไม่ลืมหืมตา แถมได้รับข้อมูล โดยตรงรู้ว่าจะเป็นใหญ่ให้ดีจะต้องทำ

อะไรบ้าง ทราบมาว่า เจ้าสัว หลายคนก็ใช้ หลักเดียวกัน ให้คนรุ่นหลัง เรียนรู้ชีวิต และความยากลำบากไม่ได้ปล่อยให้ใช้ชีวิต แบบลูกคนมีเงิน เพราะเชื่อว่าการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริงย่อมดีกว่า

แน่นอนว่าผลที่ได้ย่อมไม่เหมือน จิ้นเหวินกง เพราะงดเหยอมีชีวิตอย่างยาก ลำบาก โดยไม่รู้ว่าจะสักวันจะได้เป็นใหญ่ จึง อยู่และเรียนรู้อย่างมีสติ กลายเป็นการ สะสมความไม่ประมาท ความรอบคอบ ใน ขณะที่ถูกคนมีเงิน แม้จะถูกส่งไปเรียนรู้ ชีวิตอย่างคนธรรมดา แต่ก็รู้อยู่แก่ใจว่า หลังจากใช้ชีวิตแบบนี้ไปสักพักก็จะได้ เปลี่ยนฐานะที่สูงขึ้น คุณภาพการเรียนรู้ ย่อมไม่เข้มข้นเท่าอย่างไม่ต้องสงสัย

แต่ก็คงดีกว่าที่จะไม่รู้จักความ ยากลำบากอะไรเลย **จบ**

“
อย่ามัวแต่อ่านใจนาย
“

พูดถึง จิ้นเหวินกงไปในสัปดาห์ก่อน เน้นไปที่ตัวจิ้นเหวินกง พูดถึงทีมงานไม่มาก อาจทำให้หลายคนสรุปผิดๆ ว่าตัวผู้นำสำคัญที่สุด ถ้าเป็นไพร่ฟ้าเดียวจะเป็นโรคเสพติดอศวินม้าขาว ถ้าเป็นพนักงานองค์กร ก็จะกลายเป็นพวกרוןายสั่ง

ความจริงทีมงานของจิ้นเหวินกงมีอยู่หลายคน แต่ที่ในหนังสือชุดเอามาพูดถึงมากมีอยู่ 4 คน เป็นพี่น้องตระกูลหู (แปลว่าจิ้งจอก) 2 คน คือ หูเอี้ยน และหูเหมา อีกคนคือ เจี้ยจื่อหุย และสุดท้ายเป็นนักเจรจาและวางแผนคือ เจ้าชวง

สองพี่น้องตระกูลหู เป็นฝ่ายบู๊ พ่อสอนมาดี คอยชี้ทางให้รู้สร้างคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี เมื่อครั้งถงเหยอต้องระเห็ดจากแคว้นจิ้น พ่อเป็นคนสั่งเองให้ลูกทั้งสองติดตามคุ้มครอง รับใช้ใกล้ชิด

สองพี่น้องหู แสดงบทบาทสำคัญหลายอย่าง ไม่ใช่แค่คุ้มครองความปลอดภัย แต่ที่สำคัญคือ เตือนสติ เพราะโดยพื้นฐานของถงเหยอเป็นคนจิตใจดี ยึดมั่นในคุณธรรมจนกลายเป็นเถรตรง หรืออาจจะเรียกว่า ขาดความกระตือรือร้นก็ไม่ผิด

เมื่อถูกพ่อประกาศตามล่า ส่งทหารมาตามสังหาร ทั้งที่รู้ว่าเป็นแผนชั่วของแม่เลี้ยงก็ยังไม่คิดสู้โดยอ้างว่าเป็นลูกเมืองที่ได้ครองอยู่ก็มาจากพ่อเป็นคนมอบให้ ไหนจะกล้าไปต่อกร เขาอยากได้ อยากปลดก็ปล่อยให้เขาปลดไป ต้องเตือนรื้อนลูกน้องทั้งสี่ เตือนสติว่ามันไม่ใช่แค่เรื่องปลด แต่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต จะสู้คงสู้ไม่ได้ มีแต่หนีเอาตัวรอดก่อนเป็นดีที่สุด

เมื่อขอข่าวชาวบ้านแล้วได้ก่อนดินมาแทนถงเหยอเบรคแตกที่คณธรรมดาบังอาจเยาะเย้ยถากถาง ไม่ช่วยยังพอทำเนา แต่มาพยายามกันมันมากไปหน่อย หูเอี้ยนต้องเข้าไปปลอบด้วยการชี้ให้เห็นว่าคำพูดของชาวนาไม่ใช่คำถากถาง หากแต่เป็นคำพูดจากสรรพสวรรค์ ที่มาชี้ให้รู้จักอดทน เพื่อเป็นใหญ่ ให้ได้เห็นว่ ภารกิจ

ภายภาคหน้าใหญ่หลวงนัก เพราะต้องกลับมาช่วยชาวบ้านยากจนให้ลืมตาอ้าปากได้

แทนที่จะผสมโรง หรือแค่พูดปลอบให้ใจเย็น หูเอี้ยนใช้เป็นโอกาสปลุกความฮึกเหิม ไม่ใช่แค่ให้ยอมรับชะตากรรม แต่ให้เป็นฝ่ายรุก ทั้งที่อยู่ในสภาพที่ย่ำแย่เต็มประดา

เมื่อครั้งอยู่เมืองฉี สุขสบายมีเมียดี ก็เป็นพี่น้องหูที่ลงมือลักพาตัวออกจากเมือง จนถงเหยอไม่พอใจว่าจ้าวจะแทงหูเอี้ยน จนพรรคพวกต้องประกาศสละชีวิต ถ้าเจ้านายเห็นความสบายเฉพาะหน้า ดีกว่าการออกเผชิญความยากลำบาก เพื่อสร้างอนาคตที่ดีกว่า

เมื่อได้รับการสนับสนุนจากฉินอ๋อง จนกลับไปเป็นใหญ่ที่แคว้นจิ้นระหว่างเตรียมตัวอยู่ริมฝั่งแม่น้ำฮวงโห

หรือแม่น้ำหวางเหอ (แม่น้ำเหลือง)ถงเหยอ ดีใจที่จะได้กลับบ้าน เอาเสื้อและเสื้อผ้าเก่าๆ สมัยตระกำลำบาก โยนทิ้งน้ำหูเหียนกลัวเจ้านายจะลืมนิ้ว เลยขอลาเจ้านาย ขอส่งครีมแม่น้ำ ให้เหตุผลว่าเจ้านายคงสบาย ไม่ต้องพึ่งข้าเก่าอย่างเขาแล้ว เพราะเสื้อกับเสื้อผ้าเก่าก็โยงลงน้ำเรียบร้อยไปแล้ว

เมื่อได้เป็นใหญ่จินเหวินกงต้องทำสงครามกับแคว้นฉู่และต้องถอยทัพ 90 ลี้ตามที่เคยลั่นวาจาไว้เมื่อคราวไปพึ่งใบบุญแคว้นฉู่ ก็เป็นเจ้าซวงที่คอยปลุกปลอบน้ำใจทหารให้ศึกคัก แทนที่จะหมดกำลังใจ เพราะต้องล่าถอยทั้งที่ยังไม่ได้รับ ส่วนหูเหมาทำนายเปลี่ยนฝันร้ายของจินเหวินกงให้เป็นดี เพราะรู้ว่าเจ้านายแก่เต็มที ไม่อยากรบอีกแต่คงถอยไม่ได้

หูเถ่งพ่อของสองพี่น้องก็ใช้อย่อยอมตายเพื่อความถูกต้อง เมื่อครั้งได้รับคำสั่งจากเจ้าแคว้นจิน คนที่มีอำนาจอยู่ก่อนจินเหวินกง ให้ไปเรียกลูกกลับมาไม่ให้ไปช่วยถงเหยอ ไม่งั้นจะประหารเสียแทนที่หูเถ่งจะกลัว กลับสอนมวยเจ้าแคว้นจินว่า เขาดีใจที่ลูกๆ ยังอยู่กับถงเหยอ แม้ตระกำลำบากมากกว่า 19 ปี เพราะเขาถือหลัก เป็นลูกต้องกตัญญูพ่อแม่ เป็นข้าต้องยึดมั่นคุณธรรม

ส่วนเจ้าซวงมีบทบาทมากในฐานะขุนซื้อคู่กายจินเหวินกง ในหนังสือไม่ได้พูดถึงมาก บทบาทสำคัญเป็นคนประเมินสถานการณ์และมองการไกล พ่วงกับการเป็นนักเจรจา เขาเป็นคนสำคัญที่ประเมินสถานการณ์แคว้นฉี หลังการสิ้นชีวิตของฉีฮวังกง และแนะนำให้พรรคพวกหาทางเอาถงเหยอหนีจากเมืองก่อนที่จะถูกหลุมหลง

เมื่อได้เป็นใหญ่เจ้าแคว้นฉินที่มีบุญคุณต่อจินเหวินกง หวังสร้างผลงานกับราชสำนัก จะอารักขาจักรพรรดิโจว กลับราชสำนักทวงบัลลังก์คืนจินเหวินกงอยากสร้างผลงาน และทำได้ง่ายกว่า เพราะอยู่ใกล้กว่าแต่ติดขัดที่เกรงใจเจ้าแคว้นฉิน ต้องอาศัยเจ้าซวงใช้วาทีศิลป์ รำลึกความหลังเตือนเจ้าแคว้นฉินว่าเคยลั่นวาจายกถงเหยอเทียบคนรุ่นก่อนในฐานะผู้พิทักษ์ราชวงศ์โจว เลยต้องยกทัพกลับแคว้น หลีกทางให้ถงเหยอเก็บเกี่ยวผลงานชิ้นสำคัญไปแทน ด้วยต้องการรักษา “สัมพันธ์ฉินฉิน” กลายเป็นสำนวนจีนพูดกันติดปากเวลาพูดถึงความสัมพันธ์แน่นแฟ้น

ส่วนเจี๋ยจื่อหุย เป็นลูกน้องผู้เสียสละ ไม่โดดเด่นในด้านความสามารถ แต่เป็นตัวอย่างของการทำดี โดยไม่หวังผล

ตอบแทน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องที่ตัดเนื้อตัวเองทำน้ำแกง แต่ไม่ยอมบอกให้ใครรู้

ภายหลังจินเหวินกงได้เป็นใหญ่แทนที่เจี๋ยจื่อหุยจะติดสอยห้อยตาม เสวยสุขหลังจากเสียสละครั้งยิ่งใหญ่เขากลับไปอยู่กับแม่ที่บ้านนอกเมื่อรู้ว่าจินเหวินกงจะไปตามตัวกลับเขาแบกแม่หนีขึ้นเขา เพราะไม่อยากได้ชื่อว่าเป็นพวกทำคุณหวังประโยชน์ส่วนตัว

ทิมงานแนะนำให้เผาป่า เพื่อบีบให้เจี๋ยจื่อหุยแบกแม่ลงเขาจินเหวินกงไม่เห็นด้วย แต่ไม่มีทางเลือก ในที่สุดเป็นไปตามคาด เพราะเจี๋ยจื่อหุยยอมตายดีกว่าเป็นขี้อากคนอื่น แม่ใจเด็ดส่งเสริมเจตนารมณ์ลูก แม่ลูกสละชีวิต เพื่อตอกย้ำคุณธรรมที่ตัวเองเชื่อมั่น จินเหวินกงประกาศให้วันตายของเจี๋ยจื่อหุยเป็นเทศกาลกินเย็นห้ามประชาชนจุดไฟ เพื่อเตือนผู้คนรำลึกถึงความดีเจี๋ยจื่อหุย

ฟังเรื่องทิมงานจินเหวินกง น่าจะมีบทเรียนให้คนทำงาน เห็นทางเลือกในการทำงาน และที่สำคัญคือ แนวทางในการทำตัวเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมได้มากโข

ที่สำคัญคือ ข้อสรุปที่แสนทันสมัยว่า ทิมงานที่แตกต่างทางความคิดแต่มีเป้าหมายร่วม เป็นสมบัติล้ำค่าขององค์กร (และสังคม) ที่ไหนเต็มไปด้วย ลูกน้องประเภทคอยอ่านใจนาย ที่นั่นยากจะเจริญและยั่งยืน **๒๒๔**

“ ชนะใจคือผู้นำที่แท้จริง ”

ขอพูดถึงหนังสือเรื่อง เจงกิสข่าน ต่ออีกสักครั้ง เกริ่นไปครั้งที่แล้วว่าหนังสือเล่มนี้จะเอารายละเอียดมาจากเอกสารที่เรียกกันว่า ประวัติศาสตร์ฉบับปิดลับของเจงกิสข่าน (The Secret History of Genghis Khan) ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเดียวกับที่ นายแจ๊ค วัตเธอร์ฟอร์ด ใช้ในการเขียนหนังสือชื่อ เจงกิสข่านกับการสร้างโลกสมัยใหม่ (Genghis Khan and the Making of the Modern World) จนหนังสือติดอันดับขายดีของนิวยอร์กไทม์เมื่อออกมาใหม่ฯ 3 ปีที่แล้ว

ภาพพจน์ของเจงกิสข่านในหนังสือฉบับร่วมทุน ญี่ปุ่น มองโกลที่เพิ่งมีออกมาให้ดูในปีนี้มีเป้าหมายชัดเจนที่จะทำให้จักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ที่ถูกโลกตะวันตกประณามว่าเป็น คนป่า (Barbarians) ดูเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ต้องต่อสู้ชีวิต จนสร้างความยิ่งใหญ่ขึ้นมาจากสถานการณ์รอบข้าง มากกว่านักรบกระหายเลือดที่เกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณของการทำลายล้างและครอบครอง ดูหนังแล้วอ่านหนังสือทำให้เห็นพัฒนาการที่ดูเป็นธรรมชาติ มีประเด็นที่น่าเรียนรู้จากวิธีคิด

และวิธีทำงานของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างโลกสมัยใหม่ เลยขอมาเล่าเรื่องจากหนังสือต่อเนื่อง แต่เข้าใจว่าอาจจะจะเป็นประเด็นพูดถึงในภาคสอง (ถ้ามีการสร้างต่อ)

เจงกิสข่านจะทำสงครามต่อเมื่อถูกกระทำ หรือกลายเป็นเป้าของการทำลายล้างจากฝ่ายตรงข้าม เมื่อได้ชัยชนะ สิ่งแรกที่เขาไม่ใช้การทำลายคู่ต่อสู้ให้ราบเป็นหน้ากลอง

หลังจากชนะ จามูคา อดีตเพื่อนร่วมสาบาน (ที่ตอนหลังขอตายด้วยน้ำมือเพื่อน) กองทัพของเจงกิสข่านไม่ได้ฆ่าทำลายประชาชนตาตาๆ ที่ไม่รู้โอหน่อเห็นตอนแรกที่ดูหนังจบก็รู้สึกว้าว หนังสือจะ

พยายามทำให้เจงกิสข่านดูเป็นเพื่อนผู้นำรักเปี่ยมด้วยความเมตตาเกินไปหน่อย เหมือนเอาภาพพระเอกหนังสมัยใหม่ไปครอบคนที่มิเลือนเนื้อจริงๆ ในยุคกว่า 800 ปีก่อน

แต่เมื่อได้อ่านหนังสือที่ว่า พบว่าประเด็นการไม่ทำลายล้างผู้แพ้จนสิ้นซากหลังได้ชัยชนะ เป็นประเด็นสำคัญที่นายแจ๊ค พูดถึงอยู่นั่นเองในหนังสือของเขาโดยอ้างอิงเอกสารดั้งเดิม หลายฉบับที่ระบุไว้ชัดเจนว่า การกริธาทัพของเจงกิสข่านส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อทำการแลกเปลี่ยนสินค้า แต่เมื่อพบกับการต่อต้าน จึงจะใช้กำลังเข้าต่อสู้เอาชนะ การทำลายผู้แพ้จนราบคาบย่อมไม่เป็นผลดีต่อ

การแลกเปลี่ยนสินค้า

แต่ในประวัติศาสตร์มีบันทึกว่า กองทัพมองโกลเผาทำลายเมืองของฝ่ายตรงข้ามอยู่อย่างชัดเจนหลายแห่ง ในขณะที่ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์อันมิตรหลังการต่อสู้

ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากมองโกลเป็นชนเผ่าร่อนเร่มาแต่เดิม เมื่อได้ชัยชนะแล้วกองทัพมองโกลจะทิ้งเพียงแม่ทัพนายกองจำนวนหนึ่งอยู่ดูแลเมืองที่ปราบได้ บางครั้งกลายเป็นช่องว่างให้ฝ่ายแพ้ลุกฮือหลังกองทัพใหญ่จากไป ถ้าเจอเข้าแบบนี้ เจงกิสข่านจะกรีธาทัพกลับมา “สั่งสอน” ให้เผ่าอื่นๆ เห็นเป็นเยี่ยงอย่าง

ในกรณีแบบนี้ ส่วนใหญ่จะจบลงด้วยการทำลายเมืองให้ราบเป็นหน้ากลอง และแน่นอนว่าบรรดาผู้นำฝ่ายต่อต้านย่อมต้องพบชะตากรรมที่คาดหมายได้ แต่จะไม่มี การฆ่าทหารชั้นผู้น้อย หรือประชาชนเป็นการแก้แค้น

เขาเปรียบเทียบความโหดร้ายที่ผู้ชนะกระทำต่อประชาชนของฝ่ายแพ้ให้เห็นชัดๆ ว่า สิ่งที่เจงกิสข่านทำนั้นแตกต่างจากจักรพรรดิเยอร์มันเฟรดเดอริก บาบารอสซา แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (คนละอันกับจักรวรรดิโรมันในยุคแรกที่เกิดและล่มสลายไปก่อนหน้านี้หลายร้อยปี) ที่ให้ทหารฆ่าเชลยแล้ว

เอาหัวมาเตะต่างลูกฟุตบอล รวมทั้งการทรมานสารพัดอย่างเพื่อให้ฝ่ายแพ้รู้สึกกลัวจนไม่กล้าท้อ

กองทัพของเจงกิสข่าน มุ่งทำลายเฉพาะระดับหัวหน้า เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ผูกพันกับชนชั้นปกครอง พร้อมจะให้ความร่วมมือกับใครก็ตามที่เปิดโอกาสให้มีชีวิตที่สงบสุข แต่ชนชั้นปกครองจะเป็นฝ่ายดิ้นรนจ้องหาโอกาสทวงอำนาจคืน

เจงกิสข่านใช้ความกลัวเป็นเทคนิคสำคัญในการเอาชนะ แต่ไม่ใช่ด้วยแสดงความโหดร้าย ใช้การทรมาน หรือฆ่าอย่างโหดเหี้ยมให้เห็น แต่ด้วยการไว้ชีวิตเหล่าผู้รู้ของฝ่ายศัตรู เพื่อเป็นเครื่องมือในการบอกกล่าวแบบปากต่อปากถึงความยิ่งใหญ่ และความสามารถของกองทัพมองโกลที่สามารถต่อสู้แม้กับกองกำลังที่มีขนาดใหญ่โตกว่า พร้อมเผด็จศึกในเวลาอันรวดเร็ว ความกลัวเกิดจากทั้งในความสามารถ ไม่ใช่เพราะกิตติศัพท์ความโหดเหี้ยม และการทำลายล้าง

เมื่อถึงเวลาสอนลูกให้เป็นผู้นำต่อจากตัวเอง เจงกิสข่านเน้นให้ลูกๆ เห็นความสำคัญของการควบคุมตัวเอง โดยเฉพาะการควบคุมความเย่อหยิ่งทะนงตน (pride) ที่ควบคุม และเอาชนะยากกว่า

การเอาชนะสิ่งใด อีกอย่างคือความโกรธที่เอาชนะยากกว่าอันถ่วงปล้ำฝีมือดี สำหรับเจงกิสข่าน ถ้าจัดการความเย่อหยิ่งของตัวเองไม่ได้ก็เป็นผู้นำไม่ได้

เรื่องราวของเจงกิสข่านทั้งที่ปรากฏในหนังสือและหนังสือสะท้อนเทคนิคการเป็นผู้นำที่ไม่มีวันล้าสมัยไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไร

การไม่มุ่งทำลายล้างคู่ต่อสู้ให้ราบคาบ เพราะทุกคนสามารถเป็นคู่ค้า (ภาคี) ที่ช่วยให้เราบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าแค่การเอาชนะในสนามรบ

แม้จะถูกจ้องทำลายล้าง ถูกโจมตี แต่เมื่อมีโอกาสเจงกิสข่านก็ไม่เชื่อว่า การสร้างความปลอดภัยให้กับเผ่าตนจะเกิดจากการทำลายล้างเผ่าอื่นให้สิ้นซาก

การทำให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับและหันมาร่วมมือกันทำงาน มาหาทางอยู่ร่วมกันเป็นเป้าหมายที่สำคัญกว่าการเป็นผู้พิชิตคนสุดท้าย

วิธีคิดและการจัดการกับคู่ต่อสู้ไม่ว่าจะในยุคที่ใช้กำลัง หรือในยุคของการใช้เงินกับข้อมูลข่าวสารเหมือนกันอย่างไม่น่าเชื่อ คงเป็นเพราะไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไร จิตวิทยาของความเป็นมนุษย์ไม่เคยเปลี่ยนแปลง คนส่วนใหญ่ น่าจะอยากมีชีวิตอย่างสงบถ้าหาผล

ประโยชน์ร่วมกันได้ ในขณะที่เดียวกันผู้นำก็ย่อมแสวงหาความสุขให้กับประชาชนมากกว่าก่อเรื่องทำลายล้าง

ที่สำคัญคนเป็นผู้นำต้องมีความสามารถสูงกว่า ด้วยการรู้เท่าทันความคิดของตนเอง และสามารถควบคุมส่วนที่เป็นจุดอ่อนได้อย่างที่เง็กสีข่านพรั้มสอนลูก

น่าจะเป็นเคล็ดลับสำคัญจากปากของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ที่ค่อยๆ เรียนรู้จากความยากลำบาก เพื่อเอาชนะผู้นำรอบข้างจนได้ข้อสรุปว่าผู้นำที่แท้จริงต้องรู้จักการเอาชนะใจ ไม่ใช่เฉพาะของคนที่เป็นคู่ต่อสู้ แต่ของตัวเอง **๐๐๑**

“ อุดมคติกับชีวิตจริง ”

ลิเกฝรั่ง (ใครเป็นคนคิดคำนี้
จำไม่ได้ซะแล้ว) ชุด The Tudors ไม่ได้
ไล่เรื่องตั้งแต่กษัตริย์ต้นตระกูลทิวดอร์ ซึ่ง
ก็คือพ่อของกษัตริย์เฮนรีที่ 8 ตัวเอกของ
ลิเกชุดที่กำลังจะพูดถึง

คนที่พอรู้จักประวัติศาสตร์
อังกฤษอยู่บ้างคงต้องเคยได้ยินวีรกรรม
(หรือปาว) ของกษัตริย์เฮนรีที่ 8 ในฐานะ
ผู้ก่อตั้ง ศาสนาคริสต์ที่เรียกกันว่า The
Church of England ยึดถือคำสอนตาม
นิกายโปรเตสแตนต์ที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับ
นิกายโรมันคาทอลิก เจ้าของคำสอน
ดั้งเดิมของศาสนาคริสต์ที่มีประมุขคือ

พระสันตะปาปาอยู่ที่วาติกัน
หนึ่งบอกว่าความจริงแล้วกษัตริย์
เฮนรี เคยต่อต้านการเผยแพร่คำสอนของ
มาร์ติน ลูเธอร์ เจ้าของนิกายโปรเตสแตนต์
แต่ในที่สุดกลับปฏิเสธรำนาจอของ
สันตะปาปาที่วาติกันหันมายกย่องคำสอน
ของลูเธอร์ เพราะต้องการหย่ากับราชินี
แคเธอรีน มาแต่งงานใหม่กับ แอน โบลีน
ที่เป็นแม่ของพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 ใน
เวลาต่อมา

ดูลิเกฝรั่งเรื่องนี้แล้วอดไม่ได้
ที่จะเทียบกับพงศาวดารจีนที่เพิ่งได้ดูอย่าง
ชุดขุนชีวิตจ้านกั๋ว ไม่ใช่เพราะมันให้ความ

ประทับใจเหมือนกัน แต่เพราะมีประเด็น
เรื่องกษัตริย์อยู่เบื้องหลังผู้มีอำนาจ
เหมือนๆ กัน (อ่านตัวอย่างได้ในบทความ
อย่ามัวแต่อ่านจินาย)

กษัตริย์สำคัญในชีวิตช่วงแรกของ
กษัตริย์เฮนรีที่ 8 คือ พระคาร์ดินัล วูลซีย์
กับ เซอร์ โทมัส มอร์ ที่หลายคนอาจ
จะเคยรู้จักในฐานะคนแต่งหนังสือ
คลาสสิกชื่อ ยูโทเปีย ที่ทำให้ทุกคนรู้จัก
และพูดถึงแผ่นดินในอุดมคติ

เรื่องจริงๆ จะเป็นยังไง คงต้อง
ตามไปอ่านประวัติศาสตร์ (หรือไปดูหนัง
อีกชุดคือ WolF Hall) แต่หนังพยายาม
เทียบสองคนให้เห็นกันจะๆ

วูลซีย์กับ โทมัส มอร์ มีสติปัญญา
ดีทั้งคู่ ส่วนหลักที่ใช้ในการทำงาน และ
ดำเนินชีวิตต่างกันราวฟ้ากับดิน แต่ก็
ทำงาน รับผิดชอบ เป็นที่ไว้วางใจของ
กษัตริย์เฮนรี

หนังบอกเราว่าเฮนรีไวใจ โทมัส
มอร์ เพราะเป็นเพื่อนกัน และ โทมัส เป็น
คนมีความรู้ จริใจกับเพื่อนผู้มีอำนาจ แม้
จะไม่สยบยอมทำตามใจ แถมคอยแสดง
ความเห็นคัดค้าน แต่ดูเหมือนจะอยู่ใน
ระดับที่ผู้เป็นกษัตริย์ยังทนได้ในช่วงแรกๆ

เราไม่รู้ว่าทำไมกษัตริย์เฮนรีจึงไว
ใจวูลซีย์ แต่ดูจากพฤติกรรมและฐานะของ

วูลซีย์ คงเข้าทำนอง ไหญ่ทั้งคู่เป็นศัตรู
ก็เหนียวสู้เป็นเพื่อนกันดีกว่า คนหนึ่งเป็น
ผู้นำทางศาสนา อีกคนเป็นผู้นำทางโลก
วูลซีย์คงฉลาดพอที่จะรู้ว่า คนมีอำนาจทาง
ทหารอยู่ในมือ พร้อมสรรพด้วยกำลัง
ทรัพย์ ย่อมมีอำนาจเหนือกว่าคนที่กุมแค่
พลังศรัทธาที่มีต่อพระเจ้า หาได้มีต่อ
ผู้นำศาสนาแต่อย่างไรไม่

คำพูดที่เขาบอกโทมัส มอร์ เมื่อ
พบว่า โทมัสไม่เห็นด้วยกับการขอหย่า
ของกษัตริย์เฮนรี เพราะโดยศาสนานิกาย
โรมันคาทอลิก ถือเป็นบาปอย่างยิ่ง น่าจะ
บอกความเป็นตัวตนที่แท้จริงของวูลซีย์

เขาบอกว่า โทมัส มอร์น่าจะฉลาดพอที่จะรู้ว่า แม้แต่สันตะปาปาก็ต้องยอมตามที่กษัตริย์ต้องการ เพราะว่าไปแล้วการอนุญาตให้เฮนรีแต่งงานกับแคธเธอรินที่ก่อนหน้านี้เป็นภรรยาของผู้เป็นพี่ตัวเอง ความจริงมันก็ผิดหลักศาสนาามาแต่แรกแล้ว ถ้าจะให้หย่าก็ไม่น่าจะยาก แม้จะผิดหลักการเหมือนกัน

อีกประโยคเขากล่าวเมื่อชัดเจนว่า ยิ่งโทมัสก็คงไม่สนับสนุนความพยายามของตนเองที่จะช่วยให้กษัตริย์เฮนรีสมอารมณ์หมายในการหย่าราชินี

คนยอมผ้า ยังไงๆ มือก็ต้องเปื้อนสีที่ย้อม

โทมัส มอร์เลยเอามือลงไปล้างน้ำที่อยู่ในถังตรงหน้า พร้อมกับบอกว่ามือของเขาใช้แต่ของที่มีคุณภาพสูงสุด ช่วยดูหน่อยสิว่า มือเขาเปื้อนสีอะไรหรือเปล่า

โทมัส มอร์ไม่ได้ขัดขวางเพราะเชื่อว่า ในที่สุดคำพูดของเขาจะมีน้ำหนักพอที่กษัตริย์เฮนรีจะเชื่อ เขารู้ดีว่าแม้กษัตริย์เฮนรีจะรักและไว้วางใจเขา แต่ก็ไม่ได้อะไรพอที่จะเชื่อหรือทำตามที่เขาแนะนำไปเสียทุกเรื่อง ยิ่งเรื่องส่วนตัวที่เกิดจากกิเลสตัณหาที่เฮนรีเองไม่เคยคิดจะควบคุมตัวเอง

ก่อนหน้านี้ โทมัสถูกเค้ายันคະຍອให้ย้ายเข้ามาอยู่ในวังเพื่อจะได้ให้คำปรึกษาได้ง่ายๆ เขาปฏิเสธอ้างว่า ยายอยู่กับครอบครัวพร้อมหน้ามากกว่า แม้ความเป็นอยู่ในวังจะสะดวกสบายมากกว่า

เมื่อเพื่อนข้าราชการบริพารด้วยกันเตือนว่าไม่น่าขัดใจกษัตริย์เฮนรี เพราะดูพระองค์จะรักและไว้วางใจ โทมัส มอร์มากกว่าทุกคนในวัง เขากลับตอบหน้าตาเฉยว่า

ถ้ามีใครเสนอเฮนรีขอแลกหัวเขากับปราสาทที่ประเทศสเปน เขาเชื่อว่าเฮนรีจะทำโดยมิชักช้า

ก่อนหน้านี้ โทมัสก็เคยปรารภกับวูล์ฟว่า เฮนรีไม่ได้เชื่อคำพูดเขาไปทุกเรื่อง วูล์ฟก็ถือโอกาสสอนมวยด้วยการบอกว่าถ้าจะให้เจ้านายรักก็ต้องพร้อมที่จะมอบของที่มีค่าที่สุดของตัวเองให้กับผู้เป็นนาย พร้อมถามโทมัสว่า เขาคิดว่าอะไรเป็นของที่มีค่าที่สุดของตัวเอง

คำตอบของโทมัสคงทำให้ วูล์ฟหน้าหงายไม่น้อย

เขาตอบสั้นๆ ว่า my integrity แปลว่า ศักดิ์ศรีและความเป็นตัวเอง

วูล์ฟทำทุกอย่างเพื่อให้สมประสงค์ของผู้เป็นนาย แม้จะขัดกับหลักการที่ตัวเองยึดมั่นในฐานะผู้นำทางศาสนาใน

ขณะที่โทมัสทำตามความเชื่อ และมโนธรรมสำนึกของตัวเอง ไม่ปฏิเสธที่จะให้คำแนะนำที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่พร้อมจะฟัง แต่ก็พร้อมจะรับชะตากรรมของการยืนหยัดในความเชื่อที่ถูกต้องของตัวเอง เมื่อถึงคราวจำเป็น ในที่สุดก็ถูกจับไปขังในหอคอยลอนดอนที่คนไปเที่ยวลอนดอนน่าจะเคยไปเยี่ยมชมกันมาแล้วเป็นส่วนใหญ่

การยืนหยัดขัดขวางการขอย่า ทั้งที่ก็รู้ว่ายากที่จะสำเร็จ คงไม่ใช่เกิดจากการเห็นในคุณค่าของสถาบันครอบครัวหรือยึดมั่นในกติกาของศาสนจักรเป็นหลัก โทมัสอาจจะเห็นหายนะที่รออยู่ข้างหน้า หากปล่อยให้เพื่อนผู้มีอำนาจทำตามอำเภอใจไปทุกเรื่อง เป็นทั้งหายนะต่อประเทศ และอันตรายต่อตัวเฮนรีเอง

เขาเองก็เคยบอกเป็นนัยว่าการทำแบบนี้ ไม่น่าจะเกิดประโยชน์ และเขาไม่ได้ขัดขวางเพราะเป็นคนเจ้าหลักการแต่เพียงอย่างเดียว

ผมตีความว่าโทมัสรู้ดีว่า การเป็นคนเจ้าหลักการ ไม่ยอมยืดหยุ่นบางครั้งอาจเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ทั้งต่อเจ้าตัวเอง และกับเรื่องที่ตนเองพยายามยืนหยัดปกป้อง

แต่การยืดหยุ่นจนไม่รู้ว่าจะเหลือที่ตัวเองยึดถือมันอยู่ตรงไหนแบบวูล์ฟ บ่อยครั้งอาจนำประโยชน์ส่วนตัวมาให้ แม้จะไม่เกิดประโยชน์กับส่วนรวมเท่าที่ควร แต่บางครั้งก็อาจก่อความเสียหายให้กับส่วนรวม และวกกลับมาที่เจ้าตัวด้วย

ใครอยากเป็นแบบวูล์ฟ หรือจะเอาอย่างโทมัส มอร์ หรือจะไม่เอาทั้งคู่ ก็ขอให้เลือกแนวทางตัวเองให้พบ

แต่ที่สำคัญแม้สักอึดใจ โทมัสมอร์ก็ยังต้องรู้จักทำตัวให้เป็นประโยชน์สูงสุด ภายใต้โลกแห่งความเป็นจริงที่ไม่สมบูรณ์แบบเหมือน ดินแดนยูโทเปียที่เขาใฝ่ฝันอยากเห็น *******

“
(หลอก) ใช้คน หรือถูก (หลอก) ใช้
“

ขอ พูดถึงหนังเรื่อง The Tudors อีกสักครั้ง หลังจากพูดเรื่องที่ปรึกษาใหญ่ของพระเจ้าเฮนรี่ที่แปดสองคน สองชั่วคือ เซอร์ โทมัส มอร์ กับ คาร์ดินัล วูลชีไปแล้วเมื่อสองอาทิตย์ก่อน

ทั้งสองมากความสามารถ แต่ยึดคนละแนว คนหนึ่งเป็นคาร์ดินัล ควรชื่อตรงละอายต่อบาป แต่กลับยอมทำแม่เรื่องที่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาถึงขั้นข่มขู่ คาร์ดินัลด้วยกันให้หาทางยอมตามประสงค์ พระเจ้าเฮนรี่ที่แปดที่พยายามหาเหตุขำๆ คุง มาอ้างเพื่อหย่าราชินีแคทเธอรีน ไปแต่งงานกับหวานใจ

คนใหม่ แอน โบลีน

ส่วนโทมัส มอร์ เป็นนักวิชาการ นักปรัชญาผู้มีความรู้ ไม่ได้บวชเรียน แต่เคร่งศาสนา ยึดมั่นในความดี และหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด

และเพราะเป็นนักบวช แต่ไปหลงไหลทางโลกสร้างอิทธิพลมหาศาล คาร์ดินัล วูลชี จึงเพาะศัตรูโดยไม่รู้ตัว ทั่วบ้านทั่วเมืองจนที่สุดก็แพ้ยตัวเอง เมื่อทุกฝ่ายช่วยกันยุ ช่วยกันแฉ สร้างความระแวงให้กับกษัตริย์เฮนรี่ จนปลดวูลชีออกจากตำแหน่ง

พอเลิกใช้วูลชี พระเจ้าเฮนรี่ถึงได้

รู้ว่า ที่จริงวูลชีก็มีประโยชน์มากมาย อย่างน้อยก็แบ่งเบาภาระจนตัวเองสามารถไปหาความสำราญกับสาวๆ ตามใจชอบ เพราะมีคนคอยดูแลกิจการบ้านเมืองแทนแถมเป็นที่ปรึกษาสารพัดเรื่อง

สิ่งที่เฮนรี่ต้องทำคือหาทีมใหม่ มีหลายคนจ้องรอตำแหน่งอยู่แล้ว แต่เฮนรี่อยากได้สักคนที่ไว้วางใจได้มาช่วยแบบวูลชี และแน่นอนว่าเขา่อมคิดถึงโทมัส มอร์ เพื่อนรักผู้เปี่ยมอุดมการณ์ แต่จะได้ตัวโทมัสมาช่วยคงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะขนาดให้มาอยู่ในทำงานใกล้ชิดในวัง เพื่อนยังเคยปฏิเสธมาแล้ว

แต่เขาก็ไม่ละความพยายามเริ่มด้วยการขอร้องตรงไปตรงมา ซึ่งโทมัสก็ปฏิเสธโดยไม่รีรอ ไม่อ้อมค้อม

ตามด้วยการขู่ อ้างอำนาจกษัตริย์ แล้วก็ निकได้ว่า ไม่มีทางได้ผล

เลยหันไปใช้วิธีพูดให้เห็นประโยชน์ส่วนรวม เพราะรู้ว่า โทมัสเป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม พร้อมกับเสนอว่า โทมัสมีแต่ได้ ไม่มีเสีย เพราะเขาพร้อมที่จะปล่อยให้โทมัส ใช้วิจารณ์ญาณของตัวเองอย่างเต็มที่ ขนาดบอกว่า ถ้าจะทำอะไร ให้ถามพระเจ้าก่อนไม่ต้องมาถามกษัตริย์

โดนเข้าไม่ นีมีหรือที่โทมัสจะปฏิเสธ เพราะใจหนึ่งก็กำลังกลัวพวกลูเธอรันที่จะได้เปรียบ ถ้ามีอำนาจก็อาจจะจัดการอะไรได้บ้าง

ส่วนทีมที่เหลือ เฮนรี่กลับตั้งจากบรรดาผู้ใกล้ชิดตัวเอง และใกล้ชิดหวานใจ

ที่เป็นคนเอาความไม่ดีของวุฒิชีมาเพ้อเจ้อ
ส่วนหนึ่งอาจหวังจะเห็นอะไรใหม่ๆ จาก
ฝั่งคนที่เห็นไม่ตรงกับวุฒิชี

เอาเข้าจริง ผลงานทั้งทีมกลับ
ไม่ได้เรื่อง สู้คนคนเดียวไม่ได้ แถมตัวเฮนรี
เองก็ต้องมาใช้เวลาดูแลเรื่องราวด้วย
ตัวเองมากขึ้น

แต่ดูเหมือนจะหายไปเสียแล้ว
ที่จะกลับไปหาวุฒิชี

การใช้คนให้เป็นจัดเป็นคุณสมบัติ
สำคัญของนักบริหาร ใครที่ทำอะไรสำเร็จ
แต่ต้องลงมือทำเองทุกที ไม่งั้นไม่สำเร็จ
ยังไม่อาจจัดได้ว่าเป็นผู้บริหารที่ดี

การหาคนไว้ใจได้มาร่วมงานด้วย
จึงเป็นส่วนสำคัญของการบริหาร และ
สร้างผลงาน

หลายคนอาจจะคิดว่า การใช้คน
ให้เป็น สิ่งสำคัญที่สุดคือประเมินความ
สามารถคนเป็น

ซึ่งก็จริงจะจริง แต่ที่อาจจะสำคัญ
ไม่แพ้กัน คือต้องรู้ว่าตัวเองมีเป้าหมายใน
การทำงานอย่างไร แล้วจึงไปเลือกคนให้
ถูกกับงาน

ผมเคยพูดถึง กวันจง กับ เป่าซู
หย่า สองสหายผู้โด่งดังยุคขุนชิว ที่จริง
เป่าซูหย่าต้องได้เป็นที่ขุนซือใหญ่ข้าง
กายฉีฮวงกง แต่เขาบอกกับ ฉีฮวงกงว่า

ถ้าอยากปกครองบ้านเมืองให้สงบสุข
ใช้คนอย่างเขาก็พอ แต่ถ้าอยากเป็นผู้นำ
เหนือแคว้นทั้งปวง ต้องใช้กวันจง เพื่อน
สนิทของเขา

การใช้คนให้เป็นยังประกอบด้วย
ความสามารถในอีกหลายแง่หลายมุม
เริ่มต้นจากการดูคนเป็นพูดให้
เป็นวิชาการหน่อยก็บอกว่า ประเมินความ
สามารถหรือสมรรถนะได้ (บางแห่งก็
ดูโหงวเฮ้งด้วย)

ที่สำคัญไม่แพ้กัน คือประเมินได้
ว่าเหมาะสมกับงานที่จะมอบหมายให้ทำ
หรือไม่ หรือว่ามี mismatch (ความไม่

ลงตัว) ระหว่างสมรรถนะ กับ ภาระงาน
ที่พึงประสงค์

หลายที่ทำงานรับคนเพราะเห็น
ว่าเป็นคนดี ไว้ใจได้ เอาเข้าจริงคนดี แต่
ทำงานไม่เป็น หรือทำงานเป็นแต่ไม่ได้
ตั้งใจ หรือผิดเล็กผิดน้อยไปจนถึงผิดใหญ่
เต็มไปหมด

หรือเป็นคนดี แต่ทำงานกับคนอื่น
ไม่ได้ พูดก็ไม่น่าฟัง ความอดทนก็ต่ำ

บางทีเข้าขั้นเก่ง แต่ดูถูกคนอื่น
เลยทำงานกับใครไม่ได้

นี่ล้วนแต่เป็นความตัวอย่าง
ของความผิดพลาดที่เลือกคนโดยดูข้าง
เดียวคือ ดูแค่คุณสมบัติ หรือความสามารถ
ที่แยกส่วน ไม่มองเทียบกับงานที่จะให้มา
ทำ

นอกเหนือจากการดูคนเป็น
เลือกคนเป็น มอบหมายให้ถูกกับงานแล้ว
ยังต้องสามารถสร้างแรงจูงใจ ในการ
ทำงาน ซึ่งนอกจากระบบแรงจูงใจที่รู้จัก
กันดีแล้ว สิ่งสำคัญคือการได้ใจคนทำงาน

แรงจูงใจที่มีพลังมากที่สุด คือ
ความรักในงาน รักในองค์กร หรือแม้
กระทั่งความรักในตัวผู้นำหรือหัวหน้า
ไม่ใช่แค่เรื่องเงินเดือน ค่าตอบแทน หรือ
สารพัดเครื่องอำนวยความสะดวก

เห็นตัวอย่าง เฮนรีที่แปด กับทีม
งานแล้วก็ชัดเจนว่า เฮนรีดูจะผ่านด่าน
แรกได้ไม่เลว

เพราะตั้งเป้าหมายว่าตัวเอง
อยากได้อะไร เขาอยากเป็นที่จดจำใน
ประวัติศาสตร์ ดูเหมือนจะเลือกการสร้าง
ชื่อโดยการทำสงครามแย่งชิงดินแดน
คนอื่นโดยดูตัวอย่างจากบรรพบุรุษที่
ชนรุ่นหลังกล่าวขวัญถึง

แต่คุณสมบัติและความสามารถ
ในการใช้คนดูจะมีน้อยมาก

เริ่มจาก ความสามารถในการ
เลือกคน เพราะเลือกใช้แต่คนใกล้ชิด

แถมยังรักสนุก ชอบสบาย
ไม่อยากทำงานหนัก

ส่วนจิตวิทยาในการบริหารคน
ก็แย่มาก ส่วนหนึ่งมาจากคุณสมบัติส่วน
ตัวที่ชอบใช้อำนาจ ที่เห็นใช้น้ำเย็น เข้าลูป
พูดหวานล้อมทมิฬ เพื่อนรัก ดูเหมือน
เข้าท่า แต่ไม่ยอมใช้กับลูกทีมคนอื่น ๆ

เลยมีลูกทีมที่รักและเป็นห่วง
จริงๆ จังๆ อยู่คนเดียว ส่วนที่เหลือล้วนแต่
ทำเพราะความกลัว หรือไม่ก็เพราะหวังผล
ประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ใช้คนไม่เป็น บางทีอาการก็
แสดงออกเร็วคือ งานไม่ประสบความสำเร็จ

สำเร็จ บางทีอาการก็แสดงออกช้าคือ ตอนแรกงานได้ผล แต่ไม่มั่นคง เพราะมีแต่คน
ทำโดยมองผลประโยชน์ตัวเอง ไม่มีแก่นให้ยึดร่วมกัน
โดยเฉพาะแก่นที่มาจากหัวหน้า หรือผู้นำที่ดี **บง**

“ การสื่อสารทั่วองค์กร ”

หนึ่งเรื่อง Enemy at the gates พูดถึงการรบที่สตาลินกราดจากมุมที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่วนใหญ่จะพูดถึงความโหดร้ายของสงครามที่ทหารทั้งสองฝ่ายต้องสู้กับศัตรูร่วมคืออากาศที่หนาวแสนทารุณ

แต่หนึ่งกลับหยิบเอาประเด็นงานข่าวที่พลิกสถานการณ์ของผู้เพียงพลำให้กลับเป็นฝ่ายอีกทีม จนได้ชัยในที่สุด

ดูแล้วทำให้คิดถึงบทความหนึ่งในเซ็คชั่นธุรกิจของนิตยสาร ดี อีโคโนมิสต์ ที่เคยพูดถึงผู้นำองค์กรว่า ต้องกล้าที่จะเป็นแผ่นเสียงตกร่อง ซึ่งโดนนัยยะไม่ได้บอก

ให้ผู้เป็นนาคคนย่ำคิดย่ำทำ พูดเรื่องเก่าๆ ซ้ำซากจนลูกน้องเบื่อหน่ายไปตามๆ

แต่ความหมายคือผู้นำองค์กรอาจต้องพูดเรื่องเดียวกันซ้ำบ่อยๆ ถ้าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และเป็นหัวใจของการบริหารองค์กร เช่นค่านิยมขององค์กร อย่าไปหงุดหงิดถ้าพูดแล้วยังมีคนไม่เข้าใจ หรือไม่ทำตาม แล้วไปทักท้วงเอาว่าลูกน้องไม่ฉลาด หรือกระด้างกระเดื่องไม่เชื่อฟัง

นักบริหารมือหนึ่งคนหนึ่งของเมืองไทยเคยบอกว่า ถ้าเรื่องสำคัญ แต่เราพูดแล้วเขาไม่รู้เรื่อง แปลว่าเราพูดไม่ดี ไม่ใช่ลูกน้องไม่ได้เรื่อง

การพูดซ้ำเรื่องใดเรื่องหนึ่งบ่อยๆ นอกจากจะทำให้เข้าใจมากขึ้น ยังเป็นการทำให้เห็นความสำคัญของเรื่องนั้นๆ ทำให้ลูกน้องหันมาให้ความสนใจ และจริงจังกับมัน

นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหาร นั่นคือเรื่องการสื่อสารในองค์กร

จากตัวอย่างเรื่องแผ่นเสียงตกร่องจะเห็นว่า ขนาดเป็นคำพูดของผู้นำองค์กร ก็อย่าได้คิดว่าพูดทีเดียวแล้วจะได้ผลเลย มันอาจจะได้ผลแต่พอหยุดพูดคนก็อาจลืม หรือคิดว่ามันไม่สำคัญแล้ว หรือ

อาจจะตีความว่ามันเปลี่ยนไปแล้ว

เมื่อทหารรัสเซียกำลังเสียขวัญหมดกำลังใจในการรบที่สตาลินกราด เพราะกองทัพฝ่ายเยอรมันบุกหนัก แม้จะไม่ใช่เจ้าถิ่นและต้องเสียทหารไปไม่น้อย แต่กลับได้เปรียบในการรบช่วงแรกๆ

ครุสเชฟเป็นนายพลในกองทัพสั่งให้สร้างวิบุรุษขึ้นมาเพื่อสร้างกำลังใจให้แก่กองทัพ แต่ต้องเป็นของจริงไม่ใช่กุขึ้นมาเอง เพราะถ้าไม่จริงแล้วทหารรู้เข้าจะยิ่งแย่ไปกันใหญ่

พลแม่นปืนอย่างวาสลิ จิงกูมอบหมายให้สังหารนายทหารชั้นนำของฝ่าย

เยอรมัน เพื่อเอามาทำข้าวให้ทหารทั้งสองฝ่ายเห็นว่า รัสเซียเป็นฝ่ายกุมชะตาของฝ่ายตรงข้าม ขนาดอยากให้นายทหารคนไหนตายก็สั่งได้

แน่นอนว่า ฝีมือของวาซิลี และการดักยิงนายทหารเยอรมันจะไม่มีความหมายเลย ถ้าไม่มีการสร้างเครือข่ายการสื่อสารให้เป็นข่าวไปถึงทหารในกองทัพอย่างทั่วถึง และถึงมีขบวนการสื่อสาร แต่วิธีการเขียนข่าวไม่สามารถกระตุ้นความฮึกเหิมได้ ผลงานของเขาก็อาจจะเปล่าประโยชน์

ในทางกลับกัน เพราะมีการสื่อสารที่กว้างขวางและมีพลัง ผลงานของพลแม่นปืนคนเดียว กลับได้ผลเป็นหลายเท่าทวีคูณในการทำลายล้างฝ่ายตรงข้าม เพราะมันไปก่อผลให้ทหารทุกส่วนในกองทัพสู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คงไม่เกินเลยที่จะพูดว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญกว่าฝีมือของวาซิลีซะอีก

ในหนังสือชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในภาวะที่คนทำงานขาดความมั่นใจ เพราะทันทีที่ข่าวเกี่ยวกับผลงานของวาซิลีหายไป ต่างก็ตีความว่า รัสเซียคงไม่อาจ

ตีต้นชนะข้าศึกได้

การสื่อสารที่จะได้ผลจึงต้องเป็นการสื่อสารที่มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการ

เริ่มตั้งแต่ข้อแรกที่เป็นพื้นฐาน คือต้องเป็นความจริง ไม่ใช่กุเรื่องขึ้นอย่างทีกล่ามาแล้ว ในกรณีการสู้รบ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในสมรภูมิ อาจจะไม่ใช่ง่ายๆ (แต่ฝ่ายรัสเซียในหนังสือก็ไม่มีสิ่งกุเรื่องไม่จริงในช่วงที่ผลงานใหม่ๆ มันเกิดยาก)

สำหรับในองค์กร ถ้ากุเรื่องไม่จริง โดยหวังผลให้พนักงานคึกคัก เกิดกำลังใจในการทำงาน น่าจะอยู่ได้ไม่นานผู้คนก็จะรู้กันหมด กลับกลายเป็นบูมเมอแรงย้อนกลับมาสร้างความเสียหายได้มากกว่า

ประการที่สองคือต้องมีการวางแผนการสื่อสาร ตั้งแต่การทำสารให้นำเสนอ และรับใช้เป้าหมายไปจนถึงการเลือกช่องทาง หรือวิธีสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี ถ้าอยากให้เกิดความฮึกเหิมก็ต้องมีวิธีการนำเสนอแบบหนึ่ง ถ้าอยากให้เกิดความเข้าใจ ปฏิบัติได้ก็ต้องมีวิธีการอีกแบบหนึ่ง การทำสารให้นำเสนอใจถือเป็นขั้นตอนสำคัญ ที่ในทางธุรกิจถือเป็นทุนทางปัญญาของผู้คนในวงการโฆษณา

ประการที่สาม คือการไม่ปล่อยให้เกิดช่องว่างของการรับรู้ ต้องมีการวางแผนสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และไม่ใช่สื่อสารแบบเก่าซ้ำซาก ต้องมีความใหม่ในการนำเสนอ แม้อาจจะเป็นประเด็นเดิมที่ต้องการต่อยอด

การสื่อสารในองค์กรให้ได้ผลยังมีรายละเอียดที่ต้องให้ความสนใจอีกหลายแง่ขึ้นกับบริบท และพื้นฐานของแต่ละองค์กร และพื้นฐานทางสังคมของแต่ละธุรกิจ

ในช่วงเจอวิกฤต การสื่อสารคงต้องถี่ และทั่วถึง หากต้องการ**ระดมสรรพกำลังในองค์กร** และองค์กรเชื่อมั่นว่าบุคลากรยังทำงานนานก็ยังมีความหมาย ไม่ใช่ขึ้นส่วนหรืออะไหล่เครื่องยนต์กลไกที่เมื่อเครื่องมีปัญหา ก็หาอะไหล่ใหม่มาเปลี่ยนเป็นอย่างแรก

องค์ประกอบสำคัญของทุกองค์กรคือ คนทำงาน

ถ้าอยากให้ “แต่ละคน” มีกำลังใจในการทำงาน คงต้องคิดถึงมาตรการและระบบแรงจูงใจที่จะกระตุ้นแต่ละคนให้ทุ่มเทให้เต็มที่

แต่ถ้าอยากให้เห็น “ทุกคน” เกิดพลังที่หนุนเสริมซึ่งกันและกัน สิ่งแรกที่ต้องทำไม่ใช่ระบบแรงจูงใจของปัจเจก แต่เป็นการสร้างการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั่วองค์กร **๐๐๑**

“ ข้าแพ้ว ลูๆ ”

ในสังคมม้าแข่งที่ทุกคนต้อง
ดิ้นรนแข่งขัน บางคนอาจจะตั้งเป้าว่าต้อง
เป็นที่หนึ่ง แต่บางคนแค่หวังแค่ที่ไม่ต้อง
เป็นผู้แพ้ก็พอใจแล้ว

ใครที่สู้แล้วคิดว่าตัวเองกำลังเป็น
ไอ้ข้าแพ้ว ท้อแท้หมดกำลังใจ ต้องไปหาหนังสือ
2 รางวัลออสการ์เมื่อปีที่แล้วเรื่อง Little
Miss Sunshine มาดู เพื่อเตือนสติตัวเอง
ครอบครัวซูเวอร์มีสมาชิกครัวเรือน
สามช่วงอายุรวม 6 คนอยู่ร่วมชายคา ถึง
เวลากินข้าวก็พร้อมหน้าพร้อมตา ฟังดู
น่าอิจฉา แต่ปัญหาสำคัญ แต่ละคน
จิตตี วิพากษ์วิจารณ์ ไม่พอใจในพฤติกรรม

ของสมาชิกร่วมนามสกุลเป็นประจำ
หลังจากรับรู้เรื่องราวของแต่ละ
คนพอประมาณ ภายใต้อาถรรพณ์ที่ดู
จะเป็นคนแข็ง เห็นอีกคนแค้นไปหมด สิ่ง
ที่ดูจะเหมือนกันคือทุกคนกลัวจะต้องเป็นไอ้
ข้าแพ้ว ด้วยเหตุผลต่างๆ กัน

สมาชิก 6 คน แบ่งใหญ่ๆ ได้เป็น
3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นพวกกลัวแพ้ เพราะ
เคยแพ้มาแล้ว ทำเอาชีวิตย่ำแย่จนยังนึก
ไม่ออกว่าจะเอาใจดีกับตัวเองได้แก่คุณน้า
และหลานชาย

กลุ่มที่สองพวกไม่ยอมแพ้ และคิด
ว่าตัวเองจะไม่มีวันแพ้ แต่ลึกๆ กลัวแพ้

เอามากๆ จนคิดไม่ออกว่าถ้าเกิดแพ้ขึ้นมา
จะเอาใจดีกับตัวเอง คือคุณพ่อกับลูกสาว
กลุ่มที่สามเป็นพวกที่บอกตัวเอง
ว่า ข้าไม่เคยแพ้ แต่พอแพ้ขึ้นมาจะเป็น
จะตาย ยอมไม่ได้ นี่ก็คือคุณแม่กับคุณปู่
รายละเอียดตัวละครมีมากมาย
จระไนไม่ไหว แต่มีข้อน่าเปรียบเทียบ
สำหรับคนที่ก้มหน้าก้มตา ต่อสู้เอาชีวิต
รอดในสังคมตัวใครตัวมัน

เพราะคงไม่มีใครกล้าปฏิเสธว่า
ภายใต้บรรยากาศแห่งการแข่งขัน และ
การเตรียมพร้อม จนถึงขั้นลงทุนสารพัด
เพื่อพัฒนาตัวเองเพื่อให้เป็นผู้ชนะ (ที่ไม่
ต้องถึงขั้นได้ทีหนึ่ง) ทุกคนเคยกลัวความ
พ่ายแพ้มาแล้วทั้งสิ้น

ปัญหาสำคัญจึงไม่ได้อยู่แค่ว่าจะ
ทำยังไงถึงจะเอาชนะคนอื่นได้ แต่ยังอยู่ที่
ว่า ทำยังไงถึงจะไม่แพ้ และที่สำคัญยิ่งยวด
คือ ถ้าเกิดแพ้ขึ้นมาจะทำยังไงดี

หนังสือนี้มีบทเรียนที่น่าสนใจ
อยู่หลายข้อ

ข้อแรกคือ ให้ออกตัวเองว่า
ข้าไม่มีวันเป็นผู้แพ้ เหมือนที่ผู้เป็นพ่อ
ริชาร์ด พยายามปลุกใจจนถึงขั้นยัดเยียด
ให้ลูกๆ เชื้อมั่นในตัวเองจนเกินงาม เพราะ
ตัวเองเป็นเจ้าของเคล็ดลับ 9 ขั้นสู่ความ
สำเร็จ แม้ในหนังสือ ริชาร์ดเองจะเป็นผู้แพ้
เพราะขายหลักสูตรตัวเองไม่ได้ แต่ถ้าดูจน
จบก็จะพบว่า สิ่งที่เขาพูดนั้นเป็นความจริง
ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ มีหนังสือว่าด้วยการ

สร้างพลังที่สอนให้มองตัวเอง และบอก
ตัวเองในเชิงบวกอยู่มากมายในตลาด
หนังสือปัจจุบัน

ข้อที่สองคือ เมื่อแพ้แล้ว อย่า
กลบเกลื่อนความพ่ายแพ้ เพราะยังงี้ก็
แพ้ไปแล้ว บางคนชอบทำเทห์ ด้วยการ
ต่อว่าคนอื่นก่อน เพื่อไม่ให้ตัวเองต้อง
รู้สึกว่าเป็นตัวการของความพ่ายแพ้ แต่

พ่ายแพ้ นานเกินไป การจมอยู่กับความ
ผิดหวังจากการพ่ายแพ้ ไม่ได้มีผลเสีย
แก่ตัวเองเท่านั้น ยังมีสมาชิกใน
ครอบครัวที่รักและห่วงใยเรา ผลเสียจะ
เกิดกับคนที่รักเรา แต่ในขณะเดียวกัน
ถ้าคนในครอบครัวรู้จักให้กำลังใจกัน
แทนที่จะซ้ำเติมความพ่ายแพ้ก็อาจไม่มี
ความหมาย ผู้แพ้ก็ฟื้นคืนพลังเร็ว

เอาเข้าจริงๆ ก็ไม่อาจหลอกตัวเองได้
เพราะฉะนั้นสู่ความจริงซะจะดีกว่า
ไม่เช่นนั้นจะพลอยได้นิสัยเสียเพิ่มเติม ชอบ
โทษคนอื่น ไม่มีใครไม่เคยแพ้ ถ้าแพ้ปุ๊บ
ต้องมองหาคนอื่นให้โทษ ในที่สุดจะเป็น
คนน่ารังเกียจเอามากๆ

ข้อที่สาม นอกจากจะไม่โทษ
คนอื่น หรือพยายามกลบเกลื่อนแล้วต้อง
รีบหาทางออกให้เจอ อย่าอยู่กับความ

ข้อที่สี่คือ ถ้ากลัวแพ้แล้ว
พยายามหนี (การแข่งขัน) จะไม่มีวันมี
ความสุข แถมอดได้เรียนรู้ ต้องบอก
ตัวเองว่า ถึงกลัวแพ้ก็ต้องสู้ บางทีความ
พ่ายแพ้ในวันนี้ก็เป็นเครื่องมือของความ
สำเร็จในวันพรุ่งนี้

คนที่สู้แล้วแพ้ อาจเป็นผู้แพ้
แต่ไอ้ที่แพ้ตัวจริงคือคนที่กลัวจนไม่ยอม
สู้ต่างหาก **๐๐๑**

“
คนทำงาน 4 แบบ
“

ภาพยนต์รียอดเยี่ยมรางวัล
ออสการ์ชื่อชวนคิด No Country for Old Men สงสัยว่าจะพูดถึงเรื่องอะไร ยิ่งคน
เคยดูหนังของสองพี่น้องโคเอน จะยิ่ง
อยากรู่ว่าทำไมไหน เพราะทำหนังไม่ค่อย
เหมือนใคร

เป็นไปตามคาด ไม่ผิดหวัง ได้ทั้ง
ความบันเทิง แถมกระตุกให้คิดไปได้
สารพัดตั้งแต่ชื่อเรื่องต่อไปถึงธรรมชาติ
ด้านมืดของมนุษย์ จนอดถามตัวเองไม่ได้
ว่า เอาเข้าจริงเรามีวิธีคิดในการทำงาน
การใช้ชีวิต แบบไหน ระหว่างตัวละครหลัก
4 ตัว

อันทอน มือสังหารผู้ยึดมั่นใน
คำพูดตัวเอง มีหลักและแบบแผนในการ
ทำงาน ฆ่าคนไม่กระพริบตา แต่เล่นเอาคน
ดูมึนตีบว่า หลายอย่างที่ทำไม่รู้ทำไปทำไม
เพราะตามสังหารเหยื่อทั้งที่รู้ว่าไม่มี
ประโยชน์อะไร แต่ต้องทำเพราะลั่นวาจา
ไปแล้ว หรือเวลาไม่อยากจะฆ่าเหยื่อก็ไม่
ตัดสินใจเอง ต้องให้เหยื่อเสี่ยงดวงตายหัว
ก้อย

ลูวิน ทหารผ่านศึกเวียดนาม
ผู้ไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ ความมั่นใจเต็มร้อย
จนกล้าเข้าไปเล่นกับความตายเพราะ
ความโลภทั้งที่ชีวิตก็ไม่เห็นจะเดือดร้อน

ยากไร้อะไรนักหนา

คาร์สัน อาชญากรอาชีพผู้แน่นอน
ด้วยประสิทธิภาพ ทำงานฉับไว มั่นใจ
ทุกจังหวะ มีหลักการไม่แพ้อันทอน แต่มี
สไตล์คนละขั้ว พยายามไม่ฆ่าใคร ถ้ามีวิธี
อื่นให้บรรลุเป้าหมายได้ แถมยังปกป้อง
เหยื่อตัวเองทั้งที่ตัวเองกำลังตกอยู่ใน
อันตราย

เอ็ดทอม นายอำเภอสูงวัยที่มาก
ประสบการณ์ เห็นที่เกิดเหตุก็ปะติดปะต่อ
พร้อมประเมินคู่ต่อสู้ที่ไม่เคยเห็นตัวได้
เหมือนตาเห็น เป็นคนเฉลยความหมาย
ของชื่อหนังว่าทำไมต้อง No Country
for Old Men

แค่เจาะลึกวิเคราะห์เบื้องต้น
พฤติกรรมตัวละครทั้งสี่ ก็มีเรื่องให้พูดได้
เป็นกระบวนงายเลยจะเอาแค่เรื่องสไตล์การ

ทำงานสี่แบบ เทียบกับคนทำงานที่มีตัวตน
ในโลกแห่งความจริง

แม้จะเป็นตัวละครในจินตนาการ
และดูแลมนุษยอยู่หลายตอน อย่างการ
ตัดสินใจฆ่าเหยื่อโดยเหตุผลที่ฟังไม่เข้าท่า
แต่บางทีก็ใช้การปั่นหัวก้อยประกอบการ
ตัดสินใจตัวเองเพื่อหาเหตุผลให้ไม่ต้องฆ่า
แต่ดูเหมือนเขาจะใช้พฤติกรรมอันทอนมา
เสียดสีผู้คนในชีวิตจริงได้แบบยล

เพราะมันทำให้นึกไปถึงคน
ที่ทำงานเพียงเพราะมีคู่มือบอกไว้ มีกฎ
เกณฑ์กำหนดไว้ หรือมีใครสั่งไว้
โดยเจ้าตัวก็ไม่รู้ว่าทำไมต้องทำ แถมบาง
ครั้งก็ไม่ได้อยากจะทำเท่าไรหรอก เลยหา
ทางป๊ายวด้วยการฟังอำนาจจาก
สิ่งที่ตัวเองควบคุมไม่ได้ เช่น เสียงจิ้งจกทัก
หรือไม่ก็ถามเหรียญ หรือเลขคู่เลขคี่ บน

ธนบัตรใบแรกที่หยิบได้

ผมว่าคุณคงนึกชื่อคนรู้จักที่เป็น
ทำนองนี้ได้ไม่มากนัก

คนที่เดินตามเส้นที่ขีดไว้โดยไม่
สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้น และเพราะไม่รู้
ว่าทำไปทำไม บางครั้งก็เบื่อไม่อยากทำ แต่
ก็ไม่มีทางเลือกพอที่จะแหวกกฎที่ตั้งไว้

(ไม่ว่าจะตั้งโดยตัวเอง หรือคนอื่นมาตั้งไว้
ให้) ต้องหาวิธีเลี่ยงหรือเหตุผลอื่นมาอ้าง
แบบไม่เข้าท่า

ส่วนคนแบบลูวินน่าจะเจอได้
บ่อยกว่า คนที่เห็นเงินก้อนโตเป็นไม่ได้
ทั้งที่รู้ว่ามันมีความเสี่ยงแต่ก็พร้อมจะเอา
มาเป็นของตัวเอง พร้อมบอกตัวเองว่า
ข้าแน่ ยากแค่ไหนก็ชนะมาแล้ว แถมดวง
แข็งเพราะขนาดเพื่อนตายไปเยอะ ข้าก็
รอด (สงครามเวียดนาม) มาแล้ว

ที่อาจจะหายากหน่อยคงเป็น
คาร์สันที่ยึดเป้าหมายใหญ่เป็นหลัก
ไม่ยอมเสียเวลาทำเรื่องที่ไม่จำเป็นถ้ามัน
ไม่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายหลักที่ตั้งไว้
จนบางครั้งเพราะไม่สนใจเรื่องข้างเคียง
เลยทำเอาเสียงานได้ง่ายๆ เหมือนกัน

ที่หายากที่สุดคือคนอย่างนาย
อำเภอเอ็ดทอม ชีวิตมอบให้กับรักษา

ความถูกต้อง พร้อมจะช่วยลูกบ้านที่
หลงผิด แม้อันตรายก็พยายามช่วย ทุกวิถี
ทาง น่าเสียดายที่คำพูดและมุมมองของผู้
สูงวัยอย่างเขา คนรุ่นหลังดูจะฟังไม่เข้าหู
แถมวิธิตีคิด และมุมมองต่อชีวิตก็ตื้นเขลือ
หลายเลยเกิดสงสัยขึ้นมา ว่าตัวเองกำลัง
ทำหน้าที่ปกป้องคน หรือสังคมแบบไหน
กันแน่

เพราะยิ่งอายุมากก็ยิ่งเห็นแต่คน
ที่ดูจะเห็นแก่ตัวมากขึ้น คิดถึงคนอื่นน้อย
ลง แม้กระทั่งคนที่ตัวเองรักก็ยังเอามา
เสี่ยงชีวิตด้วย ส่วนคนที่ขัดแย้งกัน หรือ
อยากได้ของคนอื่นก็พร้อมจะฆ่าทำร้าย
โดยไม่ต้องคิดอะไรมาก

เมื่องานที่ทำไม่มีความหมาย แม้
จะทำได้ และไม่มีใครมาไล่ให้เลิกทำ
เอ็ดทอมก็พร้อมจะเลิก ไม่ใช่เพราะมัน
ไม่สนุก เงินน้อยไป หรือเพราะมันอันตราย
เกินไปสำหรับคนแก่

แต่มันไม่มีความหมายซะแล้ว

ใครที่ทำงาน เพราะเห็นว่าเป็น
งานที่มีความหมาย มีประโยชน์แก่คนอื่น
และพร้อมที่จะเลิกเมื่อพบว่ามันไม่มีความ
หมายอย่างที่มันเคยเป็น ไม่เสียดาย
รายได้ที่ต้องหายไป ช่วยยกมือขึ้น

ส่วนคุณๆ อยากเป็นคนทำงาน
แบบไหนเชิญเลือกเอาตามสะดวกครับ

เพราะบ้านเราก็ดูจะเป็น สังคมที่ไม่เหมาะ
กับคนแก่แบบเอ็ดทอมเข้าไปทุกวันแล้ว
ละครับ ๐๐๑

“
เลี้ยงลูกน้องเสียข้าวสุกจริงอะ
“

13 เกมสยอง หนังสือเนื้อหา
ดีที่ถูกมองข้ามเพราะดันไปขายเป็นหนังสือ
สยองขวัญ ทั้งที่ตัวหนังสือตั้งคำถามหนัก
หน่วงให้คิด

สังคมจะเป็นยังไง ถ้าทุกคน
เอาแต่ทิ้งคนหมดประโยชน์ไว้ข้างหลัง
แทนที่จะดูแล ช่วยเหลือ เพราะเขาอาจมี
ดีมากกว่าที่เห็น

ภูชิต พนักงานขายที่กำลังดวงตก
สุดๆ แฟนทิ้ง ไร้ออเดอร์จากลูกค้า เจ้านาย
ไม่เห็นฝีมือ

เขาอาจมีจุดอ่อนหลายอย่าง แต่
เขาก็มีน้ำใจ มีแม่ที่เป็นห่วงคอยเตือนให้

เป็นคนดี เอาความสุขอย่าเอาเงินเป็น
ตัวตั้ง

เสียงเตือนสติผ่านคลื่นจากบ้าน
นอกฟังนุ่มเย็น คนอยู่เมืองกรุง กำลังแย
อย่างภูชิต ถึงร้อนรุ่มก็ต้องโกหกเพื่อคลาย
กังวลแม่

เจ้านายถามภูชิตว่าจะให้ทำ
ในเมื่อเขากำลังกลายเป็นค่าใช้จ่าย แทนที่
จะเป็นรายได้ เพราะขายอะไรไม่ได้เลย
ต่อเนื่องมานาน

มาตรการเมตตาแต่โหดร้าย หลุด
จากปากเจ้านาย

ถ้าคุณยื่นใบลาออกเอง ผมจะ

อนุมัติ จะได้ไม่เสียประวัติ

คนเป็นเจ้านายคงคิดว่าตัวเอง
กำลังทำสิ่งที่ดีที่สุด กำลังให้ความช่วย
เหลือไม่ได้ทำร้ายผู้ได้บังคับบัญชา

เรื่องราวหลังภูชิตตกงาน บอกคน
ดูชัดเจนว่า คนที่หมดหวังในชีวิต จะตก
นรกทั้งเป็นได้ง่ายแค่ไหน

และเมื่อมีโอกาสเขาก็พร้อมจะพา
คนอื่นไปนรกด้วย

ถ้ารู้และเข้าใจ ผมคิดว่าเจ้านาย
ของภูชิตคงอยากเปลี่ยนใจไม่ให้เขาออก
แถมอาจหาทางช่วยเขาเต็มความสามารถ

แต่ก็ไม่แน่ เพราะบางทีสิ่งที่เหนือ
กว่าวิจารณ์ญาณของเจ้านายอาจเป็น
ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร

ที่ส่วนใหญ่ถือว่า ถ้าไรเป็น
เป้าหมายสูงสุด คนที่ทำกำไรไม่ได้ย่อม

ไม่มีคุณค่า อยู่ไปก็รังแต่จะสร้างรายจ่าย
พาบริษัทขาดทุน

หลายคนคงรู้ว่า บริษัทญี่ปุ่นถือ
การจ้างงานตลอดชีวิตเป็นหลัก แม้จะเป็น
บริษัทเอกชน ในขณะที่บริษัทอเมริกัน
ถือหลักค่าใช้จ่ายแรกที่จะตัดเพื่อลด
ขาดทุน คือพนักงาน

นายमितริประธานบริษัทแคนนอน
เคยอยู่อเมริกา เจอภาวะขาดทุน และมี
บทเรียนจำขึ้นใจว่าถ้าทำธุรกิจก็ต้อง
มุ่งกำไร ไม่งั้นเอาเงินไปกินดอกดีกว่า

แต่บริษัทแคนนอนภายใต้การ
บริหารของเขาก็ยึดหลักเลี้ยงพนักงาน
ไม่ใช่เอะอะก็ให้ออก เขามีเหตุผล 3 ข้อ
ที่สำคัญที่สุดคือทำให้ทุกคนรู้สึกอบอุ่น
ไปกับชะตากรรมของบริษัท

อีก 2 ข้อเป็นเหตุผลที่มาจาก ธรรมชาติของแคนนอนที่ต้องการพนักงานที่ช่วยกันสร้างและปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาให้กับบริษัท

ซึ่งไม่มีทางเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศกลัว ตกลงเมื่อไรก็ไม่รู้

ดูหนังเรื่อง 13 เกมสยองทำให้เห็นเหตุผลข้อที่ 4 คือการช่วยลดปัญหาให้กับสังคม

แม้จะไม่ใช่เป้าหมายหลักขององค์กร แต่ในยุคที่บริษัทกำลังพยายามสร้างภาพพจน์ ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เรียกกันว่า CSR (Corporate Social Responsibility)

บางทีอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้บริษัทหันมาดูแลเรื่องนโยบายการจ้างงานว่าจะมองกำไรแบบไหนกันดี

ที่สำคัญกว่าคือควรมีวิธีดูแลพนักงานยังไง จึงจะเกิดพลังสร้างสรรค์ เพราะรักองค์กรที่เห็นคุณค่า ไม่ทิ้งขว้างยามยาก **๐๐๑**

“ ความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท (CSR) แปลว่าอะไร “

ดูหนังซีรีส์สายลับความจำเสื่อม
ชื่อเจสัน บอร์น กับ หนังสือ 13 เกมสยอง
(คว่ำรางวัลใหญ่สุดจากเทศกาลหนัง
แฟนตาซีของทีเภาลี พร้อมรางวัลหนัง
เอเชียยอดเยี่ยมจากสมาพันธ์ภาพยนตร์
แฟนตาซียุโรป) ทำให้อยากเขียนถึง
ประเด็นยอดฮิตที่เรียกว่า CSR

แล้วเจสัน บอร์นสายลับจาก
ปลายปากกานักแต่งนิยายสายลับผู้ล่องลับ
อย่างโรเบิร์ต ลัดลัม กับนายภูชิต พระเอก
ในจินตนาการของคุณ เอกสิทธิ์ ไทยรัตน์
มันมาพูดถึงเดียวกันตั้งแต่เมื่อไร

ต้องย้อนกลับไปทบทวนความใน
ดิอีโคโนมิสต์ นิตยสารรายสัปดาห์ พูดเรื่อง
ธุรกิจ และเศรษฐกิจโลก คนเขียนชื่อ
ไคลฟ์ ครุก (Clive Crook) ผู้ช่วยบก.
นิตยสารแสดงความเห็นว่าสิ่งที่เรียกว่า
ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทน่าจะ
วัดที่วิธีการที่บริษัทจัดความสัมพันธ์กับ
“ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ”
ของบริษัทที่นับรวมตั้งแต่ ลูกจ้าง ลูกค้า
ตลอดจนถึงสังคมในวงกว้าง มากกว่าจะ
วัดที่การบริจาคเงินหรือให้ของขวัญเพื่อ
การกุศลอย่างที่กำลังทำกันเกร่ออยู่ตอนนี้

เพราะเอาเข้าจริงบรรดางานการกุศล หรือ
กิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัทก็ถูกวิพากษ์
วิจารณ์เสียๆ หายๆ อยู่ไม่น้อย ว่าเป็นการ
ทำบุญบังหน้า

ถ้าบริษัทมีระบบหรือวิธีการดูแล
ลูกน้องของบริษัทให้ดี นอกจากจะทำให้
บริษัททำธุรกิจได้ดี ยังเป็นการสร้าง
ประชาชนที่มีคุณภาพให้กับสังคมด้วย ถ้า
บริษัทเอาแต่ใช้งาน พอหมดความหมายก็
ทิ้งไป (ไล่ออก) นอกจากจะสร้างปัญหาให้
กับคนทำงาน รวมทั้งปัญหาระยะสั้นให้
สังคม (มีคนที้อาจก่อเรื่องเดือดร้อนแก่
ผู้อื่นเพราะความขัดสน) ยังอาจสร้าง
ปัญหาระยะยาว คือการสร้างสมาชิกของ
สังคมที่มีค่านิยมเอาตัวรอด ใครดีใครอยู่
แข่งกันแบบเอาเป็นเอาตาย นี่เป็นตัวอย่าง
ของการขาด CSR จนพาภูชิตไปเผชิญ
ชะตากรรมสุดคาดเดาใน 13 เกมสยอง

สำหรับเจสัน บอร์น องค์กร
ต้นสังกัดของเขา นอกจากจะไม่ดูแล
ลูกน้องให้ดี (พลาดก็ตามเก็บ) ยังเริ่มต้น
ด้วยการใส่ค่านิยมและทัศนคติเลวๆ ให้กับ
ลูกน้องในสังกัด อีกด้วย

แบบนี้จะบอกว่าเป็นการทำ
กิจการที่รับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้แน่ๆ

บางคนอาจเถียงอยู่ในใจว่า นั่น
มัน ซีไอเอ องค์กรที่ใครๆ ก็รู้ว่าทำทุกอย่าง

เพื่อความมั่นคงของอเมริกา ถ้าประเทศไหนมีปัญหาทำได้ก็คงมีองค์กรแบบนี้เป็นธรรมดาไม่ใช่เรื่องแปลกไม่ต่างจากทหารที่มีหน้าที่ป้องกันประเทศที่ต้องฆ่าได้โดยไม่ลังเล ถ้าเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ

ถ้าลองมองให้ดีๆ จะเห็นองค์กรที่ไม่ใช่ ซีไอเอ ปลุกฝังค่านิยมแย่ๆ ให้กับสมาชิกองค์กร หรือที่เรียกลูกน้องได้ไม่ยาก ผมเคยสัมภาษณ์พนักงาน มีสาวคนหนึ่งเพิ่งจบปริญญาตรีมาได้สัก 3 ปีทำงานบริษัททำบัญชี มีรายได้กว่าหมื่นแต่มาสมัครทำงานเงินเดือนต่ำกว่า หมื่นถามว่าทำไม เธอบอกว่าเธอทนทำงานที่เก่าไม่ได้ เพราะหน้าที่หลักของเธอคือ ทำเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะลูกค้ายากก็ต้องการเจ้านายก็บอกให้เธอทำ ชัดกับสิ่งที่เธอได้เรียนมา

คงไม่ได้มีแต่บริษัทตรวจบัญชีเท่านั้นที่มีช่องว่างของอาชีพ จนอาจไม่รู้ตัวว่ากำลังใส่ค่านิยมที่ไม่ดีให้กับลูกน้องจนไม่รู้ว่าจะไรถูก อะไรผิด เพราะทุกอย่างมีความถูกต้องอธิบายได้ทั้งนั้น แบบที่โนอา โวเซ็น รองผู้อำนวยการ ซีไอเออธิบายกับ พาเมลา แลนดี หัวหน้าหน่วยอีกคนที่เขาเตรียมมาให้เป็นแพะ ถ้าปฏิบัติการไร้คุณธรรมถูกเปิดโปง

แน่นอนว่าธุรกิจของบริษัทส่วนใหญ่ อาจไม่ได้มีความชั่วร้ายขนาดฆ่าคนไม่กระพริบตาแบบที่เจสัน บอร์นถูกสอนหรือถูกล้างสมองให้ทำ แต่ก็พึงระมัดระวังว่า ในกระบวนการทำธุรกิจ มีการกระทำใดที่เข้าข่ายเอาผลประโยชน์บริษัทเป็นที่ตั้ง มากกว่าประโยชน์ส่วนรวมหรือเปล่า แล้วหาเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำที่ว่า โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม เพราะนั่นอาจเป็นการทำธุรกิจที่ขัดกับหลัก CSR และอาจไม่มีความหมายเลยที่จะไปนั่งบริจาคเงินให้กับกิจการกุศลใดๆ

ในสังคมบริโภคนิยมที่ผู้คนเริ่มพบว่าการบริโภคเกินพอดี ทำให้เกิดโรค เป็นภาระต่อสังคม การทำธุรกิจย่อมต้องมีข้อพึงระวังไม่กระตุ้นลูกค้าให้บริโภคโดยไม่ยั้งคิด หรือทำให้เห็นว่า ผู้ที่บริโภคสินค้าของตนมีภาพพจน์สูงส่งน่านับถือ หรือแม้กระทั่งการส่งเสริมการขายโดยเอาเด็กๆ เป็นเป้าหมาย เพราะรู้จุดอ่อนว่า พ่อแม่ปัจจุบัน มักไม่ยอมขัดใจลูก เพราะตัวเองก็ไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกอยู่ด้วย

บริษัทจะบอกลูกน้อง และบอกสังคมว่าเรื่องแบบนี้ ตบมือข้างเดียวไม่ดัง ปัญหาไม่ได้เกิดจากการทำธุรกิจของบริษัทแต่ฝ่ายเดียว แต่อยู่ที่ลูกค้าเองต้องมีความรู้ หรือพ่อแม่ต้องรู้จักเลือกของที่ดี

ที่สุดให้กับลูกตัวเอง ก็ย่อมพึงดูมีเหตุผล แต่เป็นเหตุผลที่ดีพอหรือเปล่า อาจเป็นอีกเรื่อง

โนอา โวเซ็น บอกว่าปฏิบัติการพิเศษที่เขาดูแล เป็นเรื่องจำเป็น วิธีที่เขาทำงานเป็นวิธีที่ดีที่สุด ภายใต้โลกที่การก่อการร้ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ยังมีสมาชิกในองค์กรเดียวกันอย่าง พาเมลา แลนดีที่ไม่เห็นด้วย สะท้อนให้เห็นว่า เรื่องที่คนหนึ่งเห็นว่า ถูกต้องมีความชอบธรรมอาจไม่ได้เป็นแบบนั้นเสมอไป

แต่ที่แน่ๆ ทั้งตัวอย่าง ภูซิด และเจสัน บอร์น ช่วยเตือนเรวว่า การทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเรื่องพื้นฐานที่ต้องดูแลอีกหลายเรื่อง ไม่ใช่แค่การหารายได้ให้กับลูกน้องและบริษัท หรือทำตามความต้องการของลูกค้าโดยไม่ต้องยั้งคิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กๆ อย่างการดูแลลูกน้อง ยามติดขัดในการทำงาน (ซึ่งอาจเป็นแค่การเอาใจใส่ในความทุกข์ หรือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ หรือรวมถึงการจัดระบบให้ลูกน้องได้เรียนรู้มากขึ้นในการทำงานจะได้ทำงานเก่งขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่ปล่อยให้ไปดิ้นรนเรียนรู้ตามมีตามเกิด) หรือเรื่องใหญ่ๆ อย่างเรื่องของทัศนคติของไม่ทำธุรกิจโดยคิดถึงแต่กำไรของบริษัทเป็นหลัก

บริษัทใดที่มองเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเรื่องความจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อสร้างภาพพจน์ในสังคม และมุ่งแค่การทำบุญ หรือการบริจาคเพื่อสังคม โดยละเลยเรื่องพื้นฐานอย่างเช่น จริยธรรม หรือมาตรฐานวิชาชีพในการทำธุรกิจที่จำเป็นต้องสร้างขึ้น ทั้งใน

การดูแลลูกน้อง และทำธุรกิจกับลูกค้า แปลว่าติโจทย์เรื่อง CSR ผิดและอาจสอบตกได้

การทำบุญทำง่าย แต่การทำ(ธุรกิจอย่าง) ดี ยากกว่ามาก ไม่เว้นทั้งบริษัทยักษ์ใหญ่ หรือธุรกิจเล็กๆ

แต่ธุรกิจใหญ่มีโอกาสทำผิดกับเรื่อง CSR มากกว่า เพราะมีเงินทำบุญมากกว่า **๐๐๑**

“ กำลังลืบทัด แต่ไม่ใช่ทำๆ หยุตๆ ”

มีหนึ่งน่าสนใจแต่ไม่ได้ฉายเครื่อง
ใหญ่โต แฉไม่โฆษณามาก กำกับโดย
ผู้กำกับหลายชาติหลายภาษารวม 18 เรื่อง
อยู่ในหนังราว 1 ชั่วโมงครึ่ง พุดถึงปารีส
ในมุมมองของตัวเอง ภายในเวลา 5 นาที แต่
ตั้งชื่อแถมบังคับผู้กำกับว่า ฉันรักปารีส
(Paris I love you หรือ Paris, je t'aime)

ตัวหนังพุดถึงชีวิตผู้คนสารพัด
แบบที่มาอยู่ในปารีส ทั้งคนฝรั่งเศสผิวขาว
คนฝรั่งเศสต่างเชื้อชาติต่างศาสนา คนงาน
อพยพจากต่างประเทศ นักท่องเที่ยว หนุ่ม
สาว นักท่องเที่ยววัยกลางคน ที่ต่างมีเรื่อง
เล่าสนุกปนเศร้าจากการใช้ชีวิตในปารีส

มีเรื่องของคนทำงานในปารีส
อย่างน้อยสองกรณีสะท้อนความยาก
ลำบากของผู้ใช้แรงงานที่เป็นคนระดับล่าง
ที่ต่อสู้ดิ้นรนในเมืองที่คนข้างนอกมักจะ
มองด้วยความชื่นชมว่า เต็มไปด้วยเสน่ห์
วัฒนธรรมที่ยาวนาน ความสวยงามและ
แพงขึ้น

พลอยทำให้นักถึงเรื่องวัฒนธรรม
การทำงานที่ต่างกันของฝั่งยุโรปและ
อเมริกาที่เคยอ่านพบว่า จำนวนวันหยุด
ของบริษัทต่างๆ ในยุโรปโดยเฉลี่ยแล้วสูง
กว่าทางฝั่งอเมริกา เอามากแถมภาษีก็เก็บ
แพงกว่า แล้วมีข้อสรุปเบื้องต้นว่าคน

ทำงานในยุโรป น่าจะมีความสุขมากกว่า
คนทำงานในอเมริกา

คนทำงานสองคนที่ว่า อาจจะ
ไม่ได้มีความสุขมากมาย แม้จะทำงานใน
สิ่งแวดล้อมที่มีวันหยุดเยอะ แต่เป็นที่
ยอมรับกันมานานแล้วว่า การได้หยุด
ทำงาน เป็นการทำให้การทำงานมี
ประสิทธิภาพมากขึ้น และการทำให้คน
ทำงานได้หยุดทำงานเพื่อให้ทำงาน
ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก็ไม่ใช่เรื่องง่าย
ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดให้มีวันหยุด
ทำงานประจำสัปดาห์ การให้มีวันลาพัก
ร้อน และที่สำคัญคือการทำให้มีเวลาหยุด
ระหว่างการทำงานในแต่ละวัน

ถ้าจะเริ่มกันที่ เรื่องการทำงานกับ
วันหยุดที่ดูเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เห็นต้อง
คิดมากอะไร เพราะองค์กรส่วนใหญ่
มักใช้ระบบหลักของประเทศ คือหยุดเสาร์
อาทิตย์ และวันหยุดราชการ อาจมีบ้าง
ที่แตกต่าง เช่นราชการไม่หยุดวันที่
1 พฤษภาคมที่เป็นวันแรงงาน ด้วยเหตุผล
ง่ายๆ ว่า ข้าราชการไม่ใช่กรรมกร แต่
บริษัทส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะใช้แรงงาน แรงใจ
(ในการทำให้ตัวเองยืมได้เสมอในธุรกิจ
บริการ) หรือสมองเป็นหลัก ล้วนหยุดกัน
ทั้งสิ้น

อาจมีองค์กรบางประเภทที่
กำหนดวันหยุดของคนทำงานตามสภาพ
งาน โดยเฉพาะคือพวกที่ต้องให้บริการ
ตลอด 24 ชั่วโมง อย่าง โรงพยาบาล หรือ
โรงพัก ที่อาจจะต้องใช้ระบบผสม

แต่ความจริงแล้ว มีหลักจิตวิทยา
ว่าด้วยเรื่องวันหยุดว่า แม้จะกำหนดการ
ทำงานให้คนทำงานสลับกันหยุดเพื่อ
บริษัท หรือโรงงานจะได้ไม่ต้องหยุดงาน
เลยด้วยการใช้ระบบการทำงานเป็น
กะเหมือนโรงพักกับโรงพยาบาลอย่างที่ว่า
มาก็ไม่ควรทำ เพราะการได้หยุดงานไม่ใช่
เรื่องของคนแต่ละคนได้พัก แต่เป็นเรื่อง
ของสังคมทั้งสังคมได้พักพร้อมๆ กัน

คนทำงานที่ได้พักในขณะที่คนอื่น
ทำงานจะรู้สึก ว่า วันหยุดของตัวเองมี
ค่าน้อยมาก ถ้าทำนานๆ ที่ อย่างการลา
พักร้อนในขณะที่คนอื่นไม่ได้ลา ก็ไม่เป็นไร
แต่ถ้ามีวันหยุดผลัดกันไปเรื่อยๆ จะไม่ค่อย
รู้สึกเหมือนได้พัก

ที่สำคัญคืออาจเกิดอาการแลกกะ
เพื่อให้มีเวลาหยุดยาวๆ ได้ประโยชน์ทั้งคน
ให้แลกและคนแลก จนบ่อยครั้งเป็นการ
ทำงานต่อเนื่องโดยไม่ได้พัก ซึ่งถ้าดูจาก
กติกาทั่วไปก็ไม่ผิด เพราะทำงานครบตาม
ที่กำหนด แต่ถ้ามองในแง่ของประสิทธิภาพ
ในการทำงาน ถ้าต้องทำต่อเนื่องกันจะพบ

ว่าประสิทธิภาพการทำงานลดลงอย่าง
แน่นอน ยิ่งเป็นการทำงานแบบกะเข้าต่อ
ป่วยแล้วต่อกะดึก

หลายหน่วยงานที่ต้องใช้วิธีให้
หยุดเป็นกะ จึงมักมีกติกาห้ามไม่ให้แลก
เวร จนกระทบประสิทธิภาพในการทำงาน
ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล โรงพัก หรือ
โรงงาน

คนทำงานใน “สารพัดโรง” เหล่านี้
ดูไปก็น่าเห็นใจที่สุด เพราะโดนทั้งไม่ได้
หยุดพักผ่อน แถมจะวางแผนจัดเวลา
ทำงานตามใจก็ยังต้องเจอกฎกติกาห้ามไว้
ไม่แน่ว่าอาจเป็นสาเหตุสะสมความเครียด
อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากลักษณะงานที่ทำ
ซึ่งต้องเจอกับแรงกดดันสารพัด

มาเรื่องการจัดเวลาหยุดใน
ระหว่างการทำงาน ที่เป็นเรื่องหนักใจของ
ผู้บริหาร หรือหัวหน้างาน ยิ่งถ้าเชื่อเรื่อง
ประสิทธิภาพในการทำงานว่าต้องเป็นการ
ทำงานที่คั่นด้วยการหยุด ไม่ใช่ทำต่อเนื่อง
ไปจนร่างกายรับสภาพไม่ได้ หรือเกิดความ
เมื่อยล้า จนถึงขั้นสีกหรือ พิกการ (ทั้งทาง
กาย และทางจิต) ก็คงยิ่งลุ่มจมว่าไม่รู้ควร
ทำยังไงดี

ส่วนใหญ่อีกจะใช้วิธีง่ายๆ คือ
ระหว่างเวลาทำงานต้องทำงานตลอดเวลา

ยกเว้นเวลาพักกินข้าวกลางวัน เพราะ
ฉะนั้น หัวหน้าส่วนใหญ่ก็จะคอยดูว่า
ลูกน้อง “ทำงานหรืออู้งาน” ในระหว่าง
เวลาที่กำหนด ถ้าใครเอาเวลาไปทำอย่าง
อื่นที่ไม่เกี่ยวกับงานก็จะถูกต่อว่าหรือถูก
ลงโทษได้

วิธีนี้อาจได้ผลดี ถ้าหัวหน้างานรู้
ว่างานที่ลูกน้องต้องทำในแต่ละวันมีอะไร
บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นงานที่มีวิธีทำงาน
ที่ชัดเจน แบบในโรงงานผลิตสิ่งของต่างๆ
ที่กำหนดได้แม้กระทั่งว่า ต้องทำอะไรได้
ปริมาณเท่าไรในเวลาที่กำหนด

แต่งานในปัจจุบันขององค์กรส่วน
ใหญ่ไม่ได้ง่ายหรือชัดเจนแบบนั้น คนที่
เป็นหัวหน้า ถ้ามีมาคอยตามดูว่า ทุกคน
“ต้องทำงานในเวลาที่กำหนด” แล้ว
ตีความเอาเองว่าลูกน้องต้องทำงานแบบ
นั้น แบบนี้ ห้ามไปทำแบบนั้นโดยไม่เปิด
โอกาสให้ลูกน้องคิดค้นวิธีทำงานของ
ตัวเอง ก็อาจจะปวดหัวอยู่ไม่น้อย

ที่สำคัญคือบางทีไปกำหนดให้
หยุดได้เฉพาะช่วงพักเที่ยง แต่ตอนนั้น
สมองมันตื้อ คิดอะไรไม่ออก ก็ต้องนั่ง
ทำตัวเหมือนว่ากำลังทำงาน แทนที่จะไป
เดินเล่นเพื่อจะคิดอะไรออก จะได้มาทำต่อ
ได้

หัวหน้าที่ต้องดูแลลูกน้องที่ไม่มี
ลักษณะงานที่ตายตัว แถมบางครั้งยังต้อง
ใช้ความคิด หรือเผชิญความเครียดจึงต้อง
รู้หลักจิตวิทยาของการได้พัก อย่างน้อยก็
ด้วยการไม่ไปจู้จี้เรื่องวิธีการใช้เวลาใน
ระหว่างการทำงาน (ยกเว้นที่จำเป็น เช่น
ต้องมาอยู่ประจำ เช่น หน้าเคาน์เตอร์คอย
บริการคนที่มาหา หรือรับผิดชอบงานที่
ต้องคอยรับโทรศัพท์ที่มีลูกค้าติดต่อ มา
ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็ใช้โทรมือถือก็ได้ ไม่ต้องมานั่ง
ประจำอยู่ที่โต๊ะ) แต่ใช้วิธีกำหนดผลงาน
แล้วตามดูผลงานจะดีกว่า

และถ้าจะให้ดีกว่านั้นก็จัดให้มี
เวลาพักจากการทำงานเป็นระยะๆ เช่นมี
การออกกำลังกาย หรือยืดเส้นยืดสาย
ระหว่างทำงาน หรือจัดช่วงเวลาให้พัก
ทำงานพร้อมกันเพื่อเปิดโอกาสให้มีการ
พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กัน

อาจไม่ต้องถึงขั้นที่ทำกันในปารีส
ระหว่างการถ่ายทำหนังเรื่องนี้ อย่างที่
เอไลจาห์ วูด (พระเอกโพรโดจากหนังดัง
ลอร์ดออฟเดอะริง) พูดเปรียบเทียบกับที่
อเมริกาว่า การถ่ายหนังที่ปารีส ดูสบายๆ
กว่าที่อเมริกามาก มีการหยุดพักเพื่อกิน
และดื่ม (ไวน์ซะด้วยไม่ใช่แค่กาแฟ) พูดคุย

เจ๊าะแจ๊ะ ไม่ใช่ถ่ายอย่างคร่ำเคร่งแข่งกับเวลา อย่างในอเมริกา

แต่ที่แน่ๆ การเคี้ยวเชิญคนทำงานให้ทำตลอดเวลา โดยไม่คิดถึงประโยชน์ที่เกิดจากการพักบ้าง (โดยเฉพาะการพักระหว่างวันทำงาน) น่าจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานถดถอย เข้าข่าย ทำมาก (ชั่วโม่ง) แต่ได้ (ผลงาน) น้อย ๐๐๑

“ อะไรไม่ใช่แน่นอน ”

คงไม่สายเกินไปที่จะพูดถึงหนังไทยรับสงกรานต์ที่ดูจะยืนหยัดข้ามเทศกาลมาได้ไม่เลวนัก แม้หลายคนอาจจะบอกว่าไม่ใช่ว่าอย่างที่คาดหวัง แต่หลายคนก็บอกว่ามีสาระอย่างคาดไม่ถึง

เมล์นรก หมวยยกล้อ อาจจะถูกขายให้เป็นหนังตลก แต่ดูเหมือนคนทำหนังจะพยายามขายความคิดอะไรบางอย่างมากกว่าตั้งใจจะให้ตลกแต่เพียงอย่างเดียว

คนขับรถเมล์ที่ใหญ่จนเคยตัวต้องมาเจอผู้โดยสารเลือดขึ้นหน้า ในช่วงอากาศร้อนสุดทน แต่ยังไม่ยอมไปเมื่อเทียบ

กับอารมณ์คน

แต่ที่สำคัญอยู่ที่ผู้โดยสารกับกระเป๋ารถเมล์ที่มองความขัดแย้งกันนี้ยังไง ตั้งแต่กระเป๋ารถเมล์ที่เจอคนที่ต้องแก้ปัญหาส่วนตัวกับแฟน และอยากให้ใครสักคนมาจัดการกับคนขับมากอาวโโสที่เอาตัวเองเป็นใหญ่ ใช้กระเป๋ารถเมล์คนอื่นใช้ เลยก๊อโอกาสวิกฤตดีถูกซิมแถมผู้โดยสารเจ้าอารมณ์ให้เบรคแตกเป็นระยะๆ

ไปจนถึงผู้โดยสารต่างนิสัย ที่ต่างมีภาระกิจของตัวเอง ไม่มีใครอยากเอามือไปชุกหีบ ต่างรอเวลาที่เรื่องจะลงเอยด้วยดี แต่ระหว่างนั้นขอนั่งดู นั่งลุ้นพอเป็น

พิธี เพราะผู้โดยสารใจร้อนดูจะจ้องเอาผิดคนขับเป็นหลัก แถมผู้โดยสารแต่ละคนก็ไม่มีใครรู้จักกัน

แต่เมื่อเวลาผ่านไป เรื่องไม่จบง่าย แต่ละคนก็ค่อยๆ แสดงบทบาทการเป็นสมาชิกในสังคมที่กำลังประสบชะตากรรมร่วมมากขึ้นเรื่อยๆ ตามแต่พื้นฐานนิสัยของแต่ละคน มีบ้างที่ยังไงก็ไม่ยุ่งกับใคร เพราะปัญหาตัวเองยิ่งใหญ่แถมยังไม่ปัญหาไปสนใจเรื่องใครทั้งนั้น

สาวรุ่นที่ดูจะมีอาชีพเป็น ที่รังเกียจในสังคม เป็นคนที่สนใจเรื่องส่วนรวมมากกว่าเพื่อน

ในขณะที่หนุ่มแวนซ์ที่ลึกลับก็เดือดเนื้อร้อนใจพอๆ กัน เห็นว่าต้องทำอะไรสักอย่างดีกว่าปล่อยไปเรื่อยๆ เพียงแต่ว่าขอ

เป็นคนออกความคิด แล้วคนอื่นเอาไปทำ ส่วนสามีภรรยาขึ้น ก็มัวแต่เป็นห่วงความปลอดภัยของกันและกัน จนไม่คิดที่จะยุ่งกับใครทั้งนั้น

ในขณะที่คุณแม่ค้าก็อยากจะรีบไปทำมาหากิน แต่กลับกลายเป็นตัวทำลายความสามัคคีด้วยการวิพากษ์วิจารณ์คนโน้นคนนี่ไปทั่ว

ส่วนสาวสวยที่ไม่พูดไม่จา ก็เพราะมีปัญหาอันยิ่งใหญ่ของตัวเอง ด้วยสาวเจ้าต้องเสียจนยากแก่การควบคุม ไม่มีเวลาจะใส่ใจเรื่องของใครทั้งสิ้น

คุณเรียวยาวจะต้องการให้สะท้อนความหลากหลายของผู้คนในสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ กว่าที่จะรู้ว่าต้องช่วยกันคนละไม้ละมือ ไม่งั้นผลเสียจะตกกับ

ทุกคน เรื่องราวจะบานปลายยากแก่การแก้ไข

แต่ผมกลับนึกถึงที่ทำงานที่แม้ผู้คนดูจะมีเป้าหมายร่วมขององค์กร แต่เอาเข้าจริงๆ อาจจะทำงานแบบต่างคนต่างทำไม่สนใจความเป็นไปของหน่วยอื่นเหมือนผู้โดยสารรถเมล์ในเรื่องนี้ก็เป็นได้

ยิ่งถ้าขาดความสามัคคี ฝ่ายหนึ่งก็จ้องเอาเปรียบ อีกฝ่ายก็จ้องเจาะยงทำลายกัน แบบคนขับกับกระเป๋ในเมล์นรก ผลร้ายย่อมตกกับองค์กร เพราะผู้โดยสารคงไม่มีวันได้บริการที่ดีแน่

ส่วนคนทำงานในแต่ละแผนกถ้ายึดคิดว่า จะทำงานของตัวเองให้ดีที่สุด

โดยไม่หันมาดูความเป็นไปโดยรวมขององค์กรว่ากำลังอยู่สบายดี หรือกำลังประสบปัญหา ก็นั่นกัมนตาสนใจแต่งงานที่อยู่เฉพาะหน้าตัวเอง

หรือแม้จะเห็นปัญหา ก็ไม่พยายามทำความเข้าใจกับปัญหา เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารต้องแก้ไข เรามั่นทำอะไรมิได้มาก อย่างมากก็แค่เสนอแนะตามที่เราเห็น แต่คนอื่นนั้นแหละต้องไปทำ

แบบนี้กว่าปัญหาจะได้รับการดูแลแก้ไขก็อาจจะเลยเถิดเกิดโรคแทรกซ้อนจนยากจะเยียวยา

หรือถ้าลงมาช่วยกันแก้ไขแต่ไม่วางแผนแบ่งหน้าที่กันให้ดี แถมไม่ไว้วางใจกัน กลับโทษกันไปโทษกันมาระหว่างกัน แก้ปัญหา ก็อาจจะเหมือนลิงแก้แห ยิ่งแก้ก็ยิ่งยุ่ง อย่างตอนที่ทุกคนพยายามไปช่วยกันแย่งปืนจนเกิดเรื่องเลวร้ายตามมา

จะดูเรื่องภาวะผู้นำก็ยังได้เพราะในรถเมล์คันนี้ คนที่มีความรับผิดชอบสูงสุด แถมมีอำนาจมากที่สุดคือ คนขับรถ ที่ทำงานแบบเอาตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ใส่ใจความต้องการของผู้โดยสาร จนพาเรื่องยุ่งมาสู่ทุกคน

ก็ไม่ว่าผลกรรมที่ได้รับที่ดูจะรุนแรงกว่าเพื่อน จะทำให้ได้สำนึกแล้ว

กลับมาทำหน้าที่แบบใหม่ หัดฟังทั้งลูกค้า และเพื่อนร่วมงานมากขึ้นกว่าเก่าหรือเปล่า แต่ที่แน่ๆ รถเมล์คันนี้ ถ้าจะเป็นนรกก็เพราะทุกคนในรถต่างคนต่างอยู่ โชคดีที่ทุกคนคิดได้และหันกลับมาช่วยกันก่อนที่จะสายไป

คนในองค์กรสนิทสนมรู้จักกันมากกว่าคนขึ้นรถเมล์ น่าจะตั้งสติรับรู้ความเป็นไปขององค์กร เมื่อจำเป็นก็น่าจะช่วยกันได้เร็วกว่า และดีกว่าคนนั่งรถเมล์แน่ๆ ไม่งั้นองค์กรอาจเป็นยิ่งกว่าเมล์นรกได้ง่ายๆ **จบ**

“
บริหารคนเก่ง
“

ดรีมเกิร์ลส์ ที่ทำให้เจนนิเฟอร์

ฮัตสันได้ออสการ์ตัวประกอบหญิง อาจดู
เป็นเรื่องราวของหญิงผู้ชีวิต หรือ เรื่องของ
หญิงเก่งแต่กร่างก็คงไม่ผิด

เจนนิเฟอร์เล่นเป็น เอฟฟี ไวท์
นักร้องผิวดำเสียงดีที่ถูกกลตฐานะเป็นลูกคู่
เพราะผู้จัดการเห็นว่า ดีนา โจนส์ สมาชิก
อีกคนน่าจะดึงความสนใจได้ดีกว่า แม้
เสียงจะไม่ดีเท่า เอฟฟี แต่เธอมีคุณสมบัติ
อื่นที่ขายคนดูได้มากกว่า

เอฟฟีประท้วง ด้วยเห็นว่าไม่แฟร์
กับเธอที่ต้องยอมหลบให้กับคนที่เก่งน้อย
กว่า แต่เพื่อนร่วมวงพากันเกลี้ยกล่อมให้

เธอเห็นแก่ส่วนรวม

เธอยอมอย่างไม่เต็มใจ เพราะ
ผู้จัดการหนุ่มอย่าง เคอร์ติส เทย์เลอร์
ผู้ทำให้ เจมส์ เออร์ลี่ นักร้องผิวดำที่กำลัง
แย่ กลับมาโด่งดังเทียบชั้นนักร้องผิวขาว
ได้ ดูจะเชื่อมั่นในสายตา และแผนการของ
ตัวเอง

คณะนักร้องสามสาว ดรีมเกิร์ลส์
โด่งดังยังไม่อยู่อย่างที่เคอร์ติส คาดการณ์
ไว้

ทุกคนดีใจ คงมีแต่เอฟฟี ที่สุดก็
เก็บความอัดอั้นไว้ไม่อยู่

อัตรามันบอกว่า เราเก่งกว่า แต่
ทำไมเพื่อนจึงดังกว่า แถมทำท่าจะแย่งผู้
จัดการคนรักของเธอไปซะอีก (ต้องมี
โรมานซ์ ไม่งั้นไม่สนุก)

เธอไม่ยอมอมเสียง เวลาอัดแผ่น
เล่นบนเวทีก็เดินหนีคนดูไปซะงั้น

วงจะแตกเธอไม่แคร์ เพราะสติ
เธอมันจะแตกเสียก่อน

ความจริงเรื่องราวของวงดนตรีที่
แยกทางกันเดิน นักมวยที่แตกกับผู้จัดการ
หรือดาราที่ย้ายสังกัด มองเผินๆ ก็คง
เหมือนกันหมด คือผลประโยชน์มันแบ่งกัน
ไม่ลงตัว

แต่มองในอีกด้านหนึ่งมัน สะท้อน
แง่มุมการจัดการทรัพยากรบุคคล ที่เป็น

โจทย์ใหญ่ และยาก โดยเฉพาะองค์กรที่
เต็มไปด้วย บุคลากรประเภทที่เรียกว่า
intellectual workers (ไม่ได้แปลตรงๆ
ว่าคนฉลาดเท่านั้นนะครับ แต่อาจแปลให้
เท่กว่า ลูกทีมปัญญาชน)

เพราะมันอาจเป็นผลมาจาก
ความล้มเหลวในการจัดการกับ อนาคตของ
ลูกทีม

หลายคนอาจจะไม่รู้สึกว่าตัวเอง
ต้องยุ่งกับลูกทีมแบบนี้ แต่ความจริงก็คือ
องค์กรจำนวนไม่น้อย ต้องจ้างคนที่เรียก
ว่า intellectual worker

ธนาคาร และโรงพยาบาล
มหาวิทยาลัย อาจจัดเป็นตัวอย่างองค์กร
ที่ต้องมีลูกจ้างประเภทนี้อยู่มาก

แต่เชื่อว่า ถ้าดูกันดีๆ ทุกองค์กร
จะต้องมีลูกจ้างที่เข้าข่ายแบบนี้ไม่มากก็
น้อย และมักเป็นกำลังสำคัญ ไม่ใช่เพียง
เพราะมีความรู้ที่องค์กรต้องการ แต่จำนวน
ไม่น้อยยังมากด้วย ประสบการณ์ที่เกิดจาก
การเรียนรู้สั่งสมมานาน

กรณีที่ยากมากๆ คงเป็น คนที่มี
ความสามารถพิเศษที่น้อยคนจะมีได้ อย่าง
ที่ปรึกษาฝีมือดี หรือนักร้องเสียงดีอย่าง
เอฟฟี หรือ เจมส์ เออร์ลี่ในหนังเรื่องนี้

ลักษณะสำคัญของ intellectual
worker ที่ทำให้นายจ้าง หรือหัวหน้า

หนักใจ คือ เอาใจยาก เพราะเขามักจะคิดว่าหาคนมาทดแทนตัวเองได้ยาก

คิดจะอยู่ก็อยู่ คิดจะไปก็ไป ที่ทำงานใหม่หาง่ายจะตายไป

การทำให้ลูกจ้างประเภนี้รักและผูกพันกับองค์กร มากกว่าแค่เงินเดือนหรือค่าตอบแทนสูงๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญ

กรณีเอฟฟี ความรู้สึกเหมือนครอบครัวเดียวกัน เพราะเริ่มจากศูนย์มาด้วยกัน ทำให้เธอยอมอดทนในช่วงแรก แต่เมื่อรู้สึกมากขึ้นเรื่อยๆ ว่าไม่ได้รับความสนใจ ไม่ได้รับความรัก หรือไม่ได้รับการยอมรับ หรือให้ความสำคัญ (ซึ่งบางส่วนก็อาจเป็นเรื่องที่ คิดปรุงแต่งไปเอง) เธอจึงตัดสินใจทิ้งทีม

ผู้จัดการ เคอร์ติส เลือกที่จะให้เธอไป ซึ่งว่าไปแล้วต้องถือเป็นการตัดสินใจที่ไม่ถูกในแง่การจัดการ แต่เขามีผลประโยชน์ทับซ้อน เพราะต้องการจะตัดความสัมพันธ์ส่วนตัวไปพร้อมกัน

อีกด้านหนึ่งเขาเชื่อว่า ชื่อเสียงของวงเป็นฝีมือของเขาไม่ใช่ฝีมือของนักร้องคนใดคนหนึ่ง

เรื่องราวในส่วนที่เหลือจะเป็นอย่างไร คนแต่งเรื่องไม่ได้เอาศาสตร์แห่งการจัดการมาใช้ในการดำเนินเรื่อง เพราะฉะนั้นชะตาของตัวละครจะเอามาสะท้อน

ความสำเร็จ ล้มเหลวของการจัดการหาได้ไม่

แต่ที่ทำได้น่าจะเป็นในแง่กระตุ้นผู้บริหารให้เห็นสัจธรรมเล็กๆ น้อยๆ ว่าด้วยความยากของการบริหารคนเก่งที่ต้องลงลึกถึงขั้น ผูกใจให้อยู่ ไม่ใช่แค่ให้กระเป๋าทุงแต่เพียงอย่างเดียว **๐๐๐**

“ โรคเรื้อรังขององค์กรแนวตั้ง ”

ดูหนังซามูไรไตรภาคของ โยจิ ยามาดา ผู้กำกับที่โด่งดังจากหนังชุด โทราซัง (ที่ผมไม่เคยมีโอกาสดูซักที) ทำให้อดไม่ได้ที่จะคิดถึงการบริหารงานในระบบราชการที่มีธรรมชาติเป็นองค์กรแนวตั้งอย่างชัดเจน

ใน The Twilight Samurai เซเบอิ ซามูไรปลายยุค ผู้รักสงบทำหน้าที่ดูแลห้องเก็บเสบียงรายได้น้อยต้องหาลำไ้ไฟจากงานจักสาน เพราะไม่อยากฆ่าคน แม้มีฝีมือดาบระดับแนวหน้า

ใน Love and Honour ชินโนโจ เป็นซามูไรฝีมือดี ชื่อสัตย์ต่อเจ้านายตาม

มาตรฐานวิชาชีพอันสูง แต่มีหน้าที่แค่คอยชิมอาหารเพื่อทดสอบพิษก่อนให้เจ้านายกิน

ทำหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับความเป็นตายของเจ้านาย แต่ไม่เคยเห็นหน้าเจ้านาย และเจ้านายก็ไม่รู้จักแม้กระทั่งชื่อ

ขนาดตาบอดเพราะพิษจากอาหารที่ชิม ช่วยให้เจ้านายรอดพ้นอันตราย ก็ยังต้องลุ้นว่าเจ้านายจะเห็นความดี ชุบเลี้ยงต่อหรือว่าจะให้ออก เพราะหมดประโยชน์แล้ว

เมียรักต้องไปขอความกรุณาจอมปลอมจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

จนต้องแลกด้วยศักดิ์ศรีของลูกผู้หญิงที่มีไม่น้อยไปกว่าชายชาติซามูไร

เธอพยายามเก็บเป็นความลับ แต่ที่สุดสามีก็รู้จนนำไปสู่การก่อกวนให้แกตัวเองและศรียา

เรื่องราวในหนังสะท้อนความไร้ประสิทธิภาพขององค์กรแนวตั้งได้หลายเรื่อง แต่ที่อยากพูดถึงคือ การบริหารงานบุคคล

ถ้าคุณมีบุคลากรฝีมือดี คุณจะดูแลยังไงให้เขาทำงานให้เต็มที่สมความสามารถ การเอาซามูไรไปชิมอาหาร หรือเอาไปเผ่ายังฉาง น่าจะเป็นตัวอย่างที่บอกความเง่่าของระบบได้ชัดเจน จนไม่รู้จะพูดยังง

ก่อนจะหัวเราะว่ามันเป็นนิยาย ไม่มีในชีวิตจริงหรอก ลองไปดูในองค์กรของคุณเอง ถ้าเป็นองค์กรขนาดใหญ่ โดย

เฉพาะระบบราชการ ก็อาจจะพบคนมีความสามารถที่ถูกเอาไปเก็บไว้ในมุมมืดได้ไม่ยาก

คำถามสำคัญคือ องค์กรปล่อยให้มันเป็นแบบนี้ได้อย่างไร เพราะหลักข้อที่สองของการจัดการที่ดี คือ put the right man on the right job (ใช้คนให้ถูกกับงาน) (หลักข้อที่หนึ่งคือนักบริหารต้องใช้คนอื่นทำงาน management is getting things done through others)

ถ้าจะวิเคราะห์ก็จะพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากวัฒนธรรม รอรับรายงาน รอฟังตามลำดับชั้น

ความสามารถของเจ้านายสูงขึ้นกับข้อมูลที่หัวหน้าแต่ละระดับจะป้อนขึ้นมาให้

ในองค์กรขนาดใหญ่ต้องยอมรับว่ายากที่จะรู้ความจริงระดับล่างๆ ถ้าเจ้านายมีแต่ทำตามระบบ รอรายงาน

ขนาดลูกน้องที่ต้องตาบอดเพื่อปกป้องตัวเอง ยังไม่ลงมาเยี่ยม รอฟังว่าคนที่รับผิดชอบจะรายงานหรือเสนอมาให้ดูแลอย่างไรดี

กรณีเซเบอ มีอีกมุมที่น่าสนใจคือ ปรับเปลี่ยนบุคลากรให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มองจากมุมมองของนายจ้าง อาจไม่แปลกถ้าเอาชาบูไปเผ่ายุ้งฉาง โดย

ไม่ต้องเสียเงินเดือนระดับชาบูไร เพราะสมัยนั้นชาบูส่วนใหญ่ต้องตักงาน

บริษัทญี่ปุ่นมีปรัชญาว่า ถ้าตักยากจะลดรายจ่ายและปรับตัวด้วยวิธีการอื่น การไล่คนออกจะเป็นวิธีสุดท้าย

แต่การเอาคนมีความสามารถไปทำงานที่แทบไม่ต้องใช้ความสามารถเลย แม้จะไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม แต่ก็มีปัญหาว่า คนทำงานจะมีความสุขกับงานแค่ไหนกัน ที่สำคัญคือจะเป็นการเลี้ยงลูกน้องให้ขี้เกียจไปวันๆ หรือเลี้ยงไว้เพื่อสร้างโอกาสใหม่

เจ้านายกับลูกน้องควรจะร่วมกันหาหน้าที่ใหม่ที่เหมาะสมที่สุดในสภาวะการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อสะสมพลังไว้เริ่มต้นใหม่ หรือคิดแค่ว่ามีอะไรก็ทำๆ ไปก่อน ไม่ถูกไล่ออกก็ดีเท่าไรแล้ว เรื่องหาบทบาทใหม่รอสั่งมาก็แล้วกัน

โรครอฟังรายงาน กับโรคธุระไม่ใช่ เกิดขึ้นเพราะขาดการตรวจสอบติดตามที่ดี เกิดขึ้นเพราะผู้นำองค์กรไม่ต้องการรับผิดชอบใคร นอกจากความพึงพอใจของตนเอง (และสมาชิกในครอบครัวฮา) ถ้าบริหารงานผิดพลาดหรือเจ๊งก็ไม่ต้องการรับผิดชอบ

อ้างอิงเดี่ยวว่าคนตั้งแยะแยะจะไปดูแลทั่วถึงได้อย่างไร

ดูเหมือนสองโรคนี้จะฝังลึกในองค์กรขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในระบบราชการ จนน่าจะแก้ยาก แถมยังดูดกลืนพลังของคนใหม่ที่พยายามจะเข้ามาเปลี่ยนแปลงมันด้วยซ้ำไป **จบ**

“ ไร้ระเบียบก็จัดการได้ ”

อ่าน หัวข้อยานี้กว่ากำลังจะพูดเรื่องผู้นำไร้สำนึกประชาธิปไตย ประกาศจัดระเบียบบ้านเมืองด้วยการไม่ให้มีการชุมนุมนะครับ ที่ตรงนี้ยังเกี่ยวกับเรื่องเรียนรู้การจัดการจากการดูหนังเหมือนเดิม เพียงแต่คราวนี้จะชวนไปคุยเรื่อง ที่อุตสาหกรรมมีคนเอามาตั้งเป็นชื่อหนัง บางคนอาจจะเคยได้ยินชื่อทฤษฎีนี้มาบ้าง หรือไม่ก็ถึงขนาดรู้ซึ่งเชี่ยวชาญมาลองดูกันว่าหนังเขาเอาชื่อมาทำเท่าที่หรือถึงแก่นหัวใจของทฤษฎีกันแน่

แฟรงค์ อัลเลน มีอาชีพหลักเป็น
ที่ปรึกษาด้านการใช้เวลาอย่างมี

ประสิทธิภาพ ชีวิตส่วนตัวเขาดำเนินไปตามทฤษฎีที่เขาเที่ยวไปบรรยายให้ลูกค้า ฟัง เคล็ดลับสำคัญคือทำรายการของที่ควรทำในแต่ละวัน จะได้ไม่เสียเวลากับเรื่องที่ไม่จำเป็น

แฟรงค์ แต่งงานกับซูซาน มีลูกสาวอายุ 7 ปี ทุกวันเขาจะออกจากบ้าน พร้อมรายการสิ่งที่ต้องทำตามลำดับก่อนหลัง ในแต่ละวัน

เช้าวันหนึ่ง ซูซานแกลังเลเวลานาฬิกาให้เร็วขึ้น เพราะอยากวานเขาไป คีนวดีโอระหว่างทางไปทำงาน ทำเอารายการวันนั้นของเขาวิ่งไปหมดเรื่อง

แปลกสารพัดผ่านเข้ามาในชีวิต วุ่นวาย สับสนจนทำให้เขาค้นพบความลับของตัวเองที่เล่นเอาชีวิตครอบครัวที่เคยมีความสุขเปลี่ยนเป็นนรกที่ต้องหนีไปให้พ้น

เขาบอกตัวเองว่า ชีวิตที่มีการวางแผนเป็นอย่างดี อาจมีประสิทธิภาพ แต่ไม่มีความสุข

เขาให้ข้อสรุปใหม่ว่า ชีวิตนั้น แท้จริงเต็มไปด้วย เรื่องราวที่ควบคุมไม่ได้ ถึงวางแผนมันก็จะมาทำให้ผิดแผนได้เรื่อยไป ไม่ต้องไปวางแผนอะไรให้เสียเวลา

จากคนที่เชื่อว่า เราสามารถควบคุมทุกอย่างในชีวิต ถ้ารู้จักวางแผน

กลายเป็นคนที่เห็นทุกอย่างอยู่นอกเหนือการควบคุมไปซะหมด

เขาเล่าประสบการณ์สุดชั่วในชีวิตให้ว่า ที่ลูกเขยฟังเทียบกับทฤษฎีไร้ระเบียบ (Chaos Theory) ที่เป็นลูกเอามาตั้งเป็นชื่อหนัง

ทฤษฎีนี้บอกว่า ปรากฏการณ์ในโลกนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลจากการตัดสินใจ เหตุการณ์ต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นขั้นเป็นตอน จากหนึ่งไปสอง แล้วต่อไปสาม แต่มันเกี่ยวพันในลักษณะที่ไม่ได้เป็นเส้นตรง จนดูเหมือนยุ่งเหยิง ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน แต่ถ้าวิเคราะห์ให้ดี จะเห็นแบบแผนบางอย่าง จนตั้งสูตรคำนวณ

คาดการณ์ไปล่วงหน้าได้ เพียงแต่แบบแผน
ที่ว่า จะไม่ดำเนินไปตามที่คาดไว้เป๊ะๆ
เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย
เกิดขึ้นมาในระหว่างทาง ผลสุดท้ายที่ตาม
มา ก็จะเปลี่ยนไปมากมายจากที่ทำนายไว้
ตามสูตร (small change on the way,
big changes at the end)

กฎอีกข้อของทฤษฎีนี้ มีอยู่ว่า
เรื่องที่ดีเหมือนยุ่งๆ ไม่มีระเบียบนั้น หาก
มีการจัดการให้เหมาะสม ก็จะสามารถนำ
ไปสู่ความมีระเบียบได้ (from chaos to
order)

แฟรงค์ไม่ได้อธิบายทฤษฎีไว้
ระเบียบโดยละเอียดอย่างที่ผมว่าไว้หรอก
ครับ แต่เรื่องราวมันเปลี่ยนในชีวิตแฟรงค์
เป็นไปตามสูตรว่าด้วยการเปลี่ยนผ่านจาก
ความไร้ระเบียบมาเป็นความมีระเบียบ
โดยเขาอธิบายว่าเพราะเขารู้จักใช้
อำนาจของความรักมาเป็นประโยชน์ใน
การจัดระเบียบ

มีคนเอาหลักการจากทฤษฎีไว้
ระเบียบมาประยุกต์ใช้กับการจัดการธุรกิจ
นาย ดี ฮ็อค ผู้ริเริ่ม บัตรเครดิต
วีซ่าเมื่อหลายสิบปีก่อน มีข้อสรุปกับ
ตัวเองว่า การที่เขาสามารถประสาน
บรรดา ผู้บริหารธนาคารในอเมริกา จน
เกิดบัตรเครดิตร่วมกันในชื่อวีซ่า นั้น

เป็นผลมาจากการรู้จักใช้ทฤษฎีไร้ระเบียบ
ให้เป็นประโยชน์

เขาเขียนหนังสือเล่าถึงหลักการ
บริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า Chaordic
management คือการบริหารจัดการ
ภายใต้ความไร้ระเบียบ

แนวคิดดังกล่าวมีประโยชน์กับ
การทำงานในโลกสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็น
ทางธุรกิจ หรือในงานด้านพัฒนา เพราะ
มันช่วยให้เห็นวิธีการที่จะนำคนที่มีความ
แตกต่างหลากหลาย แต่มีเป้าหมายร่วม
กันให้มาทำงานด้วยกันได้ โดยไม่จำเป็นต้อง
ทำให้ทุกคนเหมือนกันไปหมด

เป็นการทำงานร่วมกันภายใต้
ข้อเท็จจริงที่ไม่มีใครควบคุมใครได้
เบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะต่างก็มีอิสระใน
การบริหารองค์กรของตัวเอง

จะเรียกว่าเป็นการจัดการ
เครือข่ายก็คงไม่ผิด

เขาสรุปหลักการจัดการแบบ
chaordic ไว้ว่ามีอยู่ 4 P

P แรกคือ Purpose หมายถึงจุด
มุ่งหมายที่แต่ละองค์กรในเครือข่ายจะต้อง
กำหนด หรือตกลงจนชัดเจนว่าเป็นจุด
มุ่งหมายร่วมกัน

P ที่สอง คือ Principles หมายถึง
ถึงการกำหนดหลักการสำคัญๆ ที่ทุกฝ่าย

จะยึดถือร่วมกันในการทำงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันนั้น

P ที่สามคือ Participation หมายถึงการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง
รูปธรรมคือมีการติดต่อสื่อสารแสดงความเห็น และร่วมกันตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ตาม
จุดมุ่งหมายและหลักการที่ได้กำหนดขึ้น

P สุดท้ายคือ Plan หมายถึงการใช้แผนเป็นเครื่องมือ

แต่เขาก็สรุปเตือนใจไว้ว่า สิ่งที่สำคัญกว่า แผนที่จัดทำอย่างละเอียด คือ
จุดมุ่งหมายที่มีร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่จะเดินทางสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน

อาจจะคล้ายกับชีวิตของแฟรงค์ ถ้าจะมีความสุข อย่าไปสนใจรายละเอียด
ระหว่างทาง อย่าไปเดินตามรายการประจำวันที่ทำขึ้น เพราะส่วนใหญ่มันไม่เห็นจะ
ทำให้เรามีความสุขได้

แต่ถ้ามุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตมีความสุข แม้เรื่องที่วิ่งมาใส่ จะอยู่เหนือความ
คาดหมาย จนดูเหมือนจะทนไม่ได้ รับมือไม่ไหว เราก็จัดการกับมันได้ โดยถือหลักการ
เรื่องความรัก อย่างที่เขาบอกว่าที่ลูกเขย

“
เลี้ยงลูกน้องให้เถียงเป็น
”

ไม่รู้ว่าจะมีสักกี่คนที่เห็นด้วยกับ
ข้อบทความในครั้งนี่ แต่ในหนังสือ
Copying Beethoven เขาบอกว่า
เบโธเฟน คีตกวีเอกของโลกที่หูหนวก แต่
แต่งเพลงไพเราะจับใจคนทั้งโลก ชอบ
ลูกน้องที่เถียงเป็น คงไม่ใช่เพราะเขา
หูหนวก ได้ยินบ้างไม่ได้ยินบ้าง เลยไม่ค่อย
แค้นว่าลูกน้องจะเถียงมาก หรือน้อย

ไม่ว่าเบโธเฟนจะชอบลูกน้องช่าง
เถียงจริงหรือเปล่า แต่พฤติกรรมการเป็น
นายที่บอกให้ลูกน้องอย่าง แอนนา โฮลซ์
อย่าหงอ แต่ให้เถียงทำให้คิดถึงหลักการ
ข้อหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ดี ที่ในภาษา

อังกฤษใช้ประโยคสั้นๆ ว่า live your talk
แปลว่าพูดไปก็ต้องทำมัน

เพราะพอแอนนา ลงมือเถียง
เบโธเฟน ปรากฏว่าเบโธเฟนตั้งใจฟัง แถม
ยังแลกเปลี่ยนความเห็น แม้สิ่งที่แอนนา
พูดจะเป็นการวิจารณ์เพลงที่เขาแต่ง
เบโธเฟนก็ไม่ได้วินแตก อัดกลับว่าถ้าดี
ยังไม่วิจารณ์นักดนตรีผู้ประสบความสำเร็จอย่างเขา

บางคนอาจจะเถียงอยู่ในใจว่า
ในชีวิตจริงไม่มีหรอก นายที่ชอบให้ลูกน้อง
เถียง และในการบริหารก็ไม่ควรจะปล่อย
ให้มีการเถียงเกิดขึ้น ไม่งั้นก็จะบริหาร

ลูกน้องไม่ได้

หรือบางคนอาจจะเถียงว่า กิจงาน
แบบเบโธเฟนเป็นงานสร้างสรรค์ ถ้าได้
ลูกน้องที่ช่างวิเคราะห์วิจารณ์ แถมยังม
ีความรู้อย่างแอนนา ก็น่าจะต้องปล่อยให้
มีการถกเถียงจะได้ประโยชน์มาก แต่
องค์กรส่วนใหญ่ไม่ได้มีพันธกิจแบบนั้น ขึ้น
ปล่อยให้มาเถียง งานก็ไม่ต้องเดินกัน
เท่านั้นเอง

ถ้าคุณยังคิดว่าการบริหารคือ
การทำให้ลูกน้องทำตามคำสั่ง หรือคิดว
่าการสนับสนุนให้ลูกน้องเถียง เป็นเรื่องที่มี
ประโยชน์เฉพาะในองค์กรบางประเภท
เท่านั้น ก็คงต้องคิดใหม่

แน่นอนว่า การใช้คำว่า “เถียง”

อาจจะฟังดูเป็นเชิงลบมากไปหน่อย
เพราะสิ่งที่แอนนาทำกับเบโธเฟน หรือ
ที่เบโธเฟนบอกให้แอนนาทำก็คือการไม่
เชื่อทุกอย่างที่เจ้านายพูด โดยไม่มีเงื่อนไข
และเมื่อมีความเห็นต่าง เพราะเกิดความ
ไม่เชื่อ หรือไม่เห็นด้วยแล้วก็ให้พูดออกมา
อย่าไปเก็บกด แล้วเอาไปบ่น หรือไปนินทา
ลับหลัง เพราะจะไม่ได้ประโยชน์ทั้งคู่

การส่งเสริมให้ลูกน้องไม่เชื่อทุก
อย่างที่เจ้านายพูด และให้แสดงความ
เห็นที่แตกต่าง ว่าไปแล้วเป็นสุดยอด
ปรารถนาของบรรยากาศการทำงานใน
องค์กร ไม่ว่าในองค์กรประเภทใด

แต่สร้างยากจริงๆ ด้วยสาเหตุ
หลายประการ

ประการแรกที่มีมักจะเป็นมุมมอง
จากฝั่งลูกน้อง ก็คือเจ้านายไม่ชอบลูกน้อง
ช่างเถียง เจ้านายที่เป็นแบบนี้ส่วนหนึ่งเกิด
จากการขาดความรู้ และความเข้าใจว่า
ด้วยจิตวิทยาองค์กร และที่สำคัญกว่าคือ
ขาดความรู้ว่าด้วยการสร้างพลังสร้างสรรค์
ให้แก่องค์กร

ไปเชื่อว่าพลังองค์กรเกิดจากคน
ทุกคนทุ่มพลังไปในทางเดียวกันภายใต้
การชี้นำของผู้นำ และหัวหน้าที่ดีคือคนที่
ตัดสินใจเป็น มีความเด็ดขาด ถ้าต้องเอา
ความคิดจากลูกน้องจะถูกหาว่าไม่มี
ความรู้ ความสามารถ หรืออาจกลัวจะถูก
หาว่าถูกลูกน้องบางคนครอบงำความคิด
เสียฟอร์มลูกพี่หมด

ถ้าถามฝ่ายหัวหน้าก็จะบอกว่า
ความยากเกิดจาก มีลูกน้องที่ไม่กล้าแสดง
ความคิด หรือแม้กระทั่งลูกน้องที่ไม่มี
ความคิดเป็นของตัวเอง หัวหน้าบางคนก็
ชอบที่จะวิเคราะห์ไปไกลว่า เพราะระบบ
การเลี้ยงดูที่บ้าน และการสอนในโรงเรียน
เราไม่สนับสนุนความเป็นตัวของตัวเอง แต่
สอนให้เชื่อผู้อาวุโส เลยมีแต่คนคอยฟัง
คำสั่ง เต็มไปหมด แทนที่จะมีความคิดเป็น
ของตัวเอง

คนที่เป็นหัวหน้าทุกคน ถ้าไม่เข้า
ข้างตัวเองจนเกินไปก็ต้องยอมรับว่า
ลูกน้องเราจะต้องมีคนที่ชอบคิดแตกต่าง
ชอบเสนอความเห็น หรืออย่างน้อยก็
วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กร ไม่มากก็น้อย
ไม่เชื่อกลองให้เขาจับกลุ่มซุบซิบนินทาได้ ก็
จะพบคนที่มีความเห็นเต็มไปหมด

การมีความเห็นแตกต่างจึงเป็น
คุณสมบัติที่มีอยู่จริงในทุกองค์กร แต่ถูก
กดทับ เพราะสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ไม่
ว่าจะเป็นเพื่อนที่ชอบขายเพื่อนเพื่อเอาใจ
เจ้านาย (ซึ่งแก้ได้ด้วยเจ้านายที่ไม่หุบเขา)
หรือเจ้านายที่ชอบขัดคอลูกน้อง บอกให้
แสดงความเห็น แต่พอลูกน้องพูด ก็ออก
ความเห็นตัวเอง แทรกเป็นระยะ หรือไม่
พอลูกน้องพูดจบก็แสดงความเห็นของตัวเอง
ที่แตกต่างจากที่ลูกน้องพูดไป

บางทีก็ทำไปเพราะเห็นอย่างนั้น
จริงๆ และคิดว่าควรจะแลกเปลี่ยนกับ
ลูกน้องไม่ได้คิดจะไปหักหน้า หรือเอาชนะ
ลูกน้องที่เพิ่งพูดจบ แต่ความที่ฐานะใน
องค์กรแตกต่างกันมาก พอได้ยินความเห็น
เจ้านายที่ต่างออกไป ลูกน้องคนต่อไปก็จะ
เซ็นเซอร์ตัวเอง พูดน้อยลงทันตาเห็น

การโทษลูกน้องว่า ไม่รู้จักคิด ไม่รู้
จักทำลายความกลัวของตัวเอง เป็นการ
สรุปที่ง่ายเกินไป

เพราะการเลี้ยงลูกน้องให้เถียงเป็น เกิดจากการสร้างบรรยากาศ และ
สิ่งแวดล้อมของเจ้านาย

วิธีการที่เจ้านายรับฟัง รวมทั้งวิธีที่เจ้านายแลกเปลี่ยนกับลูกน้อง จึงมีความ
สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าอยากได้ลูกน้องที่เถียงเป็น (มีฉากหนึ่งที่เบโธเฟน ไป “ให้ความเห็น”
กับแฟนของแอนนา เป็นตัวอย่างที่เจ้านายไม่พึงปฏิบัติ)

การรวม “ผลงานการเถียง” เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประจำปี หรือการ
ให้รางวัลคนช่างเถียง (อย่างสร้างสรรค์) ก็เป็นอีกอย่างที่ทำได้

ว่ากันว่ามียูสองสถานการณ์เท่านั้นที่ลูกน้องต้องเชื่อฟังเจ้านาย โดยไม่ต้อง
เห็นแตกต่าง หรือมาเสียเวลาแลกเปลี่ยนความเห็นที่ต่างกันคือ การเผชิญหน้ากับ
ภาวะฉุกเฉิน กับในสถานการณ์สงคราม

องค์กรไหนที่ชอบให้ลูกน้องทำตามโดยไม่เถียงแปลว่าถ้าไม่อยู่ในสงครามก็อยู่
ในภาวะฉุกเฉินตลอดเวลา สะท้อนความไม่แข็งแรงขององค์กร ต้องรีบแก้ไขก่อน
จะสายไป **๒๒๑**

“
วัฒนธรรมกับการบริหาร
“

สมัยเริ่มทำงานใหม่ๆ เมื่อเกือบ 30 ปีที่แล้ว อ่านตำราการจัดการมีประเด็นว่า ศาสตร์เรื่องการบริหารเป็นศาสตร์สากล (แบบวิชา เคมี ชีวฟิสิกส์ ฯลฯ) หรือมีลักษณะแตกต่างไปตามวัฒนธรรมแต่ละแห่ง

ถ้าเป็นศาสตร์สากล ไม่ว่าจะสรุปจากประเทศตะวันตก หรือประเทศตะวันออก ก็จะได้เหมือนกัน แต่ถ้ามันมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม การเอาความรู้ที่สรุปจากฝั่งตะวันตก ไปใช้บริหารในประเทศแถบตะวันออกก็จะมีปัญหา ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง

ตอนนี้อาจไม่มีใครมาถกเถียงด้วยแล้ว เพราะจะชัดเจนว่าวิชาที่เรียกว่า วิชาประยุกต์ (ไม่ใช่ความรู้ที่เป็นวิชาพื้นฐาน) คือต้องเอามาใช้กับ “คน” ไม่มีวันอิงความรู้สากลได้เพียงอย่างเดียว ต้องมีความรู้ที่มาจากการสรุป หรือศึกษาจากแต่ละบริบท หรือแต่ละวัฒนธรรมด้วย

เมื่อหลายปีก่อนมีหนังเรื่อง Gung Ho พูดถึงบริษัทญี่ปุ่นไป take over บริษัทผลิตรถยนต์ของอเมริกา แล้วพบว่าการติดกาการทำงาน และการบริหารคนของญี่ปุ่นกับอเมริกัน แตกต่างกันมาก กว่าที่ปรับเข้าหากันได้ก็แทบแย่

ถ้าใครได้ดูหนังเรื่อง Letters from Iwo Jima หนึ่งว่าด้วยสงครามที่เกาะอิโวจิมา เล่าจากมุมมองญี่ปุ่น พูดภาษาญี่ปุ่นทั้งเรื่อง แคมป์ลีนับซ้ำแบบหนังญี่ปุ่น แต่กำกับโดยผู้กำกับชิงแก่อเมริกัน คลินต์ อีสท์วูด ก็อาจจะถูกคิดถึงเรื่อง อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อเรื่องของการจัดการองค์กรได้เป็นอย่างดี

นายพล คุริบayaชิ ถูกส่งให้มาบัญชาการรบที่เกาะนี้ในช่วงท้ายสงครามโลกครั้งที่ 2 ตอนที่ญี่ปุ่นอ่อนเปลี้ยเพลียแรงเต็มที่

เขามีเลียดญี่ปุ่นทุกหยด รักประเทศและพร้อมยอมตายทั้งที่รู้ว่ารัฐบาลกลางไปจริงจัง ปกปิดความจริง

เพราะกลัวทหารจะระส่ำระสาย แต่เขามีโอกาสไปอยู่อเมริกา เรียนรู้ซึมซับวิธีคิด และวิธีทำงานของอเมริกัน

เมื่อเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาหลงโทษพลทหารด้วยเรื่องเล็กน้อย เขาถามว่ามีทหารมากมายกายกองไข้ไหม จึงมาเที่ยวลงโทษ แทนที่จะใช้ให้ไปป้องกันอเมริกันบุก

คนนึงมองเรื่องระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ซึ่งเปรียบเสมือนผู้อาวุโส อีกคนมองเรื่องประโยชน์ใช้สอย ในสถานการณ์คับขันที่ทุกคนต้องมีใจพร้อมรบกับฝ่ายตรงข้าม ไม่ควรต้องมาขมขื่นกับการใช้ระบบอาวุโสผิดเวลา

เมื่อถึงเวลาสู้ไม่ได้ นายทหารขอ
ฮาราคีรีฆ่าตัวตายให้สมเกียรติชายชาติ
บูชิโด เขาสั่งให้ถอยมาสมทบเพื่อรวมพลัง
ต้านอเมริกัน

สำหรับตัวเองเมื่อมั่นใจว่าหมด
ประโยชน์สู้ไม่ได้ เขาก็ไม่รักตัวกลัวตาย
ยอมตนเป็นเชลยศึก กลับพร้อมจะทำสิ่งที่
เขาห้ามลูกน้องไม่ให้ทำมาก่อนหน้านั้น

คือฆ่าตัวตายอย่างชายชาตินักรบ
แม้จะไม่ได้พูดถึงอย่างชัดเจน แต่
แน่นอนว่า วัฒนธรรมและค่านิยมแบบ
ญี่ปุ่น สร้างระบบการบริหารกำลังพล
ในกองทัพ ที่แตกต่างจากการบริหารกำลัง
พลของฝ่ายอเมริกันอย่างแน่นอน

คุริบayaชิ เป็นตัวแทนของคนที่มี
โอกาสเรียนรู้จากทั้งสองวัฒนธรรม

วิธีการบริหารของเขาจึงไม่เหมือนนาย
ทหารญี่ปุ่นคนอื่นๆ

เพราะเขาเป็นคนฉลาดรู้จักเลือก
เอาส่วนดีของวัฒนธรรมทั้งสองข้างมาใช้
และยังกล้าปฏิเสธที่จะทำตามวัฒนธรรม
บางอย่างเพียงเพราะเป็นเรื่องที่มีการทำ
ต่อๆ กันมา แต่อาจไม่มีประโยชน์ หรืออาจ
ถึงกับมีโทษในสถานการณ์บางอย่าง

มีตัวละครอีกตัวคือ นิชิ นักขี่ม้า
ข้ามเครื่องกีดขวางที่ได้เหรียญโอลิมปิก
จากการแข่งขันที่ลอส แองเจลิส มา
สะท้อนการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่
หลากหลาย เพื่อบอกว่า แม้วัฒนธรรมจะ
เป็นเรื่องดีที่ควรช่วยกันปกป้องรักษา แต่
ถ้าเรียนรู้ให้มากไว้ ก็จะมีตัวเลือกใช้ให้
เหมาะสมกับสถานการณ์ได้

เรื่องวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพล
ต่อการบริหารอย่างไม่ต้องสงสัย การอ่าน
ตำราที่แต่งมาจากวัฒนธรรมแบบหนึ่ง
แล้วจะเอามาใช้ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง
จึงไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ

แต่ที่จริงแล้ววัฒนธรรมกับการ
บริหารองค์กร ยังมีอีกมุมหนึ่งที่สำคัญ
กว่าเรื่องวัฒนธรรมประเทศ หรือ
วัฒนธรรมสังคมซึ่งที่จริงแล้ว มีอิทธิพล
เหนือวิธีคิด วิธีปฏิบัติในทุกเรื่องไม่เฉพาะ
แต่เรื่องการบริหารเท่านั้น

แต่เจาะเฉพาะเรื่องการบริหาร
องค์กรแล้ว เรื่องของวัฒนธรรมที่สำคัญ
และยากกว่าคือเรื่องวัฒนธรรมองค์กรเอง

อย่างเราคงเห็นได้ว่า ระบบ
ราชการก็จะมีวัฒนธรรมองค์กรที่เรียกได้
ว่าวัฒนธรรมราชการที่หลายคนชอบ
จะสรุปว่า ถอดแบบมาจากวัฒนธรรมไทย
แต่ผมคิดว่าคงไม่ถูกที่จะไปเหมารวมเอา
อย่างนั้น

แน่นอนว่าวัฒนธรรมระบบ
ราชการ ส่วนหนึ่งมีผลมาจากวัฒนธรรมใน
สังคมไทยเช่นเรื่องอาวุโส ซึ่งถ้าเป็นบริษัท
เอกชนต่างประเทศในไทย อาจจะทำให้ความ
สำคัญกับเรื่องนี้ไม่มากเท่าในระบบ
ราชการ

แต่วัฒนธรรมร่อนนัยสั่ง น่าจะ
ไม่ได้มาจากวัฒนธรรมไทยที่หลายคนมอง
ว่าเป็นผลของระบบอาวุโส ไม่กล้าทำเกิน
หน้าเจ้านายแต่น่าจะมาจาก กฎระเบียบ
ที่วางไว้ถี่ยิบ เพราะกลัวการรั่วไหล หรือ
การโกง (ที่เอาเข้าจริงกลับเกิดผล กันคน
ดีไม่ให้ทำงาน แต่กันคนโกงไม่ได้)

วัฒนธรรมองค์กรเป็นผลมาจากการ
การสั่งสมความเชื่อและแนวปฏิบัติของ
กลุ่มคนที่มารวมตัวทำงานภายใต้เป้า
หมายบางอย่างร่วมกันเป็นเวลานานพอ
สมควร แม้คนทำงานจริงจะเปลี่ยนตัวไป
แต่แนวทางปฏิบัติ ค่านิยมบางอย่างที่คน
รุ่นก่อนๆ วางไว้ และคนรุ่นต่อมาพากันมา
สืบทอด (ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี) ก็
จัดว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรได้ทั้งสิ้น

ถ้าใครไม่เข้าใจ ลองอ่านนิทาน
เรื่องต่อไปนี้จะเข้าใจ การก่อเกิดและ
การดำรงอยู่ แฝงด้วยการถ่ายทอดต่อ
เนื่องของวัฒนธรรมองค์กรบางอย่างได้
เป็นอย่างดี

เรื่องมีอยู่ว่านักวิทยาศาสตร์กลุ่ม
หนึ่งทำการทดลอง โดยเอาลิงฝูงหนึ่งไปขัง
ไว้ในกรงขนาดใหญ่ ที่มีกล้วยหวีหนึ่ง
แขวนห้อยลงมาจากกึ่งกลางกรง แลมี
บันไดให้ลิงปีนขึ้นไปเอากล้วยมากิน

แต่นักวิทยาศาสตร์ติดตั้งก๊อกรน้ำไว้ที่ตำแหน่งเดียวกับที่เขวนกล้วยไว้ พอลิงจะไปหยิบกล้วยกิน ก็จะมีน้ำเย็นจัดใส่ตัวลิง

ตอนแรกก็มีลิงหลายตัวผลัดกันขึ้นไปหยิบกล้วยมากิน แต่ก็ต้องกระโดดหนี เพราะเจ้าน้ำเย็นที่ถูกระดมฉีดพ่นลงมา

ยิ่งวันผ่านไป ลิงที่หาญกล้าขึ้นไปเอากล้วยก็น้อยลงเรื่อยๆ จนกระทั่งไม่มีตัวไหนกล้าขึ้นไปเลย

นักวิทยาศาสตร์ก็เปลี่ยนลิงออกจำนวนหนึ่งแต่เป็นลิงส่วนน้อย เจ้าสมาชิกใหม่เห็นกล้วยก็ไม่รอช้า แต่ก็ต้องวิ่งหนีลงมาเหมือนที่รุ่นพี่ของมันเจอมาแล้ว

ผ่านไปอีกหลายวัน ก็ไม่มีลิงขึ้นไปเก็บกล้วยมากินอีก

นักวิทยาศาสตร์ก็เปลี่ยนเอาลิงใหม่จำนวนหนึ่งเข้าไปแทนที่อีก สมาชิกใหม่ก็จะทำแบบเดียวกัน ก่อนที่จะล่าถอยจนไม่มีตัวไหนกล้าขึ้นไปอีก

ที่น่าสนใจคือผ่านไปหลายรอบ คราวนี้พอเปลี่ยนตัวใหม่เข้าไป เจ้าตัวใหม่รุ่นหลังๆ ไม่มีตัวไหนลองดีขึ้นไป เก็บกล้วยกินอีกเลย

ต่างพากันอยู่แต่เบื้องล่าง แหงนคอยมองกล้วยด้วยความอยาก แต่ไม่กล้าแม้แต่

จะลอง

วัฒนธรรมแห่งความกลัวไปแผ่ซ่านไปทั่ว จนแม้สมาชิกใหม่ที่ไม่เคยโดนกับตัวเองก็กลัวไม่กล้าป็นขึ้นไป

ถ้าลองมองตัวเองก็จะพบว่าเวลาที่มีใครบอกว่าที่ไหนผิดๆ คนส่วนใหญ่จะเชื่อโดยไม่ต้องทดลอง แปลว่าการบอกกล่าวกันต่อๆ มา ก็มีผลส่งทอดความเชื่อและวิธีปฏิบัติ แม้จะเป็นความเชื่อที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์

แม้ผู้นำจะอยากเปลี่ยนความเชื่อเหล่านั้นก็อาจไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะบางอย่างมันฝังรากลงไปถึงขั้นเป็นวัฒนธรรมซะแล้ว

ข้อนำยีนดีคือ ศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ ให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ไม่ใช่การเชื่อต่อๆ กันมา ซึ่งน่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการปรับสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ทันสมัย ทันกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ยึดแต่กับวัฒนธรรมแบบเดิมๆ

ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกๆ อาจจะพบว่าที่บริษัทบางบริษัทแข่งขันไม่ได้ดีเท่าที่ควร อาจจะมีผลมาจากความไม่สามารถสลัดวัฒนธรรมเดิมๆ ที่ทำให้องค์กรแข็งตัวและไร้ประสิทธิภาพ ก็เป็นได้นะครับ **๒๒๑**

“ เสียงงานแล้วพลอยเสียคน ”

ใช้คนต้องได้ใจ เป็นบทเรียนสำคัญอันหนึ่งในสามก๊กที่มีให้เห็นเป็นระยะ ที่ขัดที่สุดน่าจะเป็น กรณีโจโฉ กับ กวนอู ที่แม้โจโฉจะพยายามเอาใจกวนอู สารพัด แต่ก็รั้งไว้ไม่อยู่ เพราะกวนอูนั้นผูกพันกับเล่าปี่มากกว่า บทเรียนนี้นักบริหาร หรือคนที่เป็หน้าหัวหน้าทุกคนล้วนซึ่งอยู่ในใจ ส่วนจะทำได้หรือไม่ หรือทำได้แค่ไหนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เรื่องการได้ใจคนทำงาน มักถูกตีความว่าหมายถึงได้ความจงรักภักดี ความศรัทธาในตัวหัวหน้าหรือผู้นำ แต่ความจริง ใจที่มีให้กับงานในความรับผิดชอบ

ชอบสำคัญกว่ามาก

หนังรางวัลออสการ์ สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยมปีล่าสุด ชื่อ The Lives of Others ลึๆ แล้วพูดถึงเรื่องศีลธรรมในใจคน แต่รายละเอียดโพล้ทำให้ผมนึกถึง หลักสำคัญของการใช้คน อย่างที่ขึ้นต้นไว้

Wiesler เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยสืบสวนสอบสวนของรัฐบาลเยอรมันตะวันออก ช่วงก่อนกำแพงเบอร์ลินล่มหน้าที่หลักคือสืบทดตัวคนทรยศต่ออุดมการณ์สังคมนิยม แล้วเอาตัวมาลงโทษ เขาจัดเป็นมืออาชีพที่มีความสามารถ ด้วยมัน

ผ่านการเคี้ยวจากราจากประสบการณ์ที่ต้องแลกด้วยความสุขในชีวิต แต่เหนือกว่านั้น เขาไม่เคยสงสัยในคุณค่าของสิ่งที่ทำ เขาเชื่อมั่นทำให้ระบบและอุดมการณ์ที่เขาศรัทธาสถาปนาบนฐานที่มั่นคง

แม้จะมีโอกาส แต่เขาไม่เคยคิดจะใช้อำนาจแฝงและความสามารถของตัวเองเพื่อสร้างบารมี หรือประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เขายินดีทุ่มกาย

ใจทำโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย แต่ถ้าเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แม้จะอ้างประโยชน์ส่วนรวมบังหน้า เขาก็พร้อมที่จะขัดขึ้น

เรื่องยุ่งเลยเถิดไปไกล เมื่อเขาได้รับคำสั่งจากเจ้านายให้ไปเฝ้าระวังพฤติกรรมของเดรแมน นักเขียนที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมไม่แพ้เขา แต่เหตุผลที่เฝ้าระวัง เดรแมน เพราะรัฐมนตรีท่านหนึ่งเกิดติดใจ คนรักของเดรแมนเลยส่งฝ่ายสืบสวนให้ตามดูทุกฝั้ว เพื่อจะหาเรื่องกำจัดคู่แข่งได้

องค์กรตรวจจับประชาชนอาจจะไม่ใช่ตัวอย่างที่ดีนักในการเรียนรู้ ว่าด้วยการจัดการ ถ้ามองจากภาระกิจองค์กรซึ่งแตกต่างจากองค์กรส่วนใหญ่ในสังคมที่

แต่พฤติกรรมของเจ้านายรวมทั้ง
ชะตากรรมของ Wiesler น่าจะเป็น
ตัวอย่างอีกแบบที่สะท้อนถึงผลเสียของ
การใช้คนโดยไม่ได้ใจ ซึ่งผลเสียไม่ได้เกิด
แต่เฉพาะกับงาน แต่อาจเกิดผลเสีย
ลุกลามไปถึงเรื่องอื่นๆได้ไม่ยาก

บางคนอาจจะคิดว่าในองค์กร
ทั่วไป โดยเฉพาะภาคเอกชนมันไม่เห็น
จะยากตรงไหน ใครที่ไม่มีใจให้กับองค์กร
ก็เอาออก จะได้ไม่มีปัญหา ถือหลักไม่ได้ใจ
ก็ไม่ใช่ (แถมไล่ออก) แต่บางทีก็ไม่ได้ง่าย
แบบนั้น เพราะมีคนจำนวนหนึ่งที่องค์กร
คงไม่อยากให้ออกง่ายๆ เพียงเพราะไม่มี
ใจให้กับงานบางประเภท เพราะเขาและ
เธออาจมีความสามารถในหลายด้าน แต่
ไม่รักที่จะทำงานบางลักษณะ

ในทำนองเดียวกัน ถ้าเป็นองค์กร
ขนาดใหญ่ที่อยู่มานาน คนที่ต้องทำหน้าที่
หัวหน้า ไม่อาจเปลี่ยนคนนั้นคนนั้นได้
รวดเร็วดังใจ สิ่งที่ต้องทำมากกว่า คือรู้จัก
ใช้คนให้ตรงกับงาน และตรงกับจริต

การใช้คนให้ตรงกับงาน มักถูก
เข้าใจผิดว่า มีเฉพาะเรื่องการใช้คนให้ตรง
กับความสามารถ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ทำได้ไม่
ยากด้วยการประเมินความสามารถ เทียบ
กับตำแหน่งงานที่มักมีสิ่งที่เรียกว่า
ขอบเขตการทำงาน (TOR) หรือบทบาท

หน้าที่ประจำตำแหน่ง (Job Description
– JD) ไว้ชัดเจน แต่ความเป็นจริงก็คือว่า
สิ่งที่เรียกว่า TOR หรือ JD นั้นเป็นการ
กำหนดลักษณะงาน กว้างๆ ที่แต่ละคน
ต้องทำ และการทำงานให้สำเร็จมันมี
มากกว่าแค่ความรู้ความสามารถทาง
เทคนิคตาม TOR หรือ JD

การทำงานให้สำเร็จต้องมีความ
รักในงาน ยิ่งถ้าเป็นงานยากที่ต้องการ
ความคิดสร้างสรรค์ หรือต้องหาทางเลือก
ทางแก้ปัญหาไปด้วยในระหว่างการทำงาน
การมีใจผูกพันกับงานจะมีความสำคัญที่
จะกระตุ้นให้พยายามทำความเข้าใจกับ
งาน และหาทางทำงานให้ลุล่วงไปแม้จะ
ยากลำบาก

ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่มีใจกับ
งาน พอเจอปัญหา หรืออุปสรรคก็จะไม่คิด
สร้างสรรค์ หรือหาทางออก ทางแก้ปัญหา
ถ้าต้องทำก็จะทำเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่
ผลงานก็คงไม่เกิดประโยชน์ อย่างที่
ควรเป็น

ตัวอย่างหนึ่งที่อาจจะมิให้เห็นใน
องค์กรที่มีระบบประเมินความสามารถที่
เข้มงวด หรือไม่ละเอียดย่อนเพียงพอ คือ
การเลื่อนคนจากจุดที่ทำงานได้ดี ไปสู่จุด
ที่ทำงานได้ไม่ดี ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการ
เลื่อนไปสู่งานที่เจ้าตัวไม่ได้รักที่จะทำ

เช่น ลูกน้องที่สั่งให้ทำอะไร
ก็สำเร็จ เจ้านายเลยเลื่อนตำแหน่งให้จน
ไปเป็นระดับบริหาร ปรากฏว่ากลายเป็น
ตัวปัญหา เพราะไม่ชอบยุ่งกับผู้คน ถ้าต้อง
พูดทำความเข้าใจกับใครก็ขอลี้ภัยไว้ก่อน
แบบนี้ก็เข้าทำนองใช้คนโดยไม่ได้ใจ
เหมือนกัน

เรื่องการเลื่อนคนโดยดูจาก
ผลงานในอดีตมากกว่าการมองถึงความ
เหมาะสมกับตำแหน่งในอนาคต เป็นเรื่อง
ที่ Peter J Lawrence เขียนไว้นานแล้ว
และอธิบายโดยใช้หลักที่เรียกว่า Peter's
Principles แต่คงไม่มีพื้นที่พอที่จะพูดโดย
ละเอียดในที่นี้

กรณีของ Wiesler คงไม่เกี่ยวกับ
Peter's Principles แต่มันช่วยเตือนให้
เห็นว่า การใช้คนมีความสามารถไปทำ
เรื่องที่ต้องฝืนใจตัวเอง เป็นผลเสียต่อ
องค์กร เพราะอาจสูญเสียโอกาสที่จะใช้
ประโยชน์จากคนคนนั้นอีกตลอดไป แถม
งานที่มอบหมายก็จะไม่ได้ผล

ในหนังสือหลังจากที่ Wiesler เลือก
ที่จะทำตามมโนธรรมในใจของตัวเอง
มากกว่าทำให้เจ้านายพอใจ แม้คน
ดูจะสะใจกับการตัดสินใจของเขา แต่พอ
เห็นเขาถูกย้ายไปทำหน้าที่คอยเปิดซอง
จดหมายเพื่อเซ็นเซอร์การติดต่อของผู้คน

ในเบอร์ลิน ก็ให้นักเสียชีวิตศักยภาพที่ต้อง
เสียไปวันๆ กับงานที่แทบไม่ต้องใช้ความ
สามารถอะไร

ใช้คนโดยไม่ได้ใจ นอกจากงาน
จะเสียที่สุดก็จะเสียคนดีๆ ไปอย่าง
น่าเสียดาย *******

“
อย่าแข่งกับคู่แข่ง
”

โรเบิร์ต แอนเจียร์ ฉายา
‘แด็งที่องผู้ยิ่งใหญ่’ ในหนังเรื่อง
The Prestige ตีตหล่มชีวิต มัวคิดเอาชนะ
เพื่อนร่วมคณะมายากลที่ฝากแผลในใจ
ยากจะลืม

ทั้งสองคนผลัดกันดั่ง สลับกันดับ
เพราะฝีมือทำลายล้างของอีกฝ่ายที่ไม่ยอม
ให้เพื่อนดังคนเดียว

กลยัยร่างของอัลเฟรด เพื่อนที่
กลายเป็นคู่แข่ง และคู่แข่ง ดึงคนดูไปหมด
แด็งที่องพยายามเอาชนะ แต่หาเคล็ดไม่
เจอ อุทิศสำหรับสาวสวยไปลวงความลับก็ได้
มาแค่สมุดบันทึก ต้องก่อกรรมชั่วเพิ่มจึง

ต่อรองจนได้รหัสลับ เป็นชื่อนักประดิษฐ์ที่
เอ็ดสันยังผวา ชื่อ นิโคล เทสลา

แด็งที่องตามหาเทสลา ทุ่มเงินที่
สะสมมานานปี หวังได้กลชุดใหม่ที่จะ
กวาดคนดูมาจากเพื่อน สุดท้ายได้แต่ซาก
สิ่งประดิษฐ์ที่เทสลาทิ้งให้ดูต่างหน้า

ที่จริงเทสลา อยากได้เงินมา
ทำการทดลองเรื่องที่ตัวเองสนใจ ไม่ได้คิด
ประดิษฐ์เครื่องมือเล่นกล

ที่สุดแด็งที่องใช้จินตนาการตัวเอง
สร้างการแสดงใหม่ที่น่าตื่นตา โดยอาศัย
สิ่งประดิษฐ์ที่เทสลาทิ้งไว้

ชีวิตของโรเบิร์ตกับอัลเฟรด ต่าง
มุ่งไปข้างหน้าด้วยการหาทางทำลายล้าง
คู่แข่ง

ถ้าไม่ใช่ลวงความลับ เพื่อเอามา
ทำให้เหนือกว่า ก็ใช้วิธีแกล้งเผยแพร่เคล็ดอีก
ฝ่ายต่อหน้าคนดู ได้หักหน้า ได้ทำร้าย
ร่างกาย แถมโฆษณาถึงลูกค้าซึ่งๆ หน้า

เรื่องน่าจะเกิดกว่า 100 ปีมาแล้ว
เพราะอิงเกล็ดชีวิตเทสลาที่มีตัวตนจริงใน
ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 แม้จะเป็นนิยาย
โบราณ แต่ดูแค่การแข่งขันกันหาาก็ต้อง
บอกว่า ทุกวันนี้ น่าจะยังมีคนใช้วิธีทำมา

หากิน แบบทั้งสองคนนี้ คือมุ่งเอาชนะ
คู่แข่งด้วยกันทำเรื่องเดียวกัน แต่ทำได้
ดีกว่า

แต่ในโลกธุรกิจสมัยใหม่ จะเต็ม
ไปด้วยแนวคิดคนละแบบ

เอ็ดเวิร์ด เดอโบโน นักคิด
นอกกรอบ เสนอคำว่า surpetition แทน
คำว่า competition แม้จะไม่ค่อยได้ยิน
ใครพูดถึงเหมือนวลีอื่นที่เขาเคยใช้มาก่อน
แต่แนวคิดน่าจะถูกใจหลายคน
เพราะเขาว่าไว้ทำนองนี้

อย่าไปแข่งกันทำเรื่องที่มีคนทำ
อยู่แล้ว โดยมุ่งจะทำให้ได้ดีกว่า แม้จะ
ทำได้บางทีก็ไม่น่าทำ เพราะถ้าเราคิดออก
ว่าจะทำให้ดีกว่าได้ไ้ เดียวก็มีคนคิดได้ดี
กว่าเรา และก็ต้องมาวิ่งแข่งกันไปไม่สิ้นสุด

ถ้าจะให้ดีต้องไปวิ่งคนละลู ทำเรื่องที่ไม่มีใครทำ ลูที่เราสร้างเอง น่าจะไม่แน่น
วิ่งไม่ยาก ไปได้เร็วกว่าไปวิ่งแข่งกับคนอื่นเต็มไปหมด

คริส แอนเดอสัน บก.นิตยสาร wired เสนอแนวคิดเรื่อง long tail business
ยกตัวอย่างร้านขายหนังสือติดอันดับ ว่าที่จริงขายหนังสืออยู่ไม่กี่ปก แต่หนังสือที่พิมพ์
ออกขายมีมากกว่าหนังสือติดอันดับอยู่หลายเท่า

เหมือนหางที่แม้จะเล็ก แต่ก็ยาว ถ้ารู้จักทำธุรกิจ ปริมาณจะมากกว่าขายแต่
ส่วนหัวที่ดูโต แต่มีคนแข่งกันขายหลายเจ้า

ธุรกิจแบบหางยาวเกิดได้เพราะโลกไซเบอร์

เป็นดินแดนใหม่ที่อาจมีโอกาสมากขึ้นในการสร้างสรรค์ธุรกิจได้อีกมาก

เห็นชะตากรรมของเพื่อนรัก หักเหลี่ยมโหดในหนังเรื่องนี้ เหมือนแข่งกัน
ตกนรก หลายคนคงอยากรหา ดินแดนใหม่ที่ไม่ต้องแข่งกันรวบ แต่จบด้วยความทุกข์

๐๐๑

